Alef

SCIENCE FICTION MAGAZIN

19

21,50 DINARA

VENS ▪ BALARD ▪ STERDŽEN ▪ ZOLA

Broj 19

> Prečnik Alefa iznosi oko dva-tri santimetra, ali kosmički prostor bio je tamo u nesmanjenoj veličini.
>
> H. L. BORHES

S A D R Ž A J

Odgovorni urednik Milorad Predojević
Urednik Boban Knežević
Likovni urednik Dragoljub Stanković

Izdaje: NIŠRO »DNEVNIK«, OOUR IZDAVAČKA DELATNOST 21.000 NOVI SAD, Vojvođanskih brigada 7/VI

REČ UREDNIKA

Iz SAD ništa novo. Lokusova godišnja analiza SF-a ne donosi velika iznenađenja. Broj SF i F naslova se gotovo izjednačio; 279 prema 277 u korist naučne fantastike. Ali ako tome dodamo i 176 horor romana koji su uglavnom bliži fantastici nego SF-u, onda je jasno da u ovom momentu SF gubi trku. Ali kao što smo već nekoliko puta zaključili, to ne treba mnogo da nas brine — preplitanje žanrova je slično mešanju rasa: krajnji produkt sadrži u sebi najbolje od svojih roditelja. Sem toga, u pitanju je samo trenutno stanje.

Prvi pravi SF časopis na svetu, čuveni Gernzbakov »Amazing stories«, preživljava agoniju. Nakon 65 godina izlaženja i preko 550 brojeva preti mu definitivno gašenje. Krizu sa početka osamdesetih kada mu je prodaja pala sa 22.300 na 10.900 primeraka uspeo je da prebrodi. Od '85 do '88 tiraž je bio u blagom usponu, a onda prošle godine novi pad od 15% i najava još crnjih dana. Poznavaoci prilika u SAD predviđaju oproštajni broj u najskorijoj budućnosti, ali tu informaciju treba primiti s velikom rezervom. Naprosto, u pitanju je samo trenutno stanje, i gotovo je neverovatno da će Amerikanci dopustiti da jedno izdanje od takvog istorijskog značaja za SF namah nestane.

Podsetimo se. prošla godina je bila kobna za »The Twilight Zone«, koja nakon masovnog osipanja čitalaštva nije uspela da pronađe čarobnu formulu opstanka. Od tri preostala glavna američka (a i svetska) SF časopisa, »Asimov's« beleži blagi uspon, a »Analog« i »F SF« mali pad. No, to je samo trenutno stanje, ta kolebanja tiraža su normalna pojava jednako u svetu kao i kod nas, i pokazuju da niko unapred i dugoročno pretplaćen na uspeh. Čitaoci se moraju osvajati svakim novim brojem

Gde je »Alef« u svemu tome? Neredovnost izlaženja mu sigurno bitno smanji je broj prodatih primeraka, ali uprkos svemu u »Dnevniku« su rešeni da istraju; »Alef« ide dalje, uz maksimalno angažovanje kako bismo se ustalili na mesečnom ritmu. Naravno, u pitanju je samo trenutno stanje — budućnost je, ipak, nepredvidiva.

Boban KNEŽEVIĆ

Džek Vens

BAKSUZLIJE

Jack Vance: THE MIRACLE-WORKERS, 1958

Preveo Vojislav Despotov

I

Ratni konvoj se iz Fejd Kipa preko pašnjaka pomerao na istok: kolona od stotinu naoružanih vitezova, pet stotina pešadinaca, kompozicija kola. Napred je jahao lord Fejd, visok čovek rane zrelosti, mršav i nalik mački, sa licem osobe lošeg varenja. Sedeo je u drevnim kolima Fejdovih, vozilu u obliku čamca, koje je lebdelo pola metra iznad močvare i nosilo, kao dodatak njegovom maču i bodežu, i njegovo drevno pomoćno oružje.

Jedan sat pre zalaska sunca nekoliko izviđača je dojurilo do kolone; konji su im dahtali kao psi. Lord Fejd je zaustavio svoja kola. Iza njega su zastali i rođaci Fejdovih, manji vitezovi, i, u kožnim čizmama, vojnici: zaustavila se zapravo, čitava kolona.

Izviđači su dojurili vratolomnom brzinom, munjevito sjahali sa dugonogih konja i potrčali prema lordu Fejdu. Put za Balant Kip je blokiran.

Lord Fejd se pridigao u sedištu i pogledao prema istoku, preko sivo-zelenih valovitih pašnjaka. »Koliko je vitezova? Koliko je ljudi ukupno?«

»Nema vitezova, nema ljudi, lorde Fejd. Prvi Narod je zasadio šumu između Severnih i Južnih Divljina.«

Lord Fejd je za trenutak ostao nepomičan, a onda je ponovo seo i pritisnuo dugme za kontrolu. Kola su škripnula, zabrektala i krenula napred. Vitezovi su potapšali svoje konje; pešadinci su uskladili korak.

Sunce, veliko, bledo i ovlaš ljubičasto, utonulo je u dubinu na zapadu. Severna Divljina se pojavila na levoj strani, odvojena od Južne Divljine područjem kamenitog tla, tu i tamo prošaranog močvarom. Kada je sunce zašlo za horizont, ukazao se novi zasad: krhko novo rastinje povezivalo je delove šumskog zemljišta kao kanal između dva mora.

Lord Fejd je zaustavio kola i iskoračio u močvaru. Procenjivao je okolinu neko vreme a onda dao znak da se podigne logor. Kola behu poređana ukrug a tovar iskrcan. Lord Fejd je neko vreme posmatrao aktivnosti, a onda se okrenuo i pošao preko pašnjaka.

Petnaest milja dalje, na istoku, očekivao ga je neprijatelj: lord Balant iz Balant Kipa. Razmišljajući o sutrašnjoj bici, lord Fejd je osećao sigurnost u pogledu njenog ishoda. Njegove su se trupe čeličile u desetak bitaka; rođaci su mu bili odani i prostosrdačni. Glavni Baksuzlija za Fejd Kip beše Hein Hus a uz njega behu i trojica najmoćnijih baksuzlija Pangborna: Isak Komador, Adam MekAdam i markatni Enterlin, sa svojim trupama intriganata, šegrta i opčinitelja. Impresivan skup, nema šta. Međutim, Balant Kip bio je snažan; lord Balant će se vatreno boriti; Anderson Grajms, Balantov Glavni Baksuzlija, bio je efikasan i visoko poštovan. Pored toga, postojala je i prepreka zvana Prvi Narod i novi zasad koji je zatvarao prolaz između Severne i Južne Divlje Šume. Prvi Narod je bio bledunjava i slabašna rasa, bez šansi u pojedinačnoj borbi sa ljudima, ali je čuvao svoje šume pomoću kojekakvih smrtonosnih zamki. Lord Fejd blago opsova. Da bi se opkolila ili Severna ili Južna Divlja šuma, moralo bi se izgubiti tri dana — što nije bilo prihvatljivo.

Lord Fejd se vratio u logor. Vatre behu upaljene, kazani su se zagrejavali, uobičajeni nizovi rupa za spavanje behu iskopani u močvarnom tlu. Vitezovi su timarili svoje konje unutar korala od kola; lord Fejdov lični šator bio je podignut na brežuljku, pokraj drevnih kola.

Lord Fejd je pošao u brzi obilazak logora, primećujući svaki detalj, ne govoreći ni reči. Baksuzlije su logorovale nešto dalje od svojih trupa. Šegrti i manji opčinitelji pripremali su hranu, dok su baksuzlije i intriganti radili unutar svojih šatora, uređujući plakare i sanduke, ispravljajući nered koji je bio prouzrokovan drmusanjem kola.

Lord Fejd je ušao u šator svog Glavnog Baksuzlije. Hein Hus bio je nenormalan čovek, sa rukama i nogama teškim kao deblo drveta i torzom nalik na bačvu. Lice mu je bilo ružičasto i smireno a oči providne kao voda; kruta siva četka štrcala mu je sa temena, što je bila jedna od najčudnijih kapa koje su baksuzlije uobičavale da nose zbog gubitka kose. Hein Hus je prezirao takve mere predostrožnosti.

Lord Fejd je našao Heina Husa zaposlenog u kabinetu. Vrata su stajala široko otvorena, otkrivajući stotine anatomskih modela tela; svaki model bio je sa nešto kose i odeće, podrezanim noktima premazanim uljem, ispljuvcima, krvlju. Lord Fejd je dobro znao da jedan od ovih modela predstavlja njega samog. Takođe je znao da je trebalo da zatraži od Heina Husa da mu ga preda bez oklevanja. Deo Husove mane poticao je iz silne odanosti, nenaporne lakoće njegove snage. »Lord Balant nije znao za novi zasad. Anderson Grajms ga je sada obavestio i lord Balant očekuje da ćeš kasniti. Grajms je komunicirao sa Gizborn Kipom i Kestl Klaudom. Tri stotine ljudi maršira noćas da pojača Balant Kip. Stići će kroz dva dana. Lord Balant je vrlo ushićen.«

Lord Fejd je koračao tamo-amo po šatoru. »Možemo li se mi probiti kroz taj zasad?«

Hein Hus ispusti dubok uzdah neodobravanja. »Postoji mnogo budućnosti. U jednoj izvesnoj budućnosti ti prolaziš. U drugima ne prolaziš. Ne mogu da presudim ovim budućnostima.«

Lord Fejd je odavno naučio da kontroliše svoje nestrpljenje zbog onoga što je izgledalo da biva pedantno zbunjivanje. Promrmljao je: »Oni su ili vrlo glupi ili vrlo odvažno pošumljavaju pašnjake na takav način. Ne mogu da pojmim kakva im je namera.«

Hein Hus je neko vreme razmatrao problem a onda mu je jedna ideja pala na pamet. »Šta ako pošume teren zapadno od Severne Divljine do Sarou Kapsa? Šta ako pošume teren zapadno od Južne Divljine do Stare Šume?«

»Onda bi Fejd Kip bio gotovo okružen šumom.«

»A šta ako priključe Sarou Kaps Staroj šumi?«

Lord Fejd je stajao nepomično, nabranog čela. »Fejd Kip bi bio sasvim okružen šumom. Bio bi zatočen... Da li ti zasadi idu dalje?«

»Napreduju, kako mi je rečeno.«

»Šta očekuju da će time postići?«

»Ne znam. Možda se nadaju da će izolovati zamkove, otarasiti se planete ljudi. Možda žele da osiguraju avenije između šuma.«

Lord Fejd je razmišljao. Husova poslednja napomena beše dovoljno razumna. Tokom prvog stoleća ljudskih obračuna, nestašni mladi ljudi lovili su Prvi Narod pomoću kopalja i buzdovana, postepeno ih sa njihovih zavičajnih pašnjaka saterujući u šume. »Očigledno su mudriji nego što mi mislimo, Adam MekAdam tvrdi da oni ne misle, ali izgleda da je pogrešio.«

Hein Hus uzdahnu. »Adam MekAdam izjednačava misao sa ljudskim cerebralnim procesom. On ne može da uspostavi telepatsku vezu sa Prvim Narodom pa odatle izvlači zaključak da oni nisu u stanju da »misle«. Ali ja sam ih posmatrao na Šumskoj

Pijaci. Trguju vrlo inteligentno.« Podigao je glavu, kao da pažljivo osluškuje a onda se približio jednom od svojih modela i odvezao omču sa njegovog vrata. Spolja se iznenada začulo kašljanje i teška borba za vazduh. »To je šegrt Isaka Komandora. Nada se da će dovršiti model Heina Husa. Moram reći da radi marljivo. Ide tako daleko da čak stavlja stopala modela u svoje stope, kad god mu se za to ukaže prilika.«

Lord Fejd priđe ulaznom krilu šatora. »Rano napuštamo logor. Budi spreman, može mi zatrebati tvoja pomoć.« Potom napusti šator.

Hein Hus nastavi sa spremanjem svog kabineta. Odjednom oseti približavanje svog rivala, Baksuzlije Isaka Komandora, koji je, sa nesumnjivom strašću, žudeo za kancelarijom Glavnog Baksuzlije. Hus zatvori kabinet i diže se na noge.

Komandor uđe u šator. Bio je to visok, povijen čovek. Njegova klinasta glava beše prekrivena grubim žućkasto-mrkim uvojcima; užagrene crveno-smeđe oči virile su ispod crvenih obrva. »Nudim sva moja prava na Kirila a to uključuje i maske, šešir, amajlije. Od svih demona ikada skovanih on je naišao na najbolji prijem. Kiril je vredna imovina. Više ne mogu da dam.«

Ali Hus zavrte glavom. Komandorova želja, beše pun simulakrijum Tarona Fejda, najstarijeg sina lorda Fejda, zajedno sa odećom, kosom, kožom, suzama, izmetom, znojem i ispljuvcima — jedinog koji postoji, pošto je lord Fejd čuvao svog sina ljubomornije nego on sam. »Ti nudiš ubedljivo«, reče Hus, »ali moji lični demoni su mi dovoljni. Ime Dant zvuči jednako dobro kao i Kiril.«

»Dodaću pet dlaka sa glave Baksuzlije Klarensa Sirsa; to su poslednje, pošto je on sad potpuno ćelav.«

»Držimo se materije: zadržaću simulakrijum.«

»Kako ti je volja«, reče Komandor ogorčeno.

Potom pogleda na ulazno krilo šatora.« Taj nespretni šegrt. Ide za tvojim stopama i u njih stavlja stopalo modela.«

Hus otvori sanduk i pritisnu model prstom. Napolju se raču uzdah iznenađenja. »Mlad je i ozbiljan, a možda je i pametan, ko zna.« Potom ode do izlaza iz šatora i viknu: »Hej, Salazare, šta radiš? Dođi unutra.«

Šegrt Sem Salazar uđe u šator. U ruci je nosio model sa ispupčenim stomakom, u očevidnoj nameri da model predstavi Heina Husa.

»Ti zbunjuješ i svog gospodara i mene«, reče Hus. »Mora biti da u tvojoj ludosti ima metoda ali mi nismo uspeli da ga prepoznamo. Na primer, trenutak kad stavljaš moj simulakrum u trag koji sam ostavio. Osećam trzaj u nozi a ti plaćaš zbog svoje nespretnosti.«

Sem Salazar pokaza malčice zbunjenosti. »Baksuzlija Komandor je upozorio da moramo očekivati patnju zbog naših ambicija.«

»Ako je tvoja ambicija baksuziranje«, izjavi Komandor oštro, »bilo bi najbolje da popraviš svoje metode.«

»Momak je veštiji nego što znaš«, reče Hein Hus. »Pogledaj sada.« On uze model od mladića, pijunu mu u usta, iščupa dlaku iz kose. »On ima model Heina Husa, napravljen uz vrlo malo troškova. E, sada, šegrte Salazar, kako ćeš me sasvim izbaksuzirati?«

»Ne bih se, naravno, usudio. Jedva da bih poželeo da ispunim mali prostor u mom sanduku.«

Hein Hus klimnu. »Valjan razlog kao i ostali. Ti svakako poseduješ i simulakrum

Isaka Komandora?«

Sam Salazar pogleda s nelagodnošću na Isaka Komandora. »On ne ostavlja tragove. Čak i diše sebi u šaku.«

»Smešno!«, uzviknu Hein Hus. »Komandore, čega se bojiš?«

»Ja sam konzervativan«, reče Komandor suvo.« Ti se lepo ponašaš ali jednog dana bi neprijatelj mogao doći u posed tog modela, simulakruma. Onda ćeš zažaliti zbog svoje odvažnosti.«

»Bah. Svi moji neprijatelji su mrtvi, osim možda jednog ili dvojice koji se ne usuđuju da se pokažu.« On potapša Sema Salazara po ramenu. »Sutra, šegrte Salazare, sutra će se odigrati velike stvari koje te zanimaju.«

»Kakve velike stvari?«

»Prava počast, plemenito samožrtvovanje. Lord Fejd mora moliti dopuštenje od Prvog Naroda za prolazak kroz Divlju šumu, što ga izluđuje. Ali mora da moli. Sutra ću te, Seme Salazare, izabrati da vodiš na pregovore, da izbegavaš smrtonosne zamke.«

Sem Salazar zavrte glavom i koraknu unazad. »Ima vrednijih od mene. Ja više volim da se vozim u kolima.«

Komandor mu pokaza izlaz iz šatora. »Učinićeš kako ti je naređeno. Sad nas ostavi. Dosta je bilo torokanja sa šegrtom.«

Sem Salazar ode a Komandor priđe Heinu Husu. »Što se tiče sutrašnje bitke, Anderson Grajms je naročito vest sa demonima. Koliko se sećam, on je razvio i uspešno reklamirao Ponta koji širi spavanje; Everida, biće gneva; Deina, silu straha. Moramo se pobrinuti za to prilikom uzimanja ovih efekata u obzir, da ne bismo neutralisali jedni druge.«

»Istina je«, promrmlja Hus. »Odavno sam napominjao lordu Fejdu da je pojedinačni baksuzlija — Glavni Baksuzlija, zapravo — efikasniji od grupe koja radi u međusobnoj sukobljenosti. Ali on je obuzet ambicijom i uopšte ne sluša.«

»Možda on želi da se uveri da će godine koje dolaze proizvesti jednako dobre baksuzlije kao što je Glavni Baksuzlija.«

»Budućnost ima više puteva«, složi se Hein Hus. »Lord Fejd je dobro savetovan da ranije potraži mog naslednika, tako da mogu da ga vežbam još godinama. Planiram da se koristim svim podređenim baksuzlijama i odaberem one koji najviše obećavaju. Sutra ću ti uputiti demone Andersona Grajmsa.«

Isak Komandor učtivo klimnu glavom. »Mudar si da bi ispustio odgovornost. Kada osetim teret godina, nadam se da ću moći da delujem sa sličnom promišljenošću. Laku noć, Hein Huse. Idem da pripremim svoje demonske maske. Sutra Kiril mora da hoda kao div.«

»Laku noć, Isače Komandore.«

Komandor izađe iz šatora a Hus sede na stolicu. Sem Salazar podiže ulazno šatorsko krilo. »Pa, momče?«, promrmlja Hus. »Zašto tumaraš naokolo?«

Sem Salazar postavi model Heina Husa na sto. »Nemam želje da čuvam ovu lutku.«

»Onda je baci«, reče Hein Hus osorno. »Moraš prestati da mi dosađuješ tim glupim trikovima. Silno se namećeš mojoj pažnji ali ne možeš da se prebaciš iz Komandorove trupe bez njegovog pristanka.«

»A ako dobijem njegov pristanak?«

»Navući ćeš na sebe njegovo neprijateljstvo. Sklon si čaranju i savetujem ti da

budeš zadovoljan. Isak Komandor te može mnogo čemu naučiti.«

Sem Salazar je još uvek oklevao. »Baksuzlija Komandor, premda je vešt, ne toleriše nove ideje.«

Hein Hus je svojim kristalno jasnim pogledom ispitivao Sema Salazara. »Kakve su to nove ideje? Tvoje lične?«

»Ideje su nove za mene i, koliko znam, nove i za Komandora. Ali on neće reći ni da ni ne.«

Hein Hus uzdahnu i udobnije se namesti u stolici. »Reci onda, opiši te ideje i ja ću proceniti njihovu svežinu.«

»Najpre sam se pitao o drveću. Osetljivo je na svetlost, na vlagu, na vetar, na dodir. Osetljivost podrazumeva posedovanje čula. Da li bi čovek mogao da posegne u dušu drveta i oseti ova čula? Kada bi drvo imalo svest, ova sposobnost bi se mogla pokazati korisnom. Čovek bi mogao da odabira drveće kao stražare na strateškim mestima i uđe u njih nakon odabira.«

Hein Hus bio je skeptičan. »Zabavna ideja ali praktično neostvarljiva. Čitanje misli, čin posedovanja, zavirivanje iz daljine i slične aktivnosti zahtevaju, kao osnovni preduslov, psihički sklad. Misli moraju biti sposobne da se identifikuju. Ukoliko nema međusobne simpatije, nema ni povezivanja. Drvo je suprotnost čoveku; slike drveta i čoveka su nespojive. Međutim, sve što prevazilazi ovu nameru u pogledu ostvarenja bilo bi čudo baksuziranja.«

Sem Salazar se namršti. »Shvatio sam to i nadam se da ću jednom biti sposoban da se opskrbim neophodnom identifikacijom.«

»Da bi to učinio, morao bi da postaneš biljka. Jer, drvo svakako neće postati čovek.«

»Tako sam i ja rezonovao«, reče Sem Salazar. »Otišao sam među drveće i odabrao jedan visoki četinar. Stajao sam tamo u tišini, potpuno go — po suncu, po kiši, u zoru, u podne, u sumrak, ponoć... Zaključao sam svoj um za ljudske misli, zatvorio oči za vizije i uši za zvuk. Hranu nisam uzimao, izuzev od sunca i kiše. Odaslao sam korenje daleko od mojih sto; pala koja su bila umočena u hleb, kao i grane od trupa. Stajao sam trideset časova a nakon dva dana još trideset časova, pa još trideset, opet u razmaku od dva dana. Načinio sam od sebe drvo, kako je to bilo moguće, od krvi i mesa.«

Hein Hus ispusti glasan uzvik koji je svedočio o dobroj zabavi. »I postigao si neko razumevanje?«

»Ništa korisno«, priznade Sem Salazar. »Osećao sam nešto od senzacija drveta — dejstvo svetlosti, mir tame, hladnoću kiše. Ali, ništa od iskustva vida i sluha. Međutim, ne žalim zbog pokušaja. Bilo je to korisno učenje.«

»Interesantan napor, čak i ako nije plodotvoran. Nema sumnje da je ideja originalna ali empirija — da iskoristim arhaičnu reč — tvog metoda je smela i bez sumnje se suprotstavlja Isaku Komandoru koji nema strpljenja za sujeverje naših predaka. Sumnjam da mu smeta tvoja stalna inspiracija i metafizičnost.«

»Tačno«, reče Sem Salazar. »Govori o tome nadugačko.«

»Trebalo bi da ga poslušaš. Isak Komandor je ponekad nesposoban da poveruje u najočigledniju stvar. Međutim, navešću ti primer lorda Fejda koji sebe smatra prosvetljenim čovekom, oslobođenim sujeverja. On se i dalje vozi svojim starim kolima, nosi revolver star hiljadu i šesto godina, vozi od Helmuta da bi zaštitio Fejd Kip.«

»Možda — nesvesno — on čezne za starim, magijskim vremenima«, umeša se Sem

Salazar zamišljeno.

»Možda«, složi se Hein Hus. »A i ti postupaš slično, zar ne?«

Sem Salazar je oklevao. »Postoji romantična aura, neka vrsta divlje veličanstvenosti drevnih vremena — ali, naravno«, dodade on brzo, »misticizam nije zamena za ortodoksnu logiku.«

»Prirodno da nije«, složi se Hein Hus »Sada idi: moram da razmotrim sutrašnje događaje.«

Sem Salazar napusti šator a Hein Hus, mumlajući i mrmljajući, ustade i pođe za njim. U logoru je vladala tišina. Vatre su zgasle, ratnici su ležali u rovovima koji behu usečeni u močvaru. Na severu i jugu nazirale su se divlje šume. Među drvećem i na pašnjacima moglo se opaziti slabo svetlucanje — tamo je bio Prvi Narod iz močvare.

Hein Hus iznenada postade svestan da ga neko posmatra. Okrete glavu i primeti da mu se približava Baksuzlija Enterlin, osoba koja je govorila isključivo šapatom, bila melanholična i vrlo kontroverzna kao baksuzlija.

Hein Hus pozva rukom Enterlina ka svom šatoru i ovaj uđe bez reci. Hus ode do svog ormara, izvadi bocu i nasu liken u dva kamena pehara.

Enterlin uze jedan pehar i podiže ga. »Na kraju krajeva, i mi baksuzlije moramo povremeno da se opustimo.« Potom otpi iz pehara. »Osvežavajuće je«, prošapta. »Treba nam osveženje. Sutra radimo.«

»Sutra će Isak Komandor ukrstiti demone sa Andersonom Grajmsom. Nama preostaju samo drugostepene dužnosti«, odgovori Hein Hus.

Izgledalo je da Enterlin ispituje lice Heina Husa kroz tamnu gazu ispred svojih očiju. »Komandor će uživati u toj prilici. Njegova žestina me pritiska ali on je snaga koja podstiče uspeh. On je čovek vatre, ti si čovek od leda.«

»Led gasi vatru.«

»Ponekad vatra topi led.«

Hein Hus slegnu ramenima. »Nije važno. Osećam se umornim. Sve nas je pregazilo vreme. Samo koji čas ranije ovde mi se pojavilo mladi šegrt.«

»Kao moćni baksuzlija, kao Glavni Baksuzlija Fejdovih, imaš razloga da se ponosiš.«

Hein Hus odloži kameni pehar. »Ne. Vidim sebe u vrhu profesije, odakle nema dalje da se ide. Sem Salazar, šegrt, misli da istraži još univerzalnije znanje. Dolazi k meni radi saveta a ja ne znam šta da mu kažem.«

»Čudan razgovor, čudan razgovor!«, prošaputa Enterlin i priđe ulaznom krilu šatora. »Sada idem«, nastavi šapatom. »Idem da prošetam pašnjacima. Možda ću videti budućnost.«

»Ima mnogo budućnosti.«

Enterlin izađe i nastade u mraku. Hein Hus promumla nešto sebi u bradu a potom se sruči na svoj ležaj gde zaspa istog trenutka.

II

Noć je minula. Sunce, blistavo i sa primesama ružičastog i zelenog, pomolilo se na horizontu. Novi zasad Prvog naroda ocrtavao se u daljini. Trupe su rasturile logor neverovatnom brzinom. Lord Fejd je odmarširao ka svojim kolima i uskočio unutra; mašina je zadrhtala pod njegovom težinom. Pritisnuo je dugme i kola su krenula.

Zastao je na kilometar i po od novog zasada, poslao glasnika nazad, prema kolima

baksuzlija. Praćen Isakom Komandorom, Adamom MekAdamom i Enterlinom, napred je koračao Hein Hus. Lord Fejd se obrati upravo njemu: »Pošalji nekoga da razgovara sa Prvim Narodom. Obavesti ih da želimo da prodemo, da ih nećemo ni u čemu ometati ali da ćemo divlje reagovati na najmanji znak neprijateljstva.«

»Poći ću lično«, uzvrati Hein Hus i okrete se Komandoru.

»Neka me, ako se slažeš, prati tvoj mladi šegrt. Može mu koristiti.«

»Ako otkrije neku zamku tako što će u nju upasti, biće mu to prvo korisno delo u životu«, reče Komandor i dade znak Semu Salazaru koji im se nerado približi. »Hodaj ispred Glavnog Baksuzlije Heina Husa tako da se on ne bakće sa zamkama. Uzmi materijal za ispitivanje močvare.«

Sem Salazar bez imalo oduševljenja pozajmi koplje od jednog pešadijskog vojnika. On i Hus krenuše duž niske uzvišice koja je nekad odvajala Severnu Divlju Šumu od Južne. U močvari su se povremeno izdizale naslage kamenja; tu i tamo raslo je žubnje lovora, dumbira i ruža.

Tri četvrt kilometra od zasada, Hus zasta. »Sada pripazi, ovde će početi zamke. Izbegavaj močvarni teren bledoplave boje; tu bi zamke mogle da budu smrtonosne.«

»Zar ne možete da locirate zamke pomoću vidovitosti«, zapita Sem Salazar. »To mi je izvrsna prilika da učim.«

»Pitanje je prirodno«, reče Hein Hus staloženo. »Međutim, moraš da znaš da emocije pobeđuju kada je ugrožena sigurnost baksuzlije. Mogap bih svuda da vidim zamke i nikad ne bih znao da li mi je pomogla vidovitost ili strah. U ovom slučaju, to koplje uliva više poverenja nego moj um.«

Sem Salazar dade znak da je razumeo i krete napred. Hein Hus je lagano kaskao za njim. Odmah nakon toga, mladić otkri dve zamke a potom odvažnije krete dalje. »Pažljivo, smrt vreba!«, doviknu mu Hein Hus. Sem Salazar uspori korak.

»Svuda oko nas su zamke, ali sam ja otkrio model, ili mi se barem tako čini.«

»Ha, ha. ha! Ma nemoj mi reći! Otkrij ga i meni, ako hoćeš! Ja sam samo obični Glavni Baksuzlija. neznalica.«

»Gledajte. Ako hodamo ovuda, gde su nedavno zasejane spore, onda smo bezbedni.«

Hein Hus se nakašlja. »Onda napred. Zašto si usporio? Danas se moramo boriti kod Balant Kipa.«

Dve stotine koraka dalje, Sem Salazar se nakratko zaustavi. »Produži, momče, produži!«, promrmlja Hein Hus.

»Preti nam opasnost od divljaka. Možete ih videti u samom zasada Drže cevi koje su uperene u nas.«

Hein Hus se zagleda u zasad a potom podiže glavu i povika na piskavom jeziku Prvog Naroda.

Za koji trenutak iz zasada se pojavi stvorenje, gola humanoidna figura, ružna kao demonska maska. Penaste vrećice izbočile su se ispod njegovih ruku, narandžasto-ustasti otvori za penu štrcali su kao štrcaljke; njegova leda behu nabrana, dok je koža služila za naduvavanje vazduha kroz penaste vrećice. Prsti ogromnih šaka završavali su se oštricama a glava je bila obložena rožastom materijom. Milijardu sićušnih očiju nizalo se sa obe strane glave, svetlucajući kao opal. stapajući se u nevidljivoj granici sa rožnatom materijom. Bio je to predstavnik domorodačkog življa planete, koje je do dolaska čoveka nastanjivalo pašnjake, eksploatisalo močvare, i štitilo se gomilom pene

proizvodene u vrećicama pod miškom.

Stvorenje je zastalo. »Govorim u ime Lorda Fejda iz Fejd Kipa«, reče Hus. »Vaš zasad mu preprečuje put. On želi da ga provedete tuda tako da ljudi ne unište drveće ili zamke koje ste postavili za vaše neprijatelje.«

»Ljudi su naši neprijatelji«, odgovori autohton. »Možete upadati u zamke koliko god vam je volja. Zato su i postavljene.«

Stvorenje krete nazad ali ga Hein Hus zadrža.

»Samo trenutak«, reče strogo. »Lord Fejd mora da prođe. Ide u borbu protiv Lorda Balanta. On ne želi da se bori protiv Prvog Naroda. Stoga bi bilo mudro ako biste ga proveli kroz zasad bez ikakvih smetnji.«

Stvorenje progovori pošto je ćutalo nekoliko trenutaka. »Ja ću ga voditi.« Istog časa uputi se ka ratnom konvoju.

Hein Hus i Sem Salazar krenuše za njim. Sa svojim nogama, mnogo pokretljivijim od ljudskih, autohton je izgledao kao da pliva. Povremeno se zaustavljao da prouči zemljište oko sebe.

»Iznenađen sam«, reče Sem Salazar Heinu Husu. »Ne mogu da razumem njegove postupke.«

»Nikakvo čudo«, progunda Hein Hus. »On je pripadnik Prvog Naroda, ti si čovek. Nema osnove za razumevanje.«

»Ne slažem se«, uzvrati Sem Salazar ozbiljnim tonom.

»A?« Hein Hus pogleda šegrta s beskrajnim iznenađenjem.

»Ulaziš u raspravu sa mnom, Glavnim Baksuzlijom?«

»Samo u izvesnom pogledu«, reče Sem Salazar. »Vidim osnovu za razumevanje sa Prvim Narodom u našoj zajedničkoj želji za opstankom.«

»Truizam«, progunda Hein Hus.

»U čemu se onda sastoji tvoja zbunjenost, ako već nalaziš nešto zajedničko sa Prvim Narodom?«

»Činjenicu da je najpre odbio a onda pristao da nas provede kroz zasad.«

Hein Hus klimnu. »Očigledno je presudila informacija da idemo u bitku za Balant Kip.«

»To je jasno«, reče Sem Salazar. »Ali pomislite...«

»Podstičeš me da mislim?«, zagrme Hein Hus.

»...ovo je jedan iz Prvog Naroda, očigledno isti kao drugi... Ali je i on jedan od vođa? Ili oni žive u anarhiji?«

»Lako je postaviti pitanje«, reče Hein hus grubo. »Teško je odgovoriti.«

»Ukratko...«

»Ukratko, ne znam. U svakom slučaju, biće im drago da nas vide kako se međusobno tamanimo.«

III

Prolaženje kroz zasad prošlo je bez ijednog incidenta. Kilometar i po na istoku autohton stade na stranu i vrati se, bez ikakvih formalnosti, u šumu. Ratni konvoj koji je dotada marširao u poretku po jedan, sada se regrupisao u svoju uobičajenu formaciju. Lord Fejd pozva Heina Husa i. što nije bilo uobičajeno, ponudi mu sedište kraj sebe. Mehanizam drevnih kola je tandrkao i podrhtavao ali je lord Fejd potpuno ingorisao buku. »Bojim se da bismo mogli biti prinuđeni na prepirku koja oduzima mnogo

vremena. Šta je sa lordom Balantom? Možeš li da čitaš njegove misli?«

»Ne baš jasno. On zna za naše prolaženje. Uznemiren je.«

Lord Fejd prasnu u ciničan smeh. »Ima dobrog razloga za to! Slušaj sada, objasniću ti plan bitke kako bi mogao da usmerši svoje napore u najboljem pravcu.«

»Odlično.«

»Približavamo se u širokoj liniji. Balantovo važno oružje je. naravno. Volkano. Mamac mora nositi moj plašt i voziti se napred. Šegrt sa žutom kosom je možda najistaknutiji pripadnik konvoja. Na taj način ćemo saznati potencijal Volkana. Kao i naša Paklena usta. i on je bio izgrađen da odbija brodove iz svemira i ne može da kontroliše teren neposredno ispod zamka. Stoga ćemo se kretati u razbijenoj formaciji a onda se, dve stotine koraka ispred zamka, ponovo grupisati. Na tom mestu baksuzlije će naterati lorda Balanta dalje od zamka. Ti si bez sumnje načinio plan za takav završetak.«

Hein Hus namršteno priznade da je tako. Kao i ostale baksuzlije, on je uživao u pozi koju je proizvodila njegova moć kontrole svake situacije.

Lord Fejd nije bio raspoložen za otegnuto ćaskanje te navali da sazna više podataka. Naglašavajući svaku reč, Hein Hus objasni svoj plan. »Pripremio sam određene uticaje radi zbunjivanja branilaca Balanta i odvlačenja sa lica mesta. Baksuzlija Enterlin će sedeti u svom kabinetu, spreman da se umeša ako lord Balant naredi kazivanje protiv tebe. Anderson Grajms će nesumnjivo bacati demona — verovatno Everida — na Balantove ratnike; zauzvrat, Baksuzlija Komandor će zaposesti jednaki ili veći broj Fejdovih ratnika sa demonom Kirilom, koji je još užasniji.«

»Dobro. Šta još?«

»Nema potreba za nečim jačim, ukoliko se tvoji ljudi budu dobro borili.«

»Možeš li da vidiš budućnost? Kako će se današnji dan okončati?«

»Ima mnogo budućnosti. Određeni baksuzlija — Enterlin, na primer — izjavljuje da vidi nit koja vodi kroz lavirint; oni su rekto kad u pravu.«

»Pozovi Enterlina.«

Hein Hus izrazi svoje negodovanje. »Nije mudro, ako želiš da pobediš Balant Kip.«

Lord Fejd se ispitivački zagleda u ogromnog baksuzliju.

»Zašto to kažeš?«

»Ako Enterlin predvidi poraz, ti ćeš izgubiti prisustvo duha i slabo ćeš se boriti. Ako predvidi pobedu, steći ćeš samopouzdanje i takođe ćeš se boriti slabo.«

Lord Fejd načini gest mrzovolje. »Baksuzlije su glasne u svom hvalisanju sve dok ne dođu u iskušenje. Tada uvek nadu razloga da se povuku,«

»Ha! Ha!«, zaceni se Hein Hus. »Ti očekuješ čuda, a ne pošteno baksuziranje. Predviđam da će...« — reče on i pijunu — »ispljuvak pogodi močvaru. Verovatnoća je velika. Ali insekti mogu leteti u ovom pravcu. Jedan pripadnik Prvog Naroda mogao bi se dići iz močvare. Šanse su male. U sledećem trenutku postoji samo jedna budućnost. Minut kasnije tu su četiri budućnosti. Pet minuta kasnije, dvadeset budućnosti. Milijardu budućnosti ne bi moglo da izrazi sve mogućnosti sutrašnjice. Od te milijarde, neke su, naravno, verovatnije od drugih. Tačno je da te verovatne budućnosti ponekad imaju delikatan uticaj na mozak baksuzlije. Ali, ukoliko on nije potpuno bezličan i nezainteresovan, njegove vlastite želje nadjačavaju taj uticaj. Enterlin je snažan čovek. Povremeno su njegova predskazanja tačna. No, bez obzira, ja ti savetujem da se s njim ne konsultuješ. Bolje izvuci praktične koristi od baksuziranja.«

Lord Fejd ne reče ništa. Kolona je marširala dnom niskog rova; kola su lagano klizila niz padinu. Kada je počeo uspon, snažni mehanizam se tako zatresao da je lord Fejd bio prinuđen da zaustavi kola. Razmatrao je problem. »Kad dođemo na greben, ugledaćemo Balant Kip. Sada se moramo raštrkati. Pošalji najmanje vrednog čoveka iz tvoje trupe napred — šegrta koji je isprobavao močvaru. On mora nositi moj šlem i prsluk i voziti se u kolima.«

Hein Hus uzdahnu, vrati se do kola a kraj lorda Fejda stvori se Sem Salazar. Lord Fejd sa gađenjem pogleda okruglasto lice. »Pridi bliže«, reče oštro. Sem Salazar posluša. »Sada ćeš se voziti na mom mestu«, reče Lord Fejd. »Gledaj ovamo. Ova ručica je za vožnju napred. Ova ovde za skretanje ulevo i udesno. Da bi se zaustavio, vrati ručicu u početni položaj«.

Sem Salazar pokaza na još nekoliko ručica, dugmadi i poluga.

»A šta je ovo?«

»To se uopšte ne koristi.«

»Kakva im je svrha?«

Lord Fejd napući usne a licem mu preleti senka ljutnje.

»Pošto su mi nevažni, dvadeset puta su nevažniji za tebe.

Stavi ovaj šlem na glavu a ispod njega ovu kapu. Postaraj se da se ne znojiš.«

Sem Salazar stavi veličanstveni crno-zeleni šlem na glavu.

»Sada obuci ovaj prsluk«

Prsluk je bio načinjen od zelenog i crnog metala, sa nekoliko skerletnih zmajevih glava sa obe strane grudi.

»Sad ogrtač«, Lord Fejd prebaci crni ogrtač preko Slazarovih ramena. »Ne približavaj se suviše Balant Kipu. Tvoja svrha je da privučeš na sebe vatru Volkana. Održavaj ravnomernu brzinu oko zamka, u dometu strela. Ako te strela pogodi, plan propada.«

»Vi biste više voleli da me ubije Volkano?«, zapita Sem Salazar.

»Ne. Želeo bih da sačuvam kola. Imaju veliku vrednost. Izbegni razaranje kako god znaš. Lukavstvo verovatno neće nikoga zavarati... U tom slučaju moraću da žrtvujem kola Fejdovih. A sada — zauzmi moje mesto.«

Sem Salazar se pope u vozilo i smesti se na sedištu.

»Sedi pravo«, zagrme lord Fejd. »Uspravi glavu! Ti igraš ulogu lorda Fejda! Moraš da deluješ dostojanstveno!«.

Sem Salazar se uspravi na sedištu. »Da bi se na najbolji način igrala uloga lorda Fejda, trebalo bi da hodam ukorak s ratnicima a da neko drugi vozi kola.«

Lord Fejd ga pogleda i besno promumla. »Učini kako sam ti zapovedio«.

IV

Hiljadu i šest stotina godina ranije, dok je rat besneo svemirom, grupa svemirskih kapetana čiji je dom bio razoren, izbegla je na Pengborn. Da bi se zaštitili od osvetoljubivih neprijatelja, izgradili su velike tvrđave snabdevene oružjem iz rasklopljenih brodova.

Ratovi su utihnuli, Pengborn je zaboravljen. Pridošlice su nagnale Prvi Narod u šume i počele da obraduju rečne doline. Balant Kip se, kao i Fejd Kip, Zamak Oblak, Boghoten i ostali dizao nad jednom od tih dolina. Četiri zdepaste kule od crnog kamena

pridržavale su ogroman suncobranski krov a bile su spojene zidovima koji su dosezali tri četvrtine visine samih kula. Na vrhu krovne kupole nalazio se Volkano, oružje koje je odgovaralo Fejdovim Paklenim Ustima.

Fejdov ratni konvoj osećao se gotovo sigurnim kod velikih kapija; parapeti između kula tiskali su se izmešani sa strelcima. U skladu sa strategijom lorda Fejda, ratni konvoj se približavao u širokom frontu. U sredini je nastupao Sem Salazar, preobučen u odeću lorda Fejda. Međutim, on se malo trudio da podražava dotičnog. Umesto da sedi ponosno uspravno, on se izvalio na sedištu, odloživši koplje u stranu. Lord Fejd ga je s gađenjem posmatrao. Protivljenje šegrta Salazara beše neshvatljivo: ako je njegova bezličnost propustila da ubedi lorda Balanta, barem su drevna kola mogla da budu sačuvana. Balantovo oružje, Volkano, moglo je da se vidi na vrhu kupole.

Očigledno da je taktika razbijenosti, bez nuđenja zgomilane mete, bila efikasna. Fejdov ratni konvoj je brzo napredovao do tačke udaljene od zamka dve stotine koraka, ispod efektivnog polja Volkana, bez izazivanja paljbe; najpre su išli vitezovi, pa pešadija a za njima tandrčuća kola sa magovima. Lagana Fejdova kola su daleko uznapredovala.

Šegrt Salazar, nesklon usamljenosti, u želji da poveća brzinu kola. okrenuo je jedno od suvišnih dugmadi a potom i drugo. Iz poda se začuo zavijajući zvuk; kola su zadrhtala i počela da se dižu. Sem Salazar je pogledao preko ivice i izbacio noge, u želji da iskoči. Gestikulirajući i vičući, lord Fejd potrča prema kolima. Sem Salazar uvuče nogu i vrati prekidač na prethodni položaj. Kola padoše na tle kao kamen. On ponovo okrenu prekidače, ublažavajući pad.

»Izlazi iz tih kola!«, urlao je lord Fejd. Povukao je šlem sa Semove glave i zgrabio ga za ramena; »Svlači odeću i marš na redovnu dužnost!«

Sem Salazar pohita prema kolima baksuzlija, gde poče da pomaže u podizanju crnog šatora Isaka Komandora. U šatoru beše rasprostrt crni ćilim sa crvenim i žutim znacima; uneseni su Komandorov sanduk, stolica i koplje. U svećnjaku poče da gori sveća. Tačno ispred glavne kapije Hein Hus je nadzirao sklapanje kotrljajućeg podijuma, dvanaest metara visokog i dvadeset dugačkog, čiju je površinu skrivala cerada.

U međuvremenu, lord Fejd je lordu Balantu poslao izaslanika sa zahtevom da se preda. Lord Balant je oklevao sa odgovorom, nadajući se da će tako, što je moguće duže, odlagati i sam napad. Ukoliko bi izdržao dan i po, pridružene snage iz Gizborn Kipa i Zamka Oblak mogle bi prinuditi lorda Fejda da se povuče.

Lord Fejd je čekao samo dok baksuzlije nisu završile sa pripremama a onda je poslao još jednog glasnika, nudeći još samo dva minuta za predaju.

Prošao je prvi minut. I drugi. Izaslanici su se okrenuli na petama i domarširali u logor.

Lord Fejd se obrati Heinu Husu. »Jesi li spreman?«

»Spreman sam«, promumla Hein Hus.

»Oteraj ih.«

Hus podiže ruku; cerada spade sa površine velikog ekrana i otkri sliku Balant Kipa.

Hus se povuče u svoj šator i navuče sva krila. Mangale su žestoko gorele, osvetljavajući lica Adama MekAdama, osmorice spletkara i šestorice najnaprednijih opčinitelja. Svaki od njih radio je na klupi koja je sadržavala nekoliko desetina lutaka i male, raspaljene mangale. Spletkari i opčinitelji su radili sa lutkama koje su predstavljale najbliže Balantove ljude; Hus i Adam MekAdam behu zaposleni modelima Balantovih vitezova. Lord Balant neće biti začaran sve dok ne naredi baksuziranje protiv

lorda Fejda — bila je to milost koju su gospodari zamka ukazivali jedan drugom.

»Sebastijane!«, viknu Hus.

Sebastijan, jedan od Husovih opčinitelja, čekao je kod ulaznog krila šatora. »Da, gospodine«, odgovorio je spremno.

»Uključi ekran«.

Sebastijan otrča do podijuma i startova štapin za paljbu. Posmatrači unutar Balant Kipa opaziše kako plamen počinje da zahvata zamak. Vatra je kuljala iz prozora, krov je plamteo a unutar šatora dvojica baksuzlija, opčinitelji i spletkari metodično su uzimali lutke, potapali ih u žar mangala i koncentrisali se, posežući za umovima ljudi koje su lutke predstavljale. Ljudi unutar zamka počeše da se osećaju neprijatno. Mnogi počeše da zamišljaju spaljivanje, koje je postajalo realnije što su njihovi mozgovi postajali osetljiviji na ideju vatre. Lord Balant primeti nelagodnost. Dade signal svom glavnom baksuzliji Andersonu Grajmsu. »Započnite sa čaranjem«. U podnožju zamka ukaza se ekran, veći od ekrana Heina Husa. Odslikavao je neverovatnu zver sa četiri noge i razjapljenim čeljustima; iz čeljusti su se batrgala dva para ljudskih nogu. U međuvremenu, Grajmsovi opčinitelji uzeše lutke koje su predstavljale Fejdove ratnike, ubaciše ih u sliku sa razjarenom zveri i sklopiše joj čeljusti. Gledajući razbesnelu zver, Fejdovi ratnici osetiše užas i nemoć u udovima.

U Husovom šatoru jedan od čudesnih radnika s vremena na vreme je signalizirao prodor u neprijateljske umove. Sada je objavio novi uspeh. Lutke u mangalama su gorele a ratnici u zamku počeli da se panično kreću levo-desno, da se pljeskaju po zapaljenoj koži i bojažljivo gledaju jedan drugog, uočavajući iste simptome. Jedan od njih napokon povika: »Ja gorim! Veštice me spaljuju!« Njegov bolni krik uznemiri druge i ubrzo se zamkom prolomiše krici ostalih.

Najstariji sin Lorda Balanta u čiji je um prodro lično Hein Hus odbaci štit sa naslikanom pesnicom. »Spaljuju me! Sve nas spaljuju« Bolje je da se borimo nego da izgorimo!«

»Hoćemo borbu! Hoćemo borbu!«, začu se iz stotinu grla.

Lord Balant pogleda na izbezumljena lica. »Njih užasava naše čaranje! Čekajte još malo!«

Iz gomile se javi njegov brat. »Ne gori tvoje telo u vatri Heina Husa već moje! Ne možemo dobii bitku čaranjem! Moramo je dobiti borbom!«

Lord Balant očajnički kriknu: »Čekajte, naša dejstva uspevaju! Umreće od užasa! Čekajte! Čekajte!«

Njegov rođak strže svoj prsluk. »To je Hein Hus! Osećam ga! Moje noge su u plamenu, đavo mi se kezi! Sad mi je glava na redu, kaže! Borite se ili odlazim da se borim sam!«

»Vrlo dobro!«, reče Lord Balant sudbonosnim glasom. »Idemo da se borimo! Najpre izlazi zver a mi za njom, da ih tamanimo u užasu koji preživljavaju!«

Kapije zamka najednom se širom otvoriše. Kroz jednu iskoči nešto što je nalikovalo projektovanom čudovištu: čudovište s kretalo na četiri noge, mahalo rukama, kolutalo očima i ispuštalo užasne krike. U normalnom slučaju, Fejdovi ratnici bi smatrali čudovište za ono što je zapravo i bilo: model nošen na leđima tri konja. Međutim, njihovi umovi behu pod uticajem; bili su zaraženi užasom; uzmicali su, u panici dižući ruke. Iza čudovišta su galopirali vitezovi Lorda Balanta, praćeni pešadincima. Lor Fejd je naredio protivnapad. Vitezovi su se podelili u tri voda i na tri punkta udarili u Balantove

grupisane napadače.

Uvidevši da propada napad na Fejdove snage a u želji da sačuva vlastite, Lord Balant naredi povlačenje. Fejdovi vitezovi pojuriše za njima, u nadi da će osvojiti dvorište. Iza njih su nastupala kola, krcata oklopljenim konjima.

Lord Fejd izdade naređenje; rezervni vod, sastavljen od deset vitezova, nađe se iza leđa glavnoj grupi Balantovih konjanika, projaha kroz pešadiju i baci se na zamak, posekavši čuvare kapija.

Lord Balant se obrati Andersonu Grajmsu: »Prodrli su u zamak! Brže sa tim tvojim prokletim demonom! Ako može da nam pomogne, neka nam pomogne sada!«

»Zaposedanje demonom nije stvar trenutka!«, promrmlja baksuzlija. »Potrebno mi je vremena«.

»Nemaš vremena! Kroz deset minuta ćemo svi biti mrtvi!«

»Potrudiću se! Everide, Everide, izađi lagano!«

On ulete u svoju radnu sobu, stavi demonsku masku i potopi gomilu sveća u mangale. Kraj jednog zida nalazio se veliki model: crn, zatvorenih, očiju, bez nosa. Model se za tili čas uspravi na debele noge i poče da mlatara rukama. Anderson Grajms mu dodade zdelu sa sirupom i koraknu nazad.

»Grajmse!« začu se Balant od spolja. »Grajmse!«

Jedan glas reče: »Uđite bez straha«.

Lord Balant ude i istog časa ustuknu sa neobičnim krikom. »Grajmse!«, prošaputa.

»Grajms nije ovde«, reče Glas. »Ovde sam ja. Uđi«.

Lord Balant priđe, drhteći od straha. Izuzev žara u mangalama, soba beše potpuno mračna. Anderson Grajms se beše sklupčao u uglu, povijene glave, prekriven demonskom maskom. Senke na zidovima oblikovale su čudne figure i forme, obrise koji su pokušavali da se materijalizuju u čvrstom obliku. Činilo se da crna senka podrhtava od života.

»Uvedi svoje ratnike«, reče Glas. »Uvodi po petoricu, naredi im da gledaju u pod sve dok ne bude potrebno da podignu pogled«.

Lord Balant se povuče. U sobi beše jezivo tiho.

Kroz nekoliko sekundi, u sobi se nade pet iscrpljenih ratnika oborenih očiju.

»Sad lagano dižite pogled«, reče Glas. »Posmatrajte narandžastu vatru. Dišite duboko. Onda pogledajte mene. Ja sam Everid, Demon Mržnje. Pogledajte me. Ko sam ja?»

»Ti si Everid, Demon Mržnje«, promucaše ratnici.

»Nalazim se svuda oko vas, u desetinama oblika... Prilazim bliže... Gde sam?«

»Blizu si«.

»Sada sam ja vi. Zajedno smo«.

Ratnici se najednom uspraviše, čvrstih i odlučnih lica.

»Idite«, reče Glas. »Izađite lagano u dvorište. Za nekoliko minuta ćemo otići da ubijamo«.

Petorica ratnika izadoše a umesto njih u sobi se pojaviše nova petorica.

Izvan zidina Balantovi vitezovi su se povlačili; unutra, u dvorištu, nekoliko preživelih Fejdovih vitezova pružalo je otpor Balantovim ratnicima.

U Fejdovom logoru Hein Hus poziva Komandora. »Everid je budan. Prizovi Kirila«.

»Pošaljite ljude«, naredi Komandor oštrim glasom. »Pošaljite mi ljude. Ja sam Kiril«.

Dvadeset ratnika umarširaše u dvorište zamka. Koraci im behu lagani i oprezni; lica su im izgubila individualnost i svaki izraz.

»Začarani!«, šaputali su Balantovi vojnici, povlačeći se. Sedam Fejdovih vitezova osetiše iznenadan strah pri pogledu na njih. Međutim, dvadesetorica ratnika, ne obraćajući pažnju na njih, promarširali su kroz kapiju.

Balantovi vitezovi se razdvojiše; istog trenutka dođe do potpunog prestanka borbi. Dvadesetorica vitezova baciše se kao tigrovi. Njihovi mačevi zablistaše a oni uskliknuše i skočiše: ruke, noge i glave Fejdovih vojnika počeše da lete na sve strane.

Fejdov napad poče naglo da slabi. Vitezovi, čiji oklop nije pružao zaštitu od demonskih mačeva, počeše da uzmiču. Dvadeset opčinjenih ratnika potrčaše ka otvorenom prostoru, prema pešadiji, vitlajući sečivima na sve strane. Fejdova pešadija se borila još koji trenutak a onda se dala u beg.

Sa zadnje strane Komandorovog šatora pojavilo se trideset Fejdovih ratnika u laganom maršu. Njihova lica behu nalik licima Balantove dvadesetorice — ali, između ljudi koje je opčinio Everid i onih koje je zaposednuo Kiril postojala je razlika — razlikovala su se lica Everida i Kirila.

Kiril i Everid su se borili, koristeći se ljudima kao oruđem, bez straha, povlačenja ili milosti. Ruke i noge su napuštale trupove. Fijuci sečiva svuda u vazduhu. Bezglava tela su još nekoliko trenutaka stajala uspravno a onda padala na krvavo tlo.

U jednom trenutku ostalo je samo petnaest Kirilovih ljudi. Međutim, Everidovih više nije bilo. Kirilovi ljudi krenuše prema kapiji koju su još uvek držali Fejdovi vitezovi. Balantovi vitezovi su ih presretali u očaju, znajući da je u pitanju odlučujući momenat. Usklikujući pobednički, Fejdovi vitezovi potpuno prodreše u dvorište. Tamo nastaviše sa uspešnim pohodom. Više nije bilo sumnji u ishod. Balant Kip bio je zauzet.

Isak Komandor je žudno grabio vazduh u svom šatoru. Drhteći, skinuo je s lica demonsku masku.

Lord Balant usmeri svoje drevno ručno oružje na Lorda Fejda; ono blesnu a jedan zrak svetlosti pogodi kosu na Fejdovoj glavi. Istog časa oružje u Balantovim rukama poprimi crvenu boju i istopi se. Lord Balant baci oružje i izvuče mač, krenuvši izazovno ka Lordu Fejdu.

Lord Fejd nije želeo ovu nepotrebnu borbu te je dao znak svojim vojnicima. Vojnici obaviše posao za tili čas, spašavajući Lorda Fejda neugodnosti formalne egzekucije Lorda Balanta.

Nije više bilo otpora u zamku. Branioci Balanta pobacaše oružje i odmarširaše da pokorno kleknu pred Lordom Fejdom, dok se u zamku Balantove žene dadoše u plač.

V

Lord Fejd nije želeo da se zadržava u Balant Kipu, jer mu pobeda nije donela olakšanje. Morao je da donese hiljadu odluka. Šest najbližih Balantovih rođaka bili su probodeni a izveštaj je glasio da su mrtvi. Drugima iz klana ponuđen je izbor: zakletva na doživotnu vernost uz umereni otkup ili smrt. Samo su dvojica, sa mržnjom u očima, izabrali smrt i bili smesta pogubljeni.

Sada je Lord Fejd ostvario svoju nameru. Preko hiljadu godina su se gospodari zamkova borili za prevlast; čas je jedan a čas drugi uspevao da se izdigne iznad ostalih ali, niko ranije nije proširio svoj autoritet na čitav kontinent — što je značilo

uspostavljanje kontrole nad planetom, pošto je preostali deo zemlje ili predstavljao stenje sprženo suncem ili večiti led. Balant Kip je dugo sprečavao Lord Fejdovu želju za moći; sada — uspeh, potpuni i apsolutni. Još je preostalo da se poraze gospodari Zamka Oblak i Gizborna: obojica su bili svrstani iza Lorda Balanta. Ali bile su to stvari koje bi se mogle dodeliti Heinu Husu.

Po prvi put u svom životu, Lord Fejd oseti tračak neizvesnosti i nesigurnosti. Šta sada? Prvi Narod mora biti odbačen, ali to nije bio naročit problem; bilo ih je mnogo, ali ne na nivou višem od divljaka. Znao je da će nezadovoljstvo i zbunjenost narasti među njegovim rođacima. Inercija i dosada će uzrokovati razdražljivost; čak će se i najodaniji sećati borbi sa nostalgijom i čeznuti za oduševljenjem i zadovoljstvom ratovanja. On bi nekako morao da pronađe načina da apsorbuje energiju tolikog broja aktivnih i uzbuđenih ljudi. Kako i gde, postavljalo se pitanje. Izgradnja puteva? Stvaranje novih farmi na pustim pašnjacima? Godišnji turnir viteških borbi? Lord Fejd je uzdahnuo, nezadovoljan idejama. Prvobitni naseljenici Pengborna bili su ratnici i sa sobom su doneli određenu količinu praktičnog znanja i gotovo ništa drugo. Pripovesti koje su se prenosile s generacije na generaciju opisivale su ogromne svemirske brodove koji su se kretali magičnom brzinom, čudesna oružja, ratove u praznom svemiru; međutim, ništa nisu govorile o ljudskoj istoriji ili civilizacijskim dostignućima. I tako je Lord Fejd, pun snage i uspeha, ali bez cilja prema kome bi trebalo da usmeri svoju moć, osećao više zlovolje nego ikad.

Krenuo je da razgleda plen iz Balant Kipa. Nije ga naročito zainteresovao; Balantova drevna kola više se nisu koristila već su se nalazila u staklenoj vitrini. Obišao je i oružje Volkano, ali ono nije moglo da se pokrene. U svakom slučaju, bilo je beskorisno, njegova magija beše zauvek iščezla. Lord Fejd je sada znao da je Lord Balant naredio da se oružje usmeri ka Fejdovim kolima ali da je ono odbilo da otvori svoju razarajuću vatru. Bilo je vrlo zapušteno. Rđa je obuzela metal a nemarno čišćenje je upropastilo cevi. Takve nemarnosti nema u Fejd Kipu! Oružari su održavali Paklena Usta sa apsolutnom predanošću. Bilo je tu i drugih drevnih uređaja, interesantnih ali beskorisnih — istih onih koji su krasili vitrine u Fejd Kipu. (Čudnih li ljudi iz davnina!, pomisli lord Fejd: pametni a tako primitivni i nepraktični! Okolnosti su se izmenile; učinjen je ogroman napredak od mračnog doba pre hiljadu i šesto godina. Drevni ljudi su se, na primer, koristili fetišima od metala i stakla da komuniciraju jedan s drugim. Lord Fejd jedva da se i glasom koristio u ovu svrhu — Hein Hus je mogao da projektuje svoj um stotinama kilometara u daljinu da bi video kao rođenim očima, čuo kao rođenim ušima, preneo Fejdove reči.) Drevni ljudi su proizveli na desetine takvih predmeta, ali je stara magija iščezla — izgledali su kao da nikada nisu ni funkcionisali. Lord Balantovo ručno oružje se istopilo. Zamislite vojsku naoružanu ovim oružjem, u pokušaju da se nosi sa vodom ratnika koje je opčinio demon! Pokolj nevinih!

U Balantovoj zaostavštini Lord Fejd primeti desetak starih knjiga i nekoliko koturova mikrofilmova. Knjige behu bezvredne; na svakoj stranici vrvelo je od nerazumljivog žargona; mikrofilmovi su bili jednako teški za dešifrovanje. Ponovo se Lord Fejd sa skepsom zamislio o drevnim ljudima. Pametni behu svakako, ali pogled na gole činjenice govorio je da su bili manje napredni od Prvog Naroda: niti su razvili telepatiju niti upravljanje demonima. A tek magija — nije li njihova magija bila preuveličana legenda: ma? Volkano, na primer. Šala. Lord Fejd se zapitao o sopstvenim Paklenim

Ustima. Ne, ne — Paklena Usta su bila moćnija i delotvornija; oružar ih je čistio i glancao svakodnevno, perući čitavu kupolu odličnim sirćetom jednom mesečno. Paklena Usta su mogla da brane Fejd Kip.

Sada više nije bilo potrebe za odbranom. Fejd je bio superioran. Razmišljajući o budućnosti, Lord Fejd je doneo odluku. Više ne bi trebalo da bude gospodara zamkova na Pengbornu; ukinuće te nazive. Stanovništvo zamkova će postepeno biti premešteno na dužnosti upravnika imanja na rok od jedne godine. Raniji gospodari će biti preseljeni u udobne ali neodbranjive kuće na posedima, sa zabranom držanja privatnih trupa. Prirodno da to moraju biti ovlašćene baksuzlije. Mora to prodiskutovati sa Heinom Husom. Stvar za budućnost. Sada je želeo da se vrati u Fejd Kip.

Nije bilo mnogo posla pre polaska. Preživele Balantove rođake poslao je njihovim kućama nakon što je Hein Hus opremio nove lutke njihovim osobinama. Lord Fejd bi najviše voleo da spali Balant Kip — ali, drevni materijal je bio otporan na vatru. Da bi obeshrabrio svakog novog pretendenta na Balantovo nasledstvo, lord Fejd je naredio da se celokupna zaostavština prenese u dvorište i da predmete slobodno izaberu njegovi ljudi. Na taj način je Balantovo blago bilo razdeljeno. Čak su i baksuzlije bile pozvane da biraju, ali su oni odbacili drevne predmete kao delo pukog sujeverja. Manje važni opčinitelji i šegrti tumarali su između hrpa predmeta, povremeno nalazeći nešto što im se činilo vredno uzimanja. Isak Komandor se razbesneo kada je ugledao Sema Salazara kako tetura pod naramkom drevnih knjiga. »I, šta nameravaš s tim?«, zarežao je. »Zašto se bakćeš sa smećem?«

Sem Salazar podiže glavu. »Nemam neku određenu nameru. Tu nesumnjivo počiva mudrost — ili barem znanje — drevnih ljudi; možda mogu da se koristim simbolima tog znanja da izoštrim sopstveno razumevanje.«

Komandor odmahnu rukama s gađenjem i okrete se Heinu Husu koji je stajao u blizini. »Najpre se pretvara u drvo i stoji u blatu a sada misli da se nauči baksuziranju kroz proučavanje drevnih simbola.«

Hus slegnu ramenima. »Oni su bili ljudi kao i mi i, mada ograničeni, ne potpuno tupi. Potrebna je određena pamet za proizvodnju ovih predmeta.«

»Određena pamet ne može da nadomesti pravo baksuziranje«, uzvrati Isak Komandor. »Ja sam nauku stotinama puta tresnuo o Salazarovu glavu. I pogledaj ga sada.«

Hus mrzovoljno izusti: »Nisam shvatio šta on želi da postigne.«

Sem Salazar pokuša da objasni, tražeći reči da izrazi ideju koja ne postoji. »Mislio sam možda da dešifrujem spise, tek da razumem Šta su drevni ljudi razmišljali i možda da naučim koji njihov trik.«

Komandor zakoluta očima. »Kakav me je to neprijatelj začarao kada sam morao tebe da odaberem za šegrta! Mogu da izvedem dvadeset čaranja na sat, više nego što je ijedan drevni čovek postizao u toku celog života!«

»Nije važno«, reče Sem Salazar. »Primećujem da se lord Fejd vozi u svojim drevnim kolima a da je lord Balant pokušao da nas uništi uz pomoć Volkana«.

»A ja primećujem«, reče Komandor, »da je moj demon Kiril porazio Volkana lorda Balanta i da, vozeći se svojim kolima, mogu da ostavim iza sebe lorda Fejda«.

Sem Salazar je prvi popustio. »Tačno je, Baksuzlijo Komandore, vrlo tačno«.

»Onda zavitlaj to smeće i budi od koristi. Ujutru se vraćamo u Fejd Kip«.

»Kako kažete, Baksuzlijo Komandore«.

I zavitla hrpu knjiga na gomilu smeća.

Klan Balantovih beše raseljen a zamak opljačkan. Lord Fejd i njegovi ljudi proslaviše pobedu u velikom holu, gde su služili nemi Balantovi poslužitelji.

Balant Kip bio je izgrađen po istom sistemu kao i Fejd Kip. Ogromni hol bio je dug preko trideset metara a širok oko dvadeset, koliko je bilo i visok; zidovi i tavanica behu obloženi masivnim drvetom, izglačanim do visokog sjaja boje meda. Ogromne crne grede pridržavale su tavanicu a sa njih su visili kandelabri od zelenog, ljubičastog i plavog stakla, prošarani drevnim ali još uvek oštrim svetlosnim šarama. Na udaljenom zidu su visili portreti svih gospodara Balant Kipa — sto pet zagrobnih lica u najrazličitijim odeždama. Ispod portreta je trometarsko genealoško stablo detaljno prikazivalo rod Balantovih i njihove veze sa ostalim plemićkim klanovima. U holu je sada carevala atmosfera pustoši te je sto pet lica delovalo prazno i bezizražajno.

Lord Fejd je obedovao bez uživanja i povremeno pogledao na svoje rođake koji su delovali zadovoljno. Lord Balant bi se, mislio je on, ponašao isto tako u takvim okolnostima.

Baksuzlije su sedele izdvojeno u jednoj od manjih, sporednih prostorija. Anderson Grajms, nekadašnji Glavni Baksuzlija lorda Balanta, sedeo je pokraj Heina Husa, trudeći se da, uprkos porazu, zadrži vedar izraz na licu. Na kraju krajeva, on je delovao protiv četiri moćne sile i nije bilo razloga da oseća umanjenje mane. Petorica baksuzlija raspravljali su o bici, dok su spletkari i opčinitelji slušali s poštovanjem. Ponašanje trupa zaposednutih demonom izazvalo je najžešću raspravu. Anderson Grajms je priznao da je njegov plan sa Everidom sadržavao brutalnost i nasilnost koja je trebalo sve da zbriše u užasu. Ostale baksuzlije su se složile da je on nesumnjivo uspeo u projektovanju tih svojstava: međutim, Hein Hus je ukazao na to da je Kiril Isaka Komandora, okrutan i nasilan kao Everid, načinio od zaposednutih vojnika efikasnije oružje.

Anderson Grajms se takođe slagao s tim; namera mu je bila da i on pojača Everidove karakteristike.

»Po mom mišljenju«, reče Hus, »najefikasniji demon bi trebalo da bude dovoljno nežan da izbegne navalu okrutnih demona, kakvi su Kiril i Everid. Navešću mog Danta kao primer. Ratnik koga je zaposeo Dant može lako da uništi i Kirila i Everida, pomoću okretnosti i gipkosti.

Naspram takve pojave Kiril i Everid bi naglo izgubili sposobnost da zastrašuju i na taj način bi efikasnost bila prepolovljena.« Isak Komandor uputi Heinu Husu vatreni pogled mrzovolje. »Ti iskazuješ pretpostavku kao činjenicu. Ja sam oblikovao Kirila sa dovoljno snage da se suprotstavi svakoj sličnoj projekciji sa velikom brzinom i pokretljivošću. Čvrsto verujem da je Kiril najjeziviji od svih demona«.

»Može biti«, promrmlja Hein Hus zamišljeno. On se nagnu prema poslužitelju i izdade neka uputstva. Poslužitelj ode do zida i priguši svetio.

»Gledaj«, reče Hein Hus. »Ovo je Dant. Dolazi da se pridruži banketu«. U uglu prostorije, tigrastim skokom, nade se Dant, stvorenje konstruisano od najotpornijeg metala, sa četiri užasne kandže i crnom glavom koja je gotovo u celosti predstavljala čeljusti.

»Pogledaj«, javi se Isak Komandor. »Ovo je Kiril«. Kiril je više ličio na humanoida a bio je naoružan kratkom sabljom. Dant je proučavao Kirila.

Čeljusti mu se rastvoriše i on krete u napad.

Bitka je predstavljala pravu sliku užasa; dva demona su se valjala, okretala, ujedala, ispuštala užasavajuće krike, kidala i besomučno udarala... U jednom trenutku Dant odskoči, poče neshvatljivom brzinom da kruži oko Kirila, sve brže i brže; Kiril je bezobzirno mahao kratkom sabljom a onda naglo počeo da bledi i nestaje. Odjednom se pojavilo svetio a Dant je naprosto eksplodirao; Kiril beše nestao a na podu je, ječeći, ležao Isak Komandor.

Hein Hus uze vazduh i obrisa lice. Svi prisutni su buljili u njega kao okamenjeni. Svi izuzev šegrta Sema Salazara koji je sa osmehom na licu gledao u pravcu Heina Husa.

»Znači, tako«, promumla Hein Hus. »Smatraš se superiornijim od iluzije. Sediš tu i smeškaš se jednom od najvećih dostignuća Heina Husa, a?«

»Ne, ne!«, povika Sem Salazar. »Ne smatrajte to nipodaštavanjem! Želim da učim pa sam radije gledao vas nego demone. Šta sam mogao od demona da naučim? Ništa!«

»Ah«, reče ironično Hein Hus. »A šta si uopšte naučio?«

»Skoro ništa«, reče Sem Salazar. »Ali barem nisam sedeo kao punjena ptica«.

Začu se oštar glas Isaka Komandora: »Zar u meni nalaziš sličnosti sa punjenom pticom?«

»Vas, prirodno, izuzimam, Baksuzlijo Komandore«, objasni Sem Salazar.

»Molim te, šegrte Salazar, da odeš u moj kabinet i doneseš lutku koja predstavlja tebe. Poslužitelj će doneti vodu pa ćemo se malo zabaviti. Sa tvojim poznavanjem riba možda ćeš umeti da dišeš pod vodom. Ako ne — možeš da se utopiš«.

»Radije ne bih, Baksuzlijo Komandore«, reče Sem Salazar. »Zapravo sa vašom dozvolom, odbijam da vas poslušam«.

Komandor se okrenu ka jednom od svojih spletkara. »Donesi mi Salazarovu lutku. Pošto on više nije moj šegrt, izgleda da će se zaista utopiti.«

»Ostavi se, Komandore.«, reče Hein Hus osorno. »Nemoj da mučiš momka. Čedan je.«

»Baksuzlijo Huse«, reče Sem Salazar, »pošto sam ja sada oslobođen dužnosti kod Baksuzlije Komandora, možda ćete vi hteti da me primite u sužbu.«

Hein Hus prezrivo odmahnu rukom. »Ne bih da te imam na grbači.«

»Postoji mnogo budućnosti, Heine Huse«, reče Sem Salazar. »I sami ste to govorili.«

Hein Hus pogleda na Sema Salazara svojim vodenastim očima. »Da, Postoji mnogo budućnosti. I ja mislim da se večeras vidi puni opseg baksuziranja... Mislim da se više nikada neće sakupiti takva energija kakva je za ovim stolom. Umiraćemo jedan za drugim i neće biti nikoga da obuje naše cipele... Da, Seme Salazare. Uzeću te za šegrta. Isače Komandore, čuješ li? Ovaj mladić je sada kod mene.«

»To mora biti nadoknađeno«, promumla Komandor.

»Oduvek si želeo lutku Tarona Fejda, jedinu koja postoji. Tvoja je.«

»Ha! Ha!«, uskliknu Isak Komandor, skačući na noge. »Heine Huse, pozdravljam te. Zaista si velikodušan. Primam lutku i zahvaljujem ti!«

Hein Hus se okrete Semu Salazaru. »Preseli prnje u moja kola i da ti večeras više nisam video njušku!« Sem Salazar se nakloni i napusti hol.

Banket se nastavi ali prostoriju ispuni melanholija. U jednom trenutku pojavi se glasnik lorda Fejda i upozori prisutne da je vreme za spavanje, pošto konvoj u zoru kreće u Fejd Kip.

VII

Pobedničke trupe lorda Fejda okupiše se na čistini ispred Balant Kipa. U znak oproštaja od zamka, lord Fejd naredi da se strgnu šarke sa velike kapije, tako da nikada više ne ometa ulazak. Ali čak i posle hiljadu i šesto godina, šarke odoleše snazi svih upregnutih konja te tako kapija ostade gde je i bila.

Lord Fejd prihvati tu činjenicu sa razumevanjem i oprosti se od svog rođaka Renfroja koga naimenova upravnikom imanja. Potom se pope u svoja kola i povuče polugu. Kola zagrmeše i krenuše napred, praćena vitezovima i pešadijom, tovarnim kolima i tek na kraju grupom baksuzlija.

Kolona je puna tri sata marširala kroz močvarne pašnjake. Balant Kip je ostao pozadi: pred njima se pojaviše Severna i Južna Divlja Šuma.

Tri kilometra od šuma lord Fejd naredi zaustavljanje i dade znak vitezovima. Hein Hus se izmigolji iz svojih kola i pohita ka vodi.

»U slučaju otpora«, reče lord Fejd vitezovima, »ne padajte u iskušenje da idete u šumu. Ostanite sa vojskom i čitavo vreme dobro pazite na zamke.«

»Želiš li da još jednom pregovaram sa Prvim Narodom?«, upita Hein Hus.

»Ne«, reče lord Fejd. »Smešno je da mi treba dopuštenje divljaka da prolazim kroz vlastitu zemlju. Vraćamo se kako smo i došli; ako se umešaju, utoliko gore po njih.«

»Oštar si«, reče Hein Hus prostodušno.

Lord Fejd ga pogleda sa uzdignutim obrvama. »Šta nam mogu ako izbegnemo njihove zamke? Da bace penu na nas?«

»Nije na meni da delim savete ili da opominjem«, reče Hein Hus. »Međutim, ukazujem da oni pokazuju poverenje koje ne potiče iz svesne slabosti; takođe, imaju sa sobom cevi iz kojih se očigledno ispaljuju nekakvi projektili.«

Lord Fejd klimnu. »Nesumnjivo. Međutim, vitezovi nose oklop, a slično imaju i vojnici. Ja, lord Fejd od Fejd Kipa, neću da se ponašam kako je ćef Prvom Narodu. To ću već srediti, makar se pred nama pojavilo desetak trupa Prvog Naroda.«

»Pošto ja nisam borac«, nastavi Hein Hus, »ostaću pozadi i proći tek kada put bude bezbedan.«

»Kako hoćeš«. Lord Fejd navuče vizir na svom šlemu. »Napred.«

Kolona skrete prema šumi; Lord Fejd se nalazio napred, praćen bratom Getvinom Fejdom i rođakom Movom Darmont—Fejdom.

Prešli su nešto manje od kilometra. Pa još toliko. Šuma se nalazila samo dva kilometra daleko. Iznad njihovih glava veliko sunce je došlo u zenit; svetlost i vrelina sručiše se na zemlju. Kolona nastavi sa kretanjem ali sporije; čulo se jedino zveckanje oklopa, mljackanje točkova i kopita u blatu i škripa osovina.

Lord Fejd se pridiže u svojim kolima, tražeći bilo kakav znak priprema za doček. Na oko kilometar od zasada razaznaše se obrisi Prvog Naroda koji je čekao u senci šume. Lord Fejd ih je ignorisao. Pokušao je da održi ravnomerno napredovanje stazom kojom je i ranije putovao.

Kada se približiše na svega nekoliko stotina metara, lord Fejd se okrete i naredi trupama da se podele na manje jedinice; upravo u tom trenutku opazi otvor koji se naglo pojavio u močvari, kao i svog brata Getvina kako se gubi iz vidnog polja. Konj je zanjištao a Getvin divlje povikao u pomoć — Mov Dermont—Fejd, koji je jahao pored Getvina, nije mogao da obuzda svog konja.

Iz močvare iskrsnu stablo sa trnjem dugačkim kao stopalo: trnje škljocnu, munjevito, kao štipaljke škorpiona, i zabode se u oklop Mova Dermonta—Fejda, kroz oklop u grudi. Nesrećni Mov bi zbačen s konja, uz krik koji je ledio krv u žilama. Vrh trnovitog stabla prozuja pored lobanje lorda Fejda, udarajući u bok njegovih kola.

Kolona zastade; nekolicina ljudi potrčaše ka jami, međutim, Getvin Fejd je ležao sedam metara duboko, pritešnjen konjem. Ostali skinuše Mova Dermonta—Fejda sa trnovitog stabla premda je i on bio mrtav.

Lice lorda Fejda poprimi zelenu boju besa i mržnje. On pogleda prema šumi; Prvi Narod je nepomično stajao. »Neka dvojica sa motkama idu ispred i proveravaju zemljište a ostali neka pripreme lukove i strele. Na moj znak počnite da ubijate đavole!«, obrati se lord Fejd Bernardu, pešadijskom poručniku.

Dva vojnika istrčaše pred kola lorda Fejda i počeše oprezno da bodu tlo ispred svojih nogu. Lord Fejd se ponovo smesti na sedištu i naredi: »Napred!«

Kolona se lagano kretala prema šumi, u napetosti i neizvesnosti. U jednom trenutku, motke prethodnice napipaše veliki otvor u močvari — jamu sa koprivom i barom kiseline na dnu. Potom pažljivo istražiše stazu pokraj zamke te kolona ponovo krete.

Pokraj lorda Fejda sada su se vozila njegova dva nećaka, Skolford i Edvin. »Vidite, obrati im se lord Fejd oštrim glasom. »Ove zamke su postavljene nakon našeg poslednjeg prolaska. Namerni akt neprijateljstva.«

»Ali zašto su nas ranije proveli ovuda?«

Lord Fejdse gorko osmehnu. »Želeli su da umremo u Balant Kipu. Ali mi smo ih razočarali.«

»Gledajte, nose neke cevi«, dobaci Skolford.

»Verovatno vazdušni topovi«, uzvrati Edvin.

Skolford se nije slagao. »Oni nisu u stanju da duvaju vazduh kroz svoje ventile za penu.«

»Nema sumnje da ćemo uskoro saznati«, reče lord Fejd i podiže se sa sedišta. »Pripremite strele!«

Vojnici podigoše lukove. Kolona se lagano kretala i sada je bila tek stotinjak koraka udaljena od zasada. Beli obrisi Prvog Naroda kretali su se po ivicama šume. Nekoliko njih podiglo je svoje cevi, kao da posmatra kroz njih.

Jedna od cevi beše usmerena u lorda Fejda. On opazi kako mali crni objekat izlazi iz otvora i, krećući se prema njemu, povećava brzinu. Potom začu i šum, nalik zvuždduku. Zakloni se iza vetrobrana ali projektil razdera vetrobran kao da je od hartije. Projektil pade na zadnje sedište kola.

Bio je to krupan crni insekt nalik osi, sa slomljenim udovima iz kojih je isticala smrdljiva tečnost i krilima koja su grozničavo mlatarala. Pogled insketa počivao je na lordu Fejdu. Lord Fejd udari insekta stisnutom pesnicom i smrvi ga.

Drugi insekti istovremeno napadoše vitezove i ostalu vojsku; Koreks Fejd-Bataro beše uboden žaokom kroz otvor na viziru, ali oklop ostalih vitezova ipak odole napadu osa. Međutim, pešadiji je zaštita nedostajala; ose su im se zabadale u meso a vojnici su vrištali od bolova. Koreks Fejd-Bataro skoči sa konja i slepo potrča preko čistine; nakon pedesetak koraka upade u duboku zamku. Vojnici koji su, uz očajničke krike, čupali insekte iz sopstvenog mesa trčali su naokolo, upadali u močvarno tle i bacali se levo-desno.

U šumi, Prvi Narod je ponovo podigao cevi. Lord Fejd naredi odlučnim glasom: »Poubijajte ta stvorenja. Strelci, odapnite strele!«

Strele zafijukaše kroz vazduh prema nemim belim oblicima. Nekoliko pogođenih počeše da teturaju bez cilja ali je većina naprosto odbila strele, gotovo ne obraćajući pažnju na njih. Smesta izvadiše kapsule iz malih vreća i postaviše ih na krajeve svojih cevi.

»Pazite na ose!«, povika lord Fejd. »Ubijajte te proklete stvari u letu!«

Izvestan broj vojnika skupi hrabrost da izvrši naređenje lorda Fejda; ostali, kao i ranije, pobegoše glavom bez obzira. Nakon ovog talasa, usledi još jedan, žešći. Kolona se preobrazi u gomilu jaučućih, preplašenih ljudi.

»Pešadija! Povlačenje!«, povika ljutito lord Fejd. »Natrag! Vitezovi ovamo!«

Vojnici se povukoše nazad, tražeći skonište iza tovarnih vagona. Trideset vojnika je ležalo nepomično. Bili su mrtvi. Ili su upravo umirali, u močvari.

Lord Fejd sruči svu jarost na svoje vitezove. »Terajte ose dalje od očiju, navucite kalpake šlemova i lagano me sledite! Po jedan korak, istovremeno! Edvine, uđi u kola, sedi iza mene i istražuj tlo motkom. Treba da se dočepamo šume bez zamki a onda — u napad!«

Vitezovi se poredaše u jednostruku kolonu iza vozila. Lord Fejd je lagano vozio napred dok je njegov rođak Edvin ispitivao močvaru. Prvi Narod je poslao još nekoliko desetina osa koje su se odbijale od oklopa vitezova. A onda je nastupila tišina... prestanak svakog zvuka, svake aktivnosti.

Prvi Narod je ćutke posmatrao približavanje vitezova.

Edvinova motka napipa zamku i kolona skrete u stranu. Još jedna zamka i — kolona se, korak po korak, bližila šumi. Preostalo je da pređu samo još pedesetak koraka. Zamka s leve strane, obilaženje, nekoliko koraka pravo, zamka s desne strane, zaobilazak, sigurna staza vodila je pravo ka ogromnom stablu otežalih grana. Trideset koraka, dvadeset... a onda je lord Fejd izvukao svoj mač.

»Spremite se! U borbu dok vam se ruke ne zamore!«

Iz šume se začu pucketajući zvuk. Grane velikog stabla zadrhtaše; i zanjihaše se. Vitezovi su za trenutak sledeni posmatrali jezivo mesto. Drvo legano krete prema njima a oni panično pokušaše da umaknu. Zamke se otvoriše i vitezovi nestadoše u opasnim jamama. Drvo pade i tela počeše da krckaju kao orasi; pucali su oklopi i kosti uspaničenih ljudi u zamkama. Lord Fejd se našao u kolima ali su ona bila zaglavljena u močvari. Njegov prvi instinktivni postupak beše da pritisne dugme koje menja položaj. Brekćući i stenjući, kola počeše da se uspravljaju i izvlače iz mulja. Bledo neljudsko lice buljilo je u njega; on podiže pesnicu i uz sav skupljeni bes sruči je u bezoblično stvorenje. Ono odlete unazad i nestade među granama. Ostali vitezovi su već radili na svom oslobađanju, mada je gotovo trećina bila ili usmrćena ili onesposobljena.

Prvi Narod se približavao, naoružan dugim trnjem u obliku mačeva. Ali sada je lord Fejd mogao da im se suprotstavi. Šišteći od zadovoljstva, on se baci na njih vitaljući svojim mačem, držeći ga obema rukama, kao da je i sam zaposednut demonom. Preživeli vitezovi mu se pridružiše i zemlja se za kratko vreme pretvori u pravu klanicu.

Povukoše se lagano, bez oduševljenja. Lord Fejd se umorno obrati svojim vitezovima: »Moramo ih sve istrebiti, bez obzira koliko ih je još preostalo.«

Čim su posečene grane koje je bilo moguće poseći, ranjeni vitezovi behu izvučeni iz zamki. U nekim slučajevima mekoća močvare ublažila je udarac stabla. Za šestoricu

vitezova više nije bilo pomoći dok su se četvorica nalazila u vrlo teškom stanju. Lord Fejd ih lično oslobodi muka i kroz deset minuta nade se u kolima koja su se lagano kretala nazad, dok je Prvi Narod virio iz šume. Vitezovi su želeli da podu u još jedan juriš ali je lord Fejd naredio da se vrate prtljažnim kolima.

Lord Fejd naredi zbor. Od prvobitnog ratnog konvoja preostalo je manje od dve trećine. Lord Fejd zavrte glavom i gorko se osmehnu. Kako je samo lako uvučen u zamku! Okrenuo se na petama ka postrojenim redovima i prtljažnim kolima. Baksuzlije su sedele oko male vatre i pile čaj. »Ko će od vas začarati ta bela šumska stvorenja? Želim ih mrtve — i da umiru u najvećim mogućim bolovima!«

Svi su ćutali. Baksuzlije su hladnokrvno srkale čaj.

»Onda?«, navaljivao je lord Fejd. »Nemate odgovor? Zar nisam bio jasan?«

Hein Hus pročisti grlo. »Tvoje želje su jasne. Na nesreću, mi ne možemo da začaramo Prvi Narod.«

»A zašto?«

»Iz tehničkih razloga.«

»Zar da pođemo kući obilazeći šumi? Ako ih ne možete začarati, onda upotrebite svoje demone! Ja ću poći ispred svih i mačem krčiti put kroz šumu!«

»Nije na meni da sugerišem taktiku«, promrmlja Hein Hus.

»Nastavi samo, slušam!«, zagrme lord Fejd.

»Sugestija je preneta meni a ja je prenosim tebi. Ni ja ni ostale baksuzlije se ne slažemo s njom pošto ona preporučuje najokrutnije fizičke principe.«

»Čekam tu sugestiju«, reče lord Fejd.

»Jedan od mojih šegrta je imao nezgodu s tvojim kolima, koliko se sećam.«

»Da, i potrudiću se da dobije ono što je zaslužio.«

»Nekim čudom je učinio da se kola dignu u vazduh. A sugestija je ova: da natovarimo u kola što je moguće više nafte i da ih pošaljemo da lebde iznad zasada. U pogodnom trenutku vozač kola će prosuti naftu na drveće a onda je zapaliti. Šuma će izgoreti. Prvi Narod će, ako ništa drugo, biti uznemiren. U najboljem slučaju, izgoreće u velikom broju.«

Lord Fejd pljesnu rukama. »Izvrsno! Smesta na posao!« I pozva desetak vojnika, dajući im naređenja da se kola što pre snabdeju burićima nafte. To bi učinjeno te kola, uz brektanje mašine, teško natovarena, krenuše u močvaru. Lord Fejd tužno zavrte glavom. »Surov postupak ali sa dobrom namerom. I, gde je taj šegrt? On mora objasniti koje je poluge pomicao.«

»Predlažem«, reče Hein Hus, »da Sem Salazar bude u kolima.«

Lord Fejd potraži pogledom Sema Salazara i sumnjičavo ga zagleda. »Tu nam treba dobra ruka! Pitam se da li u njega možemo imati poverenja?«

»Mislim da možemo«, reče Hein Hus. »Tim pre što je on bio taj koji je izveo trik.«

»Vrlo dobro! Kreni, šegrtu i postupaj nežno s mojim kolima. Pazi na pravac vetra. Naftu sipaj u što širem pojasu. Dajte baklju, gde je baklja?«

Baklja bi donesena i pričvršćena uz bok kola.

»Još nešto«, reče Sem Salazar. »Voleo bih da pozajmim oklop od nekog viteza, kako bih se zaštitio od osa. Inače...«

»Oklop!«, zagrme lord Fejd. »Dajte oklop!«

Naposletku, potpuno oklopljen, sa spuštenim vizirom, Sem Salazar se pope u kola, sede, radoznalo zaviri u čitav niz dugmadi i poluga i zamisli se... Više nije bio siguran

kojom je polugom manipulisao onda kada... On povuče jednu, pa drugu, pa treću... Motori zagrmeše, kola zadrhtaše i napokon se lagano izdigoše u vazduh. Penjala su se sve više i više, pet metara, deset, dvadeset... pedeset, sto metara. Vetar je nosio kola prema šumi. Stojeći u senci, Prvi Narod je posmatrao. Nekoliko njih podigoše cevi i usmeriše ih prema gostu sa neba. Ose izleteše i navališe na oklop Sema Salazara.

Kola su lebdela iznad drveća. Sem Salazar poče da prosipa naftu.

Prvi Narod je nervozno hodao šumom, gotovo panično se sudarajući. Vetar je odneo kola daleko iznad šume ali je Sem Salazar uspeo da ih donekle spusti i vrati na pravi smer. Jedno burence sa naftom bi ispražnjeno, pa drugo. Kada je ispraznio i sva ostala, on zapali parče krpe na baklju i baci je dole.

Zapaljena krpa pade na lišće. Vatra poče da zahvata široku površinu a Sem Salazar usmeri kola iznad požara ka močvari.

Čim se on prizemljio, lord Fejd potrča i pljesnu ga po ramenima. »Izvanredno si to obavio! »Šuma gori! Šuma gori!«

Ljudi iz Fejd Kipa su otvorenih usta posmatrali kako vatra proždire drveće. Prvi Narod je, mašući rukama, bežao od vatre; iz njihovih ventila isticala je ogromna količina ljubičaste pene. Vatra je sa prve šume prešla na novi zasad.

»Pripremite se za marš!«, viknu lord Fejd. »Ići ćemo za vatrom, pre nego što se Prvi Narod vrati!«

Izvan šume, Prvi Narod je izbacivao ogromnu količinu pene, gradeći zaštitni zid. Vatra je proždera la polovinu novog zasada, ostavljajući za sobom gar i pepeo.

»Napred!«

Kolona kreće napred. Kašljući u oblacima dima koji im je pekao oči, ljudi su prolazili ispod još uvek gorućih stabala i izbili na zapadne pašnjake.

Sada se kretala nešto sporije, vođena dvojicom vojnika koji su motkama ispitivali močvaru. Iza njih su išli lord Fejd, vitezovi i pešadija, a na kraju tandrčuća prtljažna kola i šest kola sa baksuzlijama.

Odjednom se pred prvom dvojicom vojnika otvori ogromna zamka, na samo koji korak od lorda Fejda. Istovremeno, sa začelja kolone draču se uzvik: »Napadaju! Prvi Narod napada!«

Lord Fejd se okrete prema novoj pretnji. Više od dve stotine pripadnika Prvog Naroda dolazilo je preko močvare, lagano, kao da ide u šetnju, Neki su nosili cevi sa osama a neki trnovite mačeve.

Lord Fejd pogleda napred. Još samo stotinjak koraka i njegova bi vojska bila na sigurnom; onda bi mogao da izvede planirani manevar... »Napred!«, viknu on.

Kolona produži da se kreće, a prtljažna kola i kola sa baksuzlijama približiše se njenom prednjom delu. Prvi Narod je bez ikakve žurbe pristizao otpozadi i sa bokova.

Lord Fejd oceni da se nalaze na sigurnom terenu te povika: »Sad, brzo! Dajte kola! Brzo!«

Kola se poredaše u dvostruki obruč. Između njih se postaviše vojnici dok vitezovi stadoše ispred.

Prvi Narod se bešumno približvao. Prazna bela lica su buljila napred; ogromne šake držale su cevi i trnje, tragovi ljubičaste pene videli su se na usnicama njihovih mešina pod pazuhom.

Lord Fejd načini smotru vitezova. »Spremite mačeve. Pustite ih da priđu što bliže. A onda brzi napad!« Potom se obrati i pešadiji, zaštićenoj od osa kolima. »Pažljivo

birajte mete...«

Strele fijuknuše i zabodoše se u bele trupove. Pogođeni su ih čupali, nekako hladnokrvno, bez znaka bola ili panike. Samo su dvojica-trojica posrtala, zbunjeno prelazeći liniju fronta. Nekolicina podigoše svoje cevi i skinuše poklopac. Iz cevi izleteše insekti i sjuriše se ka oklopljenim vitezovima. Odbijajući se od oklopa, insekti su padali na tlo i bivali gaženi nogama jurišnika.

Prvi Narod načini dugu liniju napada i praktično okruži trupe lorda Fejda. Fejd povede polovinu vitezova na drugu stranu kola.

Pošto se Prvi Narod lagano ali bez zaustavljanja približavao, lord Fejd naredi juriš. Vitezovi hrabro pohitaše napred, vitlajući mačevima. Prvi Narod načini još nekoliko koraka a onda zastade. Kožne mešine na njihovim leđima nadimale su se sve više; gusta bela pena pokulja kroz otvore ispod pazuha; na sve strane se stvoriše oblaci pene. Vitezovi zastadoše, udarajući mačevima po peni. Pena u kojoj nije bilo nijednog stvorenja potiskivala je vitezove. Oni upitno pogledaše lorda Fejda.

Lord Fejd zamahnu svojim mačem. »Secite levo i desno! Napred!«, viknu on i lično krete sa mačem kroz gusti oblak pene. Istog trenutka nabasa na nešto čvrsto, što ga zaustavi. Noge mu se zaglibiše, kao stegnute gvožđem; na grudni oklop poče da pljušti kiša udaraca trnovitim mačevima. On podiže ruke, iščupa noge iz mulja i slepo krete napred. Za ramena ga zgrabiše teške ruke; pena ga je gušila, borio se da dođe do vazduha. Pena mu je, takođe potpuno zaklanjala vizir. On oseti da su mu na leđima zakačena dva pripadnika Prvog Naroda. On poče da se uvija i trese, sve dok ne oseti da su napadači ostali negde u peni; tog časa iz ruke mu ispade mač. U gustoj, mlečnoj magli čuli su se zvuci borbe; neki njegovi vitezovi Klicali su posle dobrih udaraca mačem, neki su pozivali u pomoć. Lord Fejd uze vazduh i viknu: »Povlačite se! Đavoli nas ubijaju!«

Na čistinu između kola uspe da se sakupi tek oko pedesetak vitezova. »Uzjašite konje i natrag!« Potom sam s teškom mukom sede u svoja kola i pokrenu ih. Ogromni oblak pene bio je sve bliži kolima i konjima. »Najpre konji pa onda kola i pešadija! Brzo!«

Preplašeni konji jedva nađoše izlaz iz guste pene. Svi odahnuše kada se ponovo nađoše na čistom vazduhu. Stotinjak metara udaljen od neprijatelja, lord Fejd zastade i okrete se, ljutito dižući pesnicu. »Spaliću vam sve šume i pobacaću vas u more. Neće biti mira dok svi ne budete mrtvi.« Potom pogleda svoje umorne vitezove. »Poraženi smo. Vraćamo se u Fejd Kip.«

VIII

Fejd Kip je, kao i Balant Kip, bio izgrađen od crne supstance, pola metalne a pola kamene. Supstanca je bila otporna na vatru i radijaciju. Kišni krov, određen za smeštaj čudesnog oružja, nalazio se na pet spoljnih kula, povezanih zidovima.

Bal priređen povodom povratka kući beše tih i usiljen. Vojnici i vitezovi su malo jeli a mnogo pili, međutim, umesto da se razvesele, zapali su u još dublju depresiju. Lord Fejd, savladan emocijama, skoči u jednom trenutku na noge.

»Svi sede ćutke, ispunjeni srdžbom. Ni ja se ne osećam drugačije. Osvetićemo se. Zapalićemo im šume. Prokleti divljaci će biti ispečeni. Pijte sada u dobrom raspoloženju. Ne prepuštajte se turobnim mislima. Opustite se, premda moramo biti spremni.

Nećemo više napadati onako slepo, idiotski. Večeras ću se savetovati sa baksuzlijama.«

Vojnici i vitezovi skočiše na noge, podigoše pehare i ispiše njihove sadržaje u jednom gutljaju. Lord Fejd se nakloni i napusti hol.

Ode u trofejnu sobu na čijim su zidovima visile različite uspomene, plen, posmrtne maske, mačevi; polica je bila ispunjena sitnim oružjem, energetskim pištoljima; portret pretka Fejda, u starinskoj uniformi, visio je na zidu, uz fotografiju velikog broda kojim je prvi Fejd prispeo na Pengborn.

Lord Fejd je proučavao staro lice nekoliko trenutaka a onda pozvao slugu. »Zovi Glavnog Baksuzliju.« "

Hein Hus se za kratko vreme pojavi u trofejnoj sobi. Lord Fejd se okrete od portreta, sede i ponudi Husu fotelju. »Šta je sa gospodarima zamkova?«, upita umornim glasom. »Šta misle o aktivnostima Prvog Naroda?«

»Reakcije su različite«, reče Hein Hus. »U Boghotenu, Kendlvejdu i Hejvu vlada uznemirenost i bes.«

Lord Fejd klimnu. »To su mi rođaci.«

»U Gizbornu, Grejmaru, Dvorcu Oblak i Alderu vlada zadovoljstvo.«

»To se i očekivalo«, promrmlja Lord Fejd. »Bez obzira na sve događaje, ti gospodari još uvek misle na pobunu.«

»U Zvezdanom Domu, Džulijan Dureju i Ouk Holu vidim iznenađenje sposobnostima Prvog Naroda ali u globalu vlada nezainteresovanost.«

»Nije loše«, gorko prokomentarisa Lord Fejd. »Prava pobuna još nije u planu. Slobodni smo da se usredsredimo na Prvi Narod. Reći ću ti šta imam na umu. Kažeš da se javljaju novi zasadi između Divlje Šume, Stare, Šume, Serou Kopsa i drugih terena — možda postoji namera da se Fejd Kip okruži šumom.« On upitno pogleda Heina Husa ali ovaj izostavi komentar. Stoga lord Fejd nastavi. »Možda smo potcenili sposobnosti divljaka. Čini se da su u stanju da oblikuju zasade i deluju na ljudski način. Posle hiljadu i šest stotina godina još uvek nas smatraju osvajačima i nadaju se da će nas istrebiti.«

»To je i moj zaključak«, reče Hein Hus.

»Moramo napasti prvi. Smatram da je to posao za baksuzlije. Nećemo dospeti daleko ako se budemo branili od osa, upadali u zamke ili tumarali kroz oblake pene. Nećemo više nepotrebno gubiti ljude. Zato želim da okupim tvoje baksuzlije, opčinitelje i magove i da čujem koja je to najmoćnija magija koja...«

»Nemoguće.«

Lord Fejd začuđeno podiže obrve. »Nemoguće?«

Hein Hus se osećao nelagodno. »Vidim začuđenost na tvom licu... Sumnjaš da sam nezainteresovan i neodgovoran. Nije istina. Ako te Prvi Narod porazi, i mi ostali ćemo patiti.«

»Tačno«, kaza Lord Fejd suvo. »Umrećeš od gladi.«

»Svejedno. Baksuzlije ti ne mogu pomoći.« On se podiže na noge i krete prema vratima.

»Sedi«, reče lord Fejd. »Treba zaista raspraviti ovu stvar.«

Hein Hus se okrete oko sebe, neodređeno gledajući po prostoriji. Lord Fejd uhvati taj vodenasti pogled a Hus duboko uzdahnu. »Znam da moram ignorisati pravila svoje tradicije, izmeniti životne navike. A to sad moram i da objasnim.« On priđe starinskom portretu prvog Fejda. »Magovi starih vremena... sjajni su, ali, na žalost, ne možemo da se koristimo njihovom magijom! »On se ponovo okrete lordu Fejdu. »Od njihovog

vremena postignut je značajan napredak. Mi smo danas racionalni i praktični — ali, ne možemo postići efekte kakve su oni postizali tada.«

Lord Fejd je zaprepašćeno posmatrao Heina Husa. Hein Hus se glasno nasmeja. »Misliš da želim da te zabrinem ovim razgovorom. Ne, nije tako. Spremam se da te oduševim.« On se vrati svom sedištu i nastavi: »Sada moram da govorim nadugačko i naširoko, na šta nisam navikao. Ali moraš razumeti šta mi baksuzlije možemo da učinimo i šta ne možemo.«

»Prvo. Za razliku od drevnih magova, mi smo praktični. I prirodno je da postoji razlika u našim moćima. Najbolji baksuzlija kombinuje veliku telepatsku sposobnost, nezamenljivu ličnu snagu i prisvojeno znanje drugih ljudi. On poznaje njihove postupke, motive, želje, strahove; on razume simbole koji najjasnije predstavljaju ova svojstva. Baksuziranje je opasno, teško, neromantično — bez misterije, izuzev onog kojim se koristimo da zbunimo neprijatelje.« Hein Hus hladno pogleda lorda Fejda i reče: »Ha! Još ti ništa nisam rekao a već sam gomilu reči potrošio na uvod u svoju nesposobnost da prevarim Prvi Narod. Strpljenja.«

»Nastavi,« reče lord Fejd.

»Onda slušaj. Šta se događa kad treba da začaram čoveka? Najpre moram telepatski da prodrem u njegov um. Postoje tri nivoa: svest, podsvest i ćelijske stanice. Najefikasnije baksuziranje je kada se utiče na sva tri nivoa. Ja osećam svoju žrtvu, učim što je više moguće, prizivajući svoje prethodno saznanje o njoj. Uzimam tu lutku koja nosi žrtvine tragove. Lutke su vrlo korisne i služe kao fokus za moju pažnju; lutke deluju kao modeli, ili vodici, dok se ja fiksiram na um žrtve. On je, svojim sopstvenim telepatskim moćima, vezan za lutku koja nosi njegove oznake.

E, sad! Čovek i lutka su sjedinjeni u mom umu i, na jednom ili više nivoa, u umu žrtve. Sve što se dogodi lutki oseća i žrtva; kao da se to događa lično njoj. Ništa nije jednostavnije od takve magije, sa stanovišta baksuzlije, naravno. Prijemčivost je, međutim, ključna ideja u celoj stvari. Neki ljudi su prijemčiviji od drugih; strah i ubedenje hrane prijemčivost. Kako baksuzlija napreduje, čovek je sve više zastrašen i, shodno tome, postaje sve prijemčiviji. Proces je samoobnavljajući.

Kod zaposedanja demonom tehnika je slična. Prijemčivost je opet suštinska; ponovo ubedenje stvara prijemčivost. Najlakše je i najdramatičnije kada su dobro poznate karakteristike demona, kao u slučaju Konandorovog Kirila. Iz tog razloga, baksuzlije su u stanju da razmenjuju demone. Pravi uspeh nastupa kada se demon dobro poznaje.«

»Znači da demoni ne postoje istinski?«, upita lord Fejd.

Hein Hus frknu, pokazujući ogromne žute zube. »Telepatija deluje kroz viši nivo. Ko zna šta se stvara na tom višem nivou? Možda demoni žive u njemu; možda i nisu stvarni. To je naravno špekulacija kojoj mi baksuzlije pribegavamo. Toliko o demonima i manje važnim tehnikama baksuziranja. Objasnio sam dovoljno za razumevanje trenutne situacije.«

»Izvrsno«, reče lord Fejd. »Nastavi.«

»Sada se postavlja pitanje: kako začarati biće druge rase?« On pogleda upitno lorda Fejda. »Možeš li mi ti to reći?«

»Ja?«, začudi se lord Fejd. »Ne.«

»Postupak je u osnovi isti kao kod magije nad ljudima. Neophodno je naterati stvorenja da svakom ćelijom svog bića veruje da pati ili umire. Tu i nastaje problem. Da

li stvorenje misli — to jest, da li priprema svoje životne procese na isti način kao i čovek? To je vrlo važna razlika. Izvesna stvorenja u svemiru imaju metode drugačije od ljudskog moždanog kodnog sistema za kontrolu. Ljudski sistem nazivamo »razumom« — rečju koja se zaista mora ograničiti na ljudske aktivnosti. Druga stvorenja koriste se drugačijim agensima, drugačijim sistemima, stižući ponekad do istog rezultata. Ja se nadam da ću uspeti da svoj um koordiniram sa sposobnostima Prvog Naroda. Ali, za sada, ključ ne otvara šifru. Jednom ili dvaput sam posmatrao kako Prvi Narod trguje sa ljudima na Šumskoj pijaci. Osećao sam izvesne znakove slabosti. To ukazuje da Prvi Narod stvara nešto slično ljudskim telepatskim impulsima. Bez obzira na to, nema stvarnog korespondiranja ove dve rase.

Ovo je prva i poslednja teškoća. Kad bismo bili sposobni da načinimo potpuni telepatski kontakt — šta onda? Stvorenja se razlikuju od nas. Oni nemaju izraze za »strah«, »mržnju«, »bol«, »odvažnost«, »kukavičluk«. Može se zaključiti da oni ove emocije nemaju. Nesumnjivo poznaju druge emocije, verovatno isto tako značajne. Bez obzira kakve su, meni su nepoznate i stoga ja ne mogu ni da oblikujem ni da projektujem simbole za ove senzacije.«

Lord Fejd pokaza nestrpljivost. »Ukratko, kažeš mi da nisi u stanju da efikasno prodreš u ova stvorenja. A ako ne možeš, ne znaš ni kakve bi uticaje mogao da proizvedeš na njihovu štetu.«

»Tačno«, složi se Hein Hus.

Lord Fejd se podiže na noge. »U tom slučaju, moraš da pokušaš da savladaš telepatiju Prvog Naroda. Moraš utvrditi šta im može naškoditi. Sto je pre moguće.«

Hein Hus pogleda značajno lorda Fejda. »Ali koliko sam samo reči potrošio da objasnim u kakve smo teškoće upali! Začarati Prvi Narod je monumentalan zadatak. Bilo bi neophodno ući u Divlju Šumu, živeti sa Prvim Narodom, postati jedan od njih, baš kao što je moj šegrt nameravao da postane drvo. Prvi Narod mora pristati na ubeđivanje. U svakom drugom slučaju nema ni najmanje magije. Ne mogu da garantujem uspeh. Nijedan baksuzlija se ne bi usudio da ti to kaže. Ja se usuđujem pošto sam ja Hein Hus, čovek iza koga je ostao sav život.«

»Moramo, u svakom slučaju, pokušati sa svim što nam je pri ruci«, reče lord Fejd suvim glasom. »Ne smem da rizikujem živote svojih vitezova, svojih rođaka, svojih vojnika... protiv tih bledih polu-stvorenja. Šta je već izgubljeno ubodima tih otrovnih insekata! Moraš poći u Divlju Šumu. Moraš naučiti kako da omadijaš Prvi Narod.« u.

Hein Hus ustade. Njegovo okruglo lice beše okamenjeno. »Ja nisam budala da prihvatim učenje magije od početka.«

»U tom slučaju«, reče lord Fejd, »naći ću nekog drugog.« On ode do vrata i naredi sluzi: »Pozovi Isaka Komandora.«

»Ostaću ovde dok razgovarate«, uzvrati Hein Hus. »Uz tvoju dozvolu.«

»Kako god želiš.«

Isak Komandor se pojavi na ulazu. Lord Fejd bez oklevanja objasni šta želi. »Hein Hus odbija da prihvati taj poduhvat. Zato sam pozvao tebe.«

Isak Komandor se zamisli. Prilika je izvanredna; mogao bi da napreduje, da postane Glavni Baksuzlija. Ali bio je tu i znatan rizik. Ne bi Hein Hus tek tako odbio zadatak. On klimnu napokon. »Hein Hus je objasnio teškoće. Samo vrlo lukav i srećan baksuzlija može da se nada uspehu. Ali ja prihvatam izazov. Poći ću.«

»Dobro«, reče Hein Hus. »Poći ću i ja«. Isak Komandor ga pogleda s besom u

očima. »Želim da posmatram. A sva odgovornost ostaje na Isaku Komandoru.«

»Odlično«, reče Komandor. »Tvoje društvo mi je dobrodošlo. Polazimo sutra. Narediću da se pripreme kola.«

Kasno uveče, šegrt Sem Salazar dođe do Heina Husa. »Šta hoćeš?«, upita ovaj nervozno.

»Čuo sam da idete u ekspediciju, u Divlju Šumu, na proučavanje Prvog Naroda.«

»Tako je. I, šta onda?

»Oni će sada sigurno napadati sve ljude.« Hein Hus slegnu ramenima. »Na Šumskoj pijaci trguju sa ljudima. Kod Šumske pijace su ljudi oduvek ulazili u Šumu. Možda se to sad promenilo a možda i nije.«

»Pošao bih s vama, ako može«, reče Sem Salazar.

»Nije to misija za šegrte.«

»Šegrt mora da se koristi svakom prilikom da uči«, reče Sem Salazar. »Osim toga, biće vam potrebno još ruku za podizanje šatora, utovarivanje i istovarivanje, kuvanje, nabavku vode i slične stvari.«

»Argumenti su ti ubedljivi«, reče Hein Hus. »Krećemo u zoru.«

IX

Čim je sunce izašlo, baksuzlije napustiše Fejd Kip. U kolima s visokim točkovima uputiše se na sever, preko močvare. Hein Hus i Isak Komandor sedeli su na prednjim sedištima dok je Sem Salazar spustio noge preko ivice. Kola su se dizala i spuštala, točkovi su podrhtavali i krivudali ali je čudnovata grupa nekako napredovala.

Pet dana kasnije, jedan sat pre zalaska sunca, kola se ponovo pojaviše. Hein Hus i Isak Komandor su kao i pri odlasku sedeli na prednjim sedištima dok je Sem Salazar visio pozadi. Približiše se zamku i bez ikakvog izraza na licu uvezoše se kroz kapiju u dvorište.

Isak Komandor ispruži svoje dugačke noge i iskorači na zemlju kao pauk; Hein Hus side s kola uz gunđanje a Sem Salazar potera kola ka skladištu baksuzlija.

Nešto kasnije, Isak Komandor ode do lorda Fejda koji je sedeo u svojoj trofejnoj sobi. Isak Komandor je zastao na vratima, buljeći u gospodara koji je delovao posve nezainteresovano. Lord Fejd se zagleda u pridošlicu sa blagim gađenjem u očima. Za razliku od Heina Husa koji je po čitav dan bio u stanju da čeka da lord Fejd prvi progovori, Isak Komandor se nervozno obrati gospodaru: »Vratio sam se iz Divlje Šume.«

»S kakvim rezultatima?«

»Verujem da je moguće začarati Prvi Narod.«

Iza Komandorovih leđa javi se neprimetno pridošli Hein Hus. »Ja verujem da bi takav poduhvat bio beskoristan i neodgovoran a možda i opasan.«

Oči Isaka Komandora pocrveneše. On se okrete ponovo ka lordu Fejdu. »Poslali ste me na zadatak. Podnosim izveštaj.«

»Sedi. Saslušaću te.«

Isak Komandor, zvanični vođa ekspedicije, poče da podnosi izveštaj: »Vozili smo se uz obalu reke do Šumske pijace. Tu nije bilo ni najmanjeg znaka nereda ili neprijateljstva. Stotinjak pripadnika Prvog Naroda trgovalo je na uobičajeni način, razmenjivalo svoje drvene predmete za noževe, gvozdenu žicu i bakarno posude. Kada

su krenuli ka svom boravištu, pratili smo ih ali oni nisu pokazivali iznenađenje...«

»Iznenađenje«, reče Hein Hus otežalim glasom, »jeste emocija o kojoj oni ništa ne znaju.«

Isak Komandor pogleda Husa i ponovo se obrati lordu Fejdu. »Pratili smo ih do dereglije i tamo objasnili vozaru da želimo da posetimo unutrašnjost Divlje Šume. Pitali smo da li će Prvi Narod pokušati da nas ubije kako bi nas sprečio da uđemo u Šumu. Oni su iskazivali ravnodušnost i prema našoj miroljubivosti i prema eventualnim zlim namerama. To ni u kom slučaju nije značilo da nam je garantovana bezbednost: međutim, prihvatili smo to onako kako jeste i otišli.«

Nastavili smo uz reku, ušli u šumu i, kao prave baksuzlije, raspravljali o mogućnosti teleportacije ili simboličke sile, pitajući se da li je Prvi Narod razvio tehnike baksuziranja, nepoznate ljudima. Međutim, Sem Salazar je primetio da su se četiri ogromne vodene bube, duge oko četiri metra, sa uljano-crnim oklopom i šarenim glavama, podigle iz rečnog korita i gurale dereglju otpozadi — očigledno bez nekog pravca ili komande. Prvi Narod je stajao na ivici, okrećući noseve u pravcu u kom je reka tekla. Ignorisali su baksuzlije i Sema Salazara kao da ovi uopšte nisu postojali.

Bube su gurale neumorno; dereglija se puna četiri sata kretala brzinom čovekovog hoda. Povremeno se video Prvi Narod koji je virio iz senki šume, ali niko nije pokazivao zanimanje ili zabrinutost za neobični teret dereglije. Negde po podne reka je počela da se širi i deli na mnoštvo kanala; nekoliko minuta kasnije dereglija je uplovila u malo jezero. Na obali, iza prve linije stabala, pojavilo se veliko naselje. Baksuzlije su bile iznenađene. Oduvek se smatralo da je Prvi Narod lutao kroz šumu, pošto je prvobitno živeo u močvarama pašnjaka.

Dereglija je pristala; Prvi Narod je izašao na obalu a ljudi su ga, zajedno s konjima i kolima, sledili. Bili su impresionirani nekom stalnom živošću i aktivnošću Prvog Naroda a najviše im je zasmetao snažni miris koji je opominjao na zlo.

Pokazalo se da je naselje centar svih aktivnosti. Stabla sa kojih su skinute niže grane podupirala su blokove stvrdnute pene, stotinjak metara duge, dvadeset visoke i deset debele. Desetine takvih blokova očigledno su predstavljale konstrukciju neke ćelije. Kroz otvor ćelije videlo se mnoštvo malih, ribama nalik, stvorenja — mladog Prvog Naroda.

Ispod blokova je masa Prvog Naroda bila zaokupljena najrazličitijim poslovima, najčešće onim koji su baksuzlijama bili potpuno nepoznati. Prepuštajući brigu oko kola Semu Salazaru, Hein Hus i Isak Komandor zađoše među Prvi Narod. Iako su morali da se guraju među njima, neprijatno se osečajući u dodiru sa stranim telima, radoznalost je bila jača; niko ih nije zadržavao pa su se promuvali po čitavom naselju. Jedan deo naselja izgledao je kao ogromni zoološki vrt, podeljen na mnoštvo odeljaka. Svrha jednog od ovih odeljaka — ograđenog prostora dugog sedamdesetak metara — bio je dovoljno prepoznatljiv. Na jednom je visilo okačeno na motki, telo čoveka — Fejdovog vojnika iz bitke kod novog zasada. Jedan broj osa zaletao se pravo u telo; neposredno pre kontakta sa telom ose su bile hvatane u mreže u uklanjane.

Cilj ove aktivnosti beše jasan. Ispitujući i neke druge aktivnosti u ovom svetlu, baksuzlije su bile u stanju da objasne mnogo štošta što ih je ranije zbunjivalo.

Videli su bube veličine psa; bube su napadale objekte koji su predstavljali konje. Bili su to ogromni insekti za mnogo nogu i jezivim glavama. I ose i džinovske bube nisu živele u takvom obliku u šumi — bilo je jasno da je Prvi Narod godinama praktikovao

selektivan uzgoj. Možda je uzgoj trajao i vekovima.

Nisu, međutim, sve aktivnosti bile vezane za rat. Moljci su bili trenirani da skupljaju lešnike, crvi da buše rupe kroz drvene grede; u drugom odeljenju, gusenice su žvakale žutu smešu i oblikovale je u lopte jednakog prečnika. Zao miris poticao je iz zoološkog vrta; baksuzlije nisu viša mogli da ga podnesu te su se vratili kolima. Sem Salazar je podigao šator i zapalio vatru, dok su Hein Hus i Isak Komandor razgovarali o izgledu naselja.

Pala je noć; blokovi od pene zračili su nekim unutrašnjim svetlom; aktivnosti pod njima nastavljali su se bez ikakvog prekida. Baksuzlije su se povukle na počinak a Sem Salazar je ostao da čuva stražu.

Sledećeg dana Heinu Husu je pošlo za rukom da uvuče jednog pripadnika Prvog Naroda u razgovor; bio je to prvi trenutak pažnje koja im je poklonjena.

Razgovor je dugo trajao; Hein Hus je ukratko izvestio lorda Fejda o razgovoru a za to vreme Isak Komandor se okrenuo, ignorišući temu.

Hein Hus je najpre pitao kakva je svrha mračnih priprema, ponajpre osa, pauka, buba.

»Nameravamo da ubijamo ljude«, odgovorilo je stvorenje. »Nameravamo da se vratimo u močvaru. To je naš cilj još od vremena kada se čovek pojavio na planeti.«

Hus je odgovorio da je takva ambicija čista zaslepljenost, jer na planeti ima mesta i za ljude i za Prvi Narod.

»Prvi Narod«, rekao je tada, »treba da ukloni svoje zamke i prestane sa pokušajima da zamkove okruži šumama.«

»Ne«, odgovoreno mu je. »Ljudi su bezobzirni. Oni uništavaju lepe močvare. Svi će biti pobijeni.«

Isak Komandor se u međuvremenu priključio lordu Fejdu i Heinu Husu. »Ja sam primetio jednu značajnu činjenicu. Dok smo razgovarali, Prvi Narod je prestao da radi, svi su gledali prema nama, kao da i sami učestvuju u razgovoru. Stekao sam krajnje važno ubedenje da Prvi Narod ne predstavlja grupu individualaca već da su oni činioci veće jedinice, udružene telepatijom koja ne liči na našu.«

Hein Hus nastavi. »Ja sam primetio da, ako bismo, bili napadnuti, Prvi Narod će u velikom broju stradati. To stvorenje je reklo: U ćelijama se uvek mogu zameniti elementi koji umiru. Ali, ako se zajednica razboli, mi svi patimo. Prisilno smo oterani u šume, u život na kakav nismo navikli. Moramo se naoružati i oterati ljude a u tom cilju razvili smo metode ljudi, uperene protiv njih samih.«

Isak Komandor se ponovo javi za reč. »Nepotrebno je reći da je stvorenje mislilo na metode drevnih ljudi, ne na naše.«

»U svakom slučaju«, reče lord Fejd, »nema sumnje u njihove namere. Bili bismo budale ako ih ne bismo napali, sa svim vrstama oružja koje nam je na raspolaganju.«

Hein Hus nestrpljivo nastavi. »Stvorenje je odmah zatim reklo: 'Mi smo naučili vrednost iracionalnosti. Naučili smo da menjamo našu okolinu. Koristimo se insektima i drvećem. Ogroman je to napor za nas koji radije volimo život u močvari. Ali vi ljudi ste nam nametnuli taj život i sada morate snositi posledice'. Ja sam još jednom ukazao na činjenicu da ljudi nisu bespomoćni te da će Prvi Narod umreti. Biće nije izgledalo zabrinuto. 'Zajednica će izdržati', odgovorilo je. Postavio sam tada delikatno pitanje: 'Ako je vaš cilj da ubijete ljude, zašto nam dopuštate sada da dođemo ovamo?' Ono je odgovorilo: 'Biće uništena čitava ljudska zajednica'. Očigledno su verovali da je ljudsko

društvo kao i njihovo pa su smatrali da će uz manje napora, ubijanjem tri čoveka satrti čitav ljudski rod.«

Lord Fejd se gorko nasmeja. »Da bi nas uništili, morali bi prvo da izbegnu Paklena Usta a onda da se probiju u Fejd Kip. A za tako nešto oni nisu u stanju.«

Isak Komandor je izvestio u kraćem obliku. »U to vreme bio sam već ubeđen da je problem u tome što treba začarati čitavu rasu a ne individualce. Teorijski, to ne bi trebalo da bude teže nego začarati pojedinca. Ne traži više napora kada se govori dvadesetorici. Imajući to u vidu, naredio sam šegrtu da ponese supstancu koju proizvode ta stvorenja. I još neke druge neophodne elemente, deliće kože, dlake itd. Kad je on to učinio, pokušao sam da sebe dovedem u vezu sa tim stvorenjima. Teško je, zbog različitog oblika telepatije. No, ipak sam nešto uspeo.«

»Što znači da možeš da začaraš Prvi Narod?«, upita lord Fejd.

»Ništa ne garantujem dok ne pokušam. Neophodne su određene pripreme.«

»Onda pođi i pripremaj se.«

Komandor skoči na noge i ovlaš pogledavši Heina Husa izađe iz sobe. Hus je pričekao, čeprkajući bradu svojim krupnim prstima. Lord Fejd ga hladno pogleda. »Imaš nešto da dodaš?«

Hus se nakašlja i ustade. »Bilo bi lepo da imam. Ali misli su mi zbrkane. Od svih budućnosti, sve izgledaju problematično.«

Lord Fejd pogleda Heina Husa sa iznenađenjem. Krupni Glavni Baksuzlija nikada ranije nije govorio sa takvim pesimizmom i melanholijom. »Onda govori. Slušaću.«

»Bojim se da više ne zavisimo od logike i baksuziranja. Naši preci su bili vrači, magovi. Oterali su Prvi Narod u šume. Da bi nam se osvetio, Prvi Narod je usvojio naše drevne metode. Zabrinut sam. Možda se moramo okrenuti misticizmu naših predaka.«

Lord Fejd uzdahnu. »Ako Isak Komandor može da začara Prvi Narod, takav potez neće biti neophodan.«

»Svet se menja«, reče Hein Hus. »U jedno sam siguran: stara vremena stabilnog znanja su prošla. Budućnost je za ljude oštroumlja i mašte. Neortodoksni Sem Salazar može postati efikasniji od mene. Svet se menja.«

Lord Fejd se nasmeja. »Kada dođe taj dan, proglasiću Sema Salazara Glavnim Baksuzlijom i imenovati ga lordom Fejdom takođe a ti i ja ćemo se povući u neku kolibu na pašnjaku.«

X

Dva dana kasnije, lord Fejd dođe kod Isaka Komandora, raspitujući se kako napreduje. Komandor odbi da išta kaže. Prođoše još dva dana i lord Fejd se ponovo raspita, ali ovog puta navaljujući da sazna i sve detalje. Komandor ga odvede u svoju radionicu gde je desetak opčinitelja i šegrta radilo oko ogromnog stola. Gradili su model naselja Prvog Naroda u Divljoj Šumi.

»Duž obale jezera«, reče Komandor, »postaviću veliki broj lutaka sa osnovnim svojstvima Prvog Naroda. Kada to bude gotovo, radiću na magiji i razoriti stvorenja.«

»Dobro. Želim ti svu sreću«, reče lord Fejd i napusti radionicu. Potom ode u kupolu na vrhu zamka, gde je počivalo drevno oružje Paklena Usta. »Džambarte! Gde si?«

Održavalac oružja, mali rastom, trbušast i sa crvenim nosem, javi se smesta: »Da, gospodaru.«

»Došao sam u inspekciju Paklenih Usta. Jesu li spremna za upotrebu?«

»Spremna su, moj gospodaru. Nauljena, izglancana, podmazana... i najmanji delić je kao celina...«

Lord Fejd poče sa razgledanjem Paklenih Usta — teškog cilindra prečnika dva metra, šest metara dugog i sa cevima od blistavog bakra. Nema sumnje da je Džambart bio veoma vredan. Na oružju se nije moglo videti ni zrnce prašine ili mrlja od rđe. Zadovoljan, lord Fejd notapša Džambarta po ramenu i spusti se na četvrti horizont.

Na jugu se nalazila plodna dolina, zapadno su se prostirali pašnjaci a na severu i istoku nazirala se maglina Divljih Šuma.

Obuzet zadovoljstvom zbog lepog pogleda sa četvrtog horizonta ali i zbog činjenice da su Paklena Usta spremna za trenutno dejstvo, lord Fejd se uputi ka radionici Glavnog Baksuzlije Heina Husa.

Glavni Baksuzlija leškario je na ležaju, zagledan u tavanicu. Kod klupe je stajao Sem Salazar, okružen bocama i posuđem.

Lord Fejd zbunjeno pogleda šegrta. »A šta ti radiš ovde?«, upita ga osorno.

»Ništa naročito, moj gospodaru«, odgovori Sem Salazar s izrazom krivice na licu.

»Ako si besposlen, onda sidi i pomozi Isaku Komandoru«.

»Nisam besposlen, lorde Fejd.«

»Pa kog đavola onda radiš?«

Sem Salazar pogleda prema klupi. »Ne znam.«

»Onda si besposlen!«

»Ne, nisam. Zauzet sam. Sipam različite tečnosti na penu. To je pena Prvog Naroda. Pitam se kako će koja delovati. Voda je ne rastvara, kao ni alkohol. Toplota je lagano nagriza, emitujući gust dim.«

Lord Fejd ga prezrivo pogleda. »Zabavljaš se kao neko dete. Pođi ka Isaku Komandoru, tamo možeš da budeš od neke koristi. Kako misliš da postaneš baksuzlija? Da se igraš onako kako se deca igraju kockicama?«

Hein Hus se nakašlja. »Štetu ne pravi nikakvu a Isak Komandor ume i sam da radi. Salazar neće nikada postati baksuzlija. To mi je odavno postalo jasno.«

Lord Fejd slegnu ramenima. »Tvoj je šegrt i sva odgovornost je na tebi. U redu. Ima li kakvih novosti iz drugih zamkova?«

Hein Hus pročisti grlo, još jednom se nakašlja i spusti noge sa ležaja. »Njihovi gospodari dele tvoju zabrinutost. Tvoji bliži rođaci pripremaju trupe koje će ti biti stavljene na raspolaganje.«

Lord Fejd zadovoljno klimnu. »Za sada nema razloga za žurbu. Prvi Narod se drži svojih šuma. Fejd Kip je, naravno, neosvojiv, premda bi oni mogli da nagrnu u dolinu...« Za trenutak zastade i zamisli se. »Neka Isak Komandor izvede svoju magiju. Onda ćemo videti.«

Odjednom se sa klupe začu neko šištanje pa odmah potom i eksplozija. Sem Salazar, kao da se izvinjava, okrenu se prema njima a lord Fejd se namršti i bez reči izađe iz prostorije.

»Šta to bi?«, upita Hein Hus bezbojnim glasom.

»Ne znam.«

Hein Hus frknu s gađanjem. »Smešno. Ako želiš da stvaraš čuda, moraš da primenjuješ moju proceduru. Stvaranje čuda nije baksuziranje već ima čvrsta pravila. Trebalo bi da zapisuješ šta ti kažem, jer je vrlo složeno.«

Sem Salazar klimnu i okrete se prema klupi.

XI

Tokom dana stigoše u Fejd Kip vesti o ratobornosti Prvog Naroda. Na Hanimos Hilu, zapadno od Šumske pijace lutajuća grupa Prvog Naroda poseti logor pastira; trnovitim mačevima behu poubijane mnoge ovce u torovima a, kad se pastiri usprotiviše, Prvi Narod napade i njih. Mnogo pastira bi takođe poubijano a ostatak ovaca doslovno masakriran. Sledećeg dana pristigoše i druge novosti: četvoro dece kupalo se u reci Brastok, kod Džilbert Ferija: tamo th napadoše ogromne vodene bube i rastrgoše ih na komadiće. Na drugoj strani Divlje Šume, pak, u podnožju samog Zamka Oblak, seljaci koji su tamo raščišćavali zemljište za sadnju vinograda otkriše čitava jata crnog metilja koji je uništavao lozu — sve, lišće, grane, stablo, koren. U trenutku kada su počeli da uništavaju ašovima metilje napadoše ih ose i izujedaše do smrti.

Adam MekAdam izvesti o svim ovim incidentima lorda Fejda koji razbešnjen ode do Isaka Komandora. »Koliko ti još treba da budeš spreman?«

»Spreman sam sada. Ali moram da se odmorim i sredim. Sutra ujutru ću ih začarati.«

»Što pre to bolje! Ta stvorenja su napustila svoju šumu; napolju su i ubijaju ljude!«

Isak Komandor se počeša po bradi. »To se i moglo očekivati.«

Lord Fejd se ne obazre na primedbu. »Pokaži mi svoju živu sliku.«

Isak Komandor ga povede u radionicu. Model je bio dovršen, sa simuliranim Prvim Narodom; svaka figura bila je povezana malim, očvrslim mlazom pene. Isak Komandor pokaza rukom na sud ispunjen tamnom tečnošću. »Objasniću ti osnovu čaranja. Kada sam obilazio logor, na sve strane sam tražio snažne simbole. Nesumnjivo ih je bilo mnogo, ali nisam mogao da ih prepoznam. Međutim, setio sam se okolnosti iz bitke kod zasada: kada su stvorenja bila napadnuta, kada im je pripretićeno vatrom i smrću, počeli su da luče penu zagasito ljubičaste boje. Očito je da je ljubičasta pena povezana sa smrću. Moje čaranje ce se zasnivati na tom simbolu.«

»Onda se dobro odmori ne bi li ti čaranje što bolje uspelo.«

Sledećeg jutra Isak Komandor, obučen u dugu crnu mantiju i sa maskom demona Narda na glavi, započe sa koncentracijom. Ude u svoju radionicu i zatvori vrata za sobom.

Prođe jedan sat, pa drugi; Lord Fejd je doručkovao u društvu, svog rođaka koji je zauzeo stav cinične bezbrižnosti. To ga je nerviralo pa je skočio od stola i izašao u dvorište. »Gde je Hein Hus?«, doviknuo je stražarima. »Dovedite ga ovamo.«

Hein Hus se gegajući pojavi iz svojih odaja. Lord Fejd pokaza rukom prema radionici Isaka Komandora. »Šta se događa? Uspeva li?«

Hein Hus pogleda ka radionici. Baca moćne čini... Osećam zbrku, bes...«

»Kod Komandora ili kod Prvog Naroda?«

»Nemam pravi kontakt. Mislim da upravo šalje poruku u njihove umove. Vrlo težak zadatak, kako sam ti već objasnio. U početnom stadijumu je postigao uspeh.«

»U početnom stadijumu je postigao uspeh.«

»U početnom? Šta još preostaje?«

»Dva najvažnija elementa čaranja: prijemčivost žrtve i preciznost simbola.«

Lord Fejd slegnu ramenima. »Ne zvučiš baš optimistički.«

»Nesiguran sam. Možda su pretpostavke Isaka Komandora ispravne. Ako je tako, i ako je Prvi Narod visoko prijemčiv, danas će se dogoditi velika pobeda a Komandor će

postići veličanstvenu manu!«

Lord Fejd je buljio u vrata radionice. »I, šta sada?«

Oči Heina Husa gotovo pobeleše od zamišljenosti. »Isak Komandor je blizu smrti. Danas više neće moći da čara.«

Lord Fejd se okrete i mahnu opčiniteljima. »Uđite u radionicu i pomozite svom učitelju!«

Opčinitelji se sjuriše prema vratima i nađoše ih otvorena. Isak Komandor je ležao zgrčen na tlu, prekriven ljubičastom penom. Lord Fejd priđe bliže. »Šta si postigao? Govori!«

Oči Isaka Komandora behu napola zatvorene a usne drhtave i vlažne. »Razgovarao sam s Prvim Narodom, sa čitavom rasom. Poslao sam simbol u njihov um...« To reče i nemoćno obori glavu.

Lord Fejd uzmaknu. »Odnesite ga u njegove odaje i smestite na ležaj.« Potom se okrete, nervozno grizući svoju donju usnu. »I dalje ne znamo šta je postigao.«

»Ah«, reče Hein Hus, »znamo, znamo!«

Lord Fejd frknu: »Šta? Šta kažeš?«

»Zavirio sam u Komandorov um. Koristio se simbolom ljubičaste pene... Saznao je da ljubičasta pena ne predstavlja smrt već strah za sigurnost zajednice, očajanje.«

»U svakom slučaju«, reče lord Fejd posle izvesnog vremena, »nije načinjena nikakva šteta. Prvi Narod će teško postati još neprijateljskiji.«

Tri sata kasnije, izviđač pomahnitalo dojuri u dvorište, skoči sa konja i otrča ka lordu Fejdu. »Prvi Narod je napustio šumu. U ogromnom broju. Na hiljade njih. Napreduju ka Fejd Kipu!«

»Neka napreduju!«, reče lord Fejd. »Utoliko bolje! Džimbarte, gde si?«

»Ovde, gospodine!«

»Pripremi Paklena Usta. Neka svi budu u pripravnosti!«

»Paklena Usta su uvek spremna, gospodine!«

Lord Fejd ga pogleda preko ramena. »A sad nestani. Bernarde!«

Poručnik Fejdovih trupa priđe trčećim korakom. »Spreman, lorde Fejd.«

»Prvi Narod napada. Opremi svoje ljude protiv osa i dobro ih nahrani. Biće nam potrebna sva snaga koju možemo da prikupimo.«

Potom se lord Fejd okrete ka Heinu Husu. »Pošalji glasnike u sve zamkove i sva veća imanja, naredi našim rođacima da nam se pridruže, sa svim svojim trupama i oružjem. Pošalji glasnike u Belgard Hol, u Boghoten, Kamber i Kendlvejd. Požuri!«

Hus podiže ruku. »Već sam to učinio. Zamkovi su upozoreni. Oni znaju šta nam je potrebno.«

»A Prvi Narod? Možeš li da osetiš njihov um?«

»Ne«.

Lord Fejd se udalji. Hein Hus pođe prema glavnoj kapiji, izađe i krete u obilazak zamka, zamišljeno posmatrajući crne zidove kula bez prozora — otporne na najstarija čudesna oružja. Visoko na vrhu krova, Džambart, opslužitelj oružja, radio je pod kupolom, glancajući površinu drevnog oružja.

Hein Hus se vrati u zamak. Lord Fejd mu priđe i zabrinuto upita. »Šta si video?«

»Samo zamak, zidine, kule, krov i Paklena Usta.«

»I, šta misliš?«

»Mnogo štošta.«

»Ne sarađuješ baš naročito. Više znaš nego što kažeš. Bolje ti je da progovoriš, pošto ćeš i ti, ukoliko Fejd Kip padne u ruke divljaka, umreti sa svima ostalima.«

Vodenaste oči Heina Husa zagledaše se u oči lorda Fejda. »Znam šta znam. Prvi Narod napada. Dokazali su da nisu glupi. Nameravaju da nas ubiju. Oni nisu baksuzlije: oni ne mogu da nas začaraju ili isteraju pomoću magije. Ne mogu da provale zidine. Dakle, kakvi su njihovi planovi? Ne znam. Hoće li uspeti? Ni to ne znam. Ali vreme apsolutne moći baksuzlija je prošlo. Mislim da se ne smemo osloniti na čudo. Odnosno, upravo se moramo osloniti na čudo, onako kako to čini Sem Salazar kad sipa tečnost na penu.«

Trupe oklopnih konjanika projahale su kroz kapije: ratnici iz okoline Belgard Hola. U sledećih nekoliko časova pristizali su kontingenti iz ostalih zamkova, sve dok dvorište nije bilo prepuno konja i jahača.

Dva časa pre zalaska sunca na pašnjacima se ukazao Prvi Narod. Činilo se da ih je veliki broj, te da naprosto lutaju pašnjacima bez organizacije i ikakve discipline.

Do lorda Fejda je doprla želja uzavrele krvi ljudi iz ostalih zamkova da se što pre bace na Prvi Narod i satru ih; međutim, lord Fejd je uživao što vidi raštrkanu gomilu Prvog Naroda. »Pustite ih da se približe — i Paklena Usta će ih progutati! Džambarte!«

»Na službi, lorde Fejd!«

»Hajdemo, sad Paklena Usta imaju reč!« I pohita za Džambartom prema vrhu kupole.

»Usmeravaj Paklena Usta pravo na divljake!«

Džambart skoči na bleštave točkiće i poluge; oklevao je trenutak a onda strastveno okrenuo centralni točak. Lord Fejd opazi izvesno podrhtavanje oružja ali ne luču ništa. Sa izrazom zaprepašćenja pogleda Džambarta. »Oružje je neposlušno!«

»Neposlušno, gospodine? Opalilo je kao iz pravih usta pakla!«

»Zašto se ništa nije čulo?«

»Tako je programirano, nije moja krivica.«

Lord Fejd ne reče ništa. Paklena Usta su sada bila usmerena ka ogromnoj beloj masi iz pravca Divlje Šume. Džambart je pokrenuo drugi točak i Paklena Usta su još jednom zadrhtala.

Ljubičasti mlaz radijacije pade posred gomile Prvog Naroda, ubivši dvadesetak prilika.

»Brzo!«, povika lord Fejd. »Pucaj ponovo! Pucaj!« Džambart povuče ručicu, okrete glavni točak, ali se ništa ne dogodi. On pokuša ponovo, sa istim rezultatom. »Očigledno su se Paklena Usta zamorila!«

»Paklena Usta su mrtva!«, viknu lord Fejd. »Prevario si me! Paklena Usta su neispravna!«

»Ne, ne«, usprotivi se Džambart. »Paklena Usta se odmaraju. Negovao sam ih kao sopstveno dete. Izglancana su kao ogledalo!«

Lord Fejd podiže ruke i očajničkim glasom povika: »Huse! Huse!«

Hein Hus se pojavi i upita mirnim glasom. »Koja je hitnja?«

»Paklena Usta ne pucaju! Izmadijaj još vatre za Paklena Usta! I to brzo!«

»Nemoguće.«

»Nemoguće?«, povika lord Fejd. »To je sve što čujem od tebe. Nemoguće, beskorisno, nepraktično. Izgubio si moć. Konsultovaću se sa Isakom Komandorem.«

»Isak Komandor ne može da ubaci više vatre u Paklena Usta od mene.«

»Kakvo je to mudrovanje? On stavlja demone u ljude i sigurno je da može da ubaci vatru u Paklena Usta.«

»Ma, hajde, lorde Fejd, ti znaš razliku između baksuziranja i prave magije.«

Lord Fejd se okrete prema sluzi. »Dovedi mi Isaka Komandora!«

Posle nekog vremena, u dvorište uđe Isak Komandor, suvih usana i voštanog lica. »Potreban si mi«, reče mu lord Fejd. »Moraš obnoviti vatru u Paklenim Ustima.«

Komandor kratko pogleda na Heina Husa koji je stajao nepomično i bez ikakvog izraza na licu. »Ne mogu to da učinim, moj gospodaru.«

»Šta? Zar i ti to da kažeš?!«

»Objasniću ti, lorde Fejd, razliku između čoveka i metala. Normalno ljudsko stanje je nešto na granici ludila; tokom svih epoha čovek je balansirao na oštrici noža između histerije i apatije. Njegova mu čula govore o svetu daleko manje nego što on to misli. Prost je trik obmanuti čoveka, ispuniti ga demonom i dovesti ga do izbezumljenosti, ubiti ga. Međutim, metal je neosetljiv; metal reaguje jedino kako diktira njegov oblik i stanje ili. pak, na osnovu magije.«

»Onda usmeri magiju na Paklena Usta!«

»Nemoguće.«

Lord Fejd duboko uzdahnu i pokuša da se sabere. Potom laganu krenu prema izlazu iz zamka. »Dajte mi oklop i konja. Idemo u napad.«

Kolona se formirala za kratko vreme; lord Fejd se nalazio na njenom čelu, praćen vitezovima i naoružanom pešadijom.

»Čuvajte se pene!«, viknu lord Fejd. »Napadajte, udarajte, secite, povlačite se! Podignite vizire protiv pčela! Svaki od vas mora ubiti stotinu! Juriš!«

Trupe krenuše prema hordama Prvog Naroda. Kopita konja zagaziše u močvaru. Bledo sunce na zapadu gotovo je dodirivalo horizont.

Dve stotine koraka od Prvog Naroda, vitezovi nagnaše konje u galop. Podigoše mačeve i uz snažne povike stustiše se prema bezobličnoj masi. Svaki je želeo da bude prvi koji će udariti. Bezoblična masa Prvog Naroda se razdvoji; crne bube poleteše prema napadačima a za njima i duga mnogonoga stvorenja. Preplašeni konji počeše da njište, propinju se i prevrću. Bube su presecale vitezove kao da su od krhke gline. Lord Fejd bi zbačen s konja. Dočekavši jednu od buba, on mačem uspe da joj odseče nogu. Potom se baci na nju i odseče joj još jednu a potom i glavu.

»Povlačite se!«, povika. »Povlačite se!«

Vitezovi počeše da se povlače, sekući usput bube i mnogonoga stvorenja.

»Organizujte dvostruke redove i napredujte polako, štiteći jedan drugog!«

Ljudi počeše ponovo da napreduju. Naoružan trnovitim mačevima, Prvi Narod im krete u susret. Na svega desetak koraka od ljudi, Prvi Narod, kao po komandi, izvadi iz vreća crne kugle i poče da ih baca: lopte su odskakale od oklopa i razbijale se.

»Sad!«, povika lord Fejd a ljudi se baciše na bezobličnu masu, sekući i masakrirajući tela. »Ubijte ih!«, vikao je lord Fejd u zanosu. »Neka ne ostane niko živ!«

U tom trenutku ga obuze muka; ispod metalnog oklopa oseti ubod žaoke i užasan bolni svrab. On pogleda svoje ljude i vide na svima zbunjenost i bol. Dvojica već behu skinuli oklop.

»Povlačenje!«, naredi on. »Natrag u zamak!«

Dok su trčali prema zamku, vojnici su pokušavali da se češu a mnogi su naprosto kidali oklop sa sebe. Čitavi rojevi pčela jurili su za njima. Leđa im behu prepuna otrovnih

uboda.

»Zatvorite kapije!«, naredi lord Fejd nakon dolaska u zamak.

Vojnici su panično skidali oklop, češali se i vrištali od bolova. Kapije se zatvoriše.

Fejd Kip beše potučen.

XII

Tokom noći, Prvi Narod je okružio zamak, formirajući prsten na pedsetak koraka od zidova. Čitave noći zapažalo se kretanje tamo-amo; sablasne figure primicale su se i udaljavale od zamka pod svetlošću zvezda.

Lord Fejd je sa parapeta posmatrao okolinu, u društvu Heina Husa. Upitao je, po ko zna koji put: »Sta je sa drugim zamkovima? Šalju li nova pojačanja?« Hein Hus je svaki put, pa i sada, davao isti odgovor: »Zbrka je i opšte sumnjičenje. Gospodari zamkova se boje da pruže pomoć ali ih nije briga što će odbaciti sami sebe. U ovom trenutku razmišljaju o novonastaloj situaciji.«

Napokon lord Fejd napusti parapet i dade znak Heinu Husu da ga sledi. Pope se u svoju trofejnu sobu, baci se u fotelju i ponudi drugu Husu. Za trenutak je ćutke posmatrao baksuzliju, hladnim i prodornim pogledom. Hein Hus hrabro je podnosio ovaj pogled.

»Ti si Glavni Baksuzlija«, reče naposletku lord Fejd. »U dvadeset poslednjih godina proizvodio si magiju, fetiše, opčinjavao si i hipnotisao... mnogo efikasnije nego ijedan drugi baksuzlija iz Pengborna. Ali sada si bespomoćan, inertan. Zašto?«

»Nisam ni inertan ni bespomoćan. Samo ne mogu da učinim ono što je izvan mojih moći. Ne znam kako da postignem čudo. Moraš da se konsultuješ s mojim šegrtom Semom Salazarom, koji takođe ne zna, ali koji najozbiljnije isprobava sve mogućnosti, kao i mnoge nemogućnosti.«

»Zar i sam veruješ u te besmislice! Pred mojim očima postaješ mistik!«

Hein Hus slegnu ramenima. »Moje znanje je ograničeno. Čuda se događaju — to znamo. Ostaci naših predaka nalaze se posvuda. Njihove metode su bile natprirodne, neshvatljive za naš mentalni proces — ali, pazi: Prvi Narod preti nam uništenjem pomoću istih tih metoda. Umesto metala, oni se koriste živim mesom — rezultat je sličan! Ljudi iz Pengborna, ukoliko se skupe i prihvate pretnju, mogu da odbace Prvi Narod do Divlje Šume — ali, za koliko vremena? Za godinu? Deset? Prvi Narod sadi nova stabla, kopa nove zamke — i onda će odjednom ponovo napasti, sa još strasnijim oružjem: letećim bubama veličine konja, osama koje su dovoljno snažne da izjedu oklop, gušterima koji će gmizati po zidovima Fejd Kipa...«

Lord Fejd se počeša po bradi. »A baksuzlije su nemoćne?«

»Video si i sam. Isak Komandor je uspeo samo da ih razljuti prodiranjem u njihovu svest, ništa više.«

»Pa, onda — šta nam je činiti?«

Hein Hus podiže ruku. »Ne znam. Ja sam Hein Hus, baksuzlija. Posmatram Sema Salazara fasciniran. On ništa ne uči, ali je ili dovoljno glup ili dovoljno pametan da se ne da obeshrabriti. Ako je to put za ostvarivanje čuda, on će ih ostvariti.«

Lord Fejd ustade. »Mrtav sam umoran. Nisam u stanju da mislim, moram da spavam. Sutra ćemo znati nešto više.«

Hein Hus napusti trofejnu sobu i vrati se u parapet. Obruč Prvog Naroda oko

zidova zamka izgledao je bliži. Iza njih i preko močvara pružala se duga bleda kolona Prvog Naroda koji je marširao. Iza zamka sve je više narastala gomila belog materijala.

Prolazili su sati; nebo je postajalo svetlije; na istoku je izronilo sunce. Prvi Narod je gmizao pašnjacima, donoseći sa severa stvrdnutu penu i slažući je u gomile oko zamka.

Lord Fejd se pope na parapet, iznuren i neobrijan.

»Šta je ovo? Šta to rade?«

Poručnik Bernard odgovori uzbuđenim glasom: »Iznenađuju nas, moj gospodaru?«

»Heine Huse! Šta je sa ljudima iz drugih zamkova?«

»Naoružani su i oprezno se približavaju.«

»Možeš li da im preneseš svu ozbiljnost naše situacije?«

»Mogu i već sam to učinio. Zauzvrat sam dobio jedino njihovu predostrožnost.«

»Bah!«, reče lord Fejd s gađenjem. »I oni sebe nazivaju ratnicima! Odani glupani!«

»Oni znaju za naše gorko iskustvo.«, reče Hein Hus. »Pitaju se, vrlo razborito, šta će oni moći da urade posle tebe koji ne možeš da uradiš ništa.«

Lord Fejd se kiselo nasmeja. »Nemam odgovor za njih. U međuvremenu, moramo da se zaštitimo od osa. Oklop je beskoristan... Bernarde!«

»Da, gospodaru Fejde!«

»Neka svaki od tvojih ljudi načini četvrtasti ram od oko pola metra, sa kratkim držačem. Neka se na te ramove pričvrsti gusta mreža. Kada ramovi budu gotovi, poći ćemo u napad sa po dva vojnika i jednim vitezom.«

»U međuvremenu«, dodade Hein Hus, »Prvi Narod nastavlja da sprovodi svoj plan.«

Lord Fejd se vrati posmatranju. Prvi Narod je i dalje neumorno donosio stvrdnutu penu. »Bernarde! Neka tvoji strelci stupe u dejstvo! Gađajte pravo u glave!«

Strelci poređani duž zidova podigoše oružje. Strele poleteše ka Prvom Narodu. Svega nekoliko njih obratiše pažnju na strele, premda ih one prorediše. U drugom talasu, onesposobljeno je još dosta pripadnika Prvog Naroda ali preostali nastaviše da zabadaju šipke u močvaru i proizvode penu u ogromnim količinama. Prsten od stvrdnute pene potpuno je okruživao zamak.

»Još strela!«, urlao je lord Fejd. »Gađajte ih u glave! Bernarde! Jesu li tvoji ljudi pripremili mreže za ose?!«

»Još nisu, lorde Fejd. Projekat traži vremena!«

Lord Fejd iznenada ućuta. Pena, visoka sada desetak metara, ubrzano se penjala. Posle nekog vremena, lord Fejd se okrete prema Heinu Husu. »Šta oni hoće ovim da postignu?«

Hein Hus zavrte glavom. »Trenutno nisam siguran.«

Prvi sloj pene bio je već sasvim čvrst, na njegovom vrhu je Prvi Narod istisnuo još jedan sloj, podržan vertikalno i horizontalno ukrštenim šipkama. Petnaest minuta kasnije, kada je drugi sloj bio tvrd, Prvi Narod je počeo da postavlja neku vrstu lestava za započinjanje trećeg sloja. Pena koja je sada okruživala zamak bila je visoka deset metara a u osnovi široka petnaest.

»Pogledaj«, reče Hein Hus i pokaza rukom. Krov koji se dizao iznad zidina zamka bio je samo desetak metara iznad pene. »Još nekoliko slojeva i dostići će krov.«

»Pa šta?«, upita lord Fejd. »Krov je čvrst kao i zidine.«

»A mi ćemo biti zapečaćeni.«

Lord Fejd je proučavao penu u svetlosti nove ideje. Prvi Narod se već vredno penjao lestvama uz spoljnu površinu penastog zida, spremajući se da postavi četvrti sloj. Šipke, pena, šipke, još pene, još pene... Samo je pet-šest metara delilo penu od krova.

Lord Fejd se okrete poručniku. »Pripremite ljude za novi napad.«

»Šta sa mrežama za ose, gospodine?«

»Hoće li uskoro biti gotove?«

»Još deset minuta, gospodine.«

»Kroz deset minuta ćemo biti ugušeni. Moramo iznuditi prolaz kroz penu.«

Prođe deset minuta. Pa još pet. Prvi Narod je načinio neku vrstu rampi iza svojih zidova: od šipki, pene i jelenskih koža.

Poručnik Bernard se obrati lordu Fejdu. »Spremni smo.«

»Dobro«, lord Fejd ode u dvorište i izdade ljudima naređenja. »Krećite se brzo ali ostanite zajedno, ne smemo se izgubiti u peni. Kad počnemo da napredujemo, pazite i na sredinu i na strane. Prvi Narod vidi kroz penu. U tom pogledu imaju veliku prednost. Kad se probijemo, koristićemo se mrežama protiv osa. Na svakog viteza dolaze po dva vojnika iz pešadije. Zapamtite, brzi proboj kroz penu. da se ne bismo ugušili. Otvorite kapije.«

Vrata kapije kliznuše u stranu i trupe krenše napolje. Odmah se suočiše sa zidom od pene. Živi neprijatelj se nigde nije video.

Lord Fejd zamahnu svojim mačem. »U penu!«, viknu i baci se na belu masu koja je bila glatkija i tvrda nego što je on to ikada iskusio. Pena ga odbaci unazad ali se on ponovo baci na nju, sekući i probadajući je. Vojnidf mu se pridružiše. Iznad njihovih glava pojavi se Prvi Narod. Iz ventila na vratu isticala im je sveža pena, u talasima padajući na vojnike.

Hein Hus uzdahnu i okrete se šegrtu Semu Salazaru. »Sada se moraju povući jer će se inače ugušiti. A ako se ne probiju, svi ćemo se ugušiti.«

Dok je to govorio, pena je dostigla krov; dole, iza kapije, lord Fejd je uzmicao, očajnički vitlajući mačem.

Pena se lagano sekla ali je njen debeli sloj i dalje zatvarao prolaz. A nova je i dalje u talasima padala preko glava vojnika.

Lord Fejd dade znak ljudima da se vrate u zamak. U istom trenutku, Prvi Narod poče da prebacuje tešku koprenu od pene preko krova; pogled na nebo lagano se zatvarao...

»Za jedan sat, možda dva, svi ćemo umreti«, reče Hein Hus Semu Salazaru. »Sada su nas zapečatili. U zamku je mnogo ljudi, a svi će hteti da dišu duboko.«

Sem Salazar nervozno reče: »Postoji mogućnost da preživimo — ili da se, barem, ne ugušimo.«

»A?«, zainteresova se Hein Hus sarkastično. »Planiraš da izvedeš neku magiju?«

»Ako je magija, onda je od najprostije vrste. Primetio sam da voda ne deluje na penu, niti čitav niz drugih tečnosti, mleko, vino, soda. Sirće, međutim, trenutno rastvara penu.«

»Aha«, reče Hein Hus. »Moramo obavestiti lorda Fejda.«

»Bolje da to učinite vi«, reče Sem Salazar. »Moje će ideje smatrati tricama i kučinama.«

XIII

Prošlo je pola sata. Svetla su prodirala u Fejd Kip samo kao mutne i sive senke. U vazduhu se osećala neka neobična težina. Sa druge strane kapija, mogao sa ćuti žagor vojnika. Svaki od njih nosio je vrč, pehar ili mešinu jakog sirćeta.

»Sad brzo«, reče lord Fejd, »ali oprezno! Štedite sirće, ne razbacujte ga. Zgusnite formaciju i napred.«

Vojnici se približiše zidu i počeše da sipaju sirće. Pena poče da se topi.

»Ne razbacujte sirće!«, uzviknu lord Fejd. »Napred, brzo! Nosite sirće!«

Nekoliko minuta kasnije, oni izbiše na pašnjake. Prvi Narod ih je u čudu nemo posmatrao.

»Juriš!«, viknu lord Fejd. »Raširite mreže! Po dva vojnika na jednog viteza! Juriš, dvostrukom brzinom! Ubijte bele zveri! Ose! Nailaze ose!«

Ljudi krenuše napred. Kutije sa osama se otvoriše. »Puštene su!«, vikao je lord Fejd. »Ose!«

Ose izleteše a ljudi podigoše mreže. Ose uleteše u mreže velikom brzinom i one padoše na zemlju; istog časa teška stopala počeše da gaze po mrežama ispod kojih su zujale ose, kao i jedan broj buba i guštera koji prethodne noći nisu poubijani. Nekolicina ljudi je stradala, premda su insekti ubrzano nestajali.

Kroz nekoliko trenutaka, nije više bilo nijednog.

Ljudi se suočiše sa Prvim Narodom naoružanim jedino mačevima i svojom penom; pena je od besa postala ljubičasta.

Lord Fejd zamahnu svojim mačem; ljudi krenuše i počeše da seku Prvi Narod, na desetine, na stotine.

Hein Hus dotrča do lorda Fejda. »Naredi da stanu.«

»Da stanu« Zašto? Treba da poubijamo te zveri!«

»Bolje ne. Niko ne treba nikoga da ubija. Sad je trenutak za visoku mudrost.«

»Uhvatili su nas u njihove zemke, napali nas osama, a ti kažeš da stanemo!?«

»Oni gaje neprijateljstvo hiljadu i šesto godina. Najbolje bi bilo da ga ne razvijaju dalje.«

Lord Fejd začuđeno pogleda Husa. »Šta predlažeš?«

»Primirje između dve rase, mir i saradnju.«

»Vrlo dobro. Bez zamki, bez zasada i hranjenja smrtonosnih insekata.«

»Pozovi natrag ljude. Ja hoću da pokušam.«

Lord Fejd povika: »Ljudi, povucite se! Povlačenje!«

Trupe se smesta povukoše a Hein Hus priđe gomili pripadnika Prvog Naroda, obavijenih ljubičastom penom.

Neko vreme je ćutke čekao. Napeto su ga posmatrali. Progovorio je njihovim jezikom.

»Vi ste napali Fejd Kip. Bili biste poraženi. Dobro ste planirali, ali smo mi jači. Ovog trenutka bismo mogli sve da vas poubijamo. Onda bismo spalili šume. Neke požare biste mogli da ugasite a većinu ne. Možemo da uništimo Divlju Šumu. Neki od pripadnika Prvog Naroda bi preživeli, da kuju nove planove za uništenje čoveka. Mi to ne želimo. Lord Fejd se slaže da sklopimo mir, ukoliko ste vi saglasni. To znači da nema više smrtonosnih zamki. Ljudi moraju slobodno da se kreću, po šumama i izvan njih. Zauzvrat, vi možete slobodno da izlazite na močvare. Nijedna rasa ne sme da ugrožava

drugu. Šta ćete izabrati — uništenje ili mir?«

Ljubičasta pena je prestala da curi iz ventila Prvog Naroda.

»Odabiramo mir.«

»Takođe, ne bi više smelo da bude pčela i buba. Smrtonosne zamke se moraju razmontirati.«

»Slažemo se. Vi nama morate dopustiti da se slobodno krećemo po močvarama.«

»Slažemo se. Uklonite vaše mrtve i ranjene i počistite penu s druma.«

Hein Hus se vrati do lorda Fejda. »Izabrali su mir.«

Lord Fejd klimnu glavom. »Odlično. To je najbolje.« On se okrete svojim ljudima. »Odložite oružje. Izvojevali smo veliku pobedu. »A potom se zagleda u penu koja je prosto oblepila čitav Fejd Kip. »Stotine buradi sirćeta neće biti dovoljno.«

Hein Hus se zagleda u nebo. »Tvoji saveznici se približavaju lepom brzinom. Njihove baksuzlije su im već prenele vest o tvojoj pobedi.«

Lord Fejd se gorko nasmeja. »Mojim saveznicima će pripasti zadatak da sa Fejd Kipa sklone svu penu.«

XIV

U holu Fejd Kipa, tokom pobedničkog banketa, lord Fejd se veselim glasom obrati Heinu Husu »A sada, Glavni Baksuzlijo, moramo da vidimo šta ćemo sa tvojim šegrtom Semom Salazarom, lenjivcem i spadalom.«

»On je ovde, lorde Fejd. Ustani, Seme Salazaru, ustani i budi svestan časti koja ti se ukazuje.«

Sem Salazar skoči na noge i nakloni se.

Lord Fejd mu pruži pehar. »Pij, Seme Salazare, i uživaj, otvoreno priznajem da je tvoje idiotsko razmišljanje spasio živote svih nas. Seme Salazaru, mi te pozdravljamo i zahvaljujemo ti. Verujem da ćeš sada izostaviti svoju frivolnost i da ćeš se baciti na izučavanje poštenog baksuziranja. Kad dođe vreme, obećavam ti da ćeš naći doživotno zaposlenje u Fejd Kipu.«

»Hvala«, reče Sem Salazar skromno. »Međutim, sumnjam da ću postati baksuzlija.«

»Nećeš? Imaš druge planove?«

Lice Sema Salazara odjednom poprimi ružičastu boju. On se uspravi i progovori što je glasnije mogao: »Više bih voleo da nastavim sa onim što vi nazivate frivolnosću. Nadam se da ću i druge ubediti da mi se pridruže.«

»Frivolnost je uvek privlačna«, reče lord Fejd. »Nema sumnje da ćeš naći slične lenjivce i spadala, izbegle momke sa farmi i slično.«

Sem Salazar odvrati čvrstim glasom: »ova frivolnost bi mogla da postane ozbiljna. Drevni ljudi, su bez sumnje, bili varvari. Koristili su se simbolima radi kontrole bića koja nisu mogli da razumeju. Mi smo metodični i racionalni; zašto ne možemo sistematizovati i poboljšati drevna čudesa?«

»Pa, zašto ne možemo?«, upita lord Fejd. »Ima li neko odgovor?«

Niko se ne javi, jedino Isak Komandor promrmlja nešto sebi u bradu i zavrte glavom.

»Ja lično nikada ne bih bio u stanju da stvaram čudesa; verujem da su složenija nego što se to na prvi pogled čini.«, reče Sem Salazar. »Međutim, nadam se da ćete ovde urediti radionicu gde bismo ja i oni koji dele moja gledišta mogli da počnemo. Što

se toga tiče, imam podršku i ohrabrenje od Glavnog Baksuzlije Heina Husa.«

Lord Fejd podiže svoj pehar. »Odlično, šegrte Salazaru. Večeras ne mogu ništa da ti odbijem. Imaćeš tačno ono što želiš. Želim ti mnogo sreće. Možda ću doživeti da vidim čuda koja si ti proizveo.«

Isak Komandor se mrzovoljno okrete Heinu Husu. »Tužnog li događaja.« On upozorava na intelektualnu anarhiju, degradaciju baksuziranja i prostituisanje logike. Novosti privlače mlade — već vidim šegrte i opčinitelje kako sa oduševljenjem šapću ovo i ono. U budućnosti će baksuzlije biti žalosni tvorci. Kako će se baviti zaposedanjem putem demona? Pritiskom na dugme? Hoće li umeti da čaraju? Ustanoviće da će im biti lakše da žrtvu opale sekirom.«

»Vremena se menjaju«, reče Hein Hus. »Sada na Pengbornu gospodari samo Fejd i više nismo potrebni u zamkovima. Možda ću se i ja pridružiti Semu Salazaru u njegovoj radionici.«

»Opisuješ mračnu budućnost«, reče Isak Komandor s gađenjem.

»Ima mnogo budućnosti a neke od njih su bez sumnje mračne.«

Lord Fejd podiže svoj pehar. »Za najbolju od tvojih mnogih budućnosti, Heine Huse. Ko zna? Sem Salazar bi mogao da prizove svemirski brod koji bi nas poveo natrag na rodnu planetu.«

»Ko zna?«, reče Hein Hus i visoko podiže svoj pehar. »Za najbolju budućnost!«

Dž. G. Balard

LJUBAV U HLADNOJ ATMOSFERI

J. G. Ballard: LOVE IN A COLD CLIMATE, 1989

Preveo Marko Fančović

Svako ko bi pročitao ovu ispovest 1989, u godini kada sam ja rođen, bio bi zapanjen što se žalim na stanje stvari koje, u svakom pogledu, predstavlja raj. Međutim, raj od juče i previše lako postaje pakao danas. Najveći čulni san čovečanstva, koji je uzbuđivao pesnike i slikare, predsednike i seljake, samo se dvadeset dve godine kasnije pretvorio u stvarnost ravnu noćnoj mori. Za mlade ljude moje generacije (reč koja izaziva drhtaj u srcu, ako ne i drugde), situacija je postala toliko očajna da je svako bekstvo bilo opravdano. Cena kojom sam platio svoju slobodu može izgledati preterana, ali sam zadovoljan što sam sklopio tu divlju, iako neobičnu, pogodbu.

Nedugo nakon mog dvadeset prvog rođendana, naređeno mi je da se prijavim za svoje dve godine vojne obaveze, i sećam se kako sam pomislio koliko bi mi moj otac i deda zavideli. Jedne prijatne letnje večeri 2010, nakon zamornog dana na Medicinskom fakultetu, zvonio sam na vrata stana u vlasništvu privlačne mlade žene čije su mi ime dali. Nikad ranije nisam je sreo, ali sam bio uveren da će me pozdraviti na najsrdačniji način — toliko srdačan da ćemo se za koji minut naći zajedno nagi u krevetu. Nepotrebno je reći da nikakva svota neće biti isplaćena; ni ona ni ja nećemo odigrati svoje uloge potaknuti ikakvim nagonima šem najpatriotskijih. Ipak, oboma će nam biti odvratan pogled na ono drugo i sam dodir, i biće nam veliko olakšanje da se rastanemo sat vremena kasnije.

Naravno, vrata su se otvorila i otkrila samosvesnu mladu brinetu sa hrabrim osmehom dobrodošlice na licu. Po mojoj kartici sastanaka, zvala se Viktorija Hejl a bila je novinar finansijske rubrike jednih nedeljnih novina. Pogledom je prešla preko mog lica i kostima oštro kako bi, verovatno, posmatrala neophodan ali dosadan prospekt neke firme. »Dejvid Bredli?« Pročitala je moje ime sa svoje kartice sastanaka, jako se trudeći da skupi nekakvo zanimanje koje bi pokazala. »Student medicine... Kako fascinantno.«

»Divno je upoznati te, Viktorija« uzvratio sam. »Oduvek sam želeo da upoznam... finansijsko novinarstvo.«

Stajao sam nespretno nasred njenog stana, kao da su mi noge bile od olova. Te rečenice dijaloga, kao i one koje su usledile, izgledale su besmisleno kada sam ih prvi put izgovorio. Ali moj nadzornik je mudro insistirao da se držim scenarija, i već sad, nakon samo tri meseca služenja roka, shvatio sam da formalizovani dijalog, kao i naši apsurdni kostimi, obezbeđuju paravan iza kojeg možemo sakriti svoja stvarna osećanja.

Nosio sam standardno izdanje kostima princ Valijant, za koji se, pažljivim praćenjem Tv-programa iz šezdesetih, utvrdilo da je idealan za navalentnog mužjaka. U ovakvoj odeći je Elvis Prisli bacao matrone u Las Vegasu u ekstazu raskalašnosti, iako su meni njegovi visuljci, zlatotkanje i pantalone tesne u preponama bili udobni koliko i nakit za božično drvce.

Što se tiče Viktorije Hejl, ona je nosila klasičnu odeću »Plejbojeve« zečice iz istog perioda. Dok mi je servirala malenu čašicu votke, grudi su joj bile i pokrivene i izložene na način koji ranijim generacijama mora da je bio neodoljivo privlačan, kao i zečji repić koji je skakutao nad njenom zaobljenom pozadinom, krzneni metronom zbog kojeg sam već pogledavao na sat.

»Mister Bredli, možemo to da obavimo odmah« žustro je primetila. Odstupila je od scenarija ali je brzo dodala: »Sada mi ispričaj nešto o svom poslu, Dejvide. Vidim da si interesantan muškarac.«

Bilo joj je dosadno sa mnom koliko i meni nelagodno s njom, ali za koji minut ćemo zajedno ležati u postelji. Uz malo sreće, moj hormonski i nervni sistem će priteći u

pomoć i dovesti naš susret do klimaksa. Stavićemo svoje inicijale na karticu sastanaka onog drugog i sa olakšanjem se vratiti svojim običnim životima. Ipak će već sledeće večeri neki drugi mladić u kostimu princa Valijanta zvoniti na vrata njenog stana, i ova zamišljena novinarka će ga pozdraviti u svom grotesknom kostimu. A ja ću, u osam sati odložiti svoje udžbenike iz anatomije i krenuti umornim ulicama na još jedan utanačeni sastanak u nepoznatom stanu, gde će me neka prijazna mlada žena — studentkinja, kelnerica ili bibliotekarka — dočekati istim formalnim osmehom i stoički povesti u postelju.

Za razumevanje ovog čudnog sveta, u kojem je seks postao obavezan, mora se prisetiti pustošenja koja su, u poslednjoj deceniji dvadesetog veka, izazvale SIDA i sveprisutne srodne bolesti povezane sa neprestano mutirajućim virusom. Sredinom devedesetih, ova besneća zaraza nije ugrozila samo milione pojedinačnih života. Insistucije braka i porodice, ideal roditeljstva, društveni kontakti između polova, čak i fizički odnos muškarca i žene, sve je ugroženo ovom nemilosrdnom bolešću. Užasnuti mogućnošću infekcije, ljudi su naučili da se uzdržavaju od svih fizičkih i seksualnih kontakata. Od puberteta nadalje, skoro vidljiva barijera delila je polove. U kancelarijama, fabrikama, na univerzitetima i u školi mladi ljudi i žene su se držali na distanci. Moji roditelji su osamdesetih godina bila u poslednjoj generaciji koja je stupala u brak bez straha šta će iz njihove zajednice proizaći. Već u devedesetim, udvaranje i venčanje prečesto su rezultirali serijom tajanstvenih oboljenja, nervoznim povlačenjem po klinikama, pozitivnom dijagnozom i smeštajem u određene institucije do kraja života.

Suočena sa strmoglavim opadanjem priraštaja i nacijom sastavljenom skoro isključivo od celibatnih samaca, vlada je jedino mogla da se posluži svojim tradicionalnim oruđima — zakonodavstvom i obavezivanjem. Uz podršku punog autoriteta i protestantske i katoličke crkve, treći milenijum je dočekan značajnim saopštenjem da će seks biti obavezan. Svi plodni, zdravi i HIV-negativni mladi muškarci i žene morali su se prijaviti za patriotsku dužnost. Na dvadeset i prvi rođendan dobili su ličnog nadzornika (obično lokalnog paroha, pošto samo sveštenstvo poseduje moralne kvalifikacije za tako delikatan zadatak), koji bi sastavio listu mogućih partnera i planirao program seksualnih veza. Nadali su se da će za godinu dana priraštaj eksplozivno porasti, i brak i porodica bi se ponovo učvrstili.

U početku, zahtevan je samo jedan sastanak nedeljno, ali je priraštaj tvrdoglavo odbijao da reaguje, verovatno kao rezultat seksualne neveštosti tih celibatnih mladića i devojaka. Do 2005. broj obaveznih sastanaka bio je podignut na tri svake nedelje. Pošto očigledno ništa nije moglo biti prepušteno prirodi, učesnicima su podeljeni kostimi koji bi trebalo da pojačaju privlačnost. Pored »princa Valijanta«, i »zečice«, muškarci su dobijali i, »španskog kelnera« i »Ciganina razbojnika«, a žene »navijačicu« i kupaći kostim »mis Amerike«.

I pored toga, u početku su učesnici često satima sedeli ne znajući šta da kažu, nesposobni da se približe jedno drugom, a kamoli da se drže za ruke. Od tada su bili pažljivo obučavani u ljubavnim veštinama od strane svojih sveštenih nadzornika, koji su puštali erotske video-trake mladim regrutima u crkvama, tada već značajnim skladištima pornografskih filmova i časopisa.

Kao što se dalo očekivati, pretnja dvogodišnje seksualne aktivnosti na silu bila je žestoko omrznuta od strane regrutovanih mladića i devojaka. Izbegavanje regrutacije postizano je na sve moguće načine, od kojih je najpopularniji bila vazektomija, s tim što bi svi uhvaćeni počinitelji bili osuđeni na transplantaciju testisa. Da spreče mlade ljude da izbegnu svoju seksualnu dužnost, mreža inspektora u civilu (obično sveštenika —

pripravnika i kaluđerica, pošto su samo oni dovoljno požrtvovani) maskirala se u učesnike sastanaka i strogo kažnjavala na licu mesta svako zabušavanje ili nedostatak entuzijazma.

Sve je to imalo efekta na priraštaj, koji je polako počeo da raste. Ta novost nije značila neku veliku utehu onima poput mene, koji su svake večeri morali da napuštaju svoje domove i povlače se po ulicama na putu za još jedan sat seksa bez ljubavi. Kako sam žudeo za junom 2012, kada će se moj period ispunjavanja patriotske dužnosti završiti i početi moj stvarni seksualni život večitog celibata.

Takvi snovi, međutim, naglo su nestali na proleće 2011, kada sam došao kod Lusil Mekkejb. Nakon što sam je sreo, probudio sam se i otkrio izgubljeni svet strasti i privrženosti čijeg postojanja nisam bio svestan, i ostvarivši svoju životnu ambiciju na način koji nisam predviđao.

Lusil Mekkejb, moj zakazani sastanak za to veče, živela je u Španskoj četvrti, pa sam, da bih izbegao podrugljiva dobacivanja — mi koji obavljamo svoju patriotsku dužnost bili smo mete podsmeha, a ne zavisti — obukao kostim španskog kelnera. Njen stan bio je u neopisivoj zgradi koja se držala na nogama pomoću armature od raspadajućih požarnih stepenica. Lift sa rezervisanim mestom u muzeju industrijske arheologije protestujući me je doveo do sedmog sprata. Zvonce je visilo na jednoj žici, i morao sam nekoliko puta da pokucam na vratima. Tišina me je navela da se ponadam da je gospođica Mekkejb, predavač engleske književnosti, bila pozvana negde te večeri.

Ali vrata su se sa trzajem otvorila, otkrivajući malenu devojku bledog lica sa bičevima crne kose, odevenu u triko na tufne poput klovna — pankera.

»Mis Mekkejb...?« počeo sam. »Da li ste...«

»Spremna da naručim?« Pogledala je sa tobožnjim iznenađenjem moj kostim kelnera. »Da, uzeću paelju sa gambama. I ne zaboravite tabasko-sos.«

»Tabasko? Čujte, ja sam Dejvid Bredli, vaš partner za...«

»Opustite se, mister Bredli.« Zatvorila je vrata i izvukla ključeve iz fv brave, zaljuljavši mi ih ispred nosa. »To je bila šala. Sećate li ih se?«

»Jedva.« Očigledno sam bio u društvu otpadnice, jedne od onih ćudljivih mladih žena koje su bile sklone da se ponašaju lakrdijaški da bi se izdigle iznad situacije. »Pa, divno je susresti te, Lusil. Oduvek sam želeo da saznam nešto više o engleskoj književnosti.«

»Pusti to. Koliko dugo radiš ovakve stvari? Ne izgledaš mi potpuno otupeo.« Stajala je meni okrenuta leđima pored pretrpane police sa knjigama, dobujući prstima po naslovima kao da lovi nekakav priručnik koji bi joj pružio rešenje za problem nastao mojim dolaskom. Uprkos hvalisanju, ramena su joj se tresla. »Da li sada treba da ti ponudim piće? Stalno zaboravljam taj užasni scenario.«

»Preskočimo piće. Možemo to odmah obaviti ako ti se žuri.«

»Uopšte mi se ne žuri.« Ukočeno je ušla u spavaću sobu i sela poput neraspoložene šiparice na nenamešten kauč. Ništa u mojim časovima obuke, u dugim seansama gledanja porno-videa u crkvi, nije me pripremilo za ovo — nepropisan kostim, zgužvani čaršavi, odsustvo laskavog brbljanja. Je li ona bila nova vrsta inspektora u civilu, agent-provokator usmeren na potencijalne subverzivce poput mene? Već sam video svoju normu povećanu na sedam večeri nedeljno. Dalje od toga vrebala je strahotna pretnja injekcija za jačanje testisa...

Onda sam primetio pocepanu karticu za sastanke na tepihu pored njenih nogu. Nikakav inspektor, ma koliko prikriven, nikad ne bi oštetio karticu za sastanke.

Pitajući se kako da je utešim, zakoračio sam napred. Ali čim sam prešao prag, jedna mala, snažna ruka se podigla.

»Stani tu!« Pogledala me je očajnim pogledom deteta koje će biti tučeno, i shvatio sam da je i pored sve žestine ona nov regrut, verovatno na svom prvom zadatku. Oštri vrhovi njene kose su drhtali kao repna pera uhvaćene paunice.

»Dobro, možeš da uđeš. Hoćeš li da pojedeš nešto? Mogu ti garantovati najbolje umućenu kajganu u gradu, toliko mi se tresu ruke. Kako izdržavaš sve ovo?«

»Više i ne razmišljam o tome.«

»Ja ne mislim ni na šta drugo. Slušaj, mister Bredli — Dejvide, ili kako se već zoveš — ja to ne mogu da uradim. Ne želim da se borim s tobom...«

»Ne brini.« Digao sam ruke, već razmišljajući o mojoj sada slobodnoj večeri. »Idem. Pravila zabranjuju bilo kakvu upotrebu sile, nema hvatanja ni rvanja.«

»Kako razumno. I kako drugačije od vremena moje babe.« Gorko se nasmešila, kao da joj je pred očima udvaranje koje je dovelo do začeća njene majke. Uz nervozno sleganje ramenima, otpratila me je do vrata. »Reci mi, šta se sad dešava? Znam da moraš da me prijaviš.«

»Pa... ništa previše ozbiljno.« Oklevao sam sa opisom dugih savetodavnih sastanaka koji je čekaju, nedelje i nedelje neprekidnog niza kaluđerica koje deklamuju vitlajući video-kasetama. Posle svih tih priča, sledi hemoterapija, kada će biti toliko nakljukana sedativima da joj ništa neće biti važno, i zatvaraće oči i misliti na svoju patriotsku dužnost i na sledeću generaciju, na igrališta puna nasmejanih mališana, od kojih je jedan njen... »Ne bih se previše brinuo. Oni su vrlo civilizovani. Bar ćeš dobiti bolji stan.«

»O, hvala. Jednom mora da si bio sladak. Ali na kraju te uvek uvuku...«

Uzeo sam joj ključ iz ruke, pitajući se kako da je razuverim. Boja joj se razlila po napuderisanom čelu, linija bitke prevučena preko njenog mozga. Stajala je leđima okrenuta polici za knjige, Boadicea sa ratnim bojama nasuprot rimskih legionara. I pored njenog očaja, imao sam neobičan osećaj da je isto toliko zabrinuta za mene kao i za sebe i da čak i sada pokušava da smisli neku strategiju kojom bismo se oboje spasili.

»Ne...« zatvorio sam vrata i ponovo ih zaključao. »Neće te uhvatiti. Ne mora da znači...«

Moja ljubavna veza sa Lusil Mekkejb počela je te večeri, ali detalji našeg zajedničkog života pripadaju sferi lične intime. Ne da ima šta da se razotkriva. Kako se desilo, naša veza nikad nije bila ostvarena u fizičkom smislu, ali to nije ni najmanje smanjilo moju duboku zanesenost ovom izuzetnom mladom ženom. I pored dugih meseci mog služenja roka, stotina ustežućih Ursula i stoičkih Suzana, uskoro sam stekao osećaj da je Lusil Mekkejb jedina žena koju sam ikada stvarno upoznao. Za šest meseci naše skrivene veze otkrio sam obilje osećaja i naklonost zbog koje sam zavideo prošlim generacijama.

U početku, moj jedini cilj bio je da spasem Lusil. Falsifikovao sam potpise, zamazao oči rastresenom nadzorniku zbunjenom oronulošću zgrade, molio ili podmitio prijatelje da menjamo smene, a Lusil se pretvarala da je trudna uz pomoć podmitljivog laboranta. Venčanje i bilo kakav monogamni odnos bili su tabu za vreme obavljanja patriotske dužnosti, jer je željeni cilj bio otvoreni promiskuitet i što veća izmešanost genetskog rezervoara. I pored toga, uspevao sam da skoro sve svoje slobodno vreme provodim sa Lusil, funkcionišući kao ljubavnik, noćni čuvar, majstor za čuvanje od uhoda i telohranitelj. Ona se, brinula da ne zapostavim svoje studije medicine. Kad završim sa obavezama i ona bude slobodna da se uda, postali bismo po zakonu muž i žena.

Kao što je i bilo neminovno, otkrio nas je sumnjičavi nadzornik sa preosetljivim kompjuterom. Već sam bio shvatio da ćemo biti razotkriveni, i tokom tih poslednjih

meseci sam se sve više zaštitnički odnosio prema Lusili, čak osećajući prve simptome ljubomore. Prisustvovao sam njenim predavanjima, sedeći u zadnjem redu i osećajući antipatiju prema svakom studentu koji bi postavio previše komplikovano pitanje. Na moje insistiranje, zamenila je svoju pankersku frizuru manje provokativnom i čedno spuštala pogled svaki put kada bi neki muškarac prošao pored nje na ulici.

Sva ova napetost morala je eksplodirati kada je nadzornik stigao u Lusilin stan. Pogled na ovog tamnookog mladog jezuitu u kostimu ciganskog razbojnika, kako glatko izgovara svoje amaterske brbljarije dok vešto usmerava Lusilu u spavaću sobu bio je za mene previše. Popustio sam pred navalom nasilja i izbacio momka iz stana.

Od trenutka kad su policija i hitna pomoć pozvani, sa našom šemom bilo je gotovo. Lusil je poslata u rehabilitacioni centar, bivši crkveni dom za posrnule majke, a ja sam izveden pred službovni sud.

Uzalud sam se bunio da ja samo želim da se oženim Lusil i budem otac njenog deteta. Samo sam se ponašao kao starovremenski muškarac i bio strastveno posvećen svojoj budućoj ženi i porodici.

Ali to je, kako su mi rekli, sebično zastranjivanje. Proglasili su me krivim za romantične zablude i osudili zbog posedovanja preuzvišenih i idealizovanih ideja o ženama. Osuđen sam na još tri godine patriotske dužnosti.

Ukoliko to odbijem, suočiću se sa najvišom kaznom.

Svestan da ću, ukoliko odaberem ovo drugo, moći da viđam Lusil, odlučio sam se. Time sam razočarao sud, ali, kao velikodušan ustupak bivšem studentu medicine, dopustili su mi da sam odaberem hirurga.

Teodor Sterdžen
SVETLI
TRENUTAK
Theodore Sturgeon:
BRIGHT SEGMENT, 1955
Preveo Vojislav Karanović

Prvi put u naručju drži devojku. Nije se plašio; straha je potpuno nestalo kad ju je uneo unutra i za sobom zalupio vrata, šutnuvši ih nogom, pa i pre toga, kada je mislio da ona leži mrtva uz ivičnjak, a ona se oglasila, uzdasima i prigušenim jecanjem. Uneo ju je unutra i, kada je video svu tu krv, okrenuo se nalevo, nadesno, spustio je na pod, a u glavi mu je vrilo kao u košnici, i u slepoočnicama tuklo snažno kao da će da se rasprsnu. Jedina suvisla misao u tom trenutku bila je: **Pazi da krvlju ne umrljaš posteljinu**. Upalio je lampu na noćnom ormariću i stajao tako nekoliko trenutaka, trepćući i teško dišući; potom je pojurio prema prozoru da navuče roletne, kako bi sprečio da se ulična svet lost i eventualni radoznali pogledi uvuku u sobu. Kada se mašio za roletnu, pogledao je u svoje ruke; bile su crvene, spremne da oboje sve čega se taknu. Prigušeno je kriknuo, i jednim delom svoje pometene svesti u vlastitom glasu prepoznao vernu kopiju onog besvesnog jecanja, onog bolnog šapata kojim se ona oglasila tamo dole, u mračnoj i vlažnoj ulici. Poleteo je do prekidača za svetio i na zidu kraj njega otkrio crvenu mrlju, shvatajući da će, ako pritisne prekidač, napraviti još jednu. Oteturao se do lavaboa u uglu, oprao ruke, oprao ih još jednom, svakih nekoliko sekundi pogledajući preko ramena u devojčino telo i u gust mlaz krvi, u crveni prst koji se, krivudajući po linoleumu, pružao prema njemu.

Došao je do daha i pažljivije prišao prozoru. Spustio je roletnu i navukao zavese, potom pažljivo sve pregledao, proveravajući da prozor negde nije ostao nepokriven. U mrklom mraku, idući ivicom linoleuma, došao je do suprotnog zida i upalio svetio. Mlaz krvi; koji mu se pre nekoliko trenutaka činio kao prst, sada je izgledao kao pipak koji se palacajući pružao prema mekim daskama poda, daskama koje će, nema sumnje, žedno upiti tu krv u sebe. Sa stočića pored šporeta zgrabio je sintetički sunder i pritisnuo ga na vrh crvenog palacavog pipka, zadovoljno primećujući da to na podu više nije nešto što se nezadrživo pruža napred, već može biti obrisano i uklonjeno.

Skinuo je sa kreveta posteljinu i prebacio je preko mesingane šipke iznad uzglavlja. Iz ladice vitrine izvadio je jedan plastični stolnjak, drugi je skinuo sa stola na rasklapanje. Njima je prekrio krevet, i to tako što ih je, pošto su bili poveliki, prebacio jedan preko drugog. Zatim se odmakao od kreveta i zamišljeno ga posmatrao koji trenutak, trzajući pri tom palcem i kažiprstom svoju donju usnu. **Sredi sve kako treba** — govorio je sam sebi. Ako će ona i da umre dok ti sve ne središ, nema veze, ali moraš sve da središ kako treba.

Ispustio je vazduh kroz nozdrve i uzeo iz vitrine nešto knjiga: šest godišta »Svetskog almanaha,« nekoliko broširanih romana, nekakav ogroman katalog juvelirskih proizvoda. Odmakao je krevet od zida i podmetnuo knjige pod njegove dve zadnje noge, tako da je krevet sada stojao blago nagnut od zida, isto kao što je bio lako uzdignutog uzglavlja. Uzeo je ćebe, smotao ga u rolnu, i podvukao pod plastične čaršave, tako da je dobio neku vrstu ograde duž uzdignute strane kreveta. Uzeo je zatim aluminijumsku posudu od dvadeset litara, koja se nalazila ispod lavaboa, i postavio je uz najniži ugao kreveta, i u nju spustio jedan kraj stolnjaka koji je visio sa kreveta. **No, sada možeš da krvariš**, rekao je devojci tiho, sa izvesnim zadovoljstvom.

Nagnuo se nad njom i uhvatio je ispod pazuha; dižući je sa poda, glasno je zastenjao. Glava joj se prevalila unazad, kao da nema kostiju u vratu, i on umalo da je ispusti. Dovukao ju je do kreveta, a za njom je ostao širok crveni trag, koji je od lokve krvi načinila njena suknja. Podigao ju je zatim potpuno sa poda, koraknuo nekoliko

puta, i nagnuo se nad krevetom sa njom u naručju. Ovo je zahtevalo prilično napora od njega. Tada je tek shvatio koliko je iscrpljen, koliko umoran, i koliko star. Nespretno ju je položio u postelju, pazeći da ne pomeri pažljivo postavljene plastične prekrivače, gotovo da ju je ispustio, a malo je falilo da se i on sam sruči na krevet kraj nje. S mukom se uspravio, ruke su mu klonule niz telo, stajao je tako, dahćući. Posmatrao je kako se krv skuplja po rubu njene suknje, i kako polako nalazi put ka najnižem uglu kreveta. **Toliko krvi, toliko mnogo krvi u čoveku** — čudio se on, i pitao — **kako da se to silno isticanje krvi zaustavi, ako neće samo da prestane?**

Pogledao je zaključana vrata, zamračen prozor, zidni časovnik. Stao je da osluškuje. Napolju je padala kiša, dobujući i šumno se slivajući niz najmračniji noćni sat Ništa se više nije čulo; kuća je spavala dubokim snom, ulica je zamrla. Bio je sam sa svojim problemom.

Uhvatio se prstima za usnu, potom je naglo spustio ruku jer je na jeziku osetio ukus njene krvi. Zakašljao se, potrčao do lavaboa, i oprao usta a potom i ruke.

Dobro, to je u redu, a sada nazovi...

Nazovi? Koga da nazovem? Bolnicu? Oni će reći da treba obavestiti miliciju. A sam da nazovem pajkane? **Budalo!** Šta da im kažem; ona je moja sestra, udario ju je automobil, i oni će mi poverovati? Da im kažem istinu, jedan blok niže od mog video sam da ju je neko izbacio iz auta, i odvezao se, ugašenih farova, a ja sam je uneo unutra da bih je sklonio sa kiše, i tek tu unutra sam otkrio da krvari, i oni će mi poverovati? Budalo. Šta je to s tobom, bolje gledaj svoja posla.

Pomislio je da bi sada mogao da je iznese i vrati na kišu, odakle ju je i doneo. Da, i da te neko vidi, **budalo.**

Pogled mu se spustio na linoleum; primetiio je da se široki trag krvi već počeo suštiti po ivicama, da je krv tu već izgubila sjaj, da se gotovo skorila. Uzeo je sunder, čije su već dve trećine bile crvene, dok mu je ona jedna trećina imala pastelnu boju, kakve imaju većinom sunđeri za negu dece. Prevrnuo je sunder, kako krv ne bi kapljala po podu, i odneo ga do lavaboa; zatim ga je oprao, cedeći ga i ispirajući pod mlazom čiste vode više puta. **Budalo,** pozovi nekoga i zamoli za pomoć.

Koga da pozovem?

Pomislio je na robnu kuću u kojoj već osamnaest godina glanca podove i usisava tepihe preko noći. I na svoje susede, od kojih poznaje tek bakalina i mesara. Zaključani, zaspali, svi su nestali; imena, njihove brojeve on nije znao, a i svejedno, kome bi mogao da veruje. **Bože moj, za pedeset tri godine ti nisi stekao nijednog prijatelja.**

Uzeo je opran i isceđen sunder, kleknuo na linoleum, i baš tada je krv koja se nakupila na kraju stolnjaka počela da kaplje u posudu; **ponk,** čulo se kad je prva kap pala, **šššššššššš**, krenula je čak i mlazom, a onda se čulo: **kap, kap, kap**, po tri kapi u sekundi, i tako neprekidno. Sada je konačno dokraja bio siguran da krvarenje neće prestati samo od sebe. Tiho je zacvileo, podigao se sa poda i prišao krevetu.

— Nemoj da umreš — izrekao je to glasno.

Zvuk sopstvenog glasa bio mu je tako čudan, da ga je to uplašilo. Položio je ruku na njene grudi, ali ju je naglo povukao kada je video da je njena bluza pocepana, da i odatle lipti krv.

Progutao je knedlu i počeo, vrlo nespretno, da je razodeva. Izuo je sa njenih nogu ravne, iznošene baletanke, sada potpuno promočene, tanke poput papira, i malene čarape od svile, kakve on nikada ranije nije video, koje su bile nalik donjem delu ženskih

čarapa. Krv je ostala i na — ali ne, to je bio lak koji je već počeo da se skida i kruni sa noktiju njenih nožnih prstiju. Suknja je sa strane imala dugme i rajsferšlus, koji ga je za trenutak zbunio, ali je ipak uspeo da ga otvori; zatim je snažnim trzajima za rub suknje, sa jedne i sa druge strane, dugo pokušavao da je svuče, sve dok konačno suknja nije počela lagano da klizi niz devojčine butine. Male svilene gaćice, natopljene krvlju, bile su sa leve strane slabo priljubljene uz telo, tako da je sa te strane mogao bez problema da ih uhvati prstima; ali na drugom kuku one su bile neočekivano čvrsto priljubljene uz telo, tako da je morao da ode po makaze da bi ih rasekao. Bluza je imala dugmad sa prednje strane, i nije predstavljala veći problem; pod bluzom devojka je imala grudnjak sa kopčom na prednjoj strani. Otkopčao ga je, ali da bi uspeo da ga bez problema skine sa njenih grudi, morao je jednu od bretela da preseče makazama.

Otrčao je do lavaboa, ponovo pokvasio sunder i iscedio ga, napunio jedan tiganj vrućom vodom i pojurio nazad. Obrisao je njeno telo sunđerom; imala je čvrsto telo, ali malo mršavo, sa rebrima koja su se jasno ocrtavala ispod kože, i sa vidno izraženim bedrenim kostima. Ispod leve dojke nalazila se posekotina koja je počinjala od vrha rebara i, uvijajući se, pružala se gotovo do same bradavice na vrhu dojke. Rana je bila duboka ali je krv veoma slabo izbijala iz nje. Druga posekotina nalazila joj se na preponama, i iz nje je krv brizgala u ritmičnim mlazevima, jedan za drugim, postojano ali ne tako jako. Video je već nešto slično, onda kad je Garberu kabina lifta otkinula ruku, ali tada je krv šikljala bar jedan metar u daljinu. Možda je to i ovde bilo tako, pomislio je iznenada, ali sada krv izbija slabije, uskoro će i da stane, da, a ti, budalo, imaćeš u sobi mrtvo telo, i onda ćeš da pričaš priče pajkanima.

Umočio je sunder u vodu i prebrisao ranu. Pre nego se rana ponovo napunila krvlju, on je razmakao ivice i zagledao se u njenu unutrašnjost. Mogao je jasno da vidi femoralnu arteriju, koja je bila slična krupnijem i dugačkom rezancu, a video je i to da je arterija gotovo presečena; zatim je ranu ponovo ispunila krv.

Čučnuo je na pete, odsutno uzeo da čupka donju usnu krvavim prstima, pokušavajući nešto da smisli. **Uklještiti, zatvoriti, stisnuti**. Da, sinulo mu je. **Pinceta!** Otrčao je do kutije za alat i nestrpljivo je otvorio. Pre više godina bio je naučio da pravi lepe lančiće od ravne srebrne žice, i često je tako provodio vreme, praveći kariku za karikom, spajajući ih posle uz pomoć plamena petrolejske lampe i lemilice. Izvadio je iz kutije pincetu, ali ju je odmah odbacio, i uzeo iz kutije malu stegu uz pomoć koje je bio učvršćivao karike dok ih je spajao. Ponovo je sunderom upio krv koja se nakupila u rani, i brzo spustio stegu u ranu, hvatajući sa njena dva kraja arteriju blizu mesta gde je bila zasečena. Tada je novi mlaz krvi ponovo ispunio ranu. On ju je opet pokupio sunderom, i u naletu pravog nadahnuća, razdvojio krajeve stege, stavljajući je sada tačno oko mesta preseka arterije.

Krv je još uvek curila iz unutrašnjosti rane ali je ono užasno ritmično liptanje prestalo. Seo je na svoje pete i ispustio vazduh kojeg mora da je najmanje dva minuta zadržavao u plućima. Oči su ga pekle od naprezanja, u glavi mu se i dalje vrtelo, ali uz to je bio i jedan nov osećaj, sličan bolu, nije se nalazio nigde određeno, bio je u celoj njegovoj unutrašnjosti; taj osećaj ga je nagnao da se glasno zasmeje a da mu u isti mah iz očiju, koje su ga pekle, poteku tople i slane suze.

Nakon nekoliko trenutaka, on se povratio, odagnao od sebe svu iscrpljenost i žustro se podigao na noge, ispunjen osećanjem proticanja vremena, svestan da mora brzo da radi. **Moram sve da sredim**. Pošao je do ormarića za prvu pomoć, koji se

nalazio iznad lavaboa. Lepljivi zavoj, paketić uložaka od gaze. Možda ne dovoljno veliki; nema problema, staviću ih nekoliko, zajedno zalepiti flasterom, sve ću to srediti. Nova tuba ovog sulfa-ti-ja-dija-čega sve ne-fosfo-kuma, tako, sve treba pripremiti, da, tuba još od onda kad sam držao usisivač rukom na kojoj je bila posekotina, i dobio infekciju, da. Treba pripremiti sve i za iskuvavanje, da.

Napunio je čajnik i tiganj čistom vodom i stavio ih na šporet. Zašiti je, da. Našao je igle, beli konac, ubacio ih u vodu. Vratio se do kreveta, osmotrio posekotinu na devojčinim grudima, koja je i dalje slabo krvarila, potom se duboko zamislio. Ponovo je sunderom obrisao ranu na bedru, zamišljeno posmatrajući zasečenu arteriju koju je on spojio stegom, sve dok krv nije još jednom ispunila ranu. Nije bio potpuno siguran; kao kroz maglu se sećao da se pri sličnim zahvatima, kada se stežu vene, da bi se spojile, da ih treba s vremena na vreme oslobađati stege, otvarati ih, inače će nastati nevolje; možda isto važi i za arterije? Bolje ipak da požuri da zašije arteriju; ipak je ona samo zasečena, a nije potpuno presečena. Da, samo još kad bi znao kako to da uradi, da to na kraju ipak liči na krvni sud, a ne na zakrpljenu čarapu.

Ubacio je u tiganj pincetu i mala nazubljena klješta i, nakon malo oklevanja, tuce srebrnih pribadača, koje je izvadio iz kutije za nakit. Čekajući da voda provri još jednom je pregledao rane. Ponovo je stisnuo donju usnu, mršteći se, a onda je uzeo još jednu, vrlo tanku iglu, uhvatio je kleštima, stavio iznad plamena petrolejske lampe, sve dok se nije užarila i postala crvena, a onda je drugim kleštima uhvatio njen vrh i savio iglu u blagi polukrug, a onda je bacio u vodu. Isekao je i nekoliko tankih pločica od sunđera, i njih je bacio u vodu.

Pogledao je na sat i otišao po stočić; narednih desetak minuta je njega sređivao. Oprao je prvo gornju stranu njegove lakirane ploče sredstvom za čišćenje. Potom je sto stavio nad lavabo, isprao ploču mlazom iz slavine, a zatim je prelio kipućom vodom iz čajnika. Prišao je potom šporetu; jednom rukom je držao ploču stola sa njene donje strane, a drugom je, uz pomoć srebrnog noža, lovio stvari u uzavreloj vodi tiganja, sve dok nije uhvatio klešta za njihove ručice, i izvukao ih napolje. Pažljivo ih je prihvatio u čistu krpu koju je držao istom rukom kojom i nož, i položio na sto. Jednu po jednu, sve je stvari izvadio iz kipuće vode, i poredao ih po ploči stola. Dok nije našao i poslednju od igala, kao i pribadače koje su mu uporno izmicale, znoj ga je celog oblio, cureći mu u oči, a ruka kojom je držao sto počela je da podrhtava, pa se plašio da će sve da ispusti na pod. Ali stisnuo je žute iskrzane zube i ovaj deo posla uspešno priveo kraju.

Noseći sto u rukama, gurkao je nogom drvenu stolicu preko ćele sobe, sve dok je nije dogurao do kreveta, a potom je na njeno sedalo položio stočić, kako bi mu on bio nadohvat ruke, uz krevet. **Ovo nije bolnica**, mislio je, **ali uradio sam sve kako treba**.

Bolnica! Da, u filmovima...

Pošao je do vitrine, iz ladice izvadio čistu belu maramicu, i pokušao da je veže preko usta i nosa, kao što je to gledao u filmovima. Ali za njegovo čvornovato lice i četvrtastu glavu, jedna maramica bila je premalo; zato je uvezao tri maramice, stavio ih preko nosa i usta, vezao nazad na vratu, pri čemu je kraj jedne maramice ostao da mu visi niz leđa, kao rep od aviona.

Pogledao je bespomoćno u svoje ruke, potom je slegnuo ramenima; nemam ni gumene rukavice, pa neka, do đavola. Dobro ću ih izribati. Ruke su mu već bile ružičaste i smežurane od prethodnih bavljenja vodom, ali on je ponovo prišao lavabou, uzeo sapun, utrljao ga na nokte, a zatim dohvatio tvrdu četku i trljao nokte sve dok ga nisu

zaboleli; nakon ovoga, nokte je oprao, još jednom iščistio četkom, i na kraju isprao vodom. Konačno je kleknuo uz krevet, i ruke namestio u tradicionalni pozdrav »šalam«. Pri tome gotovo da se mašio svoje donje usne, ali se u poslednjem trenutku zaustavio.

Istisnuo je iz tube nešto sulfatne masti na ploču stola, kleštima je uhvatio dva iskuvana parčeta sunđera, i njih pritisnuo na mast, sve dok je oni nisu upili. Obrisao je krv iz posekotine na bedru i u ranu stavio ova dva parčeta sunđera, svaki sa po jedne strane arterije, koja je sada bila jasno izložena pogledu. Sa dosta muke, upotrebljavajući pincetu i klešta, uspeo je da uvuče konac u iskrivljenu iglu, a pri tom je sve vreme morao da pazi da ne posegne za starom navikom, da kraj konca ovlaži ustima. Uspeo je da sa četiri precizna boda prošije arteriju iznad i ispod mesta gde je bila zasečena. Konac je na kraju vezao u čvorić, pažljivo, da ne povredi okolno tkivo, a ipak dovoljno čvrsto da drži spojenu arteriju. Potom je ponovo seo na pete da se odmori, osećao je snažan bol u ramenima od naprezanja, i pogled mu se maglio. Tada je, duboko udahnuvši, uklonio stegu.

Krv je ispunila ranu i natopila sundere. Ali više nije šikljala, već je ranu ispunjavala postepeno. On je razočarano slegao ramenima. Šta da radi, da stavi nove komadiće sundera? Još jedanput je iz rane pokupio krv, brzo je u nju sipao sulfatnu mast, i stavio komad gaze od gore, više da bi ranu sakrio nego da bi time nešto korisno postigao.

Obrisao je znoj sa čela prvo jednim, pa drugim ramenom, a potom mu se pogled zaustavio na suprotnom zidu, onako kako je to uobičavao kad je radio na svojim srebrnim lančićima. Kada mu se pogled razbistrio, pažnju je usmerio na posekotinu ispod devojčinih grudi. Nije znao kako se šije posekotina ove veličine, kako da joj iglu zabode u kožu; pošto je znao sam da kuva, setio se kako je nabadao pile na ražanj. Grizući jezik, uzeo je srebrnu pribadaču, pod pravim uglom je zabo u kožu pored posekotine, prstima spojio rascepljenu kožu, a pribadaču izvukao s druge strane posekotine. Isto je učinio i sa drugom pribadačom, centimetar ispod prve, kao i sa sledećom. Četvrtom je naišao na nešto tvrdo u rani, i to ga je trglo kao da je neko u tom trenutku snažno zalupio vratima, i pn se bolno ugrize za jezik. Izvukao je pribadaču napolje i pažljivo, uz pomoć pincete, uzeo da ispituje ranu. Da, nešto tvrdo se nalazilo tu unutra. Krenuo je pincetom dublje u ranu, osećajući tek vrhovima prstiju kako pinceta grebe o nešto tvrdo. Kad je savladao jezu zbog ovog, pogledao je prema devojčinom licu. Rešio je da to više ne čini. Jer njeno lice je delovalo sablasno, kao u mrtvaca.

Budalo! (Ali bol), od toga što se bio ugrizao za jezik, izgubio se u napetoj pažnji sa kojom je istraživao njenu ranu. Pincetom je uhvatio nešto teško, klizavo i tvrdo. Pažljivo je to pomerao napred-nazad, zbunjen lakoćom s kojom to klizi kroz tkivo. Postepeno, veoma polako, iz rane je počeo da se pomalja oštar ugao **nečega**. Izvlačio je ovaj predmet pažljivo, sve dok nije dovoljno izvirio da ga može uhvatiti prstima; tada je sklonio pincetu i ovo počeo da izvlači prstima. Krv je počela naglo da navire, dok još nije stigao ni do polovine, ali se on nije zaustavio sve dok predmet nije potpuno izvukao iz rane. U ruci je držao parče čelične trake koja se presijavala na svetlu, i koje je s jedne strane bilo iskrzano, očigledno zato što je od nečega bilo odlomljeno. Okretao je to parče, zagledao njegovu oštru stranicu, koja se nalazila pod pravim uglom u odnosu na onu iskrzanu, i tada konačno shvatio: to je komad sa oštrice brijača. Spustio je komadić čelika na sto, razmišljajući šta bi mu u policiji rekli da im je predao devojku sa pričom o automobilskoj nesreći.

Zaustavio je krvarenje i razmakao ranu koliko je mogao. Bradavica na njenoj dojci se grčila pod njegovim prstima; on se namrštio, imajući osećaj kao da buba puzi ispod njegovog dlana, a potom pomislio: ma šta ovo bilo, to ipak ne znači smrt, i nekakav je znak da je ona još uvek živa. Nastavio je posao gde ga je bio prekinuo. Ponovo je ranu očistio od krvi, raširio je, a potom nacedio sulfatne masti koliko je u nju moglo da stane. Zatim je produžio sa postavljanjem pribadača preko posekotine, sve dok cela rana nije bila prekrivena sa dvanaest pribadača, poredanih jedna ispod druge, nalik na nekakve male merdevine. Uzeo je konac, udvostručio ga, omotao oko glave najgornje pribadače. Držeći krajeve konca jednom rukom, nežno je drugom rukom stisnuo ranu, i prebacio konac na drugi kraj pribadače. Konac koji je držao u ruci, uvio je oko vrha pribadače i spustio ga do glave pribadače koja se nalazila ispod ove, i to tako što je konac ukrstio preko rane. Potom je konac omotao oko glave ove pribadače, prebacio ga na njen vrh, a zatim spustio na sledeću ispod, i tako sve do kraja. Na dnu rane odsekao je konac koji je bio višak, i napravio čvorić koji je završavao ovu izukrštanu lestvicu. Krv i sulfatna mast bili su potpuno prekrili ranu, ali kada ih je obrisao, njegov mu se rad činio dosta dobrim.

Ustao je, osećajući da su mu stopala bolno utrnula. Bio je potpuno mokar; osećao je kako kapi znoja, poput stenica, lagano klize niz malje njegovih nogu. Pogledao je samog sebe: izgužvan, mokar i sav umrljan krvlju. Pogledao se u ogledalu koje je visilo na suprotnom zidu, i u njemu video đavola lica umotanog u beli zavoj, sive kose boje gareži, isturenih tamnih obrva, upalih zlobnih očiju, i sa mrljom krvi na mestu gde bi ispod zavoja trebalo da se nalaze usta. Naglo je sklonio pogled sa ogledala, potom je pogled usmeno u istom pravcu. **Bolje bi bilo da potpuno pokriješ to svoje lice, nije važno čim.** Okrenuo se od ogledala, ali nije pobegao od svog lica, i dalje ga je osećao, podnoseći ga sa strpljivošću punom bola, s kojom magarac podnosi žuljanje sedla na leđima.

Sav iscrpljen, odneo je sto sa lakiranom pločom do lavaboa, rasklopio mu noge, i postavio ga na njegovo mesto. Oprao je ruke i podlaktice, skinuo maramice koje je bio vezao preko lica, i umio se. Potom je uzeo ono što je ostalo od sunđera, u jednu posudu nalio vruću vodu, dodao u nju sapunicu, i vratio se do kreveta.

Za ovo mu je trebalo nekoliko sati. Čistio je sunđerom plastične čaršave na kojima je ona ležala. Pomerio ju je da bi mogao da opere mesto gde je ležala, pazeći pri tom da ne iritira rane. I nju je oprao od glave do pete, odlazeći svaki čas po čistu vodu, a zatim je sve opet morao da prebriše suvom krpom. Kada joj je odigao glavu, video je da joj je kosa sva mokra i ulepljena: od kiše i od sasušene, kao i od sveže krvi. Podmetnuo joj je pod vrat oveći jastuk, tako da joj je glava sada bila zabačena unazad, a zatim joj je oprao i osušio kosu. Na njenom zatiljku otkrio je dosta gadnu ranu. Raščešljao joj je kosu tako da pada sa jedne i sa druge strane rane, zatim je na ranu sipao hladne vode, i to je zaustavilo krvarenje, ali sama rana, veličine šljive, delovala je zabrinjavajuće. Uzeo je pola tuceta uložaka od gaze i postavio ih oko rane.

Dok je bila vlažna i ulepljena, kosa joj je izgledala tamna i kovrdžava; sada, oprana i raščešljana, imala je tamno-kestenjastu boju i bila savršeno ravna. Kosa joj je poput sjajne raširene lepeze ležala oko lica, koje je bilo bledo i hladno, kao da mu je koža istkana od mesečine. Pokrio ju je ćebetom i duže vreme stajao iznad nje, ispunjen neodređenim, gotovo bolnim osećanjem, osećanjem koje nije bilo prijatno, ali koga on, svejedno, nije želeo da se liši... bojao se... možda nikad više to neće ponovo osetiti.

Uzdahnuo je, sa puno gorčine, i uzeo da oriba pod. Kad je sa ovim završio, kad je sklonio konac i igle, zavoj koji nije iskoristio, i komadiće čiste gaze, i kad je prosuo krv iz posude koja se nalazila kraj kreveta, i sav ovaj pribor vratio u kutiju za alat, noć se već primakla svom kraju, i jutarnje svetio se naziralo iza zamračenog prozora. Ugasio je svetio i stajao tako u polumraku sobe, zadržavajući dah, napregnuto osluškujući da li se nešto čuje iz njenog pravca, da li je živa. Ako joj priđe i vidi da je izdahnula — samo to ne. Želeo je, zato, da se uveri da je živa, odavde.

Ali napolju je prošao kamion, i neka žena je dozivala svoje dete, i neko se smejao; tako da je prišao i kleknuo uz postelju, zatvorio oči i lagano položio ruku na njeno grlo. Grlo je bilo hladno — molim te, samo ne hladno! — i mirno kao skinuta rukavica.

Tada je pramen njene kose, što je ležao na nadlanici njegove ruke, a tik uz njene nozdrve, slabašno zatitrao. Ona diše! Oseti silnu uzbudenost i celog ga obuze grozničava potreba da nešto učini: da joj napravi neku supu, da ode i kupi lekove za nju, ili je možda bolje da ostane uz nju da je pazi; da spremi i očisti apartman, da otrči do robne kuće... i dok je u sebi odmeravao sve ove mogućnosti, dok su te misli bolno zujeći vitlale njegovom glavom, on je pažljivo osluškivao da se uveri da je ona zaista živa. Na samom vrhuncu ove napetosti, ove grozničave želje da nešto učini za nju, on se neočekivano okliznuo, počeo da tone, i ubrzo je utonuo u san.

Sanjao je da mu neko ogromnom iglom za platno prišiva noge jednu za drugu, a da u isto vreme izvlači konac iz njegovog stomaka; osećao je okretanje kalema u stomaku i to kako se konac sa njega odmotava. Zaječao je, otvorio oči, i u trenutku bio svestan gde se nalazi, i šta se sve bilo dogodilo, prekorevao je sebe zbog ovog glasnog jecanja. Podigao je ruku, nekoliko puta protresao prstima da se uveri da oni još uvek mogu da osećaju. a potom ruku pažljivo spustio na njeno grlo. Grlo je bilo toplo — ne, bilo je vruće, bilo je vrelo. Okrenuo se od kreveta ali nije mogao da se podigne jer su mu noge bile potpuno utrnule. Psujući i proklinjući u sebi, izvio se i privukao stolicu i, oslanjajući se na nju, podigao se na noge. Nije se usuđivao da pusti stolicu već, lagano je gurajući je ispred sebe, došao do lavaboa i pridržavajući se jednom rukom za stolicu, drugom za lavabo, učinio nekoliko pokreta za razgibavanje, čekajući da krv počne normalno da mu struji kroz telo. Kad se malo oporavio od ove ukočenosti, nagnuo se nad lavaboom, umio lice i vrat hladnom vodom, i dok je još brisao lice peškirom, uputio se nazad ka krevetu. Povukao je pokrivač sa nje, i **budalo**!, umalo mu nije ispao iz ruke; bio se zalepio za ranu na njenom bedru; mora da je sada pokidao šav na rani, a možda je ovim naglim pokretom pokidao i arteriju koju je jedva bio zašio. Ali nije mogao ništa da vidi; napolju mora da se spustio mrak; koliko dugo li sam ležao sklupčan uz krevet? Otrčao je do prekidača, upalio svetio i brzo pojurio nazad. Da, krvarila je, opet je krvarila...

Ali, ipak, krvarenje je bilo veoma slabo. Gaza se jednim delom odvojila od rane i, mada je taj izloženi deo bio ispunjen krvlju, krv nije izbijala kao ranije. Možda je curila dok je on spavao, ali i tada nije puno krvi isteklo: jedva da je stigla do dušeka na kom je ona ležala. Ali sunder, komadići sunđera koje je umakao u sulfatni preparat, oni su još uvek bili u rani. Mislio je da ih izvadi napolje pre nego što se krv oko rane zgruša.

Otrčao je po toplu vodu i po veliki sunder. Stavio je u vodu i sapun. Čučnuo je uz krevet, mada su njegove noge zbog tog položaja negodovale, i uzeo da pere gazu, pazeći da ne pozledi ranu.

Nešto ga je nateralo da pogleda gore. Ona je otvorila oči, i gledala prema njemu. Njeno lice i oči bili su bez ikakvog izraza. Pažljivo se zagledao u te oči: pogled im je bio

mutan i nezainteresovan.

— U redu, sve je u redu — rekao je muklim glasom. — Sve ću ja da sredim.

Ona ga je i dalje odsutno gledala. Uvređeno je klimnuo glavom: to mu je hvala za sav trud oko nje, za strah da joj se nešto loše ne desi, za grozničavu želju da joj pomogne. No, ovakva reakcija nije bila nimalo neobična za ovu staru, olinjalu glavu. Lako uvredljiv i povučen, kakav je oduvek bio, on je i sad zaćutao i vratio se poslu koji je bio započeo. Odlepio je gazu do kraja i obrisao sa rane krv. Potom je pažljivim pokretima počeo da vadi komadiće sunđera iz rane.

Visokim šaptavim glasom ona istisnu iz sebe: »O-o-o-o-h-h?« to je bilo nešto kao pitanje i jecaj. Polako je okrenula glavu glavu na levu stranu. »O-o-o-h-h?« Još jedanput je okrenula glavu, a zatim ponovo izgubila svest.

— Ja — uzbuđeno i glasno reče — ja... — I to je bilo sve što je on rekao. No, svejedno, ona ga ionako ne bi čula. Sačekao je nekoliko trenutaka da ga prođe drhtavica i da se smiri, a onda je nastavio sa poslom.

Rana je izgledala savršeno očišćena, mada je koža oko nje bila malo upaljena.

Dole u prorezu rane videla se arterija potopljena u nekakvu želatinoznu masu; možda je tako trebalo da bude — on to nije znao, ali je ipak sve to izgledalo u redu, pa je rešio da ranu više ne dira. Sipao je još sulfatne masti u prorez, pažljivim pokretom spojio ivice posekotine, i preko nje prevukao parče lepljivog zavoja. No, zavoj se istog časa odlepio, tako da je probao ponovo; obrisao je kožu okolo, na ranu stavio prvo gazu, a preko nje zavoj — i ovog puta je uspelo, zavoj je držao.

Ivice druge rane izgledale su sasvim spojene, doduše mnogo bolje na mestima gde su bile pribadače, a slabije između njih. I oko ove rane koža je bila crvena i vruća, blago upaljena.

Iz rane na potiljku više nije išla krv; tu se sad nalazio prilično veliki ugrušak. Lice i vrat bili su joj suvi i veoma vrući, mada su, izgleda, ostali delovi tela bili hladni. Ustao je i otišao do lavaboa. Uzeo je jednu čistu krpu, namočio je hladnom vodom i vratio se do nje; položio joj je krpu na čelo, preko očiju i obraza; ona je uzdahnula. Podigao je krpu sa njenog lica: devojka ga je ponovo gledala.

— Je li ti dobro? — upitao je, a potom kao da je sam i odgovorio — dobro je, sad je sve u redu — rekao joj je. Devojka se za trenutak namrštila, a potom opet sklopila oči. Nešto mu je govorilo da je zaspala. Dodirnuo je prstima njene obraze.

— Veoma vruće — promrmljao je.

Ugasio je svetio i u polumraku se i sam, konačno, presvukao. Sa dna ladice izvukao je jednu vežbanku, i iz nje izvadio papirić na kom je krupnim nezgrapnim ciframa bio napisan jedan telefonski broj.

— Odmah se vraćam — rekao je u tamu. Odgovora nije bilo. Izašao je i zaključao vrata za sobom.

Otišao je u obližnji veliki dragstor, rešen da otuda nazove kancelariju svog šefa; pre nego što je okrenuo broj, nekoliko puta je u sebi ponovio sve cifre sa cedulje, a i dok je okretao brojčanik, svakog časa je pogledao na papir, želeći da se uveri da zove zaista pravi broj; osećao je mučninu zbog razgovora koji je morao da obavi. Na telefon se javio veliki gazda, gospodin Ladi, što je bilo krajnje neprijatno; sa njim nije pričao najmanje dvanaest godina. Snažan glas iz slušalice tri puta je nestrpljivo ponovio: »Halo?«, pre nego je on uspeo da procedi:

— Bolestan! Ja... uh... **bolestan**! Iz slušalice se čulo: »...za ime božje...«, kao i smeh

gospodina Vajsmera, i njegove reči:»...daj mi telefon, to mora da je onaj moj orangutan«, a zatim se glas obratio njemu:

— Halo?

— Bolestan večeras — viknuo je u slušalicu.

— Šta ti je?

Progutao je knedlu.

— Ne mogu — viknuo je još jednom.

— To je zbog starosti — reče gospodin Vajsmer.

Uz ove reči čuo je i smeh gospodina Ladija. Gospodin Vajsmer upita:

— Koliko noći si bio odsutan za ovih petnaest godina?

— Nisam — gotovo je kriknuo u slušalicu. U svakom slučaju, nije radio tu petnaest već osamnaest godina.

— Da, svakako, to je u redu — reče gospodin Vajsmer, a potom se obrati gospodinu Ladiju, ne trudeći se čak ni da rukom pokrije slušalicu: »Petnaest godina, a još nijednom nije tražio slobodnu noć.« Čuo je i odgovor gospodina Ladija: »Kome pa on treba? Daj mu, ako hoće, sve noći slobodne.« Na ovo je gospodin Vajsmer odgovorio: »Ne pri ovim cenama«, a njemu se obratio rečima:

— U redu je, stari moj, uzmi slobodnu noć. Lepo je da se držiš pravila.

Veza je prekinuta uz glasan smeh sa druge strane, i on je u kabini čekao sve dok se nije uverio da iz slušalice više neće izaći nijedna reč. Spustio je slušalicu i izašao iz kabine, u veliki dragstor, gde su svi napadno gledali u njegovom pravcu. Pa dobro, oni su to uvek i radili. To ga više nije uznemiravalo. Mučila ga je samo jedna stvar, a to su bile reči gospodina Ladija koje su i dalje odzvanjale u njegovoj glavi: »Kome pa on treba?« Znao je da bi morao da stane i da se suoči sa tim rečima, i sa svim onim što se nalazi iza tih reči. Ali ne sada, samo ne sada, molim te — govorio je samom sebi.

Ove neprijatne misli je odagnao tako što se angažovao oko kupovine raznih artikala; kupio je zavoje i gazu i sulfatnu mast i poljski krevet i tri vrećice za led i, nakon malo razmišljanja, aspirin, jer neko mu je jednom bio spomenuo... nakon ovoga se zaputio u supermarket, gde je kupio namirnica dovoljno da se prehrani devetočlana porodica tokom deset dana. I pored sveg ovog bagaža — još uvek je bio prilično snažan — natovario se i komadom leda od dvanaest kilograma.

Otvorio je vrata, uneo prvo led i stavio ga u lednik frižidera, potom se vratio u hodnik i uneo sve ostale stvari. Odmah je pošao do nje. Ona je bila sva u vatri, njeno disanje bilo je slično letu morskih ptica: jednom-dvaput kratko zamahnu krilima, a onda načine dugu pauzu — klize kroz vazduh nošene vazdušnom strujom; tako je i ona nakon nekoliko kratkih izdisaja i udisaja pravila duge pauze. Odlomio je ugao ledene kocke, umotao ga u kuhinjsku krpu, i u lavabou ga izlomio u sitne komadiće. Napunio je komadićima leda jednu od vrećica, i nju stavio na devojčinu glavu. Uzdahnula je ali nije otvorila oči. Ispunio je ledom i druge dve vrećice: jednu joj je stavio na grudi, drugu na kuk. Ne znajući šta bi još mogao da uradi za nju, zbunjeno je prekrstio ruke, i stajao tako posmatrajući je. Tada mu je glavom prostrujalo: **ako je izgubila toliko krvi, ona mora da jede.**

I on se bacio na kuvanje, pogledajući svaki čas u njenom pravcu. Spremio je čorbu od povrća, podvarak, krompir-pire i teleće šnicle. Isekao je komad pite, podgrejao kiflice sa cimetom, skuvao kafu sa šlagom — i sve to bilo je spremno; ona je trebalo samo da to uzme. Ali ona nije bila u stanju da uzme nijedan zalogaj, kao što nije mogla

da popije ni kap nekog pića. Ležala je tamo na krevetu, nepokretno, povremeno bi joj samo glava kliznula na stranu, i tada je on morao da pritrči da joj na čelo vrati vrećicu sa ledom. Jedanput je još uzdahnula, učinilo mu se da je za trenutak otvorila oči, ali nije bio siguran u to.

Drugog dana ona takođe nije ništa jela ni pila, i uhvatila ju je jaka groznica. Tokom noći, sklupčan na podu pokraj kreveta, on se probudio na zvuk tihog jecanja što ga je bio začuo u sobi, ali, pošto se zvuk nije ponovio, moguće da je to jecanje bilo tek deo njegovog sna.

Isekao je bio najmekši i najsočniji komad teleće šnicle i stavio ga između njenih usana. Tri sata kasnije razdvojio joj je usne da bi joj dao drugi komadić, ali ono prvo parče je još uvek bilo u njenim ustima. Isto se dogodilo i sa aspirinom: on je poput bele mrlje ostao zalepljen za njen suvi jezik.

Naišao je trenutak kada se, konačno, morao pozabaviti nečim izvan ovih aktivnosti, i misli koje su tada počele da mu se roje po glavi izazvale su jedno bolno osećanje, koje je u svest prizvalo i ranije bolne trenutke, tako da je on sada morao da se suoči sa svim tim činjenicama, kao i sa svim onim bolom i poniženjem koje su te činjenice sa sobom nosile. Pokušao je da razmišlja o nečem drugom, o tome, recimo, šta. bi se dogodilo da pozove doktora — doktor bi sigurno rekao da nju treba preneti u bolnicu: »Njoj treba bolnička nega, starče, ne trebaš joj ti.« — No, ova misao je samo pokrenula niz bolnih uspomena, koje su sada snažno navrle:

Ima jedanaest godina, snažan je i krupan i stidljiv, i stoji u kuhinjskom dovratku sa drvenim koferčetom u ruci, trudeći se da te mrske reči izgovori kako valja; tu ispred njega, za kuhinjskim stolom, sedi njegova majka, nagnuta nad flašom džina kao mačka nad polupojedenom pticom, i žmirka prema njemu; on gleda kako se njena usta sa tankim usnama trzaju, čuje njene reči: »Šta se tu klatiš i mumlaš. Reci šta imaš. Hoćeš da kažeš da odlaziš, zar ne?«

I on klimne glavom, tako je lakše, a ona će na to: »Idi, slobodno idi, kome ti ovde trebaš?« I on odlazi.

Ili, sa šesnaest godina, kao snažan mladić, kada je pošao u regrutni centar, a narednik mu se obratio nestrpljivim i ljutitim glasom: »Šta hoćeš?«, a on pokušao da kaže, ali nije uspeo iz sebe da istisne ni reč, nego je samo trzanjem glave pokazao na plakat na kom je ispod uperenog kažiprsta pisalo: UJKA SEMU SI POTREBAN; a narednik, pogledavši u plakat pa u njega, ispružio je svoj kažiprst tik uz njegov nos; čuje njegove reči koje deluju kao rezanje: »Da, ali ti Ujaku sasvim sigurno nisi potreban!«; i on ukočeno stoji, razroko gledajući u narednikov upereni kažiprst, ne pomerivši se dok konačno nije shvatio; razumeo je on stvari dosta dobro, samo su mu dosta sporo dopirale do svesti. I on tako zblanut stoji pred narednikom, a svi okolo se smeju.

Ili, još ranije, kad je imao osam godina, u školi, ona Filis sa crvenkastim uvojcima koji bi leteli oko njene glave svaki put kad njome zatrse, ona sva ružičasta i čista i tako lepa; a on ima čokoladu umotanu u zlatan papir, vezanu svilenom trakom; i on se zaputi između klupa duž cele učionice, spusti čokoladu na njenu klupu, i brzo potrči nazad; a ona ustane, uzme čokoladu, dođe do njegovog mesta, i baci čokoladu na klupu tako snažno da se traka razveže, i kaže, glasno: »Ne treba mi ovo, ni ti mi ne trebaš, i da znaš, imaš slinac na licu«, i on diže ruku prema licu, i zna da se tu zaista nalazi slina.

I to je sve. Uvek bi neko rekao: »Kome on treba?«, ili tako nešto, a on je to uvek

gutao, svaki put. Koliko god se trudio da ovo odagna od sebe, to mu se uvek, sa bolnim osećanjem i gorčinom, vraćalo.

Doktor bi mi isto rekao, da joj nisam potreban.

Da umirem, rekli bi mi da nikom nisam potreban.

Ima li tome kraja...

Iz dubine njenog grla začuo se šištav zvuk i usne su joj se pokrenule. Gledala mu je pravo u oči, lagano je micala usnama, i ponovo se začuo taj šištav glas iz njenog grla. Ni sam ne znajući kako, ali tačno je naslutio da je žedna; doneo je vode, i polako nakapao tečnost na njene usne. Ona je jezikom pohlepno pokupila vodu, odižući pri tom glavu. On je podvukao ruku ispod njene glave, pazeći na ozledu, i pomogao joj da ostane u tom položaju u kom je lakše mogla da pije. Posle nekoliko trenutaka, ona se ponovo zavalila nazad, osmehujući se na šolju iz koje joj je dao da pije. Pogledala mu je zatim u lice i, mada se nije osmehivala, njemu je bilo toplije oko srca. Otrčao je do frižidera i šporeta, uzeo slamčice i šolje — u jednu je sipao sok od pomorandže, u drugu čokoladno mleko, u treću obično mleko, u četvrtu je sipao govedu supu iz konzerve, u petu hladnu vodu. Odneo je sve to do nje i poređao na stolici koja se nalazila pored kreveta; čučnuo je uz stolicu i gledao u šolje i u nju nestrpljivo kao cirkuska foka koja jedva čeka da zasvira melodiju na svojim trumpetama. Ona se ovog puta osmehnula, i on je podigao prvo šolju sa goveđom supom. Popila je kroz slamčicu gotovo pola šolje, ne čineći pri tom nijedan predah, i nakon toga je ponovo utonula u san.

Nešto kasnije, kada joj je prišao da proveri da li još uvek krvari, video je da je plastični prekrivač na kom je ležala mokar, ali ne od krvi. **Budalo**! — grdio je samog sebe, i otrčao da donese noćnu posudu.

Ona je sada mnogo spavala, jela je često, ali pomalo. Počela je da ga posmatra dok se kretao po sobi; često bi mislio da ona spava, a kad bi se okrenuo prema krevetu, sreo bi njen pogled. Sledeća dva dana ona je posmatrala uglavnom njegove ruke. Oprao je i ispeglao njenu odeću, seo i strpljivim, sitnim bodovima igle zašio mesta koja su bila pocepana; oslonjen na laktove i nagnut nad svojim stočićem sa lakiranom pločom, od srebrne žice napravio joj je broš koji je ličio na cvet sa neke stare lepeze; pored toga, napravio joj je i lančić sa priveskom, kao i narukvicu koja se slagala sa brošem i lančićem. Ona je posmatrala njegove ruke i dok je kuvao; napravio je svoje omiljene špagete — tagljateli, koji su bili neverovatno dugački, i koje je on vešto uvio oko viljuške, sve dok od njih nije dobio kompaktnu masu; špagete je zatim vešto presekao specijalnim nožem i one su tada ličile na bledožute tanke pertle. Imao je zaista zlatne ruke, ruke koje nisu znale za granice, jer on nikada nije ni želeo da im postavi ikakvo ograničenje. Ovom čoveku su izgledalo je baš ruke bile najvažnije u životu, i budući da je njima radio sve i svašta, one su postale sposobne da urade mnogo toga.

Ali kada bi je presvlačio, ili je prao, ili kada bi joj pomagao oko upotrebe noćne posude, ona nikada nije gledala u njegove ruke. Ležala bi savršeno mirno i posmatrala ga ravno u lice.

Iz početka bila je vrlo slaba i nije mogla da pomiče ništa osim vlastite glave. Bilo mu je drago da rane koje je bio zašio zarastaju kako treba. Kada je izvlačio pribadače iz rana, nju je to sigurno bolelo, ali nije pustila ni glasa od sebe; dvanaest puta se samo njeno glatko čelo namrštilo, po jednom za svaku pribadaču.

— Boli — promrmljao je on.

Ona je lako klimnula glavom, potvrđujući ovu njegovu tvrdnju. To je bio prvi akt komunikacije među njima, ako se izuzme onaj nemi uporni pogled kojim je ona pratila njegovo kretanje po sobi. Uz klimanje glavom, ona mu je uputila i jedan osmeh, i on se okrenuo od nje, pritisnuo stisnutim šakama oči, i osetio se divno.

Na posao se vratio šeste noći, nakon što se ceo dan petljao oko nje da bi je odvratio od sna pre nego on pode, a na posao je krenuo tek kad se uverio da je čvrsto zaspala. I tako svake noći. Zaključao bi za sobom vrata i žurnim koracima kretao na posao, osećajući toplinu oko srca, spreman da ako treba radi i za tri čoveka; kući bi se vraćao u ranim jutarnjim časovima, dok je još bio mrak, koračajući brzo koliko su to njegove krive noge dopuštale; svaki put je donosio neki poklon za nju — mali tranzistor, maramu, nešto posebno za jelo — uvek nešto drugo. Otključao bi vrata i žurno pritrčao krevetu, položio ruku na njeno čelo da proveri da li ima temperaturu, pažljivo bi poravnao posteljinu, iz straha da se ona zbog izgužvanih čaršava ne probudi. Tada bi se sklonio iz njenog vidokruga, iza ormara, i presvukao odelo; obukao bi dugačke gaće u kojima je spavao i pošao do poljskog kreveta, na kom bi se sklupčao i zaspao. Spavao bi sat, sat i po kao zaklan, ne budeći se, ali bi se nakon tog perioda na najmanje šuškanje posteljine, na njeno najslabije oglašavanje budio i prilazio njenom ležaju mumlajući: »Je li sve u redu?«, i tada bi stajao nadvijen nad njom, grozničavo se trudeći da pogodi šta joj u tom trenutku treba ili nedostaje, i šta bi on za nju mogao da uradi, ili da joj donese.

Kada bi se razdanilo, on bi joj donosio šolju mleka sa umućenim jajetom, i tada bi je prao, menjao joj odeću, češljao je, a kad više nije imao šta da uradi za nju, uzimao bi da čisti sobu, riba pod, pere sudove ili veš, ili bi se predano bacio na kuvanje. Po podne je išao u kupovinu, obilazio okolne radnje, a onda ponovo žurio kući da joj pokaže šta je kupio, da vidi šta je naumio da joj spremi za večeru. Svih ovih dana, a potom i nedelja, u njemu je neprestano tinjao žar — kad bi bio odvojen od nje on se grejao na njemu, u njenom prisustvu žar bi se razgorevao u pravu vatru koja bi tada obasjavala čitavo njegovo biće.

Jedno popodne krajem druge nedelje zatekao ju je kako plače, gleda u mali tranzistor a suze joj se slivaju niz obraze. Iznenađeno je uzviknuo, obrisao joj lice suvom krpom, potom se uspravio, a grč bola je izobličio njegovo ionako ružno lice. Ona ga je slabo potapšala po ruci i učinila nekoliko nerazumljivih pokreta, što je njega potpuno zbunilo. Seo je na stolicu pored kreveta i pažljivo joj se zagledao u oči, kao da će u njima videti razlog zbog kojeg ona plače. Ona je bila nekako drugačija; do tada ga je posmatrala pogledom punim otvorenog čuđenja, pogledom punim napregnute pažnje i divljenja, kao mače koje posmatra bazen sa egzotičnim ribicama; sada je bilo još nečega u njenom pogledu, u njenim gestovima i pokretima.

— Da li te boli? — upitao je svojim hrapavim glasom.

Klimnula je odrečno glavom. Počela je da miče usnama prstom pokazujući na svoja usta, potom je ponovo briznula u plač.

— Oh, mora da si gladna. Spremiću ja hranu, evo odmah.

Ustao je ali ga je ona uhvatila za zglavak ruke, ponovo odrečno klimajući glavom; još uvek je plakala, ali se kroz suze promolio i blag smešak. Seo je ponovo na krevet, iznenađen njenom pometenošću. Još jednom je otvorila usta, pokazujući prstom na njih, klimajući pri tom glavom.

— Ne moraš ništa da kažeš — reče joj on.

Disala je teško i isprekidano, to ga je čak malo i plašilo, ali kada joj je ovo bio rekao, ona se dopola podigla sa kreveta i snažno ga uhvatila za ruke; on ju je uhvatio za ramena i spustio natrag u krevet, ali ona je nastavila da grozničavo klima glavom.

— Ti ne možeš da govoriš! — iznenađeno prozbori.

Da! Da! Klimanjem glave ona je ovo potvrđivala.

Gledao ju je dosta dugo. Na radiju je prestala muzika i neki tip je napuklim baritonom izvikivao oglase za prodaju polovnih automobila. Ona je zurila u tranzistor, slušajući taj govor, i suze joj opet krenuše. On se nagnuo preko nje i ugasio tranzistor. Nakon nešto pripreme, skupio je usne u odgovarajući položaj i prezrivo otpuhnuo:

— Ha! Zašto želiš da govoriš? Nemoj da govoriš. Ne treba ti. Ja ću sve da sredim. Ja...

Ostao je bez reči, tako da je umesto nastavka rečenice pljusnuo sebe nekoliko puta po grudima, klimnuo glavom prema njoj. Prema noćnoj posudi, prema šporetu, prema zavojima i lekovima, prema namirnicama.

— Zašto želiš da govoriš?

Pogledala je gore prema njemu, iznenađena njegovom žestokom, gotovo grubom reakcijom, a potom se ponovo rastužila. Nežno joj je obrisao suze sa obraza, mrmljajući:

— Ja ću sve da sredim.

Jednog jutra, pošto se kao i uvek po mraku vratio kući, proverio je da li je ona udobno smeštena, udobno — po njegovim strogim kriterijumima, i tada se, kao i ranijih dana, svalio na svoj poljski krevet. Miris šunke i sveže kafe, što se osećao, to je, naravno, bio deo sna; šta bi drugo to i moglo da bude? I ti tihi zvuci, to lagano kretanje što čuje u sobi, sve je to plod njegove uobrazilje, posledica grozničave napetosti sa kojom je živeo poslednjih dana.

Otvorio je oči i pred sobom video svoj san, a potom je oči opet zatvorio smejući se sopstvenoj gluposti. Sve je to tek jedan san. I on otvara oči u tom snu. Polako je opet otvorio oči.

Uz njegov ležaj nalazila se stolica, a na njoj je bio tanjir sa pečenim jajima i narezanom svežom šunkom, šolja sa jakom crnom kafom, kao i tanjirić na kom se nalazio tost premazan puterom zlaćane boje. Zurio je u sve ovo u krajnjoj neverici, a onda digao pogled.

Ona je sedela na ivici kreveta, na ivici koju je on bio napravio od jednog ćebeta da ona ne bi pala na pod u toku sna. Na sebi je imala ispeglanu i zakrpljenu bluzu i suknju. Ramena su joj bila povijena od iscrpljenosti, činilo se da sa mukom i glavu drži uspravno; ruke su joj mlitavo mirovale između kolena. Ali njeno lice bilo je obasjano radosnim iščekivanjem njegovog buđenja i reakcije na ovaj spremljeni doručak.

Njegova usta su se zgrčila, iskezio je zube, potom je njima snažno zaškrgutao, a iz grudi mu se oteo mukao i hrapav urlik besa; kao vatrom opečena, ona je uplašeno poskočila natrag, i sklupčala se na sredini kreveta, otvorenih usta i razrogačenih očiju. On je ustao i dignutih ruku sa stisnutim snažnim pesnicama uputio se prema njoj; ona se bacila licem prema Krevetu, rukama pokrila vrat, i ostala da leži tako, sva drhteći. Nekoliko trenutaka je stajao nadvijen nad njom, a onda je polako spustio ruke. Cimnuo je kraj njene suknje.

— Skini — procedio je. Cimnuo je još nekoliko puta suknju, ovaj put jače.

Ona se polako osvrnula i pogledala prema njemu. Pokušala je da otkopča dugme na suknji, ali je to činila nespretnim pokretima. On joj je pomogao. Svukao je suknju i bacio je na poljski krevet, zatim je strogim pokretom pokazao na njenu bluzu. Ona je bluzu otkopčala, a on ju je skinuo sa njenih ramena. Izvukao je čaršav koji se nalazio ispod nje, svojim snažnim rukama nežno je uhvatio zglobove njenih nogu, povukao noge prema dole sve dok se ona nije našla u ispruženom položaju, a tada ju je pokrio čaršavom. Teško je disao. Ona ga je prestravljeno posmatrala.

Sa zastrašujućom mirnoćom on se okrenuo od nje i pošao prema poljskom krevetu i stolici na kojoj su se nalazile sve one stvari. Polako je podigao šolju sa kafom, a zatim ju je snažno razbio o pod. Nakon ovog, zamasima snažnim kao u drvoseče koji obara drvo, on je razbio tacnu, tanjir sa tostom i tanjir sa jajima. Komadići porculana, parčići šunke, mrlje od kafe i žumanaca bili su svuda po podu i po zidovima. Kada je sa ovim završio, okrenuo se njoj:

— Ja ću sve da radim — reče promuklo. Ponovio je ovo, i pri tom ispruženim kažiprstom naglasio svaki slog: — Ja ću sve da radim.

Ona se naglo prevrnula na stomak, zagnjurila glavu u jastuk, i počela da jeca tako snažno da je on osetio lagano podrhtavanje poda pod svojim nogama. Ljutito se okrenuo od nje, otišao po lavor i četku za ribanje, po metlicu i lopaticu, a zatim je polako i strpljivo uzeo da čisti sav ovaj krš.

Dva sata kasnije, on je prišao krevetu, ona je i dalje ležala na stomaku, ukočeno, bez ijednog pokreta. Imao je dovoljno vremena da smisli šta da kaže.

— Čuj, vidiš i sama, bolesna si... zar ne vidiš?

Rekao je to najnežnije što je mogao. Stavio joj je ruke na ramena ali se ona besno izvila, izbegavajući njegov dodir. Uvređen i zbunjen, on je odustao od ovog pokušaja.

Ustao je i pošao do svog ležaja, seo na njega, i gledao prema njoj, osećajući se krajnje bedno.

Nije htela ništa da uzme za ručak.

Nije htela ništa ni da večera.

Kada se približilo vreme da pođe na posao, ona se okrenula. On je još uvek sedeo na ležaju, u dugačkim gaćama, a svaka crta njegovog lica, svaki delić njegovog ružnog lica odavao je osećaj krajnje bede. Ona ga je pogledala, i oči su joj se napunile suzama. On je uhvatio njen pogled, ali se nije ni pomakao. Uzdahnula je i ispružila ruku prema njemu. Poskočio je prema njoj, prineo njenu ruku svom čelu, kleknuo uz krevet, i snažno zaplakao. Milovala ga je po oštroj kovrdžavoj kosi sve dok se ovaj napad nije povukao, što se desilo isto tako naglo kako je i počelo: to snažno i ogromno telo sklupčano uz krevet najednom je prestalo da se trese. Naglo se podigao i ubrzo se začulo zveckanje posuđa na šporetu; nije prošlo dugo i on joj je doneo nekoliko komada hleba i obarene artičoke, prelivene maslinovim uljem, ukrašene grančicama bosiljka. Ona mu se umorno osmehnula, uzela tanjir iz njegovih ruku i polako počela da jede; on je pogledom pratio svaki njen zalogaj, a lice mu je pri tom zračilo osećanjm zahvalnosti. Potom se on presvukao i pošao na posao.

Kada je bila počela da se podiže u krevetu, on joj je kao poklon doneo crvenu kućnu haljinu, premda joj i dalje nije dopuštao da napusti krevet. Doneo joj je staklenu kuglu u kojoj je cvet, potopljen u vodu, mogao da traje čitavu nedelju, i dve žive kornjačice u plastičnoj posudi, i svetloplavog zeca — igračku, koji je u sebi imao muzičku kutijicu što

je pevala: »Rock-a bue Baby«, i karmin jarkocrvene boje. Ona je u svemu sledila njegove upute; bila je poslušna, posmatrajući ga pažljivije nego pre; kada bi završio sa petljanjem po sobi i seo na svoj poljski krevet, pogledi bi im se sreli, i on bi prvi oborio pogled. Ona bi stisnula plavog zeca na svoje grudi, posmatrala bi ga ne trepnuvši, ili bi se iznenada osmehnula, otvarajući pri tom usta kao da time želi da izrazi trenutak iskrene životne radosti. Ponekad bi izgledala neizrecivo tužno, a nekad bi se tako nemirno trzala u krevetu da je on morao da joj priđe i da je miluje po kosi sve dok ne zaspi ili bar dok se ne umiri. Palo mu je na pamet da nije pogledao njene rane čitava dva dana, i da se ona možda zbog toga nemirno trza u krevetu, možda je rane iritiraju. Svukao je pokrivač sa nje i počeo da zagleda rane. Pažljivo je dodirnuo sveži ožiljak, a ona mu je tada naglo odgurnula ruku, i snažno stisnula vlastitu kožu, gnječeći je i lupkajućipo mestu gde je bio ožiljak. Zaprepašćeno je pogledao u njeno lice, i video da se ona smeši, klimajući pri tom glavom.

— Boli? — upita on.

Ona je odrečno klimnula glavom. Dok ju je pokrivao, on sa neskrivenim ponosom reče:

— Sredio sam. Sve sam kako treba sredio.

Ona je potvrdno klimala glavom, i za kratko je njegovu ruku uhvatila između svoje brade i ramena.

Kad se jednog jutra vratio kući, i utonuo u jedan od onih kratkih dubokih snova, osetio je, najednom, na ležaju pored sebe toplotu njenog tela. Ležao je tako nekoliko trenutaka, dremljiv, još ne shvatajući, dok su živahni prsti otkopčavali dugmad na njegovim dugačkim gaćama. Uhvatio ju je za zglobove ruku. Istog časa ona se umirila, mada je na svojim grudima osećao kako joj srce snažno tuče — kao da ga neko u prsa udara malom pesnicom. Začuđen, sa mukom je iz sebe istisnuo slog: »Št-t...?«, a ona se pribila uz njega, drhteći. Držao ju je za zglobove više od jednog minuta, trudeći se da o ovome pažljivo promisli, a potom se podigao u sedeći položaj. Jednu ruku je prebacio oko njenih ramena, drugu je podvukao ispod kolena. Podigao se. Ona se držala za njega, osećao je strujanje njenog daha iz nozdrva. Prišao je krevetu, polako se nagnuo i nju oprezno spustio. Kad ju je spustio na krevet, ona je morala da ga pusti jer se on odmah uspravio.

— Spavaj — reče joj.

Napipao je čaršav i prebacio ga preko nje. Ona je ležala potpuno mirno, ne čineći nijedan pokret; on ju je dodirnuo po kosi, a potom se vratio na svoj ležaj. Legao je i nakon dosta vremena uhvatio ga je lak san. Ali nešto ga je probudilo; ležao je i osluškivao, no ništa se nije čulo. Iznenada, i veoma živo, prisetio se one noći kada je ona lebdela između života i smrti, i tada ga je bio probudio eho jecaja koji se više nije ponovio; uplašivši se, podigao se sa svog ležaja i prišao njenom krevetu, nagnuo se iznad nje i dodirnuo je po glavi. Ležala je lica zagnjurenog u jastuk.

— Plačeš? — prošaputao je on, a ona je oštrim, kratkim trzajima glave ovo odricala. Nešto je promrmljao i vratio se natrag na svoj ležaj.

Bilo je to devete nedelje. Padala je kiša, i on se gegao kroz mračne i puste ulice; kad je stigao blizu svog kvarta i video baricu ispod svetiljke, na mestu gde je bio našao devojku, za trenutak je imao čudnu fantaziju, osećaj dezorijentacije kao usred nekog

sna; učinilo mu se da se ništa od svega ovog nije desilo, da će sada pokraj njega projuriti automobil, zaustaviti se uz ivičnjak, da će iz automobila biti izbačeno mlitavo telo, da će on pritrčati, odneti devojku u svoju garsonjeru, i da će ona krvariti, krvariti, i da će se on plašiti da ona ne umre... Stresao se poput kakvog ogromnog psa, uvukao glavu, i rekao samom sebi: **Budalo**! Ništa loše više ne može da se dogodi. Sve je sada prošlo, ona je u redu, i njegov život konačno ima smisao, i on neće dopustiti da se išta u tome promeni.

Ipak se desila nekakva promena, to je znao i pre nego što je ušao u kuću; prozor koji je gledao na ulicu bio je osvetljen mutnim narandžastim sjajem, sjajem koji nije dolazio samo od ulične svetiljke. Možda je uzela da čita jednu od onih jeftinih knjiga koje je dobio zajedno sa stanom; možda je bila prinuđena da upotrebi noćnu posudu ili je samo ustala da vidi koliko je sati... ali ove misli ga nisu umirile; obuzeo ga je pravi užas kad je stupio u kuću. Između vrata njegovog stana i poda videla se svetla traka: svetio je bilo upaljeno. Nekoliko puta je ispustio ključeve iz ruku dok nije uspeo da otključa vrata.

Otvorivši vrata, ostao je bez daha, kao da je dobio snažan udarac u stomak. Krevet je bio namešten, posteljina zategnuta, a nje nigde. Počeo je da se panično osvrće po sobi; kada ju je ugledao, skoro da nije poverovao svojim očima. Visoka i elegantna, u crvenoj kućnoj haljini, ona je stajala na drugom kraju sobe, pored lavaboa.

Zaprepašćeno je zurio u nju. Prišla mu je, i upravo kad se spremao da iz sebe istisne jedan krik besa, ona je stavila kažiprst jedne ruke na svoje usne, a drugu je ruku polako položila na njegova usta. Nijedan od ovih gestova ne bi mogao da ga ućutka, ovako, u trenutku, ali bilo je još nešto na njoj, nešto što je govorilo da nju taj krik ne bi obeshrabrio, da za njega čak ne bi ni marila. U momentu je postao krajnje zbunjen, i tih. Gledao je za njom kad je potpuno sigurnim korakom prošla pored njega i otišla da zatvori vrata. Uhvatila ga je za ruku, ali su joj pri tome zasmetali ključevi koje je držao u ruci; uzela je ključeve, bacila ih na sto, i ponovo ga uhvatila za ruku, čvrsto. Delovala je sigurno i odlučno, kao osoba koja je dobro promislila stvari, odmerila razloge za i protiv, i koja sada zna šta treba da čini. Ali bio je to i neki izgled trijumfa kod nje; stajala je u pozi pobednika, zračeći sjajem kojim zrače osobe što su bile svedoci nekog čuda. Mogao bi da izađe nakraj sa njenom bespomoćnošću, svakog oblika, ali ovo — morao bi o ovome prvo da razmisli, a ona mu za to nije davala vremena.

Povela ga je do kreveta, položila mu ruke na ramena i, okrenuvši ga prema sebi spustila ga na ležaj. Sela je pored njega, lice joj je blistalo, i kad je on ponovo udahnuo vazduh, spremajući se da nešto kaže, ona se oglasila: »Š-š-š-š-š!«, šišteći, i nasmejavši se, pokrila je njegova usta svojom rukom. Ponovo ga je uhvatila za ramena, okrenula prema sebi, zagledala mu se u oči, i rekla, potpuno razgovetno:

— Mogu da govorim, sada mogu da govorim.

Ukočeno je zurio u nju.

— Već tri dana, to je bila tajna, to je bilo iznenađenje za tebe.

Glas joj je bio hrapav, čak promukao, ali veoma jasan, dublji nego što bi se očekivalo do njenog krhkog tela.

— Vežbala sam da bih bila sigurna. Ponovo sam u redu, sasvim u redu. Ti si sve sredio — rekla je i glasno se nasmejala.

Slušajući taj glas i gledajući ponos i radost na njenom licu, on nije mogao ništa da joj prebaci.

— Ahhh... — izustio je zaprepašćeno. Ona se ponovo nasmejala.

— Mogu da odem, mogu da odem! — zapevala je.

Naglo je skočila sa kreveta, napravila piruetu i smejući se nagnula nad njim. Gledao je gore prema njoj, u njenu razletelu kosu, i zažmurio kao da je pogledao pravo u sunce.

— Da odeš? — jeknuo je on, a pod pritiskom krajnje pometnje u njemu, ove dve reči su odjeknule kao prasak.

Ona se istog trenutka uozbiljila i sela na krevet pored njega.

— Mili, nemoj, nemoj tako da gledaš, kao da ti je neko zabio nož u leđa, baš tako sada gledaš u mene. Znaš i sam da ne mogu ovako živeti, mislim, da ne mogu ceo svoj život provesti ovde, u ovoj sobi.

— Ne, ne, ostani — rekao je on. sa bolnim izrazom lica.

— Čekaj — reče ona, govoreći jednostavno i polako, kao da se obraća detetu — ja sam ponovo dobro, a mogu i da govorim, sada. Ne bi bilo u redu da ostanem ovde, ovako zaključana, mislim, noćna posuda i sve to. Čekaj, čekaj — sprečila ga je da svojom upadicom prekine njeno izlaganje. — Nemoj da misliš da ti nisam zahvalna, ti si bio... bio si, pa, gotovo da za to nemam reči. Vidi, niko u mom životu nije tako postupao sa mnom. Od kuće sam pobegla kad sam imala trinaest godina, radila sam mnogo ružnih stvari. I ljudi su se prema meni ponašali... mislim, niko ranije mi nije..., vidi, ovo hoću da kažem, do sada sam mogla i da ukradem i da opljačkam nekoga, i bilo me je baš briga. Mislim, govorila sam sebi: zašto ne? Shvataš?

Rukama ga je lagano prodrmala ne bi li time pomogla da on ovo shvati; videvši tup i jadan izraz njegovog lica, ovlažila je jezikom usne, i ponovo počela:

— Pokušavam da kažem to da si bio jako ljubazan, ali sve ovo — mahnula je rukom prema plavom zecu, posudi sa kornjačicama, kao i prema ostalim stvarima u sobi — ja ne mogu više da podnesem. Mislim, nijednu stvar, nijedan doručak. Kad bih nekako mogla da ti se odužim, nije važno kako, ja bih to učinila, znaš da bih to učinila. — Njen promukli glas sada je poprimio nijansu gorčine. — Tebi niko ničim ne može da plati. Tebi ne treba niko i ništa. Ja ne mogu da ti dam nešto što tebi treba ili da učinim nešto za tebe, jer ti sve to umeš bolje sam. Ako ima nešto što želiš od mene — sklopila je ruke ispred sebe, položila vrhove prstiju između svojih grudi, i sa gestom pokoravanja nagnula glavu na stranu, što je njega zabolelo. — Ali ne, ti si sve sredio — ponovila je ona njegovu omiljenu frazu, bez imalo ironije.

— Ne, nemoj da odeš — rekao je tihim, ali čvrstim glasom.

Ona ga je pomilovala po obrazu, a oči su joj zasjale blagonaklonošću.

— Da, ipak ću da odem. — Osmeh je nestao sa njenog lica. — Moram da ti kažem, one bitange što su me isekle, ja sam za to sama kriva. Mislim, sama sam to tražila. Zabrljala sam. Radila sam nešto zaista ružno... no, pa reći ću ti. Bila sam preprodavac, znaš na šta mislim? Mislim na drogu, to sam prodavala.

Gledao ju je potpuno bezizražajnim pogledom. Do njega je dopirala tek svaka deseta njena reč; pred očima su mu lelujale vlastita praznina i nekorisnost, samoća, i jeziva istina ove sobe bez svega ovog što je sad ispunjava; u mislima je video sobu kakva je bila svih ranijih godina, sa linoleumom čije su šare izbledele od pranja, sa šest romana koje on nije uspeo da pročita, sa šporetom koji je čekao da bi se imalo za koga kuvati, sa prašinom i urednošću, i kome ti trebaš?

Pogrešno je razumela izraz njegovog lica.

— Mili, mili, nemoj tako da me gledaš, više nikad neću činiti takve stvari. To sam radila jer me nije bilo briga, čak mi je bilo drago da ljudi sami sebi nanose zlo; da, tako

je. Nisam ni sanjala da neko može biti tako dobar kao ti; uvek sam mislila da je to neka vrsta laži, kao u filmovima. Lepo, ali ne i stvarno, za mene barem.

Napravila je malu pauzu.

— Ali moram da ti kažem, ja sam maknula lovu, čoveče, bilo je oko dvadeset hiljada dolara. Zbrisala sam sa tim, četrdeset minuta je ta lova bila kod mene, a onda su me uhvatile one bitange. — Oči su joj se raširile, u mislima je bila van sebe. — Jedan od njih je počeo da me bode brijačem, tako žestoko je zamahivao da je u jednom trenutku promašio mene i zakačio vrata automobila, pri čemu je naprsla oštrica brijača. Zatim me je ubo ovde dole, i ovde gore, i ubedena sam da bi me potpuno iskasapio da se oštrica nije iskrzala. — Snažno je izdahnula vazduh kroz nozdrve i ponovo je bila u sobi.

— Verujem da sam ranu na glavi zaradila kad su me izbacili iz auta. Verovatno zbog tog udarca nisam mogla da govorim, čula sam ranije da ima takvih slučajeva. O, mili! Nemoj tako da me gledaš, srce mi se kida.

On je tužno gledao u nju, a glava mu se bezvoljno klatila s jedne na drugu stranu. Iznenada je kleknula ispred njega i uhvatila ga za ruke.

— Čuj, moraš da razumeš. Htela sam da isparim odavde dok si ti još bio na poslu, ali sam ostala zbog toga da ti objasnim. Mislim, nakon svega što si učinio... Pazi, ja sam dobro, ali ne mogu zauvek ostati u ova četiri zida. Kada bih mogla, našla bih neki posao u blizini, i mogla bih te stalno viđati, i biti sa tobom. Ali moj život ne vredi ni prebijene pare u ovom gradu. Moram da odem odavde, to znači da moram da napustim grad. Pisaću ti; nikada te neću zaboraviti, kako bih i mogla?

U mislima je video da je gubi. Razumeo je samo to da ga ona napušta, da odlazi; sledeća stvar koju je razumeo bila je da ona odlazi iz grada.

— Nemoj da ideš — gušio se on.— Potreban sam ti.

— Ne, meni ti ne trebaš — rekla je nežno — a ni ja ne trebam tebi. Tako to ispada, mili. I sam si doprineo da tako bude. I to je dobro; zar ne vidiš da je dobro što je ovako ispalo?

I to je bila treća stvar koju je razumeo.

Polako se podigao, osećajući kako se njene ruke odvajaju od njega i sa njegovih kolena spuštaju na pod.

— O bože! — uzviknula je ona sa poda gde je klečala. — Ubijaš me ovakvim svojim raspoloženjem. Zar ne možeš da budeš srećan, mene radi?

On se teturajući zaputio preko sobe, do vitrine, i na nju se naslonio. Pred oči mu je izašao čitav njegov dosadašnji život. Zagledao se u dug i mračan niz svih ovih godina, u svu tu pustoš i tamu koje su ga od najranijih dana pratile, a potom u ovaj iznenadni blesak, u ovaj svetli trenutak, koji sada zamire, i nestaje... Začuo je njen užurbani korak iza sebe, i kada se okrenuo prema njoj, u ruci je držao peglu. Ona to nije primetila. Prilazila mu je, lice joj je zračilo blagošću i željom da se na lep način rastane od njega. On je raširio ruke, i ona mu se bacila u zagrljaj; sklapajući ruke oko nje, snažno ju je udario peglom u glavu.

Nežno ju je spustio dole na linoleum, i dosta dugo je stajao iznad nje, tiho plačući.

Zatim je odložio peglu, sipao vodu u čajnik i u tiganj, a onda je u tiganj stavio igle i stegu i komadiće sundera i pincetu. Sa stola na rasklapanje skinuo je jedan, iz fioke je izvukao drugi plastični prekrivač, i počeo da ih namešta na krevetu.

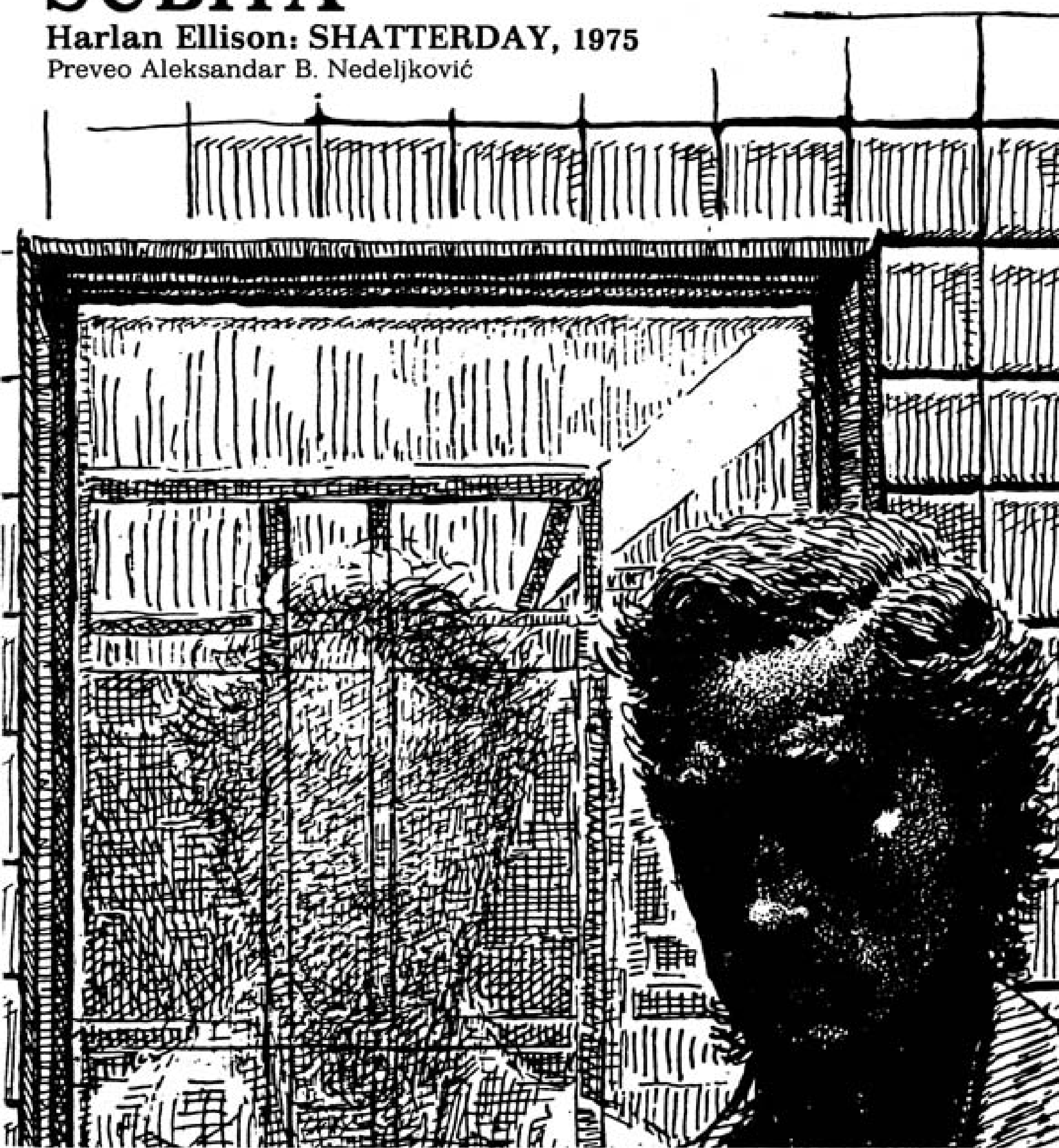
— Sve ću ja da sredim — mrmljao je dok je ovo radio. — Srediću sve, biće sve kako treba.

Harlan Elison

SUBITA

Harlan Ellison: SHATTERDAY, 1975

Preveo Aleksandar B. Nedeljković

NEVOLJA

Ne mnogo kasnije, ali ipak kasnije, razmišljao je o redosledu onoga što se dogodilo i došao do čvrstog uverenja da mu ništa nije promaklo. Stvar se odigrala baš ovako:

Bio je zanet u mislima, razmišljao o nečem drugom. Nije važno o čemu. Stajao je u telefonskoj kabini restorana; tu je bio zato što je želeo da telefonira Džejmi, da utvrdi gde je ona kog vraga dosad, zašto ga je pustila da čeka u prokletom baru evo već trideset pet minuta. Misli su mu bile negde daleko, ništa to duboko nije bilo, najobičnije vunovlačarenje, i tek kad je pozvani telefon počeo da zvoni, on je shvatio da je okrenuo broj svog sopstvenog stana. To mu se dešavalo i ranije, ne često, ali ne ni ređe nego ikom drugom: okrene neki broj čisto napamet, ne misleći, i uvidi da je birao pogrešan broj; svakom se to dešava, svako ponekad pozove i sopstveni broj (razmišljao je kasnije), obična je to greščica.

Već je bio spreman da okači slušalicu, izvadi novčić čim ispadne iz aparata, i ponovo telefonira, ovoga puta da stvarno okrene broj Džejminog stana, kad neko podiže slušalicu u njegovom stanu.

On.

On sam je odgovorio na sopstveni telefonski poziv. On lično, iz svog stana.

Prepoznao je svoj glas odmah. Ali nije dozvolio da mu to prodre do svesti.

Nije on imao nikakvu mašinicu koja bi dala signal i onda snimala sve što onaj ko zove kaže. Svoju telefonsku sekretaricu privremeno je isključio: nije beležila pozive posle trećeg zvonjenja kao što je insistirao. Nije imao nikakvog gosta u svom stanu, ništa. Nije bio kod kuće, bio je ovde, u restoranu, zvao je svoj stan, i sam digao slušalicu tamo.

»'Alo?«

Čekao je jedan trenutak i odgovorio: »Ko je to?«

Rekao je: »A koga vi zovete?«

»Polako«, uzvratio je. »*Ko* je to?«

Njegov sopstveni glas na drugom kraju žice već je odavao znake nervoze. »Slušaj, prijatelju, koji broj ti tražiš?«

»To je BE-A-CON 3-6189, je l' tako?«

Obazrivo: »Mmmm, daaa...?«

»To je stan Pitera Novinsa?«

Tren tišine, zatim: »Tačno.«

Do ušiju su mu dopirali zvuci iz restoranske kuhinje. »Ako je to Novinsov stan« reče, »onda, ko ste vi?«

Na drugom kraju žice, u stanu, čuo se dubok uzdah. »Novins kod telefona.«

Stajao je u kabini, u restoranu, u noći, sa slušalicom na uvetu, slušao svoj sopstveni glas. Greškom je zvao svoj stan, prazan stan... i odazvao se on sam.

Najzad je rekao, veoma stegnuto: »Novins kod ovog telefona.«

»Gde si?«

»U 'Plimi', čekam Džejmi.«

Kroz žicu je čuo sopstveno blago pitanje, izgovoreno sa strašnom mekoćom: »Jesi li to ti?«

Jedan impuls straha prođe kroz njega. Pokušavajući da se izvadi na poslednju mogućnost, reče: »Ako je ovo zezanje... Fredi, ti si, čoveče, a? Mori? Art?«

Tišina. Zatim: »Ja sam Novins. Tako mi boga.«

Usta su mu bila suva. »Ali ja sam izašao. Ti ne možeš, ja ne mogu biti u tom stanu.«

»A je l'? E, ali jesam.«

»Moraću opet da te zovem«, rekao je Piter Novins i okačio slušalicu.

Vratio se u bar i naručio skoč bez leda, nerazblažen. Sasuo je piće u sebe u dva gutljaja, osećajući kako peče. Sedeo je i zurio u šake, okrećući ih na razne načine, studirajući ih da bi se uverio jesu li njegove, da nisu možda nekakvo strano meso presađeno na njegove zglobove dok nije pazio.

Onda se vratio u telefonsku kabinu, zatvorio vrata za sobom i okrenuo svoj broj. Vrlo pažljivo.

Telefon je zvonio šest puta. Tek tada je podigao slušalicu. Znao je zašto onaj u stanu pušta da telefon zvoni tako dugo. Neće mu se da uhvati zmiju, da čuje iz slušalice svoj sopstveni glas.

»Alo?« Ta] njegov drugi glas bio je jedva pod kontrolom.

»Ja sam«, reče on zatvarajući oči.

»Gospode bože«, promrmljao je.

Čekali su tako, svaki na svom mestu, i nisu govorili. Onda Novins reče:»Zvaću te Džej.«

»Važi«, odgovori onaj iz stana. Njegovo srednje ime bilo je Džej. Nikad se nije njime koristio, ali ono se pojavljivalo na njegovoj polisi osiguranja, na vozačkoj dozvoli i na zdravstvenoj knjižici. Džej reče: »Je l' Džejmi stigla?«

»Ne, opet kasni.«

Džej je duboko udahnuo i rekao: »Bilo bi bolje da o ovome popričamo, čoveče.«

»Pa valjda«, reče Novins. »Mada ne bih rek'o da mi se baš mnogo priča. Usr'o sam se kad sam te čuo.«

»A šta misliš kako sam se ja osećao?«

»Verovatno isto kao ja.«

Jedan dugi trenutak su razmišljali o ovome. Onda Džej reče: »Hoćemo li sada imati ista mišljenja o svemu?«

Novins je promislio o tome. Rekao je: »Ako si ti stvarno ja, onda bi trebalo. Najbolje je da to malo isprobamo, da testiramo.«

»Ti sve ovo primaš mnogo smirenije nego ja, čini se?«, rekao je Džej.

Novins se trgao. »Stvarno tako misliš? Upravo sam hteo da kažem da se zaista junački snalaziš u ovome. I kad si sad ti prvi ovo rekao, stvarno si me zaprepastio.«

»I šta, kako da se sad testiramo?« pitao je Džej. Novins je razmotrio ovaj problem i rekao: »Zašto ne bismo uporedili ko šta voli i mrzi. To je neki početak. Slažeš se?«

»Može se i tako početi, valjda. Ko će prvi?«

»Ja sam ubacio novčić« rekao je Novins i po prvi put se nasmešio. »Ja volim ovaj, dobra suva rebra, jorkširski puding, volim da duvanim na lulu, volim slike Maksa Ernsta, filmove Roberta Altmana, knjige VIlijema Goldinga, volim da dobijam pisma ali ne i da odgovaram... ovaj«

Zaustavio se. Birao je stvari nasumično, iz pamćenja, govorio je ono što mu je prvo padalo na pamet. Ali kad je počeo tako da govori i čuo sopstvene reči, sve mu je zvučalo glupo. »Ovo neće uspeti«, rekao je Novins. »Šta ćemo kog vraga ovim dobiti? Je 1' na tom spisku bilo išta što ti se ne dopada?«

Džej je uzdahnuo: »Ne, sve su to moje najomiljenije stvari. U pravu si. Ako se nešto sviđa meni, sviđa se i tebi. Tako nećemo odgovoriti ni na jedno pitanje.«

Novins je rekao: »Ja čak ne znam ni koja su to pitanja!«

»Lako je«, reče Džej. »Postoji samo jedno pitanje: koji je od nas dvojice pravi ja, i

kako da se ja oslobodim njega.«

Neki led je krenuo od Novinsovih pleća i obmotao se oko njega kao ledeni ogrtač, sve do ruku. »Šta ti sad to treba da znači? Da se oslobodi njega? Šta pričaš ti?«

»Suoči se s tim«, reče Džej. Novins je u svom glasu dobro razaznao onaj ton koji je uvek imao kad se spremao da bude uporan u nekom natezanju. »Ne možemo obojica biti pravi Novins. Jedan od nas svakako će morati da nestane.«

»'Ej, polako, prijatelju«, reče Novins, usvajajući taj isti ton. »To je prilično zbrljeknuto razmišljanje. Prvo i prvo, ko meni garantuje da ti nećeš iščeznuti čim spustim slušalicu?...«

»Ne lupaj gluposti«, odgovorio je Džej.

»Dobro, dobro, možda; ali i ako ne nestaneš, ako ostaneš za stalno, u šta ja odbijam da poverujem i za jedan jedini sekund, dakle ako si stvaran...«

»Macane, mogu ti 'ladno reći da sam vrlo stvaran«, rekao je Džej i zacerekao se. Novins je počinjao da ga mrzi.

»...čak i *ako* si stvaran«, nastavio je Novins, »ko kaže da ne možemo obojica da nastavimo da postojimo i da svako vodi srećan, zaseban život.«

»Znaš šta, Novinse«, rekao je Džej, »stvarno lupaš gluposti. Ti ni kad si sam ne umeš da živiš srećnim životom, a kako bi tek mogao sada kad znaš da sam ja ovde i da živim tvojim životom?«

»Šta ti znači to da ja kao ne umem da živim srećno? Šta znaš ti o tome?« Zastao je. Naravno da Džej zna o tome. Zna sve o tome.

»Bolje počni da se suočavaš sa stvarnošću, Novinse. Nisi na to navikao u dosadašnjem životu, ali ima vremena. Možda će ti onda biti lakše da prihvatiš kraj.«

Novins je poželeo da tresne slušalicu. Bio je u isti mah silno besan, i uplašen. Znao je da je onaj drugi u pravu. Nije mogao da to ne prizna; nije se tu imalo šta raspravljati; kako da protivureči kada je on sam to rekao? »Samo jedan od nas će se izvući«, rekao je stegnuto. »A to ću biti ja, prijatelju.«

»Kako ćeš to, na primer, da postigneš, Novinse? Napolju si, pred zatvorenim vratima. Ja sam ovde, u svom domu, bezbedan na mestu gde se i očekuje da budem.«

»A da razmislimo na ovaj način«, reče Novins brzo. »Ti si zarobljen tamo, zaključao si se, sklanjaš se od sveta, imaš tri i po sobe. Ja imam sve ostalo, da bih pripremio svoj ulazak. Ti si sputan. Ja sam slobodan.«

Jedan trenutak je vladala tišina.

Onda je Džej rekao: »Malo smo u ćorsokaku, a? Ima nekih prednosti onaj koji je napolju, ima nekih prednosti i onaj koji je bezbedan unutra. Ono što zaprepašćuje jeste da smo obojica celu stvar tako brzo prihvatili«.

Novins je odgovorio. On je stvar prihvatio zato što nije imao drugog izbora; kad je prihvatio činjenicu da razgovara sam sa sobom, sve ostalo je iz tog prihvatanja proisteklo. Sad kad je Džej tako drastično iskazao ono najgore, da će samo jedan od njih moći da ostane u životu, preostalo je još da obezbedi da to bude on, Novins. Ne Džej.

»Moraću da razmislim o ovome«, rekao je Novins. »Moram da pokušam da neke od ovih stvari bolje sagledam. Ti ostani u toj svojoj ćeliji tamo, prijatelju; ja ću provesti noć u hotelu. Zvaću te sutra«.

Već je hteo da okači slušalicu, ali ga je Džejov glas zaustavio: »A šta ja da kažem ako Džejmi dođe tamo, a tebe nema, pa me onda ona pozove?«

Novins se nasmejao. »To je tvoj problem, majmune«.

Tresnuo je slušalicu, osećajući kako ga ispunjava zlurado zadovoljstvo.

PONEVOLJAK

Preduzeo je specijalne mere predostrožnosti. Prvo banka: očistio je sve do poslednje kinte sa tekućeg računa. Zahvaljivao bogu što je prošle noći na sudar sa Džejmi pošao sa čekovnom knjižicom u buđelaru. Ali štedna knjižica je ostala u apartmanu. To je značilo da Džej ima na raspolaganju gotovo deset hiljada dolara. A na tekućem se zateklo samo hiljadu pet stotina, ali su svi računi plaćeni... a kroz trideset dana stići će nova uplata kao i silna nagomilana kamata... Na poleđini bančinog izvoda izračunao je brzo koliko će to biti. Nekih 10.465 dolara i 7 centi stići će na njegov tekući račun. Na njegov novi tekući račun, koji je odmah otvorio u drugom ogranku iste banke. Dokumenta je potpisao jednom varijantom svog potpisa, toliko izmenjenom da Džej nikako ne bi mogao da podigne novac sa tog računa. Bar je platežno sposoban. Likvidan... Zasad.

Ali sav započeti posao ostao je u stanu. On je bio savetnik za vođenje i finansiranje reklamnih kampanja. Svi računi, sve informacije, planovi, telefonski brojevi, grafikoni, sve je ostalo u maloj kancelariji koju je imao u stanu. Znači, bio je vrlo efektno odsečen od svoje karijere.

Međutim, to je bilo baš odlično, pravi blagoslov. Džej će morati da nastavi sav posao sam, moraće da aktivno prati važne kampanje za firme Toper i Mak Kenzi, moraće da trpi sve one moronske Limpanove pozive kao i uvredljive pozive njegovog sina, moraće da odgovara na sva pisma i da guta pilule tiralaka po ceo dan kako bi sprečio gorušicu. Novins je bio potpuno slobodan i gotovo satanski zadovoljan što će jedno vreme biti pošteđen tih muka, i što će Džej saznati da se život u koži Pitera Džeja Novinsa ne sastoji samo od zabave i Džejmi.

Kad se vratio u svoju sobu u hotelu »Amerikana«, sastavio je listu stvari koje treba uraditi da bi se preživelo. Bio je to novi način razmišljanja: nabrajati, jednu po jednu, svakidašnje rutinske aktivnosti od kojih je sad bio odsečen. Sad je bio sasvim sam, kompletno i potpuno sam, po prvi put u životu; odsečen od svega. Nije se više mogao osloniti na prijatelje, ni lične ni poslovne, a ni vlasti. Bilo bi samoubistvo otići u policiju i reći: »Ej, čujte, žao mi je što vas uznemiravam, ali ja sam se rascepio, jedan od nas dvojice je zaposeo moj stan, molim vas idite tamo i uhapsite ga«. Ne, morao je sam da sam da se snalazi, i morao je da istera Džeja iz svog sveta sopstvenom mudrošću i lukavošću.

Imajući na umu, dabome, da Džej raspolaže identičnom mudrošću i lukavošću.

Prvih pet-šešt stavki je precrtao kao nepotrebne. Nema razloga da zove Džejmi i da je pita šta je to bilo s njom prošle večeri. Njihov odnos i tako nije bio obavezujući. Neka se Džej izvinjava. Nije potrebno da poništava kreditne kartice: sve su kod njega. Neka Džej sve račune plaća sa štedne knjižice. Nije potrebno da kontaktira sa prijateljima i upozorava ih. Nije mogao da ih upozori, jer kad bi pokušao, protiv čega bi ih upozorio? Protiv sebe? Ali bilo je potrebno da nabavi čiste čarape i čist veš, odgovarajuću odeću, laki sako da ne bi svuda išao u kaputu, pa i par rukavica za slučaj da zahladni. Morao je i da ukine isporuku hrane iz bakalnice, mleka, novina, kao i suvo hemijsko čišćenje. Bilo je potrebno da Džeju ogadi i oteža život tamo koliko god je mogućno. I zato je pozvao svakog od tih trgovaca i zanatlija pojedinačno i izvređao ih tako temeljito i tako vulgarno, da ga oni nikad više neće usluživati. Na žalost, zgrada je obezbedivala grejanje, elektricitet i gas, a telefon je morao ostati uključen.

Taj telefon mu je bio put do pobede, način da istera Džeja napolje.

Dok je sve to posvršavao, već je bilo tri popodne. Vratio se u hotelsku sobu, izuo cipele, nagomilao jastuke na uzglavlju kreveta, zavalio se, dohvatio telefon, obrnuo

devetku da bi dobio izlaz iz hotela, a zatim pozvao svoj sopstveni broj.

Dok je tamo zvonilo, gledao je kroz prozor sobe na četrdeset četvrtom spratu hotela, gledao bezdušne stub-građevine kompanije BCA i Grants. Te su kule, takođe, ogromni ormari od tamnog stakla, ormari sa bezbroj fioka za ljude. Možda je čudo što iko uspeva da opstane normalan i ceo u takvoj sredini. Živeti u ćelijama, u kockicama, zarobljen i sa svake strane pritisnut: do čega to može dovesti, ako ne do toga da se ljudi rasprsnu, kao što se to, izgleda, njemu desilo? Čudno je što stvari uopšte funkcionišu, čak i ovoliko dobro. Naprsline su već počele da se pojavljuju u ovoj kulturi, a i na ličnom nivou, jer se evo, on, Piter Novins, rascepio. Telefon je uporno zvonio. Oblaci su zaklonili svu svetlost i grad je porinuo u senke. Tek je bilo tri popodne, a zloslutna pretnja nove noći proširila se Novinsovom hotelskom sobom.

Na drugom kraju žice, neko je podigao slušalicu. Ali Džej nije rekao ništa.

»Ja sam«, reče Novins. »Kako ti se dopao prvi dan u mojoj koži?«

»Kako se tebi dopao prvi dan izvan nje?« odgovorio je.

»Slušaj, prijatelju stari, sve su ti mogućnosti presečene, i sati su ti odbrojani. Tekući račun više nemaš, i ne pokušavaj da ga nađeš; moraćeš da se promoliš iz stana radi hrane, a tad ću te ja čekati...«

»Moćan potez«, odgovori Džej. »Al' samo da ne gubiš vreme, ja sam promenio brave danas. Tvoji ključevi ne vrede. Nakupovao sam robu u bakalnici. Sećaš se onih pedeset dolara koje sam sakrio u kutiji za nakit?«

Novins, u sebi, opsova samog sebe. Na to nije pomislio.

»Malo sam i razmišljao, Novinse. Sećaš li se onog starog romana Džeka Londona, *Zvezdani lutalica*? Sećaš li se kako se tip koristio astralnom projekcijom da izađe iz svog tela? Mislim da se to meni desilo. Poslao sam te, ali nesvesno, ne znajući da to činim. Iz ovoga sam zaključio da sam ja ja, a ti samo odlutalo parče. Bez tog parčeta mogu da živim k'o bog, prema tome, što se ne bi ti malo...«

»Stani malo, 'ej«, prekinuo ga je Novins. »To ti je senzacionalno dobra teorija, sem što je blago zablesavljena. Nadam se da se nećeš uvrediti što se usuđujem da izrazim neslaganje sa jednim pacovskim *tušandžijskim* glasićem koji je verovatno bestelesan i nema dovoljno ektoplazme ni da se propisno iskaki? Sećaš li se onog vikenda kad sam sa Kenijem otišao u laboratoriju, i kad je on načinio Kirlijanovu fotografiju moje ukupne aure? E, moja je teorija da se nešto desilo i da je ta aura proizvela drugog mene, ili tako nešto...«

Skliznuo je u ćutanje. Ni o jednoj od te dve teorije nije vredelo ni sekunda razmišljati. Nije pojma imao šta se stvarno desilo. Lebdeli su tako u tišini jedan dugi period, a onda Džej reče, »Majka je zvala jutros«.

Novins oseti kao da ga neka ruka stiska u grudima. »I šta je rekla?«

»Rekla je da je znala da lažeš kad ste ono bili u Floridi. Rekla je da te voli i da ti oprašta, i da samo želi da deliš svoj život sa njom«.

Novins je zaklopio oči. O ovome nije hteo da razmišlja. Njegova je majka imala više od osamdeset godina, bila je veoma bolesna, i upravo se oporavljala od teškog srčanog napada, drugog za tri godine. Kraj je bio blizu. Iskombinovao je da spoji poslovno putovanje dole u Majami sa posetom majci, te je tako otišao na Floridu pre mesec dana. Nikad sa svojom majkom nije imao mnogo zajedničkog, živeo je sam još od ranih tinejdž-godina, novčano ju je pomogao u njenoj poznoj starosti, ali joj nije dopuštao da mu se nametne, da zadre u njegov život. Retko joj je pisao pisma, sem da pošalje ček. Tokom ta dva dana, koja je proveo u njenom stanu u Majami Biču, mislio je da će poludeti. Mučila ga je želja da pobegne. Najzad ju je slagao da se vraća u Njujork dan ranije nego što je planirao. Spakovao se, ostavio ju je, smestio se u hotel, posvetio taj

poslednji dan biznisu, a uveče izašao sa jednom sekretaricom sa kojom se ponekad, prilikom svojih boravaka u Floridi, susretao.

»Kako je otkrila?« upita Novins.

»Zvala je, a telefonska sekretarica joj je rekla da si još na Floridi i da se nisi vratio. Dali su joj broj hotela, ona je zvala i otkrila da si upisan u hotelsku knjigu za tu noć«.

Novins je prokleo samoga sebe. Zašto je tog dana pozvao telefonsku sekretaricu i rekao joj gde se nalazi? Mogao je da dopusti, bez posledica, da poslovni prijatelji jedan dan budu u nemogućnosti da kontaktiraju s njim. »Mnogo fino«, reče on. »Ne pretpostavljam da si išta učinio da joj popraviš raspoloženje«.

»Tu se varaš«, reče Džej. »Učinio sam nešto što ti nikad ne bi. Uredio sam da ona doputuje ovamo i da stanuje kod mene«.

Novins je čuo sopstveno bolno stenjanje. »Štaaa? Šta si uradio? Gospode bože, pa ti si potpuno pomahnitao. Kako ću kog vraga da se brinem o toj babi, usred Njujorka? Moram da radim, moram da odlazim na mnoga mesta, treba da živim svojim životom...«

»Odsad više ne moraš, kopile jedno sebično. Možda si ti mogao da trpiš da te stalno grize savest zbog nje, ali ja to ne mogu. Ona će stići kroz nedelju dana.«

»Ludaku jedan otkačeni«, vrištao je Novins. »Potpuno si poblesavio!«

»Aha«, reče Džej meko, i dodade, »a ti si upravo ostao bez majke. Razmisli o tome, bedniče jedan.«

Sledećeg trenutka je spustio slušalicu.

SMUTORAK

Došli su do zajedničkog zaključka da od njih dvojice treba da preživi onaj koji više zaslužuje da preživi. Bili su prinuđeni da donesu takvu odluku; bilo im je jasno da se ovako ne može nastavljati; prva dva dana su im jasno pokazala da se ne može držati samo za polovinu postojanja. Obojica su pokazivali znake posustajanja.

Zato je Džej predložio da pretresu ključna iskustva Novinsovog života, pa da vide da li je Novins zaslužio da nastavi sa životom.

»Svako ima pravo da nastavi sa životom«, reče Novins žustro. »Zato i živimo: da bismo smrti govorili 'ne'.«

»Nijednog sekunda nisi poverovao u to što si sad rekao, Novinse«, reče Džej. »Ti si mizantrop. Mrziš ljude.«

»Nije istina; samo ne volim neke stvari koje ljudi čine.«

»Kao, na primer, koje? Uvek si tupio o klincima koji na majicama nose ekološke parole, a u žbunje bacaju konzerve 'Dr Pepera'. Je l' to da uzmemo kao primer, a?«

»Eto, to bi bio dobar primer za početak«, reče Novins.

»Kopile jedno licemerno«, zarežao je Džej na njega s druge strane žice, »imaš drskosti da mi zameraš zbog toga, a prihvatio si posao za firmu »Kamberlend'!«

»To je nešto sasvim drugo!«

»Đavola je sasvim drugo. Prokleto dobro znaš da se 'Kamberlend' sprema da otvori takve površinske kopove da će cela ta pokrajina biti unakažena i jednostavno rastrgnuta na komade. I da će lm to i uspeti, nekažnjeno, zato što će ih pokriti reklamna kampanja koju si ti smislio. Ti si super-dobar reklamer, Novinse, ali etike imaš koliko i lasica.«

Novins je besneo, ali je Džej bio u pravu. Od početka mu se gadio taj posao za firmu 'Kamberlend', ali to je bila velika firma, međunarodna, a za rad su mu ponudili prijatnu šestocifrenu dolarsku sumu. Bacio se na posao sa istom onom pomamnom žestinom koju je unosio u svaki projekat, i spremio solidan program reklame. »Moram

od nečeg da živim. Sem toga, da ja nisam prihvatio taj posao, neko drugi bi to učinio. Ja samo radim svoj posao. Oni imaju i strašan plan za obnavljanje zemljišta, ne zaboravi to. Kad završe iskopavanje, dovešće tu teritoriju u red.«

Džej se nasmejao. »Tako je govorio i Ajhman: 'Imamo odličan program da Jevreje popravimo i dovedemo u red, samo neka prvo udahnu malo gasa u gasnoj komori.' I on je tvrdio da samo obavlja svoj posao, Novinse. Jesam li ti u poslednje vreme rekao da smrdiš i na ledu?«

Novins se razvikao. »Pretpostavljam da si odbio taj posao?«

»Tačno to, drugarčino stara«, reče Džej. »Zvao sam ih danas i rekao im da uzmu svoju ponudu i zavuku je sebi u nos. A onda sam pozvao Ralfa Nejdera. Videćemo kako će on moći da iskoristi sve ove informacije koje imam o toj stvari.«

Novins je zanemeo. Ležao je pod jorganom. Utornički sneg je promicao u ogromnim pahuljicama pored prozora na četrdeset četvrtom spratu. Polako je spustio slušalicu na telefon. Tek treći dan, a njegov život se već nezadrživo razilazio u dva pravca uskoro će biti nemoguće prikrpiti ga ponovo u jedan život.

Boleo ga je stomak. Čitavog dana mu je bilo muka. Sobarice su donosile šolju za šoljom čaja, ali to nije pomagalo. U glavi mu je, negde iza levog oka, pulsirao bol. Hladan znoj je pokrivao njegova pleća i prsa.

Nije znao šta da preduzme, ali znao je da gubi.

STRADA

Sreda je donela Džejov poziv. Uopšte nije objasnio Novinsu kako ga je locirao; jednostavno ga je pozvao. »Kako se osećaš?« pitao je Novinsa. A Novins je jedva bio u stanju da odgovori, jer ga je visoka temperatura gotovo paralisala.

»Zvao sam te samo da popričamo o Žani, i Peti, i o onoj curi u Denveru«, rekao je Džej, i onda otpočeo nadugačko i svečano da priča o Novinsovim vezama sa ženama, i o tome kako se svaka veza završila. Nije pričao onako kako je Novins te stvari zapamtio.

»Nije istina«, uspeo je Novins da kaže promuklim šapatom, suvim, gotovo praznim.

»Jeste istina, Novinse. I to je najžalosnije u svemu ovome. Istina je, a ti nikad nisi imao petlje da istinu priznaš; da ideš od žene do žene, nikad ništa ne daješ, samo uzimaš, a kad ih napustiš, ili te se one otarase, ostaješ isti, nikad ništa ne naučiš. Ženio si se dvaput i razvodio dvaput, išao si sa dvadesetak žena, ali niši shvatio da ženama jednostavno ne valjaš. I sada imaš četrdeset dve godine i konačno stičeš neku mutnu svest o tome da ćeš ostatak svojih dana i noći provesti sam zato što ne možeš da živiš u društvu drugog ljudskog bića duže od mesec dana a da se ne pretvoriš u opako zakeralo.«

»Nije istina«, promrmljao je Novins.

»Istina je, Novinse, istina. Čista istina. Spopao si tu Peti i naveo je da ostavi muža, a kad su ona i dete ostali sami, nasukao si je u onaj stan sa kirijom od trista dolara mesečno, odlepršao i ostavio je da se snađe sama, kako god zna i ume. Istina je, druže stari. Zato ne pokušavaj mene da muvaš sa glupostima u smislu 'Ja vodim srećan život'.«

Novins je jednostavno ležao u postelji hotela, očiju zatvorenih, tresući se od temperature.

Onda je Džej rekao: »Prošle noći sam video Džejmi. Razgovarali smo o njenoj budućnosti. Morao sam da govorim velemajstorski: već je počinjala da te mrzi. Ali mislim da će se stvari srediti ako se dobro potrudim. Nameravam, bogami da se dobro

potrudim. Ne želim da provedem nijednu od predstojećih godina na stari način, Novinse. Od ovog momenta stvari će ići drugim tokom.«

Zbijeni masiv svih onih građevina izvan prozora sad kao da je treperio iza snežnih pahuljica. Novinsu je bilo strašno hladno. Nije odgovorio.

»Svom prvom detetu ćemo dati tvoje ime, Piter«, rekao je Džej i spustio slušalicu.

Tako je bilo u sredu.

OČAJTVRTAK

Tog dana telefon nijednom nije zazvonio. Novins je ležao, a televizor je moronski ponavljao i ponavljao isto petominutno uputstvo kako hotelski gost može da naruči i plati da se na njegovom televizoru prikaže neki film. U sivo obučena tamnokosa devojka pojavljivala se uvek iznova kao duh i davala ista uputstva. Posle mnogo sati, počeo je da recituje te reči uglas sa njom. Mnogo je spavao. Razmišljao je o Žani i o Peti, i o onoj devojci u Denveru čijeg imena nije mogao da se seti, i o Džejmi.

Posle još mnogo sati, počeo je da razmišlja o insektima, ali mu nije bilo jasno da li to nešto znači. Nije bilo telefonskih poziva toga dana. Bio je četvrtak.

Nešto pre ponoći, temperatura je popustila. Plakao je i plačući utonuo u san.

PATNIK

Ključ se okrenuo u bravi. Hotelska vrata se otvoriše. Stolica u kojoj je Novins sedeo bila je široko-potrošačka verzija Sarinenove pijedestal-stolice, a sedište na njoj bilo je pokriveno skoč-gardom. Do tog trenutka, Novins je kroz prozor zurio u geometrijske irelevantnosti stakleno-zidnih zgrada. Spuštao se suton, grad je bio siv kao karton.

Na zvuk otvaranja vrata, okrenuo se, i nije bio iznenađen kad je video sebe kako ulazi.

Od spoljašnje hladnoće Džeju su još bili crveni nos i uši. Otkopčao se, rukavice nabio u jedan džep, skinuo jaknu i bacio je preko neuređenog kreveta. »Baš je hladno napolju«, rekao je. Zatim je otišao u kupatilo. Novins je čuo vodu kako teče.

Kroz nekoliko minuta, Džej se vratio, trljajući ruke. »Ovo pomaže«, rekao je. Seo je na ivicu kreveta i pogledao Novinsa.

»Izgledaš užasno, Piter«, rekao je.

»Bilo mi je veoma loše«, odgovorio je Novins suvo. »Kao da sam iz kože izašao ovih dana«.

Džej se kratko nasmešio. »Vidim da si našao načina da se pomiriš sa neizbežnim. To bi trebalo da ti pomogne.«

Novins je ustao. Istanjena svetlost od prozora širokog koliko i soba prolazila je kroz njega kao bela vatra kroz mutno staklo. »Ti izgledaš dobro«, rekao je.

»Sve mi je bolje, Piter. Još će potrajati, ali na kraju ću biti O.K.«

Novins je prešao preko sobe i stao uza zid, šake je preklopio iza leđa. Bilo je teško videti ga, primetiti da je tu. »Sećam se Jungovih arhetipova. Jesi li ti moja senka, moja 'persona', moja anima ili moj animus?«

»Misliš, šta sam sad, ili šta sam bio kad sam se otrgao od tebe?« reče Džej.

»Svejedno.«

»U početku sam valjda bio tvoja senka. Sad postajem tvoje ja.«

»A ja sam se pretvorio u senku«, reče Novins.

»Ne, ti se pretapaš u uspomenu. Rđavu uspomenu.

»Nije lepo da tako govoriš.«

»Dugo sam bio bolestan, Piter. Ne znam šta je bio neposredni povod da se rascepimo, ali rascepili se jesmo, i ne mogu reći da mi je mnogo žao. Da se to nije desilo, bio bih, do kraja svog života, ti. Bio bi to vašljiv život, i bedna smrt.«

Novins je slegao ramenima. »Sad je prekasno da se oko toga nerviramo. Kako ide sa Džejmi, bolje?«

Džej je klimnuo glavom. »Da. Mama stiže u utorak popodne. Iznajmio sam kola sa šoferom da je čekaju na aerodromu. Razgovarao sam sa njenim doktorima. Rekli su da joj ne ostaje još mnogo vremena. Rešio sam da za to vreme što joj je preostalo, ma koliko bilo, vodim računa da joj bar delimično nadoknadim ono što je pretrpela u ovih dvadeset pet godina otkad je tata umro.«

Novins se nasmešio i klimnuo glavom. »E, to je dobro.«

»Nego. čuj«, reče Džej polako. Sad mu nije bilo lako da govori. »Došao sam samo da te pitam da li postoji išta što bi ti želeo da ja uradim... išta što bi ti uradio... da je ispalo drukčije.«

Novins je raširio ruke i malo razmislio. »Ne, ne bih rekao, nema tu ničeg posebnog. Možda bi mogao da pošalješ neku kintu Žaninoj majci, da bi lakše mogla da neguje Žanu. To ne bi bilo loše.«

»Za to sam se već pobrinuo. Pretpostavio sam da će ti to biti na umu.«

Novins se osmehnuo. »To je dobro. Hvala.«

»Ako postoji još nešto...«

Novins je odmahnuo glavom. Ostali su tako, gotovo nepokretni, sve dok u prostoru izvan prozora nije zavladala noć. U mraku je Džeju bilo gotovo nemoguće da vidi Novinsa naspram zida: samo slabo svetlucanje.

Najzad je Džej ustao, obukao i zakopčao jaknu, navukao levu rukavicu. »Moram da idem.«

Novins je progovorio iz senki. »A-ha. Pa, čuvaj me dobro, a?«

Džej nije odgovorio. Koraknuo je do Novinsa i pružio desnu ruku. Dodir Novinsove šake u njegovoj bio je kao šapat hladnog vetra: pritisak nije osetio.

Tada je otišao.

Novins je odšetao do prozora i zurio napolje. Svetlosti koje su spolja dopirale mogle su se videti i kroz njega. Mutno.

SUBITA

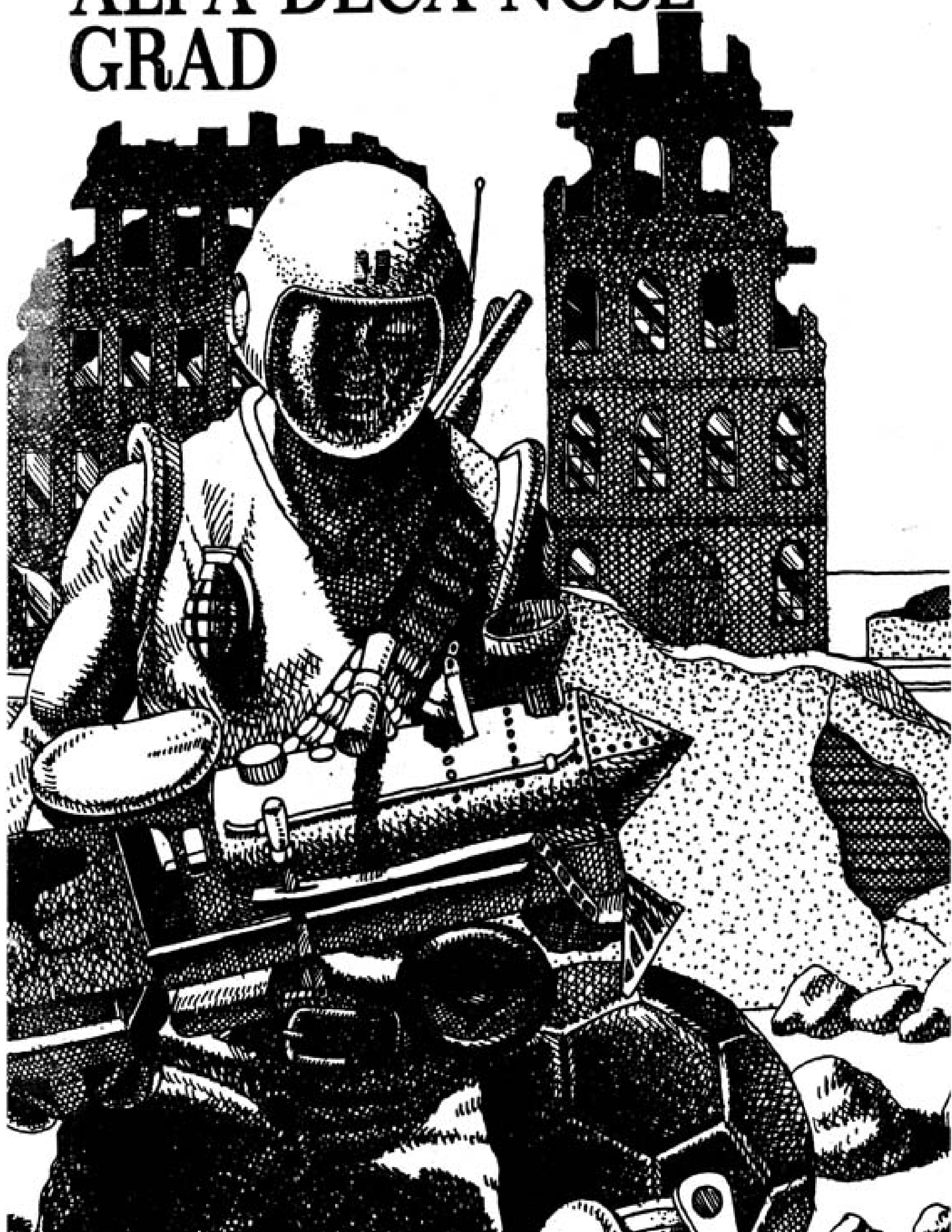
Kad je sobarica došla da raspremi postelju, našla je praznu sobu. U toj sobi na četrdeset četvrtom spratu vladala je strašna hladnoća. Pošto se Piter Novins nije tog dana vratio, a ni sledećeg, uprava hotela »Amerikana« je zaključila da je pobegao da bi izbegao plaćanje, i predala stvar agenciji za uterivanje dugova.

Ustaljenim redom stvari, račun je na kraju dospeo u stan Pitera Novinsa, na gornjem istočnom delu Menhetna.

Račun je smesta plaćen. Platio ga je Piter Džej Novins i priložio svoje kratko, ali *iskreno* izvinjenje.

Rastislav Durman

ALFA DECA NOSE GRAD

Alfa deca nose grad. Ona rade mnogo više nego mi, zato su tako strašno pametna. Ja baš volim što sam Beta, stvarno volim što ne radim tako mnogo. I još smo mi mnogo bolji nego Game i Delte. Gama deca su mnogo glupa. Ona sva nose zeleno, a Delta deca nose sivomaslinasto. Baš neću da se igram sa Delta decom. A Epsiloni su još gori... (Haksli, VRLI NOVI SVET)

Alfred se vraćao kući kroz mirnu, drvoredom oplemenjenu ulicu jednospratnica. Uživao je u komšijama koji su šišali travu u dvorštima i, zadubljeni u najvažniji posao na svetu, jedva imali vremena da mu odmahnu, ovlaš se osmehnu ili tek dodaju gas na motornim koslicama kada je prolazio pored njih. Uživao je u ženama naslonjenim na ogradu, zadubljenim, sudeći po izrazu lica, u otrcavanje svojih najbližih. Uživao je u klincima važno skrivenim na navodno tajanstvenim i opasnim mestima kao što su živice, napuštena kola ili još nezavršena garaža Berti Bupa. Sve mu je to odgovarao, baš đavolski odgovaralo, kao što mu je, svojevremeno, baš đavolski odgovaralo stanovanje u prenaseljenim soliterima, na zabačenim farmama ili kolonijama na Mesecu i asteroidima. Uvek je živeo tamo gde mu je baš đavolski odgovaralo da živi i nikada se okruženje nije razlikovalo od onoga za šta je bio raspoložen, bar ne zadugo...

Čim je otvorio kapiju prednjeg dvorišta, Pluton je počeo da mu se plete među noge zadovoljno kevćući. On se nasmešio, pomilovao psa i dao mu svoju aktovku. Pluton je bio još mlad i nije znao sasvim da se kontroliše; aktovka je bila napravljena od strašno skupe kože Skzvina, ali je Alfred više od neizgriženog rukohvata cenio divljenje komšiluka. Nije to samo bio dokaz njegove dreserske veštine — to najmanje. Važna je bila manifestacija topline, međusobne ljubavi psa i gospodara, jednog pravog odnosa, američkog sna koji se sanja na pravi način. Zazviždao je prastaru pesmu: zažmurio je načas i video na unutrašnjoj strani očnih kapaka gomilu malih, debelih crnačkih svetaca kako duvaju u trube i marširaju.

Osetio je ogromno zadovoljstvo u prepoznavanju mirisa doma kada je prešao preko praga. Više je naslutio nego primetio da se Marta mota po kuhinji.

— Ko je? — javila se Marta iz kuhinje.

— Džek Trbosek — odazvao se Alfred odzivom koji je smislio za taj dan. Juče je bio Kapetan Kuka, prekjuče Tarzan.

— Pustili su te iz staračkog doma? — odgovorila je spremno Marta. — Po mom računu, sada mora da imaš više od dve stotine godina...

— A to što svaki dan radim sklekove? Zar to ne zavređuje skidanje bar dvadeset godina?

— Videćemo noćas — nasmejala se ona, — večeras je petak...

— Još dvadeset na ona tri čučnja što sam ih izveo pre šest meseci da pokažem detetu kako se to radi... A i sutra ću ići da džogiram...

— Znači, Džek Trbosek u punoj snazi... OK, onda obriši krv sa cipela i dođi u kuhinju...

Sedajući za sto, Alfred se zapitao šta bi se desilo kad se ne bi predstavio kao ličnost sa TV, nego neki junak iz knjige, recimo Vini Pu ili Rip Van Vinkl. Da li bi Marta znala da odreaguje? Možda, samo što on ne bi znao šta da radi u tom slučaju. Dosta vremena je prošlo otkako je pročitao neku knjigu, a sada nekako nije imao volju za to.

Neverovatnom preciznošću, sa novinama je završio baš kada je Marta iznela kafu

na sto. Pozvao je Plutona, koji je još uvek glodao dršku aktovke, uzeo iz nje papire, pripalio cigaru, premestio se u fotelju i počeo pomno da ih proučava.

— Šta ti je to? — pitala je Marta.

— Nešto nam u poslednje vreme ne ide kao ranije, pa pokušavam da nađem gde zapinje...

— Tebe tamo eksploatišu...

— Zapravo, ne eksploatišu me, nego ja hoću nešto da vidim... A pravo da ti kažem, ja bih i nova kola, veći stan...

— Novu ženu...

— Taman posla, ni sa tobom ne znam kako da izađem nakraj... — nasmeja se Alfred, zadovoljno je pljesnuvši po pozamašnoj stražnjici.

— Dobili smo novog suseda — referisala je Marta zabavljajući se pletivom. — Izgleda da je ranije bio neki budža, pa zglajzao, nije više odgovarajući za taj položaj...

— Aha...

— Čovek bi, bez obzira na sve, ipak očekivao da neko ko ljuljne sa položaja bude makar malo neraspoložen, ali ovaj nije — nastavljala je Marta. — Kaže kako zna da mu više odgovara ovo što sada radi... Ne znam, nikada nisam pala na društvenoj lestvici i ne znam kako to izgleda. Šta misliš, da li on laže?

— Da...

— Pa da, videla sam mu ja po nosu kakav je... A Kvinsijevima oduzeli dete. Kao, mala je isuviše dobra i pametna da bi bila sa njima. Kaže mi Meri da je svesna činjenice da maloj više ne odgovara život sa njima, kao što ni njima, ruku na srce, ne odgovara život sa malim monstrumom od pameti. Meri malu čak nije ni rodila, ali opet, nisam znala šta da joj kažem... Šta bi joj ti rekao na mom mestu?

— Aha...

— Alfrede — protestovala je Marta ne podižući pogled sa pletiva — pa ti mene uopšte nisi slušao...

— Jesam...

— Jesi, đavola. Đavola bi ti stigao da pročitaš tri stranice tog materijala da si slušao šta ti govorim makar jednim uvetom... Ja mislim da ti ipak podsvesno želiš neku mladu.

— Marta — odložio je Alfred kompanijine papire spreman da prospe bujicu opravdanja, ali ga Marta preduhitri: — Rekla sam podsvesno, dragi, podsvesno. A za tako nešto te ne mogu optužiti, zar ne?

Alfred, serijski broj ALF 54284, trenutna pozicija 6658. Analizom vaših karakteristika, relevantnih za ovaj program, zaključeno je da su nužne korekcije, kako biste se našli u situaciji koja u najvećoj mogućoj meri odgovara vašim trenutnim osećanjima, željama, sposobnostima. Transfer sledi za tridesetak minuta. Molimo vas da po prispeću na novu poziciju dezintegrišete odelo u kome se sada nalazite. Želimo vam udoban transfer.

Alfred je vozio besna kola, toliko besna da ih je retko viđao tamo gde je živeo ranije. Brzo se navikao na njih, kao i na sve one druge luksuzne stvari koje je do sada samo gledao na TV. Uostalom, tako i treba da bude; sve to u najvećoj mogućoj meri odgovara njegovim trenutnim osećanjima, željama i sposobnostima.

Jednom rukom držao je volan, drugom lagano prebirao po kolenu sekretarice koja se na to topila od milja. Ona mu je, pre pola sata, prišla u kancelariji i pitala da li je za

danas gotovo.

— Za vas jeste — odgovorio je on i ne gledajući je, — ali ja moram još da ostanem, da vidim kako šefovi grupacija prihvataju reorganizaciju...

— Ne može sutra?

— Može, kako da ne može...

— Onda ćete to sutra. Ja kao vaša sekretarica ne mogu da dozvolim da se toliko satirete...

— Ma kakvo satiranje — nasmejao se Alfred podižući pogled, primećujući da je obnovila šminku pre nego što je ušla kod njega i da je to vraški dobro uradila. — Nije to ništa...

— Znam da to za vas nije ništa — nasmejala se zavodljivo, — samo, ja takvo satiranje ipak ne dozvoljavam!

— Vidi, vidi... — nasmejao se Alfred.

— Samo vi gledajte, gledajte koliko hoćete, ja neću. Ja mogu da podnesem da izgubim šefa kada se proceni da je odgovarajući za višu poziciju, pa ode gore, ili nešto zabrlja pa više ne odgovara ovom poslu, ali da mi pretpostavljenog odnese infarkt ili čir, neće moći. Idemo...

— Kada vi tako kažete... Hoćete li da vas povezem?

— Naravno, koja devojka propušta vožnju u novom kabriju, pa još sa šefom...

— Vožnja u novom kabriju, to razumem, — smejao se dok je ulazio u automobil koji mu je portir dovezao iz garaže. — Ali šta ima specijalno u vožnji sa šefom?

— Pa, kod drugih šefova bilo mi je važnije kako automobil izgleda... — nasmejala se ona. — Možda se kola ipak nekako pokvare...

— Pa onda?

— Ne znam, otvara se nekoliko mogućnosti...

U tom trenutku, niotkuda se pojavi ogroman kamion. Alfred brzo uhvati volan obema rukama i oštro skrenu. Izbegli su sudar za jedva desetak centimetara. Vozač kamiona je pobegao, ne želeći da rizikuje sukob sa nekim ko se vozi u ovakvim kolima, a Alfred zaustavi i nasloni glavu na volan. Tresao se. Sekretarica ga prvo pomilova po glavi, a onda kliznu rukom do pantalona...

Alfred, serijski broj ALF 54284, trenutna pozicija 1169. Analizom vaših karakteristika, relevantnih za ovaj program, zaključeno je da su nužne korekcije, kako biste se našli u situaciji koja u najvećoj mogućoj meri odgovara vašim trenutnim osećanjima, željama, sposobnostima. Transfer sledi za tridesetak minuta. Molimo vas da po prispeću na novu poziciju dezintegrišete odelo u kome se sada nalazite. Želimo vam udoban transfer.

Sedeo je u naslonjaču u dnevnoj sobi.

Marta je bila zabavljena svojim pletivom, ali se videlo da je i suviše uzbuđena da bi se koncentrisala na posao.

— Pa, Marta, mi opet zajedno... — zadovoljno se proteglio Alfred, ispijajući treći ili četvrti viski...

— Čula sam da si bio veliki šef u prošloj poziciji...

— Ma da, čak sam se dobro osečao tamo i mislio da mi odgovara, ali nije to za mene. Jednom zamalo nisam naleteo na nekog idiota koji je vozio kamion, a pozicija 1169 nije odgovarajuća za osobu koja se premara, pa u odsudnom trenutku ne može da reaguje. Postoji mogućnost da treba reagovati u sistemskim celinama, a tu pogrešna

odluka može ne samo poništiti izvanredne rezultate rada, već i napraviti gadnu štetu. U tvom životu se nije promenilo ništa?

— Ništa, osim muža. Dok tebe nije bilo, živela sam sa Rudolfom, RUD 98410...

— I? Kakav je bio? — pitao je radoznalo Alfred.

— Ljubomoran si?

— Slušaj, kako da budem ljubomoran na čoveka koji ti je u datom trenutku više odgovarao od mene? Bila si u pravu, podsvesno ipak jesam želeo promenu...

— Da, Rudolf mi je u tom trenutku odgovarao. Bio je onoliko odgovarajući koliko je to bilo moguće, ili, kako je on imao običaj da kaže: najodgovarajućiji na lageru... Samo me je jedna stvar nervirala kod njega. Nije hteo da se svađa, kao: šta ima da se svađamo kada je sve uređeno, kao da kompjuter ureduje gde će da baci prljave čarape i koliko puta nedeljno će ići da baci đubre. A ti znaš mene, kada mi nešto smeta, moram da se posvađam...

Alfred, serijski broj ALF 54284, trenutna pozicija 6221. Analizom vaših karakteristika, relevantnih za ovaj program, zaključeno je da su nužne korekcije, kako biste se našli u situaciji koja u najvećoj mogućoj meri odgovara vašim trenutnim osećanjima, željama, sposobnostima. Transfer sledi za tridesetak minuta. Molimo vas da po prispeću na novu poziciju dezintegrišete odelo u kome se sada nalazite. Želimo vam udoban transfer.

Dezintegrišući odelo koje je doneo sa prethodne pozicije, Alfred je sekcirao život koji je tamo +ošio. Nije mogao da se seti ičega što je bilo dovoljan razlog za transfer, os+im ako je opet bila u pitanju njegova podsvest, samo za nju se nije smatrao odgovornim. A možda, i to se dešavalo, on nekom drugom odgovara više nego što je odgovarao Marti, s tim da je procenjeno da će i taj neko drugi odgovarati njemu bar u istoj onoj meri koliko mu je odgovarala Marta.

U prostoriju je ušla devojčica od valjda nekih sedamnaest, osamnaest godina.

— Koga ja to vidim u dnevnom boravku? Moja nova kćerka? — pitao je milujući je po glavi. — Hajde, kaži tati kako se zoveš...

— Ovo nije dnevni boravak, nego spavaća soba, a ja ti nisam kćerka, nego ono: u dobru i zlu...

Smejala se, a kao da su se igrale kocke leda u velikoj čaši prolećnog koktela.

Prišla mu je, zagrlila ga, poljubila u usta. Jezik joj je imao "ukus sladoleda od čokolade.

— E, ovo je baš prijatno iznenađenje — smejao se Alfred. Nikada nisam bio oženjen nečim tako lepim...

— Imam celu dvadeset jednu godinu — rekla je, a po očima joj se videlo da laže. — Dopadam ti se?

— Malo je reći da mi vraški odgovaraš — rekao je. — A šta je sa tobom? Osim toga što sam mali, debeo, što imam stomačić, posedujem neobično gadan karakter i još svu silu mana...

— Odlično — rekla je, ne dozvoljavajući mu da se obuče, — baš o tome sam sanjala od svoje šeste godine...

— Možda ne vidiš dobro? Slušaj, tebi bi bio potreban neki plavokosi viking sa manje kila i više centimetara...

— Kada mi bude odgovarao, kompjuter će mi ga dati, a ako je izračunao da si ti

moj plavokosi viking, onda sam u tebe zaljubljena...

— Devojčice, idemo! Pravo u krevet, devojčice. Neću da se celog života kajem što nisam iskoristio priliku dok glupi kompjuter shvati da dva i dva nisu sedamnaest...

Alfred, serijski broj ALF 54284, trenutna pozicija 9547. Analizom vaših karakteristika relevantnih za ovaj program, zaključeno je da su nužne korekcije kako biste se našli u situaciji koja u najvećoj mogućoj meri odgovara vašim trenutnim osećanjima, željama, sposobnostima. Transfer sledi za tridesetak minuta. Molimo vas da po prispeću na novu poziciju dezintegrišete odelo u kome se sada nalazite. Želimo vam udoban transfer.

Bio je to tipičan bar u koji su muškarci posle posla navraćali na po jednu s nogu.

— U poslednje vreme menjam pozicije ko beba pelene. Ovo mi je treća u poslednjih desetak nedelja...

Alfredov sagovornik je slegao ramenima:

— Bogami, burno živiš, momak, burno, ali tako ti je kada kreneš u promene, treba da prođe koja pozicija pre nego što ponovo uspostaviš ravnotežu sa sobom i svetom. Ja sam u 8834 skoro godinu dana i, mogu da ti kažem, mnogo mi je tu dobro. Kelner, daj još po jednu...

— Naravno da ti je dobro, kada je kompjuter izračunao da je baš to ono što ti odgovara...

— Jesi li došao u poziciji sa istom ženom?

— Ne, živeo sam sa Martom u nekoliko pozicija skoro pet godina, a onda se i to ukakalo, pa su mi prepovili brak. Dok sam bio šef sistem inženjera, bio sam oženjen božanstvenom glupom plavušom sa kojom je svašta moglo da se radi u neograničenim količinama, kada je nije bolela glava, nije bila pijana ili se čuvala za ljubavnika. Ta je svoju poziciju dostigla isključivo dupetom i sisama, pošto u glavi nije imala ni zrna soli. Sigurno je i sada žena šefa sistem inžinjera u istoj kompaniji, mislim da je to jedino za što je sposobna. Mislim, o kompjuterima je i uspela da nauči koliko-toliko da ne ispadne glupača na koktelima potpredsednika kompanije. Zamisli da odjednom postane žena profesora književnosti... Ubila bi se.

— Zato nikada i neće postati žena profesora književnosti...

— Aha... Posle sam opet nakratko bio sa Martom, pa onda sa Minom. E, to mi je zbilja odgovaralo. Mlada, seks bomba, a pametna i to ne onako pametna pa da kažeš da je jajoglavac, nego duhovita, šarmantna, u svakom trenutku zna koji ti je vrag... ma da ti ne pričam san snova.

— Ako je i ostala takva kao što pričaš, onda joj je odgovarajuća pozicija najmanje u krevetu predsednika vlade...

— Nadam se da ne mora da se tuca sa tom ogromnom krastačom...

Prijatelj se odmaknuo za korak.

— Kako možeš da budeš ljubomoran kada tebi odgovara žena koja te čeka kod kuće?

Alfred nije odgovorio odmah.

Neko vreme je prevrtao čašu u ruci, a onda naglo sasuo piće.

— Mada, rešio sam da radim na sebi i bodove plavokosog vikinga nabijem drugim kvalitetima. Znaš i sam da ne postoji neograničen broj osoba sa kojima možeš da živiš i samo je pitanje nalaženja zajedničke klase, pa da ponovo budeš zajedno sa nekim.

Uloviću ja nju... Hoćemo li još po jednu?

— Može... Pojma nemam zašto to radiš kada lepo možeš da živiš sa Ksenijom koja ti isto tako odgovara...

Alfred, serijski broj ALF 54284, trenutna pozicija 8999. Analizom vaših karakteristika, relevantnih za ovaj program, zaključeno je da su nužne korekcije, kako biste se našli u situaciji koja u najvećoj mogućoj meri odgovara vašim trenutnim osećanjima, željama, sposobnostima. Transfer sledi za tridesetak minuta. Molimo vas da po prispeću na novu poziciju dezintegrišete odelo u kome se sada nalazite. Želimo vam udoban transfer.

U noćnom klubu bilo je praznih stolova, ali je debelo našminkani grmalj duge plave kose odabrao Alfredov sto.

— Slobodno? — pitao je ljuljajući kukovima.

— Jeste... — rekao je ravnodušno Alfred.

Homić je seo, izvadio cigaretu i čekao tako da Alfredu nije preostalo ništa drugo nego da mu je pripali.

— Hvala vam lepo... — koketno se nasmešio našminkani, a onda, pošto Alfred nije odgovarao, uzdahnuo uzdahom koji je obećavao hiljadu radosti. — Baš je danas lepo vreme...

Alfred se glupo osećao.

— Kako lepo vreme kada duva košava?

— O ukusima se ne razgovara, zar ne? Da li vam je neko rekao da imate lepe oči?

— Jeste...

— Možemo li da razgovaramo o vašim lepim plavim očima? — pitao je homić milujući ga po ruci.

— Dugujem vam jedno obaveštenje...

— Imate drugog? — brzo je pitao veliki provlačeći rukom kroz kosu. — Nema veze, i ja imam muža, pa opet dozvoljavam sebi da malo šaram...

— Ne, nego su mi o mojim lepim plavim očima do sada govorile samo žene...

Alfredova ruka više nije bila milovana, — Znači, niste.

— Ne, na žalost...

Ruka je ponovo našla ruku koju Alfred nije uspeo da pomeri dovoljno brzo.

— Na žalost. Onda nije sve izgubljeno...

— Mislio sam, *na vašu žalost*, ne na moju...

Za svaki slučaj, Alfred sada stavi ruku u džep.

— Kako život zna da bude surov... Oprostite, molim vas. Nisam povredio vaša osećanja?

— Niste — nasmeja se Alfred, — imam ja čelična osećanja.

— Video sam da sedite sami, nemate burmu, a vaše plave oči su me skroz sludile...

— Kompjuter mi nije dodelio ženu u ovoj poziciji — reče Alfred, ne znajući ni sam zašto se ispoveda homoseksualcu, zašto uopšte pristaje da s njim sedi za istim stolom. — Verovatno zbog toga što sam u poslednjih nekoliko pozicija bio grub sa suprugama... Onda mi je dodelio neku kravu sa izraženim mazohističkim sklonostima prema kojoj sam se tako viteški ophodio da je transfer stigao za dva dana...

Alfredov drug za stolom uzdahnu.

— Potpuno vas razumem, žene tako umeju da nerviraju...

— Nisu one krive, čak bi mi i odgovarale da nisam zaljubljen u Minu...

Ovoga puta, ruka nije bila spuštena na Alfredovo rame sa erotičnim nabojem već jednostavno, saučesnički.

— Zaljubljen? To je tako lepo čuti ovih dana kada se niko ni u koga ne zaljubljuje, nego je samo oženjen osobom koja mu toliko odgovara da se čestito i ne potrudi oko nje. Znao sam ja da ste vi poseban slučaj sa tako lepim plavim očima...

— Međutim — gorko uzdahnu Alfred, — vaš poseban slučaj sa tako lepim plavim očima i njegova Mina ne odgovaraju jedno drugom...

— A vi je, uprkos tome volite? Baš je romantično...

— Vama možda, ali meni je prilično gadno u duši.

Oči sa ogromnim veštačkim trepavicama zavererički namignuše.

— Ja mogu da vam pomognem...

— Vi? Odmah vadim jedno lepo plavo oko i poklanjam vam ga ako mi to sredite...

Usta obilato omalana ružem se zasmejuljiše.

— Jedan od mojih odgovarajućih ljubavnika je strašan matematičar, ne samo da ima divne bicepse, nego je i genije. Vi samo saznajte nekako gde se nalazi vaša draga, on će očas da izračuna šta sve treba da radite da stignete do nje...

Alfred je skoro došao do toga da ga poljubi.

— Divni ste...

— Držim vas za reč, ako izgustirate tu vašu Dulčineju, pa vam se žene zgade, moj ljubavnik će izračunati kakav treba da budem da bi vašim lepim plavim očima odgovarale moje...

Alfred, serijski broj ALF 54284, trenutna pozicija 5519. Analizom vašim kar rakteristika. relevantnih za ovaj program, zaključeno je da su nužne kd? rekcije, kako biste se našli u situaciji koja u najvećoj mogućoj meri odgovara vašim trenutnim osećanjima, željama, sposobnostima. Transfer sledi za tridesetak minuta. Molimo vas da po prispeću na novu poziciju dezintegrišete odelo u kome se sada nalazite. Želimo vam udoban transfer.

Drugar, ja sam... Još uvek si na poziciji 8834? Pa da, i ja svašta pitam, da nisi, ne bin te našao na ovom broju. Slušaj, hoću da te zamolim za uslugu. Ukucaj molim te u taj glupi kompjuter da ja hoću svoju Minu nazad... Bili smo ponovo dve nedelje zajedno, pa su nas ponovo razdvojili, a ja neću tako da se igram... Ne, nisam ni lud ni pijan, jednostavno hoću i tačka. Slušaj, znam da nemam pravo prigovora i sav ta] bulšit... Jeste, čitao sam analizu, nabavili pravi drugari, ona je kao nešto strašno zeznula u firmi i ne odgovara joj više delta pozicija... Ma, čoveče, znam ja da ona ne odgovara mom društvenom položaju, ali odgovara meni. Meni odgovara da imam ženu iz niže klase, da znaš... Pa šta onda ako moja podsvest odbija da živi sa ženom iz niže klase, moja podsvest moj problem... Ma nemoj, biću frustriran. A šta sam sada, srećni princ i druge bajke?... More, znaš kud da se nosiš sa svojim savršenim sistemom?

Alfred, serijski broj ALF 54284, trenutna pozicija 8834. Analizom vaših karakteristika, relevantnih za ovaj program, zaključeno je da su nužne korekcije, kako biste se našli u situaciji koja u najvećoj mogućoj meri odgovara vašim trenutnim osećanjima, željama, sposobnostima. Transfer sledi za tridesetak minuta. Molimo vas da poprispeću na novu poziciju dezintegrišete odelo u kome se sada nalazite. Želimo vam udoban transfer.

Ušao je u kuću jednostavno zato što nije imao kuda da ode. Sa primanjima koja je sada imao nije mogao da beskonačno sedi čak ni u odgovarajućim krčmama.

Margareta mu nije prebacila što se vratio u ponoć. Naravno, pomisli Alfred, njemu sada odgovara tolerantna žena. A šta njoj odgovara na njemu, to samo čipovi znaju.

— Ko je to meni stigao kućici? Mužić, mali moj mužićak...

— Ostavi me, Margareta, nije mi ni do čega. Pogledaj ruke...

— Male, slatke ručice hraniteljčice...

— Mani to, vidiš žulj? Nikada nisam bio fizički radnik. Možda se svarno nalazim u psihičkom stanju i možda mi stvarno ne odgovara više posao za koji sam se školovao, ali... uf, sve me boli...

— Sada će tebe tvoja Margaretica da izmasira, da te dotera, da te ušuška...

— 'Di mi ode inteligencija, kada mi jedno ovakvo ačenje odgovara... Hajde, izmasiraj me i donesi rakiju...

Alfred, serijski broj ALF 54284, trenutna pozicija 0021. Analizom vaših karakteristika, relevantnih za ovaj program, zaključeno je da su nužne korekcije, kako biste se našli u situaciji koja u najvećoj mogućoj meri odgovara vašim trenutnim osećanjima, željama, sposobnostima. Transfer sledi za tridesetak minuta. Molimo vas da po prispeću na novu poziciju dezintegrišete odelo u kome se sada nalazite. Želimo vam udoban transfer.

E jako me zabole za kravu Margaretu, sve sam krenuo kod dežurnog lekara. Vi ste meni, gospodo čipovi, učinili uslugu... Krava je i onako znala samo da muče... Još je bila zaostala u razvoju, ne krava nego tele, ovako je buljila u šarena vrata... I bar da je imala neko vime, nego ništa, jaje na oko, pa još mućak... I ovu na naduvavanje možete da nosite, gospodo čipovi, ako sam spao na to da kao inženjer čistim klozete, ne znači da ću da se parim sa gumom... Radije ću da pijem... A veza sa gumenom lutkom ona, o gospodo čipovi... gospodo, čipovi, veza nema nikakvu perspektivu. Šta iz nje može da se rodi? Čovek do gume?... A ne, gospodo čipovi, sami vi pravite potomstvo za cirkusanere... Živeo, Alfrede!

Alfred, serijski broj ALF 5424, trenutna pozicija 0000. Analizom svih relevantnih činjenica i njihovom dvostrukom kontrolom došlo se do zaključka da vaše stanje i postupci ne odgovaraju standardima života u uređenoj zajednici i da ste za tu zajednicu ne samo nekorisni, nego i štetni. Vaš poslednji transfer sledi za tridesetak minuta.

Za divno čudo i na svoje veliko iznenađenje, poslednji transfer nije vodio u pakao, pa čak ni u čistilište.

Bio je živ, ili duhovi, protivno verovanjima koja kruže civilizacijom, imaju čulo mirisa; memla se osećala na sve strane.

— Vidim da se mrštite, dragi moj prijatelju — rekao mu je debeljko koji ga je dovukao do fotelje i nežno posadio u nju. — Šta ćete, ekvatorijalna prašuma nikako ne može da miriše lepše, a oni Uređeni nisu našli za shodno da nas izoluju na drugom mestu. Pretpostavljam da smo mogli i gore da prodemo — mleo je dalje debeli. — Sahara, Mesec ili čak asteroidi. Samo, u tom slučaju, mi bismo mislili samo na to kako da se odande izvučemo, a ovde se ipak da kako-tako živeti, pa i zaboraviti na njihov savršeni sistem... Čak smo i civilizaciju uspeli da sklepamo; ipak nas je ovde koja stotina

hiljada...

— Gde se to da živeti? — izgubljeno je promrmljao Alfred.

— Ovde, u Slobodnom Svetu u kome ću ti upravo poželeti dobrodošlicu — smejao se demba. — Dobrodošao među istomišljenike, drugar, među drugare koji isto tako neće da žive u zatupljujućem svetu Uređenosti, nego po svojoj volji, sa slobodom izbora da živiš kako ti se sviđa, da se probijaš kroz život razvijajući svoje kapacitete u pravcu koji, možda, ne odgovara tvojoj jetri ili hipotalamusu, ali možeš da ga voliš... Ja sam ti ovde izbeglička majka po zanimanju. Izvoli dokumente, kreditna kartica, samo pazi, ono što potrošiš moraćeš da vratiš kada staneš na svoje noge, ne smemo dozvoliti da nam fond za prijem izbeglica ostane prazan...

— A u međuvremenu? — pitao je Alfred.

— Kako misliš u međuvremenu? — namrštio se debeljko.

— Mislim, šta ću raditi, gde ću stanovati, s kim ću živeti?...

— Slušaj, momak, ako si hteo da ti društvo organizuje život, što nisi ostao u Uređenosti? Bačen si u Slobodan Svet i plivaj kako znaš... Hajde, momak, presekao sam ti pupčanu vrpcu, podojio te, učini sada nešto sam!

— Mogu li da ostavim poruku kod vas?

— Naravno — ponovo se odobrovoljio debeljko. — Tražiš nekoga ko je pre tebe klisnuo u Slobodni Svet!

— Ne — nasmejao se po prvi put u Slobodnom Svetu Alfred. — Nekoga ko tek treba da klisne...

Alfred se nije prevario, došla je vrlo brzo.

Dok joj je milovao bradavice, a ona se meškoljila u snu, pomislio je kako bi bilo zgodno da je sačekala još neki mesec. Ne zbog neke mačke, iako je Alfred u međuvremenu uživao isprobavajući vođenje ljubavi sa osobama koje mu nikako nisu odgovarale, nego zbog nečeg drugog. Ovde, u Slobodnom Svetu nije automatski bilo nečeg drugog. Ovde, u Slobodnom Svetu nije automatski bilo odgovarajućeg posla, nego je čovek morao da se izbori za njega, često sposobnostima koje sa samom strukom nisu imale nikakve veze. On je znao da posle svega što su preživeli da bi bili zajedno ona svom Plavokosom Vikingu neće zameriti život u jednosobnom stanu i standard koji teško da bi ikome odgovarao, ali on se toliko prokleto osećao obaveznim da joj pruži što više...

Igra koju je svojevremeno igrao sa Martom, dopala se Mini čim je čula za nju. To, doduše, više ni bilo kliše, nego stilska vežba. Nešto u čemu se zbilja moglo uživati.

— Ko je?

— Strašna troglava aždaja...

— U tom slučaju, obriši kandže i stresi krljušti pred vratima, pa dođi ovamo...

— Ne mogu da obrišem kandže, pune su mi ruke device koju nosim za večeru...

— U tom slučaju, defloriši je pred vratima, pa neka sama uđe unutra...

— Ni to ne mogu, čuvam se za suprugu izvesnog Plavokosog Vikinga...

— OK, u tom slučaju nemoj ulaziti nego sačekaj, ja ću doći da je deflorišem...

Došla je i bacila mu se oko vrata.

U trenutku je zaboravio kuknjavu koju je smišljao u podzemnoj, a koja je trebalo da kaže kako je na poslu odvratno, kao i obično. Sama kompanija i radno mesto mu odgovaraju, ali mu nikada neće postati jasno zašto ga drže na prvom terminalu, kada je

i poslednjoj čistačici u firmi jasno da mu više odgovara održavanje sistema. A tipu koji trenutno to radi ne samo da nije jasno šta se od njega očekuje, nego hoće da programira, a ne da održava programe... Ma, ide on i u čuvare zoološkog vrta ako treba, samo da više ne trpi kretene sa kojima radi...

A taj komšija, ja ću njega, Mina, jednoga dana lepo ubiti. Sve je to u redu, Šopen-Šopen, ali meni već dve godine ne da ide na živce, nego...

Alfred je stajao pored prozora i gledao napolje.

Zašto neko ne isključi prokleti tuš? — mrmljao je potišteno. — Zbilja ne znam kako neko može ovde da živi kada kiša pada, pada, pada... Uopšte mi ne odgovara ovakva klima. Stvarno mi ne odgovara. Nije mi samo jasno kako ti ovo možeš da trpiš bez gunđanja?

Mina se nije pomerila.

— Stvarno, kako možeš? — nervozno je ponovio Alfred.

— Zar nismo zajedno, plavokosi moj Vikinže?

— Da, draga — nasmejao se on, — zajedno smo.

Grom je udario negde sasvim blizu i Alfred se ponovo namrštio.

— Zajedno u ovom prokletom demo-centru najodvratnijih klimatskih manifestacija koje ova planeta ima...

— Znaš — rekla je Mina, — ponekad mi se čini da bi me dao za jedan prokleti transfer...

Alfred je hteo da odlučno odbije i samu pomisao na tako nešto, ali nije — klimnuo je glavom ne razmišljajući i sada bi bilo besmisleno sve što kaže.

— Vidiš — rekla je Mina ne uzbuđujući se, — a ja sam ponekad raspoložena da tvojoj želji izađem u susret...

Izvadila je revolver iz džepa sasvim ležerno, kao da vadi kutiju cigareta.

— Zaboga — zagrcnuo se Alfred. — Draga, ne misliš valjda ozbiljno?...

— Želim ti udoban transfer...

Puklo je i Alfred utonu u tamu...

Alfred, ALF 54248, trenutna pozicija buđenje iz hipno-sna upozorenja...

Šta?

Alfrede, ALF 54248, upravo smo vam demonstrirali kako izgleda svet u kome čovek nije postavljen na mesto koje mu odgovara. Da li i dalje odbijate da živite u odgovarajućem društvenom miljeu, sa suprugom, decom, prijateljima i rođacima koji vam odgovaraju i kojima vi odgovarate? Da li hoćete da vas zaista uputimo u takozvani Slobodni Svet ili biste ipak radije ostali u Uređenosti?

Ja bih nešto treće. Da li biste mogli da mi pokažete jelovnik, pa da odaberem?

Alfrede ALF 54248 da li žel... žel... želll...

Alfred je ponovo utonuo u ništavilo.

Thgur jednim od pipaka sa desne strane razočarano dodirnu malu antenu.

— Neću da izvedem preuranjen zaključak, uvaženi Thru, ali i ova simulacija navodi na zaključak da je čovek propao zato što nije mogao da se istinski uklopi ni u jedan sistem koji je imao u istoriji. Niti pokazuje volju da prihvati novi obrazac koji bismo

mogli da sintetišemo na premisama njihove civilizacije.

— Daleko od toga da vam suprotstavljam mišljenje, poštovani Thgur, ali voleo bih da nastavimo sa eksperimentima, pa i da ponovimo neke, recimo onaj sa komunizmom ili puritanske kolonije... Veoma je bitno da pronađemo savršeni sistem da bismo mogli da očuvamo ovo malo preživelih ljudskih jedinki...

— Slažem se... Cenjeni Alfrede, pozvaćemo vas kada budemo ponovo spremni. Hoćete li da se osvežite, ili biste da vas odmah prebacimo u rezervat?

Prošao je kraj niskog zida i stare kapije sa dva masivna tornja; prešao je most sa kipovima na ogradi i video vodu kako se valja dole, lagana i virovita. Dugi, drveni čamac, star i oštećen, promače ispod njega, a njime je upravljao čovek sa dugom motkom na krmi. »Eto«, reče sebi, »neke reke; eto ove reke. Lepo je pomisliti da je tako zovem zato što joj ne znam ime.«

EMIL ZOLA

ANGELINA, ILI KUĆA DUHOVA

Emile Zola: ANGELINA, OU LA MAISON REVENATS, 1898

Preveo Zoran Jakšić

1.

Ima već gotovo dve godine otkako sam se, vozeći bicikl, zatekao na napuštenom seoskom putu u području Orgevala, tu odmah severno od Poassyja, i silno se iznenadio kada se, u neposrednoj blizini puta, preda mnom ukazala velika kuća. Sidoh sa svoje naprave da bih je bolje pogledao. Stajala je tu, pod sivim nebom novembra, dok je vetar meo opalo lišće, kuća sagrađena od cigle, bez ikakvih posebnih značajki, na sredini prostranog vrta ispunjenog drevnim drvećem. Ali ono što ju je činilo neobičnom, što ju je, zapravo, obavijalo divljom čudnovatnošću koja je ispunjavala nerve napetošću, bilo je užasno stanje napuštenosti kome je bila prepuštena. I tako, pošto je jedno krilo gvozdene kapije spalo sa šarki i pošto je jedna velika ploča, slovima sada izbledelim od kiše, oglašavala da je kuća na prodaju, zašao sam u vrt, popustivši pred radoznalošću koja se mešala sa zebnjom.

Kuća mora da je bila nenastanjena već trideset ili četrdeset godina. Tokom nebrojenih zima, cigle su se rasklimale i poispadale sa korniša i oko prozorskih okvira, otvorivši vrata najezdi mahovine i lišaja. Zidovi su bili prekriveni pukotinama, poput prerano nadošlih bora na licu, označavajući ono što je još uvek bila dovoljno čvrsta zgrada, ali o kojoj više niko nije vodio računa. Podno prednjih vrata, kameno stepenište, ispucalo od mraza, koga su čuvali kopriva i kupinovo žbunje, kao da je predstavljalo prag očaja i smrti. Ali više od svega je atmosfera melanholije zračila iz tih golih, patiniranih prozora, čije su zavese nestale, stakla porazbijala kamenicama dečurlija, što je tuda prolazila, koji su otvarali pogled na tmurnu prazninu soba, poput otvorenih očiju lesa čija se duša ugasila. Prostrani vrt oko kuće odavao je sliku pustošenja. Ono što je nekada bilo cvetnjak sada se jedva razaznavalo pod podivljalim nakupinama korova; proždrljive biljke su progutale čitave staze, grmlje se preobratilo u karakter devičanske šume; bio sam suočen sa utiskom podivljale vegetacije kakav se može zateći na napuštenom groblju i sve to, tog dana, pod vlažnom senkom drevnog drveća čije je

poslednje lišće odnosio jesenji vetar dok je žalostivo cvileo svoju tužbalicu.

Dugo sam stajao tamo, okružen tim beznadnim jecajima koji kao da su dopirali iz svega što me je okruživalo. Srce mi je otežalo od turobnog straha, sve jačeg nemira, a opet me je nosilo plamteće sažaljenje, potreba da spoznam i osetim saosećanje sa svom nesrećom i patnjom koju sam mogao osetiti oko sebe. A onda, kada sam konačno doneo odluku da pođem, i pošto sam dalje uz put primetio, na račvištu dva puta, neku vrstu krčme, ubogo mesto gde se moglo kupiti piće, udoh, rešen da zadovoljim svoju radoznalost tako što ću navesti meštane na razgovor.

Jedina osoba koju sam zatekao bila je starica koja me je poslužila čašom piva, uz poprilično dozu žalopojki. Tužila se da se zakopala ovde, na ovom zaboravljenom putu, kuda dnevno ne prođu ni dvojica biciklista. Govorila je besciljno, povezivala priču svog života, otkrila mi da je bila znana kao »mere Toussaint«, da je došla iz Vernona sa mužem da bi držala krčmu, da isprva stvari nisu išle tako rđavo, ali da je sve krenulo sa zla na gore otkako je postala udovica. Konačno, nakon te bujice reči, kada počeh da se raspitujem o obližnoj kući, iznenada je postala mnogo podozrivija, posmatrala me je sumnjičavim pogledom, kao da pokušavam da joj oduzmem neku užasnu tajnu.

»Oh, mislite 'La Sauvagiere—, kuća duhova, kako je zovu u ovim krajevima... Ništa vam ja ne znam o tome, Monsieur. To vam je bilo pre mnogo vremena. Sledećeg Uskrsa biće trideseta godina otkako sam ovde, a sve to se dogodilo pre više od četrdeset godina. Kada smo se mi doselili, kuća je već bila manje ili više u stanju u kakvom je sada vidite. Prolaze leta i zime, a niko ne može videti da se išta tuda kreće, osim kada povremeno iz zidova ispadne neki kamen«.

»Ali«, pitao sam ja, »zašto je neko nije već kupio, pošto je na prodaju?«

»Oh, zašto, doista? Otkud ja to znam?... ionako se toliko govorka...

Mora da sam na kraju pridobio njeno poverenje, a potom je bilo jasno da je jedva čekala da me izvesti o čemu to ljudi pričaju. Najpre mi je rekla kako se nijedna od devojaka iz sela ne bi usudila da zađe u okolinu »La Sauvagiere« nakon sumraka, zbog toga što se govorkalo da se tamo noću vraća i poseda je neka jadna duša. Kada sam izrazio iznenađenje što se u takvu priču veruje tako blizu Pariza, samo je slegnula ramenima, najpre se trudeći da izgleda kao da je se to ne tiče, ali ne zadugo potom već je otkrivala svoj neizgovoreni užas.

»Ali obratite samo pažnju na činjenice, Monsieur. Zbog čega nije nikada prodata? Viđala sam ja nesuđene kupce kako dolaze i odlaze, ali su uvek išli odavde brže nego što su stigli, i niko se nije vratio po drugi put. A ja da vam kažem jednu stvar koju znam zasigurno, kada se neki posetilac i usudi da zađe u tu kuću, počnu da se događaju neobične stvari: vrata se sa treskom zatvaraju sama od sebe, kao da duva kakav užasni vetar; iz podruma se ore plač, naricanje i jecaji; a ako se ko usudi da ostane duže, neki glas, koji srce para, počne da zaziva ponovo i ponovo: Angelina! Angelina! tako žalobnim tonom kao da će vam slediti krv u žilama... To što vam pričam proverene su činjenice. Niko ih neće poricati.«

Uveravam vas da su i moja osećanja počela da se komešaju i da sam osetio trnce niz kičmu.

»Ali ko je ta Angelina?«

»Vidim, Monsieur, da ste odlučili da saznate čitavu priču, iako vam moram ponovo reći da ja lično stvarno ništa ne znam.«

Ipak je produžila, da bi mi na kraju rekla sve. Pre nekih četrdeset godina, tamo 1858, baš u vreme kada je pobedonosno drugo carstvo održavalo proslavu za proslavom, gospodin de G-, koji je radio u Tuileries Palace, izgubio je ženu. Sa sobom je

imao kćerku, staru desetak godina, po imenu Angelina, neopisivo lepu, živu sliku svoje matere. Dve godina nakon toga, Monsieur de G- ponovo se venčao, a njegova druga žena bila je još jedna poznata lepotica, udovica nekog generala. Navodno se nakon tog drugog venčanja rodila strašna ljubomora između Angeline i njene maćehe; prva je bila ophrvana bolom kada je videla kako joj je majka već zaboravljena, dok je njeno mesto u porodici tako brzo ukrao neko potpuno stran; drugu je do ludila dovodila misao da pred sobom neprekidno mora da ima živi portret žene koju, pribojavala se, nikada neće moći da progna u zaborav. 'La Sauvagiere' pripadala je novoj Madame de G-, i tako se tu desilo, govorila je priča, da je jedne večeri, videvši kako otac sa ljubavlju grli svoju kćerku, u ljubomornom besu zadala devojčici takav udarac da se jadno dete srušilo na pod mrtvo, slomljenog vrata. Kraj priče je grozan. Prenerаženi otac odlučio je da lično sahrani ćerku u jednom od podruma kuće, ne bi li spasao ubicu. Telo devojčice ostalo je skriveno tamo godinama, dok se svima poturala priča da je ova otišla da živi kod jedne rođake. A onda, jednog dana, zavijanje psa koga su zatekli da grozničavo greba po tlu uzrokovalo je da zločin bude obelodanjen, iako su vlasti Tuileriesa zataškale skandal oko tog otkrića. Sada su i gospodin i gospođa de G- bili mrtvi, ali se Angelina vraćala svake noći da bi se javila žalobnom glasu koji ju je prizivao iz onog misterioznog sveta onostran tame.

»Niko neće poricati to što sam vam ispričala«, zaključila je starica. »Sve vam je isto toliko živa istina kao što ja sada stojim pred vama.«

Sa grozom sam saslušao njenu priču, njena mi je neuverljivost smetala, ali me je ipak zarobila tamna i silovita posebnost drame. Čuo sam za gospodina de G-, činilo mi se da sam čuo da se ponovo oženio i da ga je zadesila porodična tragedija. Da li je onda ovo bilo istina? Kakva dirljiva i tragična priča, što otkriva ljudske strasti dovedene do mahnitog ludila, o najužasnijem zločinu iz strasti koji se da zamisliti: devojčicu lepu poput letnjeg dana, voljenu i paženu, ubila je njena maćeha, a zatim ju je rođeni otac zakopao u uglu podruma! Kakav neizmerni užas! Želeo sam da čujem još, da razgovaram o tome, ali rekoh sebi, čemu? Zašto se ne rastati sa tim cvetom narodne mašte, s ovom jezivom pričom?

Kada se popeh na bicikl, poslednji put sam pogledao u pravcu »La Sauvagiere«. Padala je noć i napuštena kuća uzvraćala mi je pogled beživotnim očima svojih turobnih, praznih prozora, dok je jesenji vetar jecao žalopojku pod stablima sa kojih je opadalo lišće.

2.

Zbog čega je ta priča morala da se ukotvi u mom umu do te mere da je postala neka vrsta opsesije? To je jedna od onih misterija razuma koje je teško razjasniti. Zalud sam govorio sebi da su takvi mitovi neobično česti u seoskim sredinama, da ovaj ne bi ni zbog čega trebalo da me zanima. I pored svega toga, mrtvo dete opsedalo mi je misli: slatka, tragična Angelina, koju je svake noći tokom četrdeset godina zazivao glas koji je jecao po praznim sobama napuštene kuće.

I tako, tokom prva dva meseca zime, dao sam se u potragu. Očigledno, ako bi se ikada razglasio takav nestanak, tako dramatičan događaj, novine iz tog doba sigurno bi progovorile koju reč o njemu. Bez uspeha sam tragao po kolekcijama Narodne biblioteke: nije bilo ni retka koji se mogao povezati sa takvom pričom. Zatim sam se raspitivao kod ljudi koji su mogli znati nešto, koji su radili u Tuileriesu: niko od njih nije

mogao da mi pruži jasan odgovor — dolazio sam samo do protivurečnih informacija. Zapravo, izgubio sam svaku nadu da ću otkriti istinu, iako me je misterija i dalje mučila, kada me je jednog jura sudbina navela na novi trag.

Imao sam naviku da svake dve ili tri nedelje, iz osećanja prijateljstva, poštovanja i divljenja, idem u posete starom pesniku V-, koji je umro prošlog aprila u sedamdesetoj godini. Tokom mnogo godina, noge su mu bile paralizovane i bio je vezan za invalidska kolica u svom malom studiju u Rue de Assas, čiji prozor je gledao na Luksemburšku baštu. Bližio se kraju života koji je posvetio snivanju: živeo je u mašti i stvorio je sebi palatu iz bajke u kojoj je, daleko od stvarnog sveta, voleo i patio. Ko se od nas ne seća njegovog prijatnog, lomnog lica, bele kose i dečijih kovrdža. Bledoplavih očiju punih mladalačke nevinosti? Bilo bi greška reći da nikada nije govorio istinu, ali stoji činjenica da je neprekidno izmišljao nove stvari, sa posledicom da se kod njega nikada nije znalo gde se prekida stvarnost a gde počinje iluzija. Bi je drag starac, koji je davno prestao da učestvuje u svakidašnjem životu, ali čiji razgovori su često umeli da me dirnu kao nejasno, blago razotkrivanje neznanog.

I tako se nađoh jednog dana u razgovoru sa njim pokraj prozora u njegovoj malo] sobi, dok nas je, kao i uvek, grejala rasplamsala vatra. Napolju je bio najoštriji mraz, tako da je Luksemburška bašta prestavljala snežno beli ćilim, prostrano obzorje netaknute čistoće. Iz nekog razloga, iznenada počeh da mu pripovedam o »La Sauvagiere« i priči koja me je još uvek opsedala: o očevom ponovnom venčanju, užasnoj ljubomori maćehe prema devojčici koja je bila živa slika majke, tajnoj sahrani u podrumu. Slušao me je sa istim onim smirenim osmehom koji mu je bio na licu čak i dok je bio tužan. Usledila je tišina; njegove bledoplave oči gledale su u daljinu, preko belih prostranstava Luksemburške bašte, a senka njegovog pogleda kao da je nejasno podrhtavala oko njega.

»Dobro sam poznavao gospodina de G-«, rekao je lagano. »Znao sam njegovu prvu suprugu, božanski prekrasnu ženu; poznavao sam mu i drugu suprugu, čija je lepota bila isto tako zaslepljujuća u svakom pogledu; i strasno sam voleo obe, iako to nikada nikome nisam otkrio. Znao sam i Angelinu, koja je bila još dražesnija i koju bi svaki čovjek obožavao dok bi mu sedela na kolenima... Ali stvari se nisu odigrale baš tako kako si rekao.«

Uzbudih se. Da li je to preda mnom bila neočekivana istina zbog koje sam počeo da očajavam i da sumnjam da ću je ikada spoznati? Da li se upravo pripremao trenutak kada ću otkriti sve? Najpre sam bio više nego spreman da poverujem u ono što se spremao da mi ispriča i odvratih mu: »Oh, dragi moj prijatelju, kakvu bi mi uslugu učinio! Najzad ćeš doneti olakšanje mojoj jadnoj glavi. Ispričaj mi brzo, moram da saznam sve.«

Ali on me nije slušao; još uvek je rasejano gledao u daljinu. Kada je najzad progovorio, bilo je to kao u snu, kao da stvara bića i stvari o kojima mi je govorio.

»Angelina je u dvanaestoj godini već posedovala žensku moć da voli, sa svom sposobnošću da oseća radost i bol. Tu je ona postala bolesno ljubomorna na očevu novu ženu koju je viđala svakodnevno u njegovom naručju. Patila je kada bi ugledala to užasno izdajstvo koje je predstavljao novi par. Oni nisu više bili. u sukobu sa njenom majkom, ona je sama patila, njeno je srce ranjavano. Svake noći čula je majku kako je priziva iz groba; i jedne noći, rešena da joj se ponovo pridruži, nesposobna da i dalje trpi bol, već ubijana prekomernom ljubavlju, ta devojčica od dvanaest godina zabila je sebi nož u srce.«

Uzviknuo sam: »Blagi bože! Ta zar je to moguće?«

Produžio je kao da me ne čuje. »Zamisli taj užas, tu grozu, kada su gospodin i gospoda de G- sledećeg jutra otkrili Angelinu u postelju, noža zarivenog u grudi sve do drške. Upravo su se pripremali da pođu sledećeg dana u Italiju i u kući nije bilo nikoga osim stare služavke koja je pazila dete. U panici da bi mogli njih optužiti za zločin, naterali su staru služavku da im pomogne da zakopaju mlado telo; ali, u stvari, sahranili su ga u uglu staklene bašte iza kuće, u podnožju ogromnog pomorandžinog drveta. A tamo je i pronađemo kada je, nakon smrti oba roditelja, stara služavka ispričala svoju priču.«

Tog trenutka u um mi zadoše sumnje i ja ga pogledah bojažljivo, pitajući se da li on to izmišlja.

»Ali«, pitao sam, »ti znači veruješ da se Angelina vraća svake noći da bi odgovorila na taj plač što cepa srce i koji pripada tajanstvenom glasu koji je zaziva?«

»Da se vraća, moj prijatelju? Ah, ali svi se vraćaju. Zašto se duša jadnog deteta ne bi ponovo nastanila na mestu gde je volela i patila? Ukoliko je glas zaziva, znači da život za nju još nije počeo; ali hoće, u to budi uveren, jer sve uvek počinje iznova, život se nikada ne gubi, ni lepota... Angelina! Angelina! Angelina! Jednog dana, ona će ponovo živeti na suncu i među cvećem.«

Nakon svega toga, nisam bio ni ubeden ni primiren. Moj stari prijatelj V-, dete-pesnik, nije učinio ništa osim što je još povećao moj nemir. Bilo je očigledno da je izmišljao. Ipak, poput svih proroka, možda je bio sposoban da oplemeni istinu?

»Siguran si da je sve što si mi ispričao sušta istina?« Drznuh se da ga upitam uz smeh.

»Razume se da je istina. Nije li istina sve pred licem beskraja?«

Više ga nikada nisam video, jer sam ubrzo potom bio primoran da napustim Pariz. Ali on će uvek ostati u mojim mislima, njegov zamišljeni pogled izgubljen u belom prostranstvu Luksemburške bašte, tako smiren u uverenosti u svoj beskrajni san, dok sam ja još uvek bio mučen željom da jednom za svagda ustanovim tu varljivu pojavu, istinu.

3.

Prošla je godina i po. Bio sam primoran da pođem na put. U životu me je zadesilo mnogo radosti i mnogo bola što potiču sa olujnog mora koje nas sve nosi do neznanih obala. Ali njega sam čuo uvek iznova, u određeni čas, najpre iz daljine, da bi zatim prodro u moju svest, taj očajnički krik: »Angelina! Angelina! Angelina!« Ostavio mi be uzdrhtalog, punog novih sumnji, mučenog željom da saznam. Nisam mogao da zaboravim, a nema ničega goreg od pakla neizvesnosti.

Ne umem da kažem kako se desilo da sam se jedne veličanstvene junske večeri zatekao ponovo na biciklu na napuštenom puteljku pokraj »la Sauvagiere«. Jesam li svesno želeo da je ponovo vidim? Ili me je to instinkt uputio da skrenem sa glavnog puta i da se vratim u ove krajeve? Bilo je blizu osam sati, ali na kraju jednog od najdužih dna u godini nebo je još uvek bilo blistavo od sunca koje je trijumfalno zalazilo, bez oblačka, u beskonačnosti azurnoplavog i zlatnog. A kako je sladak i mirisav bio vazduh, kako prekrasni mirisi drveća i trave, kakvo je prefinjeno uživanje pružala neizmerna mirnoća livada!

Kao i prvom prilikom kada sam se zatekao ispred »la Sauvagiere«, od iznenađenja sam skočio sa bicikla. Jedan trenutak sam oklevao: da li je to isto mesto? Lepa, nova

kapija blistala je u svetlosti zalazećeg sunca, zidovi vrta bili su popravljeni, a kuća, koju sam jedva nazirao iza drveća, kao da je povratila radosno blistanje mladosti. Da li je onda ovo bilo obećano izbavljenje? Da li se Angelina vratila u život da bi odgovorila na onaj glas iz daljine?

Stojao sam kao opčinjen na putu, kada me prenu zvuk šuškanja haljina. Bila je to »mere Toissaint« koja je vodila kući kravu sa obližnje livade.

»Znači, ovi se nisu plašili?« Pitao sam i pokazao prema kući.

Prepoznala me je i zaustavila životinju.

»Ah, gospodine, ima danas onih koji bi nagazili i na samog Boga. Ima već godinu dana kako je kuća kupljena. To je učinio neki slikar, umetnik B-, a znate i sami na šta su ti umetnici sve spremni.«

Na to je povela životinju dalje i dodala vrteći glavom: »Pa, treba samo da čekamo i da vidimo šta će se desiti.«

Slikar B-, taj osećajni, maštoviti umetnik koji je portretisao toliko slatkih Parižanki. Poznavao sam ga u izvesnoj meri: rukovali smo se po pozorištima, izložbama, po mestima na kojima se ljudi sreću. Iznenada me je obuzela neizdrživa želja da uđem, da mu se poverim, da ga preklinjem da mi ispriča sve što zna o toj »la Sauvagiere« čija misterija me je opsedala. I bez ijedne dalje primisli, ne mareći za svoju prašnjavu biciklističku odeću, koja je ovih dana i tako sve uobičajenija, odgurao sam bicikl do mahovinom prekrivenog stabla starog drveta. Na jasni zvuk zvonca, čija je poluga slučajno zakačila kapiju, pojavio se poslužitelj kome sam predao posetnicu i koji me je zamolio da sačekam jedan trenutak u vrtu. Moje iznenađenje se povećalo kada sam se obazro oko sebe. Fasada kuće bila je popravljena: više nije bilo pukotina niti rasklimanih cigala. Stepenice, uokvirene ružama, ponovo su se pretvorile u prag radosne dobrodošlice. Oživeli prozori sada su se smešili i govorili o radosti unutra, iza tih belih čipkanih zavesa. A što se tiče vrta, koprive i kupinjaci bili su raščišćeni i cvetnjak je ponovo izgledao kao divovski, mirisni buket, a drevno drveće zadobilo je novu mladost u svom mirnom starom dobu, pod zlatnom kišom prolećnog sunca.

Kada se sluga ponovo pojavio, odveo me je u gostinjsku sobu i obavestio da je njegov gospodar otišao u susedno selo, ali da će se brzo vratiti. Bio sam spreman da čekam i satima. Vreme sam provodio razgledajući sobu u kojoj sam se zatekao: bila je luksuzno opremljena debelim tepisima i kretonskim zavesama koje su se slagale sa masivnom sofom i dubokim naslonjačama. Te draperije bile su tako masivne da me je sumrak, kada je naglo došao, veoma iznenadio. Nije prošlo dugo i već je bilo potpuno mračno. Nisam znao koliko ću još morati tu da čekam. Očigledno sam bio zaboravljen; niko mi nije doneo ni lampu. Dok sam tako sedeo u senkama, počeh da oživljavam čitavu tragičnu priču, da se gubim u sanjarenjima. Da li je Angelina ubijena? Da li je zarila nož u sopstveno srce? I moram da priznam da sam u toj kući duhova, na koju se ponovo vratila tama, počeo da osećam strah. Ono što u početku nije bilo ništa više od izvesne nelagodnosti, blage jeze, nastavilo je da raste van svake mere dok nije prešlo u nerazumni užas koji je ledio čitavo moje biće.

Najpre mi se pričinilo da u daljini čujem nejasne zvuke. Činilo se da dolaze iz dubine podruma: nerazumljivo stenjanje, prigušeni jecaji, teški, sablasni koraci. A onda je to, šta god bilo, počelo da se uspinje, da se primiče, sve dok nije izgledalo kao da čitavu tamom obavijenu kuću počinje da ispunjava užasni jad. Iznenada se zaori užasni krik: »Angelina! Angelina! Angelina!« takvom rastućom snagom da mi se činilo da ostavlja svoj ledeni dah na mome licu. Jedna od vrata gostinske sobe bučno se otvoriše; Angelina uđe i prede preko sobe ne opazivši me. Prepoznao sam je u slaboj svetlosti

koja se probijala za njom iz spoljašnjeg hodnika. Bilo je to zaista umrlo dete od dvanaest godina, neopisivo lepo, sa bogatom, plavom kosom na ramenima, odeveno u belo; bila je to belina zemlje u koju se vraćalo svake noći. Promakla je u tišini, kao obuzeta, i iščezla kroz druga vrata, kad je glas još jednom uzviknuo, ovog puta iz veće daljine: »Angelina! Angelina! Angelina!« Ostao sam na nogama, oznojanog čela, u stanju užasa od koga se nakostrešila svaka dlačica na mom telu, pod sablasnim vetrom što je zračio iz te zagonetke.

A onda, gotovo trenutno, kada je poslužitelj ušao sa lampom, postao sam svestan da je tu umetnik B-, da mi trese ruku i izvinjava se što sam morao da ga čekam toliko dugo. Bez ijednog pokušaja da sačuvam samo-poštovanje, požurio sam da mu ispričam čitavu pripovest. Dok sam to činio, još uvek sam se tresao. Najpre me je slušao sa ne malim iznenađenjem, a zatim požurio da me umiri, veoma dobro raspoložen. »Dragi prijatelju, verovatno niste svesni činjenice da sam ja rođak druge gospode de G-. Jadna žena! Da bude optužena zbog ubistva deteta koje je volela i koje je oplakala gotovo isto onako kao i rođeni otac! Jer samo je jedan deo priče istinit: jadno stvorenje je zaista umrlo ovde, ali ne od sopstvene ruke, za ime božje, već od nagle groznice. Šok je bio tako silan da njeni roditelji, spoznavši užas ove kuće, nikada nisu poželeli da se vrate ovde. Što objašnjava zbog čega je ostala toliko dugo nenastanjena dok su bili živi. Nakon njihove smrti usledio je beskrajni pravni proces, koji je sprečavao njenu prodaju. Želeo sam je i godinama sam se borio za nju; i mogu vas uveriti da ovde nikada nismo videli nikakve duhove!«

Jeza se vrati u mene kada sam promrmljao: »Ali ja sam ovde upravo video Angelinu, pre samo jednog trenutka... Taj strašni glas ju je zazivao, i ona je prošla ovuda, upravo kroz ovu sobu...«

Gledao me je uplašeno, verujući možda da gubim razum. Onda se iznenada nasmejao, mirnim smehom čoveka koji je srećan. »To ste maločas videli moju kćerku. Njen kum je, u stvari, bio gospodin de G-, koji joj je dao ime Angelina u znak sećanja. Bez sumnje ju je pozvala majka, pa je prošla kroz ovu sobu.«

Na to je sam otvorio vrata i ponovo pozvao: »Angelina! Angelina! Angelina!«

Dete se vratilo, ovoga puta živo, svo ustreptalo od radosti. Bila je to ona, u svojoj beloj odeći, s bogatom plavom kosom na ramenima, tako divna, tako je zračila nadom, da je bila poput samog proleća, unosila je sa sobom pupoljak obećanja ljubavi, neprekidnu radost življenja.

Kakav je dražesni duh bila ova devojčica, rođena nanovo iz one koja je umrla. Smrt je bila pobedena. Moj stari prijatelj pesnik V- nije lagao; ništa se ne gubi zauvek, sve počinje iznova, i lepota i ljubav. Majke ih zovu, ove devojčice današnjice, ljubavnice sutrašnjice, i one nanovo žive pod suncem i među cvećem. Kuću su nekada opsedali duhovi obećanja ovog ponovnog buđenja; danas je kuća opet bila puna mladosti i radosna u nanovo otkrivenom veselju večnog života.

Peđa Vuković
YU-SF?

Da li se kod nas aktivno stvara ono što se obično označava skraćenicom F i SF, a znači svašta: naučna fantastika, znanfan, naučna beletristika, fantastična beletristika, spekulativna fantastika, savremena spekulativna literatura itd?

To su, u stvari, dva pitanja:

1. Da li imamo autore koji mogu da pišu to F i SF bar na prosečnom svetskom nivou? (Ovde je odgovor definitivno DA!)

2. E, a da li imamo nešto što bi bilo YU-SF, nešto specifično naše, kad već toliko volimo da budemo posebni? (Čak se i tu može reći DA... ali u malim količinama.)

DOBRO, KO I ŠTA TO PIŠE?

Recimo, da je neko postavio navedeno pitanje i dodao: »Misliš, Jugosi pišu taj SF? I ne brkaš to sa onim ozbiljnim tipovima kao što su Pavić, Pekić, Filip David, Albahari, Kiš, itd?«

Tačno je, mislim, i ne, ne brkam ih, mada je granicu teže povući nego što se čini, i interesantno je da tu granicu češće ističu određeni krugovi unutar SF-žanra; pri tom **oni drugi** tek postaju svesni da su pisali nešto srodno nečemu što odavno postoji, dok kritičari »glavnog toka« uglavnom **neće** da se osposobe za iole kompetentne ocene.

»Dobro, ali ti naši autori sigurno kopiraju zapadnu SF-literaturu?«

Da, inspirišu se njome i prate određene trendove, ali to isto rade i oni na Zapadu. Dovoljno je da jedan napiše nešto originalnije i postigne izvestan uspeh i eto ti odmah trenda i gomila priča i romana u tom fazonu.

Osim toga, odavno je jasno da je budućnost žanra u amalgamu »čiste« fantastike i one »tvrde« ili »naučne«. Sve u svemu, s obzirom na stanje u izdavaštvu ovde i tamo, naši — i pisci i izdavači — iznenađujuće dobro guraju. Najzad, prošle godine je objavljeno više dela SF-literature nego ukupno do sada!

»Dobro, 'ajde«, (to je opet onaj!) »ali taj tvoj YU-SF mora da je ono, kao: naleteo Era, Dalmatinac ili. šta ja znam, na leteći tanjir, pa njemu Zeleni kažu da ih vodi svom vođi a on njima...«

Da, tako je bilo u početku, ali to je prošlost... a sad malo sačekaj da ja nešto objasnim.

U početku stvaranja domaće SF-književnosti behu SIRIUS i njegov urednik Borivoj Jurković. Bilo je i ranije nekakvih polu-SF časopisa, ali ovaj je zaista prvi po informisanoj koncentraciji na žanr i to je dokazao dobivši dve evropske i jednu svetsku nagradu. Uglavnom, SIRIUS, u skladu sa ukusom urednika u Interakciji sa publikom, prati određene tokove u SF-stvaralaštvu, mada su mu određeni trendovi zadavali probleme pa se čitav krug autora i oblasti SF-žanra počelo pojavljivati sa dosta godina zakašnjenja. (Ovo pominjem samo zato što su domaći autori, nudeći priče SIRIUSU, reagovali na ono što su u njemu čitali, mada je u početku, pored ogromnih količina neobaveštene naive, bilo i dosta fantastike, dok je B. Jurković insistirao na tvrdoj SF-literaturi. ali i na širokom rasponu tema, na primer o seksu, s čim se malo i preteralo.) B. Jurković je otvorio stranice SIRIUSA domaćim autorima podstičući ih na svaki način, javnim i besplatnim recenzijama pa, u početku, i spuštanjem kriterijuma... i rezultat nije izostao. Iščitavanje domaćih priča poslednjih nekoliko godina u SIRIUSU i ALEFU pokazaće da ima onih koje pripadaju kategoriji kvalitetnog svetskog SF-stvaralaštva pa čak i literarnih dela na kojima bi autorima mogli da pozavide i mnogi naši književnici — naročito oni čija je jedina veza sa književnošću članstvo u nekom savezu književnika. SIRIUS nije više »sidraš« naše SF-literature; promenio je i urednika uz kreativni dobitak; morao je da pređe na dvomesečno izlaženje; pod pritiskom ALEFA, promenio je i pristup, ali gura, objavljuje dobre SF-

tesktove I ne živi samo od stare slave. Mesečnik ALEF je, zahvaljujući Bobanu Kneževiću, jako dobro startovao drugačijim pristupom i proširivanjem vidika ali, pošto se njegov izdavač »Dnevnik« Novi Sad odnosi prilično maćehinski prema svom čedu — za razliku od »Vjesnika« — koliko će izdržati i kako... videćemo.

Autori koji gravitiraju Zagrebu, SIRIUSU i SF-eri — najorganizovanijem i najaktivnijem fan-klubu u Jugoslaviji — pokazuju naklonost prema »tvrdoj« SF-literaturi, dok je onima što gravitiraju Beogradu — gde je ipak centar domaćeg SF-izdavaštva i gde radi potencijalno najveći SF-klub »Lazar Komarčić«, koji je već godinama pod pretnjom rasula i okrenut sebi a ne SF-stvaralaštvu — nešto bliži »spekulativniji« i fantastičniji oblik žanra. Ipak, preklapanje i prožimanje je tako veliko da se ne može govoriti ni o kakvim školama. Usput, u Srbiji izlazi gro SF-literature iz dva razloga: prvi su besmislene razlike između republičkih zakona koji omogućavaju privatnim izdavačima u ovoj republici (a ima ih tri koji imaju stalne edicije) da skidaju šlag. Zahvaljujući obaveštenim urednicima entuzijastima objavljuju se prevodi SF-remek-dela kao »samostalna autorska prevodilačka izdanja« što u Hrvatskoj nije dozvoljeno! Drugi je razlog što državni izdavači u Srbiji imaju više poverenja u SF-žanr pa praktično sve SF-edicije dolaze odatle. Tu je edicija »Kentaur« (za SF-roman bio je ono što i SIRIUS za priču, a sada se po drugi put ugasio), »Supernova«, »Zvezdane staze«, AZ, »Dečije novine« iz Gornjeg Milanovca sa edicijom francuskih autora i SF-izdanjima van edicija, izabrana dela Ursule Legvin i Strugackih itd.

Kad smo već kod klubova, odnosi su tipično jugoslovenski: nema YU-konvencije fanova (mada je SF-era, kako-tako, organizovala evropsku!) niti neke YU-nagrade. SF-era, na primer, javlja da je društvo »Lazar Komarčić« dodelilo »njihove« nagrade i obrnuto. Nagrade se ne poklapaju — izuzetak je jedan jedini slučaj.

Zašto ovoliko o pričama uopšte? Zato što je prilično rasprostranjeno mišljenje da su priče — a Ameri razlikuju četiri prozne vrste: kratka priča, noveleta, novela a sve preko 39.999 reči je roman! — još uvek glavno izražajno sredstvo SF-žanra. Osim toga, u istoj toj Americi smatra se da je jedan broj pisaca isterao formu kratke priče do savršenstva, ali da je broj čitalaca »sposobnih« da to čitaju, čak i medu akademskim građanima, jako mali. Nekoliko pisaca ovog ekskluzivnog — i samim tim prilično besmislenog štiva, što reče Joe Haldeman — bavi se i SF-žanrom. Obavešteni američki kritičari se slažu da je prosečan nivo SF-priče viši od proseka »glavnog toka« i da često zadovoljava onaj najteži uslov: napisati nešto interesantno i zabavno za široki krug a opet zadovoljiti »literarno prosvećene« sladokusce žešće upućene u SF-literaturu uopšte.

Drugi razlog je, naravno, činjenica da je kod nas daleko lakše predstaviti se kraćom prozom, mada je roman komercijalnija forma.

»Dobro, recimo da je tako«, kaže onaj tip sa početka, »ali ako već imamo dobre autore, zašto se onda celo kolo »Kentaura«, posvećeno domaćim autorima, već mesecima vuče po policama knjižara i biblioteka, očigledno, slabo traženo?«

Eh, zašto. Iz istog razloga što svojevremeno, baš u doba euforije zbog narastajućeg broja domaćih autora, YU-SIRIUS nije opstao kao nešto stalnije. Jednostavno, čitaoci su pokazali da hoće da čitaju domaće autore ali tek kao garnirung etabliranim svetskim imenima. I to naročito dok se domaći trude da pišu kao strani ne nudeći neke posebnosti. Ima još razloga: postoji priličan broj čitalaca koji ne vole priče ali dobre SF-romane rado kupuju. Oni se odlučuju na osnovu poznatih imena pa im domaća ništa ne znače, baš kao što je mega-projektu »Monolit« trebalo vremena da se afirmiše, bez obzira što je u pitanju domaće izdanje bez premca po koncentraciji kvaliteta — samo zato što ga nisu »nosila« poznata imena već je svaki broj uporno insistirao na novim i novim autorima. I, najzad, izbor je bio nepotrebno

nekomercijalan. Recimo, izbor priča za Ćurčićevu zbirku Šume, kiše, grad i zvezde predstavlja dobar presek njegovog rada tokom poslednjih godina, ali samim tim donosi ne malo autorovih priča, za klasu slabijih od njegovog sadašnjeg nivoa. K'o da će čovek za dve godine opet dobiti takvu priliku. A šta mislite, šta većinu čitalaca interesuje: presek sazrevanja jednog domaćeg autora ili ono najbolje što on sada može da ponudi? Naročito ako nisu znali da je on onaj S. Turkley čije su kosmičke avanture rado čitali u jednoj drugoj ediciji. (Sada se onima koji detaljno prate domaću SF-scenu i sebe smatraju znalcima, polako diže kosa na glavi i počinje pumpanje adrenalina. Neće valjda o toj ediciji... E, bogme, hoću!) Sve u svemu, šteta, jer su neke stvari iz tog kola »Kentaura« vrlo dobre, posebno Mnogo vike niokočega Predraga Raosa, Utov dnevnik Belana, a ko voli hiper-tvrdo SF-štivo, koje najčešće piše Damir Mikulićić, tu je i O.

Međutim, postojala je jedna edicija koju su baš domaći autori — istina, pod pseudonimima — uz pomoć romana o Zvezdanim stazama održavali — čak je jedno vreme imala relativno najviši tiraž koji je postiglo jedno SF-izdanje. Sada je kosa gore pomenutih znalaca SF-literature dignuta kao da su uključeni na 220 volti ili su u kontaktu sa kiber-megaumom jer je reč o:

SCIENCE FICTION X-100

Biblioteka X—100, koju izdaje novosadski »Dnevnik«, odavno se smatra simbolom petparačke literature. Međutim, za ovu inkarnaciju ove roto-biblioteke siguran sam da je bila potrebna i korisna za domaći SF-žanr i šteta je što je ugašena. Kupovali su je oni koje ne zanimaju imena, ni bardovi ni mudrovanja već zabava, avanture, čudesa, junaci i posebno »stanje zadivljenosti« (sense of wonder). Tu funkciju ispunjava dobar deo SF-literature na Zapadu i od te činjenice se ne može pobeći. Najpopularnija serija Putovanja i ratovi Marka Silarda Ch.A. Bella, odnosno Belče, tipičan je serijal za mlade i držao je nivo sa sličnim stvarima na Zapadu, koje su pisali i poznati autori, sve dok Bellu nije ponestalo ideja, a istovremeno je želeo da postane »ozbiljan«. Bio je to poligon domaćim autorima — i zaista su postizali napredak. Bazlika između, recimo, Zvezdanih konkistadora S Turkleya sa početka serije i Algol transmisije, a posebno Gospodara krune, više je nego očigledna. Ova dva dela su super-brze avanture, koje se delimično odvijaju u umovima junaka, pune čudesnih likova, mesta, događanja, a odluke donete u deliću sekunde preokreću sudbine čitavih svetova-striktno po pravilima spejs-opera. Da su savršene-nisu, jer Ćurčić se trudi da kroz ove romane provuče svoja razmišljanja o temi koja ga dugo zaokuplja, o androidima, tj. veštačkim biološkim mehanizmima, često opremljenim specijalnim moćima, kao i o kiborzima i ESPerima. Nekad mu to polazi za rukom, ali se nekad pretvara u mučenje i gužvanje rečenica, a likove kad-tad muče prilično nerazumljive ili čak besmislene dileme. Usput, Ćurčić je pod naslovom Zmija uma (izd. »Dečje novine«) stopio Gospodara kruga sa jednom ranijom pričom i elementima nekih drugih i sve zajedno pokušao da mutira, te ozbiljnije aspekte stavi u prvi plan — sa polovičnim uspehom.

S druge strane, Valdemar Lejzi, tj. Lazović, u delu Hrim, ratnik napravio je sasvim pristojno i zanatski korektno štivo žanra science fantasy (ovo je naučna fantastika i samo podvrsta SF-žanra). Reč je o herojskoj avanturi u tipičnom fantastičnom modusu uz određene klasične elemente SF-literature odavno prihvaćene kao nešto što se podrazumeva. Mislim da je Hrim interesantniji od Tongora kojim je jedan od doajena ovog podžanra Lin Carter predstavljena u ediciji X-100.

Najzad, tu je i Dejvid DŽ. Storm, tj. Jakšić sa Kradljivcima univerzuma a to je već spejs-opera iz gornjeg doma i nije mu društvo »Lazar Komarčić« slučajno dalo nagradu. Bez obzira na povremene

nelogičnosti pa čak i nebuloze, tako potrebno čudesno osećanje doživljaja je tu u punom sjaju. Mračni mega-brodovi Oka zmije su zaista mega-monstruozni objekti moći i, kao takve, pisac ih zaista ubacuje u svest čitaoca. Opis i doživljaj ulaska u jedan takav oštećen brod ne bi bio ispod časti ni Hers Antonyju, poznatom fabrikantu otkinutih avantura i osvajaču top listi. A Kradljivci... se usuđuju da udu čak i u Dajsonovu sferu — to je titanska sfera prečnika Zemljine putanje sa zvezdom u centru — u koju se čak ni Larry Niven nije usudio da krene već se bavio njenim isečkom, tj. Prstenom.

Najluđe u vezi sa edicijom SF—X—100 jeste to što joj je tiraž oborio besmislen izbor stranih autora. Braća Strugacki sa jednim od svojih najslabijih romana, Dish (Dish u X—100, 'ej!??), John Brunrier...sve su to afirmisana imena ali sigurno ne garantuju najkraći put ka višem kvalitetu. I, umesto da preispita zašto ediciji pada tiraž, »Dnevnik« je gasi, pa domaći autori gube odskočnu dasku a publika koja je uživala u takvoj zabavi, neće sigurno iznebuha preći na serioznije SF-štivo već će zabavu nasušnu potražiti negde drugde.

Naravno da ne tvrdim da je ovo glavni put za YU—SF—literaturu ali... recimo to ovako: stari Egipćani su na vrh piramida stavljali kamen zvani piramidion. najbrižljivije isklesan od najkvalitetnijeg kamena u istim proporcijama kao i sama piramida, sa simbolima i hijeroglifima u zlatu... Bio je on materijalna i duhovna slika cele piramide i neka vrsta fokusa cele magijske građevine. Ali moć je imao samo u sklopu, na vrhu piramide... Bez nje, piramidion je izvanredno lep ali nemoćan izložak u nekom ponosnom muzeju. Imam utisak da bi neki »poznavaoci« i obožavaoci SF-žanra hteli da pravimo samo piramidione... koji završavaju - zna se gde.

»'Ej, čoveče, trebalo je da pišeš o nekim konkretnim knjigama. Kud si to pošao?« Idem pravo u:

TAMNI VILAJET

Za Bobana Kneževića se već više puta govorilo da izvodi samoubilačke izdavačke poteze a ova knjiga, u okviru njegove edicije »Znak sagite«, trebalo bi da bude još jedan takav. Prva zbirka priča domaćih autora (Slobodan Mašić je najavio još jednu) skupljena na jednom mestu. Nije to ni »najbolje svih vremena« ni »te-i-te godine« pa čak ni »najbolji YU-autori«. Neću nabrajati one koji nedostaju jer bih nekog sigurno izostavio. Boban kaže da je u pitanju jednostavno rezultat trogodišnjeg skupljanja i odabiranja i zbirka je zaista dobra. Ali čini se da služi još nečemu — demonstrira Bobanove stavove o funkciji i mogućnostima domaće SF-literature. Kod publike postoji uvreženo mišljenje da je ono što dolazi preko »bare« dobro i da se samo tako može i, naravno, autori su tome odgovorili. Ali Amerikanci se kroz svoju SF-književnost prvenstveno bave svojim - i opšteljudskim problemima, naravno. Oni su sa uživanjem izobličavali i uništavali Njujork na stotinu načina. Radili su to i naši autori... ali zar nije interesantnije za nas raditi to sa Zagrebom, Beogradom, Dubrovnikom itd? Mislim da je baš zato sam Boban Knežević, u ne najboljoj svojoj priči Naselje sunca, obradio odavno poznatu temu: grad u pandžama anarhije. Ali u ovom slučaju to je Novi Beograd, sa hijerarhijom unutar anarhije«, kakva je samo ovde moguća, i razrešenjem koje omogućuju samo likovi iz ovih krajeva. Nije dovoljno postaviti priču u Donji Vakuf, recimo, ako ona može da se dešava i u Rose villeu, USA. Potrebno je i nešto što može samo tu da se dešava, potrebna je i dobra priča i, naravno, spisateljski zanat.

Sve to ima Vladimir Lazović koji je, usput, postigao nešto do sada kod nas nezamislivo: njegova novela Sokolar dobila je i nagradu »Sfere« i nagradu društva »Lazar Komarčić«. To je priča o poslednjem pripadniku progonjenih kulta bogova koji su, u stvari, moćna bića »odnekuda«. Pa šta, stara priča. Da, ali ti bogovi su slovenski. Dobar štos, pa šta? Ništa, izuzev što je to odlično ispripo-

vedana priča, puna atmosfere, nadograđene pejsažima u kojima se kreću pravi ljudi sa pravim emocijama. Sad je već jasno za čim žude i beogradski i zagrebački »fanovi«. U međuvremenu, autor je objavio još stvari, vrlo različitih a dobrih (u SIRIUSOVOJ antologiji cyberunka bio je jedini »domaći«), ali je sa pričom Noć koja bi mogla promeniti sve — u kojoj jedino naslov ne valja - stupio na osetljivo, jako zahvalno i kod nas praktično nedirnuto tlo - alternativne istorije. Mislim da malo koji narodi, poput ovih okupljenih u Jugoslaviji, imaju tako zahvalnu prošlost sa toliko prelomnih trenutaka pogodnih za literarno »skretanje« istorije. Šteta što je to prvi učinio, sa jednim trenutkom srpske srednjovekovne istorije, jedan Englez, Brian Aldiss u Danu ukletog kralja (ALEF 8) ali srpska i ostale srednjovekovne države nude još onoliko takvih trenutaka (dole potpisani se piše i oseća kao Jugosloven, tek da bude jasno). A tek novija istorija! Mislim da je vreme auto-cenzure prošlo. Zamislite šta bi se desilo da je Tito nestao u Sovjetskom Savezu a frakcionaške borbe u Partiji se nastavile tako da KP uopšte ne bi bila u stanju da odigra ulogu koju je odigrala u drugom svetskom ratu! Ili: desant na Drvar je uspeo, ili: Sremski front je probijen prekasno i Englezi su uzeli pola Slovenije! Ili: došlo je do saveza sa Bugarskom i Jugoslavija nije uspela da se odupre Staljinu... Ili, da ne budemo mračni: Staljin je likvidiran a Lenjin je mnogo duže živeo... Ili: Nesvrstani su uz pomoć ujedinjenih Arapa, Meksika i Kolumbije ostvarili moć koju nemaju... Sve to projektovano u budućnost! Naravno da je »alternativna istorija« najteži žanr uopšte i da bi se kod nas u njemu reflektovala sadašnja političko-ekonomska situacija, ali u tome i jeste izazov. Baš kao što imam utisak - a jako bih voleo da grešim - da određeni krug čitalaca, pa i pisaca, Filipovića apriori odbija samo zbog tematike umesto da i to shvate kao pozitivan izazov.

O Slobodanu Ćurćiću bilo je već reči. Dodajmo da je on praktično jedini autor koji se sada izdržava pisanjem SF-literature. Objavio je devet romana, zbirku priča, plus podosta priča sa strane. Visokotehnološki SF-žanr daleke budućnosti koncentrisan na androide, kiborge i ljude sa ESP-moćima pokušava da uravnoteži istraživanjem ljudskih aspekata tih likova. Dešava mu se da izveštačene i/ili nejasne dileme maskira mutnim pisanjem. Ali u Beti Hidre (ALEF 8) složen odnos između ljudi i njihovih dopelgangera (tj. dvojnika) — androida u sumnjivom ratu protiv stranaca koji se odvija prilično na psihološkoj ravni - adekvatno je dočarana iskidanim i izuvijanim rečenicama. U »Tamnom vilajetu« predstavljen je dobrom novelom Eta zmaja gde kombinuje interesantno viđenje funkcionisanja grupe ESPer-ljudi sa svežim pogledom na prvi kontakt, dokazujući da nijedna tema u pravim rukama ne deluje izlizano.

Lidija Beatović ovde zastupa žene-autore i, kao većina njih kod nas, dolazi iz primorja. Njen Konačni krug je pravi-pravcati cyuberpunk, žestok i punokrvan koliko to može biti, koji dokazuje autorovu tvrdnju da SF-muškarci nemaju dovoljno žestine.

Jakšić se predstavlja pričom u formi kakvu sam želi a ne kako obično mora , da ih doteruje za objavljivanje. Kraljevi septembra priča je atmosfere protkana finim emocijama i prošarana skoro nadrealnim slikama koje savršeno proizilaze iz logike interakcije likova i sveta u kome se nalaze.

Pošto Boban Knežević kaže da je zadovoljan ako čitalac kao izuzetne izdvoji trećinu priče, bićete potpuno u pravu ako izdvojite neke sasvim druge od onih koje su privukle moju pažnju... ali zagrabite iz »Tamnog vilajeta« jer... znate onu: »Ko ne uzme, kajaće se«! (Istina, kajaće se i oni što uzmu — ali zato što nisu uzeli više, a bogme, biće i za to prilike, jer Boban Knežević najavljuje »Tamni vilajet« kao seriju antologija!)

MAGOVI I MAĐIONIČARI

U engleskom jeziku reč magija piše se na dva načina. Magic se odnosi na mađioničarstvo, iluzionizam i trikove a la David Copperfield, a magick označava pravu — ili »pravu«, kako hoćete — magiju,

prvenstveno, bliskoistočne i evropske tradicije. Znate već: »Zlatna zora« Alister Crowley, O.T.O. čak i Don Huan (izuzev ako ne zastupate stav da Kastaneda piše odlične romane!)

E, sad, analogija na kojoj se insistira jeste da kad pisci glavnog toka pišu fantastiku — onda je to magick, dok su oni sa područja F i SF apriori obični mađioničari. Strani autori F i SF odavno su dokazali da rečima znaju da bace žešće vradžbine — čak i kad magiju u svojim delima ne shvataju previše ozbiljno i lepo pišu magic.

Recimo, remek-delo Roberta SIlverberga Umiranje iznutra (izd. Boban Knežević, »Znak sagite«) jeste SF-štivo jer glavni junak poseduje nešto što se savremenim jezikom naziva »parapsihološkim fenomenom« i čitalac kao i sam lik ga kao takvog prepoznaju (slična stvar se dešava sa višedimenzionalnim prostorom u Tranzitu Vonde McIntyre u ALEFU 14) dok se slični fenomeni u Hazarskom rečniku Pavića, Princu vatre Filipa Davida dešavaju u snovima ili kabalističkim sferama a čitaoci i sami protagonisti, tumače sve u okviru tradicije, na osnovu koje je storija napisana, ili kao magick, ili ih ne tumače uopšte i onda je to savremena literarna fantastika ili »priče o okultnom« ili »novi nadrealizam« ali nikako F i SF! A najinteresantnije je da sve to niče, uglavnom, na temelju iste, evropske romantičarske književnosti.

Zašto sve ovo mešam ovde? Ne mešam niti volim »posesivnost« koju pokazuju izvesni teoretičari — istoričari SF-žanra.

Jedino bih voleo da oni koji ne mogu bez SF-štiva (naročito oni ovisni o znanfanu) upoznaju Pavića, Filipa Davida, Albaharija, Kremansku ružu (izd. »Stairos« Rad), Famu o biciklistima, pa i Kiša, Borhesa, naravno i druge Latinoamerikance, itd. A oni kojima je magija ovih autora poznata, nek isključe neverovanje i sumnjičavost, nek se uzdrže ako za tren osete »odbacivanje stranog tkiva« i nek zarone u SF-literaturu — bilo koji broj almanaha MONOLIT (opet izdanje Bobana Kneževića) odlična je podmornica — i biće bogato nagrađeni. A sad, pređimo na dva pisca koji više-manje uspešno rade sedeći na obe stolice i pokazujući da se te dve stolice i onako polako spajaju.

MAGIJA ZLATNE KNJIGE I DRUGIH ČUDA

Mada je ne jedan domaći autor dokazao da zna da operiše pojmom magick, samo jedan naprosto zrači njome. I, naravno, on je prvi naš autor koji je počeo redovno da objavljuje na američkom tržištu; već je prevedeno osam njegovih priča a ugovoreni su i roman i zbirka za »Andromeda Press«.

Ne, Dragan Filipović ne piše naučnu fantastiku. Kako kaže sam Filipović (u daljem tekstu — Fipa), on je pišući prve priče osećao strašnu sputanost, pod uticajem dogme, poput većine naših autora, da je zapadno SF-stvaralaštvo krajnja granica iza koje se nema šta tražiti. Onda je nešto puklo i desila se predivna poetska priča Biciklista (ALEF 7) o dečaku koji vozeći možda poslednji bicikl na svetu, podseća ljude kako je bilo dok su živeli zajedno. Tako se rodio ciklus priča koji su drugi nazvali Kosovskim. Njemu pripada i priča Kad zlo spava gde Fipa dohvati YU-SF izlizanu temu o Balkancu i letećem tanjiru, samo što je ovde predstavnik Balkana poslednji Goranac sa Kosova i to izopšten iz svoje sredine, a »stranac« istina ima moći i jeste došao da uništi Zemlju, al' je ipak običan ćata... a dalje ćete morati potražiti u »Tamnom vilajetu«.

Mene je možda najviše oborila njegova priča Bežim u noć (ALEF 12) u kojoj se kao razlog za početnu vrtoglavu seriju izvrsnih vizija-krokija sadašnjeg Beograda, koji menja svoje lice kako se menja i junak, ispostavlja suludi dvoboj modernih magova debelo »uvučenih« u Kastanedu i magick-a da l' su ti magovi ozbiljno »napunjeni« kao dobro zezanje među onima koji »znaju u čemu je štos«, pomoću skrivenih signala u tekstu, il' su bogohulna sprdnja sa ozbiljnim stvarimae, o tome Fipa neće ni da pisne.

I najzad, o Zlatnoj knjizi. Prvo, recimo da je to, zahvaljujući Fipinom prijateljstvu sa Igorom Kordejom (koji nema nikakvih jugo-balkanskih kompleksa), sigurno najbolje likovno opremljena SF-knjiga kod nas. Igorovi crteži su više od ilustracija i šteta je što su pomalo nasumice razbacani po knjizi. Fipa uz smeh kaže da je to jedna »nesvrstana knjiga« i dodaje: »Ulazeći u ovaj projekat, odbacio sam zakone SF-žanra ili ijednog drugog. Imao sam, jednostavno, priču koja najbolje funkcioniše smeštena u ovu našu svakodnevnu fantastiku. To je svojevrsni balans između neke čiste fantastike, SF-literature i »glavnog toka«. Nijednog momenta ne pada u neku čvrstu kategoriju ili fioku!« I mora se dodati da odavno nije bilo tako »razbarušeno-organizovane« i od A do Š kreativnom energijom nabijene knjige. Najlepše je što se može čitati na onoliko nivoa koliko želite. Recimo, kao:

a) Čista, otkačena, povremeno briljantna sprdačina sa dobro doziranim satiričnim žaokama.

b) Može se shvatiti i kao oblik fantastike izuzetno popularan u USA — na filmu posebno. Savremeno doba kombinuje se sa »starom magijom«, naročito u formi pojavljivanja lokalnih običaja i/ili opštih legendarnih i mitskih likova I pojava, vrtoglavo, ali ipak jasno Ispričanih. Zlatna knjiga ima sve elemente savremene filmske montaže prilagođene gradu Užicu u dva istorijska perioda — i sve to još ne previše ozbiljno shvaćeno (bar ne na prvi pogled), duhovito, sa pitoresknim likovima, prštećim dijalozima, neočekivano »otkačeno logičnim« hibridima — Musa Kesadžija plus hevy metal! — i, naravno, s povremenim štosovima, štosa radi.

c) Reakcija relativno mladog čoveka na socijalnu i duhovnu klimu koja ga okružuje, čoveka kome su se upravo otvorila »vrata ličnog kreativnog otkrovenja« i sad je poput »pretis« lonca — šišti od potrebe da ispriča što pre i što više i to se u Filipovićevom delu oseća. (Prvi roman Oreska su mu 1987. objavile »Dečije novine«: u pripremi je drugi Dobro jutro, Kristina, koji se intenzivno prevodi za američkog izdavača, a još dva čekaju na red!)

d). e) i f)... E, to ćete morati da utvrdite uz pomoć Zlatne knjige naravno, skupa sa šašavim Markom Kraljevićem, Tarabićima i ostalom bulumentom.

Dodajmo da je ovoliko reči posvećeno Draganu Filipoviću i njegovoj Zlatnoj knjizi (a na čitaocima je da dokažu da nije u pitanju još samo jedan samoubilački izdavački potez Bobana Kneževića) ne samo zbog dometa romana već i kao ohrabrenje drugim autorima, za koje imam utisak da su na pragu eksplozije slične Fipinoj.

MAGIJA ATLANTIDE

Borislav Pekić je, prvenstveno Zlatnim runom, odavno dokazao da poznaje magick. Takođe se, s pravom, postavlja kao svetski pisac i zahteva da mu delo posmatramo u tom kontekstu. Pekić zna šta se dešava u svetskoj literaturi. Kao što uz najnovija pomeranja SF-stvaralaštva, takozvanu post-modernu, gde se eksperimentalni trendovi smenjuju sa utvrđenim umetničkim humanim vrednostima, konačno plovi ka glavnim tokovima (ako smem da parafraziram R. Anđelkovića) i to baš preko irealnog SF-štiva, tako se i autori »glavnog toka« okreću SF-literaturi kao pogodnom sredstvu izražavanja. Verujemo da je to slučaj i sa Pekićevim poslednjim knjigama Besnilo, 1992, Atlantida, a tu delimično spada i zbirka Novi Jerusalem. I gle čuda, »običnim« piscima se pokazalo mnogo težim da se »očešu« o SF-teme nego SF-piscima obrnuto. U svetu ima mnoštvo primera obe vrste: recimo, Brian Aldiss je sa lakoćom pisao bestselere »glavnog toka«, a mnogi pisci »sa druge strane« pisali su SF-gluposti: kod nas se kao primer može

pomenuti Kostićevo mučenje sa Donjim svetovima (»Kentaur«).

Pekić je veliki erudita i u određenoj meri poznaje SF-žanr. Uglavnom mu se ne dešava da srlja u to ogromno polje oduševljavajući se, kako se obično kaže: »pisaćom mašinom koju je upravo izmislio«. Ipak, već u uvodu Atlantide, svoje delo naziva, zajedno sa 1992, antropološkim eposom i dodaje da je takav dosledan epos nemoguć jer je nemoguć čovek kao takav, bar u literaturi, već on mora biti lik. Na njegovu žalost, čuveni romani Olafa Stapledona Poslednji i prvi ljudi i Zvezdotvorac, napisani još pre rata, upravo su to! U Poslednjim i prvim ljudima Stapledon dosledno prati upravo zastrašujući uzlet mašte, vodeći čitaoca bukvalno bilione godina u budućnost gde je čovek u sedamnaest inkarnacija-vrsta jedini lik. Tu Stapledon detaljno razrađuje ideju koja je u pozadini obe Pekićeve knjige — posebno 1992-da jedna čovečanstva »prave« druga a zatim im brišu spoznaju o tome. Srećom, Pekićevi razlozi bavljenja ovom temom prvenstveno su filozofski (»...umetnička analiza naše indomašinske civilizacije koja mi se ne čini ljudskom...«) iz osnova drugačiji od Stapledonovih.

Romani su povezani i, mada se mogu čitati nezavisno, Atlantida deluje kao epizoda 1992 i postaje jasna tek kad se pročita prva knjiga. Iz ŠF-ugla gledanja, 1992 je interesantnija, mada je nepotrebno artificijelna i pomalo izgleda kao tri i po filozofska salta unazad. Atlantida (izd. »Znanje«, Zagreb, edicija »Hit«) linearna je, eruditski ispričana — mada je pitanje, ako je to svetska knjiga, koliko bi Amerikancima zaista bilo interesantno tako detaljno razmatranje i objašnjavanje poznatog iskrcavanja »očeva nacije« na istočnoj obali.

Međutim, kada se skine »zlatno runo« reči i podataka, ostaje prilično obična SF-priča sa »nevoljnim junakom« od koga jedinog zavisi sudbina svih ljudi i sa rešenjem, neverovatnim zaista, deux ex machina, u vidu povlačenja obične poluge.

Dodajemo da Pekić pravi malu pometnju koristeći se rečima robot, android, humanoid u nešto drugačijem smislu od onog koji je uobičajen. On, naravno, detaljno objašnjava njihova značenja, ali na kraju pojmovi mrtav i živ, čovek i robot postaju nejasni. Moram priznati da me nije impresionirao dosta korišćenom pričom o progonjenoj skupini ljudi među mllionima drugačijih. Atlantida pomalo liči na jako pojednostavljenu i uštogljenu varijaciju na kult-knjigu Illuminatus Roberta Shea i Roberta Antona Wilsona gde, pored mnogo čega drugog, postoje ne dva nego desetine tajnih društava koja se bore već eonima.

Možda je nezahvalno porediti dela Filipovića i Pekića ali, kada je to već učinilo društvo »Lazar Komarčić«, ravnopravno im dodelivši nagradu za roman, moram da kažem da ovde Fipa sa svojom razbarušenošću nosi šnjur bez ostatka, mada ne verujem da nagrade ijednom od ova dva autora mnogo znače. (Naravno, Zlatna knjiga je dobila i sasvim drugačije kritike, pogodite odakle!)

I, da, ako slučajno sretnete Turčina — utvaru sa zapečaćenim krčagom, samo »'ladno«... pozovite Eliota Nesa i uživajte u zabavi, ali dalje od krčaga sa tri crte. Zlatna knjiga se i onako ne može uništiti. I poćeće, sa vama ili bez vas.

ŽALIM, ALI ONI SU TU - IPAK I KONAČNO

Nekada davno, čitaoci SF-literature, bili su često ispraćani sažaljivim pogledima kad bi rekli šta čitaju. Poneko bi čak prokomentarisao: »Jel' to ono o malim zelenim i letećim tanjirima? Nemam vremena za te gluposti!« Ostali bi slegli ramenima i u sebi pomislili — svašta!

Godine su prolazile i stvari su se malko, ali samo malko, izmenile. Sad bi dodali: »Ah, da, Deniken.« I tu se malo toga može uraditi, no ja verujem da može. Mada bi se moglo pomisliti da će takav odnos one koji su tako prošli učiniti tolerantnijim prema nečemu što ne poznaju dovoljno, da neće poput onih prvih unapred odbaciti nešto što pokušava da se probije na ovo naše podneblje, stvarnost je sasvim drugačija.

Bilo je dovoljno da se samo najavi da će se »povremeno pojaviti i poneka priča epske fantastike« i hor je zapevao. »Nećemo Konana i hobite. Nećemo mačeve i magije. Hoćemo naše drage svemirske brodiće i smotane kibere, koji stalno nešto jure; često nam nije jasno šta i zašto jure, ali nema veze, to je SF-žanr!« I tako su, čini se, unapred odbacili nešto što sa one strane našeg jezičkog nerazumevanja buja sve više i više, menjajući i prodirući u ono što podrazumevamo pod SF-žanrom. Na toj strani je Fantasy (samo fantastika, da se ne uplićem u definicije, koje su bolno mesto našeg SF-stvaralaštva) osvojio polovinu tržišta i dalje uporno prodire, očigledno nudeći nešto, sve više zauzimajući police na kojima piše SF-literatura.

Ali mi se ne damo, mada smo se dali i to vrlo davno, jedino što to još nismo primetili. Još 1021. smo dobili knjigu »Burleska Gospodina Peruna Boga Groma« i zaboravili je. Ni novo izdanje nam nije pomoglo da primetimo nagoveštaje onoga što srećemo u savremenim Fantasy romanima. Kasnije nam je mnogo toga promaklo što nismo prepoznali i prisvojili, a svaka nam je knjiga dragocena ako hoćemo i želimo da dokažemo da je SF-stvaralaštvo književnost (bar ovde, jer »tamo preko« to je davno završen poso). »Legende Vamove zemlje« Vladimira Kolina osvanule su 1963. Tu bar stvari stoje nešto bolje, sadržaj većina zna preko stripa. No šta je tu je. Ko će sad da gleda knjige izašle u »Lastavici« — pa to je dečija biblioteka!

A ko je čuo za »Gral Gusarski« Robera Fenžea i dolinu Šanšez, u kojoj je hram Gral Gusarski i majmun, leptiri i ostala čuda, i koju su davnih pedesetih godina nazvali jednom od najoriginalnijih knjiga posle ovog rata?

Zatim je došlo sušno doba koje su načeli 1975-e Tolkin i »Hobit«. Sedamdeset pete je iskrsnuo »Brežuljak Voteršip«, a Elrik od Melinbona započeo svoj pohod. Da li treba reći da je sve to izdato u okviru dečijih biblioteka? Elriku je pojačanje stiglo u liku Viteza sudbine (SF-ovci su bili malo umireni: tu je bila laka šminka SF-žanra, tako da su ga progutali, a da verovatno nisu ni primetili da se radi o Fantasy romanu). Utrčao je i ozloglašeni Konan, istina u roto-sveskama. A Nolit je sa romanom »Gospodar prstenova« pružio šansu »pravim ljubiteljima SF-stvaralaštva, da popljuju Tolkina i ne pročitavši ga. Suviše velik za čitanje, kažu mi.

Ursula Le Guin je dočekala da se knjige o Zemljomorju objave tek kad su samo one i još jedan njen Fantasy roman ostali neobjavljeni kod nas. (»Uvek vraćajući se kući« izgleda još uvek uspeva da izbegne pažnju naših oštrookih izdavača). Na žalost, Asimov i Klark nisu dovoljno vešti. Uzgred, protivnici fantastike, kako je prijao Rokanonov svet?

Na kraju je utrčao princ Ambera i sa Saskindovim »Parfem«-om kompletirao malu porodicu Fantasy literature.

Prema tome, pre nego što viknete »Nećemo Konana i hobite!«, pogledajte malo te knjige. Mogli biste uzeti usput i sedmu knjigu Pekićevog »Zlatnog runa«, možda vas malo iznenadi, a mogli biste je podvaliti i nekom od onih koji na SF-literaturu reaguju sa pitanjima o malim zelenim i letećim tanjirima.

A, ako nastavite da budete protiv, možda nikad nećete upoznati mnoge dobre i izvrsne knjige, koje se ne uklapaju u ono što smatrate SF-žanrom. Usput, Amerikanci sve više nameću Speculative Fiction (isti inicijali, ali na mnogo više prostora). Šteta bi bilo propustiti »Utkani svet« Klajva Barkera i Donaldsonove »Hronike Tomasa Konvenanta — Nevernika« Ili, pak Roberta Holdstoga »Mitago šuma« (pisan na način tvrde SF-literature, ali Fantasy), Džek Vansa »Lajones«. Kao desert, možda, Teri Pratčet »Pljosnati svet« (može se uporediti jedino sa Samom Lundvalom) i...

A ako ste pročitali »Mač od Šanare« — zaboravite ga. To je Ch. A. Bell prenesen u američku fantastiku.

Ljubomir Damnjanović

Prikazi knjiga

Greg Bear, *Večnost (Eternity)*. Izd. kuća »Vorner«, 0-446-51402-0. Tvrdi povez, 399 str, oktobar 1988.

Greg Bear postade glavni razarač u Sf-literaturi. I kad petlja sa ljudskim genetskim matrijalom, i kad rastura planete, on svom zadatku pristupa sa inteligencijom i moćnom imaginacijom čija snaga ponekad prelazi u ironiju, zbog Bearove tendencije da dekonstruiše ono što je tako pažljivo stvarao.

U njegovom ranijem romanu, Eon, univerzum se izvukao jeftino, samo sa jednim nuklearnim ratom na Zemlji, što je sitnica u odnosu na čuda koja su se odvijala na zvezdoplovu »Vilina kosica« (»Thistledown) i u odnosu na novi, zapanjujući Put za kretanje kroz prostor i vreme. Bear je jedan od malog broja SF-pisaca sposobnih da krenu putevima Olafa Stejpldona, onostran običnih ljudskih ambicija i običnog geološkog vremena. Eon je bio Bearov najstejpldonskiji roman. Dakle, kako bi sad mogao to da nadmaši? Naslov nastavka glasi Večnost što sugeriše još spektakularniji skok u dimenzijama, skok koji bi zapanjio čak i graditelje »Viline kosice«.

Pa, odgovor je: i da i ne. Pavel Mirski stiže na delimično oporavljenu Zemlju i donosi zapanjujuće vesti sa mesta koje se može zasluženo opisati kao »Kraj večnosti«. Neobični novi izazov stoji pred posadom »Viline kosice« koja se posle zatvaranja Puta smirila i prepustila prilično pasivnoj egzistenciji. Samo zajedničkim naporima velikog broja likova, sa svim njihovim fascinantnim talentima, i uz raznovrsna nova otkrića, moguće je ostvariti zadatak koji je Pavel postavio pred njih. A to je zadatak... dekonstrukcije.

Iako se čini da je nadograđena na Eon, ova knjiga podmuklo ruši ono što je Bear ranije izgradio. Ima mnogo raznih uvida, opasnosti, i scena koje stimulišu osećanje čudesnog. Večnost nudi mnoge divote. Ali, sa izuzetkom jednog lika čija avantura tek počinje u Epilogu (da li je još jedan nastavak moguć - da li je čak i zamisliv?), mi i ostali likovi osećamo se, posle svega, kao klinci kad cirkus savije svoje veličanstvene šatore i iskrade se iz grada, ostavljajući iza sebe praznu ledinu. Razarač je opet udario.

•

Vilijem Gibson, *Mona Lizin nadpogon (Mona Lisa Overdrive)*. Izd. kuća »Golanc«, ISBN 0-575-04020-3, 260 stranica, novembar 1988.

Za razliku od Grega Beara, koji je u svom romanu Večnost (Eternity) transformisao prirodne sirovine u gigantska oruđa, oružja i čuda, Vilijem Gibson radi na ljudskoj skali, sa intenzivnim razmišljanjem umetnika, pretvarajući otpad sveta (ljude, predmete, smeće) u elegantne nove konstrukcije. Gibsonove vizije XXI veka ispoljavaju fraktalsku per fekciju detalja umetnutih u kompleksnost koja je, opet, ugrađena u širu detaljno razrađenu sliku. Novi Gibsonov roman, Mona Lizin nadpogon (Mona Lisa Overdrive), podiže trodelnu inventivnost Grofa Zeroa na nivo fantazije sa četiri naizmenične linije zapleta, koje su fokusirane oko kćeri značajnog daibace preseljene u London, oko otpad-umetnika robotiste u pejzažu industrijskog zagađenja, oko zvezde Sensneta, i oko Mone, tinejdžerke koja je zbrisala iz Klivlenda ali potom zapala u rđavo društvo.

Nadpogon se dešava petnaest godina posle Neuromansera i sedam godina posle Grofa Zeroa; ponovo nastupaju dobro znane figure kao što su Moli, žena-ubica sa očima ogledalima, zatim sam grof Zero, i opaka 3-Džejn Tesier-Ešpuj, a da i ne pominjemo loase — vuduovske manifestacije koje pohode kiberprostor i kćerku jednog naučnika) od relativno nedavnog, misterioznog doba Kad-se-promenilo. Ove fabule spaja Moli, alias

Seli Šiars, koja koristi korisnike i nadmudruje bandu tako da se mnogo što šta najzad razjašnjava.

I pored svih ciničnih intriga i konačnih razotkrivanja, Mona Lizin nadpogon nije ni roman zapleta ni avanture ni ideja. On je mesto, tvorevina uverljiva kao Sens-net doživljaj i, u svojim najboljim momentima, mračno lepa kao Kornel-kutija (Cornell box). Sem toga, ovaj roman je nova varijacija na jednu temu koja je već postala dobro poznata i koja bi vremenom mogla utonuti u parodiju sebe same. Mona je sada, umesto Bobija Njuarka/Grofa Zeroa, ona naivna mlada osoba uvučena u krupne događaje, dok anti-heroji i nevaljalci ostaju manje-više isti. Poslednje poglavlje (poput epiloga Večnosti) sugeriše da može postojati izlaz iz formule, nešto Onostran. Može li nas Gibson tamo povesti? Moraćemo da čekamo nastavak (?).

•

Daglas E. Vinter, urednik, *Noćne vizije 5 (Night Visions 5)*. Izd. kuća »Dark Harvest« 274 stranice. Jun 1988.

Noćne vizije 5 (Night Visions 5) je peta u seriji antologija u kojima se, svaki put, pojave po trojica pisaca. U prvo vreme. svaki do tih autora bio je predstavljen sa tri priče, što je davalo čitaocu šansu da pisce sagleda u različitim raspoloženjima. Ovog puta, Stiven King i Den Simons nastavili su po toj formuli, ali Džordž R. R. Martin dao je samo jedan kratki roman. Kingove priče nisu podjednakog kvaliteta: prva, »Reploidi«, čita se kao prvo poglavlje nekog romana. Tu nikakvog razrešenja nema; to je priča sa udarnim redom [punchline) ali taj »pančlajn« je dat na trećoj, a preostalih dvanaest stranica su samo detalji. Ako bi usledila knjiga, ta priča mogla bi joj biti dobar početak. »Šunjalice« su gadna mala avetinjska priča o WC-u pohođenom duhovima; jeze ima, ali ničeg veličanstvenog. »Posvećenost« je najbliža tome da bude solidan hit: izvrsne studije karaktera čine ovu priču o romanopiščevoj majci izuzetno uverljivom, sve do kraja, ali, ponovo, imamo kraj koji je pomalo telegrafisan.

Simons je, gledajući sveukupno, uradio bolji posao. Uprkos nekim kiksevima, »Metastaza« ostaje moćna priča o kancer-vampirima i o razlogu što radijaciona terapija uspeva samo ponekad, »Vani Fuki (Vanni Fucci) je živ i zdrav i živi u paklu« je ozbiljno smešna priča o Danteovom paklu i modernim TV-propovednicima — televangelistima; očekujem da će veoma uznemiriti mnoge fundamentaliste. »Ajversonove jame« su grabeća priča o uspomenama na građanski rat (Severa i Juga, 1861-65, prim, prev.) i o dugoživućim užasima rata: jaka stvar, sa dobrim potencijalom za jezu.

Međutim, krem knjige je na kraju. Martinov kratki roman »Trgovina kožom« je ozbiljni pokušaj da se napiše delo u stilu Vilijema Ajriša (Irish), sa vukodlacima, i to pokušaj koji je, sve u svemu, uspeo. Misterija je dobro smišljena, vukodlaci su integralni deo priče. Postoje dobri vukodlaci, zli vukodlaci, dobri ljudi i zli ljudi; svi oni imaju realne strahove i emocije. Ako vam se dopalo ono što je Martin učinio sa vampirima u Snu Fevra (Fevre Dream) onda ćete poželeti i ovo da pročitate.

•

Džejms Tiptri junior, *Zvezdana kruna (Crown of Stars*). Izd. kuća »Tor«. 0-312-93105-0. tvrdi povez, 352 str. 18,95 dolara, septembar 1988.

Pošto se predstavila SF-svetu jatom briljantnih priča u poznim 1960-tim, Džejms Tiptri junior je odmah dokazala da je medu najboljima. Njene priče imaju vrlo mali broj, imitatora, i još manji broj sebi ravnih u pogledu načina kako se obrušavaju na pitanje o kome govore, sa koliko inteligencije i srca to čine. Navešću samo nekoliko naslova radi sumiranja jedne dragocene ostavštine. »Zrakujte nas kući« (»Beam Us Home«), »Hjuston, Hjuston, čujete li?«, »Čovek koji je hodao kući«, »Žene koje muškarci ne vide«, »Ljubav je plan, plan je smrt«. Uprkos činjenici da je počela da publikuje u vreme kad je seksualna politika počela da

menja naučnu fantastiku (pa se govorilo da su svi najbolji novi SF-autori žene, sa izuzetkom Džejmsa Tiptrija juniora), njene priče nisu požutele. Dok vreme bude proticalo, može se desiti da njena karijera počne sve više da nalikuje karijeri drugog pseudonimnog autora koji će uvek zauzimati posebno mesto u naučnoj fantastici, Kordvejnera Smita.

Iako ova sadašnja zbirka poznih (i dve rane) priče Tiptrijeve, Zvezdana kruna. ima svoj početak u prošlosti prilično udaljenoj (pripremanje kolekcije započelo je pre smrti autorke), pojava te kolekcije sada, otprilike na godišnjicu njene smrti, podseća nas koliko smo izgubili. Ako čitamo ove priče sada, one nam i previše jasno otkrivaju kako će se sve završiti. U poređenju sa ranijim delima Tiptrijeve, ove priče su, čini se, rađene više na brzinu, kao da ponestaje vremena. Njen muž je tad već bio teško bolestan, ni njeno zdravlje više nije bilo dobro, a veo privatnosti koji je, sada nam izgleda, bio njoj tako esencijalan već je bio strgnut, i to, ironično, rukama onih koji su najviše voleli njeno stvaralaštvo. Ton u ovim pričama je ljući, polemičniji, nerafinisan u onu umetnost koja je činila njene ranije priče tako zasenjujućim. Razmotrite mučni simbolizam priče »Moralno meso« (»Morality Meat«) gde se vanbračno rođene bebe prerađuju u hranu za sutrašnje bogataše; ili, bes i ogorčenje priče »Jenki dudl« (»Yanqui Doodle«). Razmotrite, takode, proročansku tragediju u priči »Nazad, okreni se nazad« gde Dijana Fortnam ubija najboljeg čoveka koga je ikad mogla upoznati, i ujedno uništava sopstveni život.

Od svih poznatih priča ovde skupljenih, samo u jednoj, a to je »Drugi odlazak« (»Second Going«), čujemo onaj stari, dobro znani glas Tiptrijeve, osećamo da nas ona provocira na način koji smo toliko zavoleli. Neobjašnjivo, izostavljena je ona pozna priča koja se najviše primakla njenoj ranijoj briljantnosti, »Boja neandertalčevih očiju« (iz majskog broja časopisa D & SF). I pored ove omaške, završna priča, »Usred života«, najbolje odgovara tom mestu. Ta priča najverovatnije neće, kao ni većina drugih u Zvezdanoj kruni, biti svrstana medu najveličanstvenije priče Tiptrijeve. Pa ipak, način kako ova priča sa smirenim prihvatanjem gleda ka egzistencijalnom Nepoznatom koje se iza smrti ima istraživati, predstavlja najnežniju utehu koju nam je Tiptrijeva mogla ostaviti.

•

Lokus 327, april 1988. str. 15, piše Faren Miler: Oktavija E. Batler (Butler), *Rituali Zrelosti (Adulthood Rites)*. 277 str. Jun 1988.

»Ksenogenezijska trilogija« (»Xenogenesis Trilogy«) Oktavije Batler počela je romanom Zora, u kome vanzemaljci spašavaju ljude koji su preživeli nuklearni holokaust — ali ih spašavaju uz određenu cenu. Ti vanzemaljci su Oankali, nepopustljivi ksenofili; gonjeni su biološkim imperativima koji su kod njih jaki kao kod čoveka agresivnost i strah od stranaca; fascinirani su ljudskim bićima i rešeni da svoje gene pomešaju sa ljudskim. Batlerova je unela dostojanstvo i naučnu dubinu u nešto što se, u pogrešnim rukama, moglo pretvoriti u priču o perverznim monstrumima iz kosmosa. Jasno se vidi da su Oankali mudri i da su daleko bolje adaptirani za opstanak nego ljudski rod. Kao i Artur C. Klark u Kraju detinjstva, Batlerova dočarava čovečanstvo temeljito transformisano tuđinskom intervencijom.

Ali njeni ljudi nisu srećni zbog toga. Lilit, junakinja Zore. nastavlja da sanja o bekstvu dok je Oankali koriste da bi pripremili druge ljude za čudni novi život u obnovljenoj amazonskoj džungli. U nastavku, Ritualima zrelosti, otkrivamo koliko je veliki broj ljudi koji su postali nosioci otpora, formirali izolovane zajednice i počeli da izbegavaju svaki kontakt sa ET-ima. Lilit, međutim, nije takva otvorena buntovnica; previše se zbližila sa vanzemaljcima, i već je postala majka nekoliko hibridne dece. Njen sin, Akin (prvi muški »konstrukt«) izgleda sasvim ljudski, ali kad sazri promeniće se drastično.

Akinovo detinjstvo odvija se burno. Neposlušnici, koji su sterilni i ostaju sterilni sve dok odbijaju saradnju sa Oan-

kalima, počinju da kradu decu. Beba Akin je ukradena, prodata, i tek pošle više od godinu dana spašena. Tokom tog perioda, Akinova mešovita ljudsko-oan-kalijska priroda donosi mu i muku i vitalno važna iskustva. Batlerova kroz njega pokazuje kakav prošireni svet Oan-kali nude čoveku, od čulnih organa koji mogu da osete »ukus« genetskih struktura od ejdetskog pamćenja i daleko ubrzanog duhovnog sazrevanja deteta. Kod boraca otpora vidimo, bar donekle, šta čovečanstvo može da izgubi.

Akinove nevolje u mladosti vezuju ga, na neočekivane načine, sa pokretom otpora, što vodi ka mogućnosti da i neregenerisano čovečanstvo preživi. Da li taj nasilni i očajni narod zaslužuje da preživi? Upoređeni sa Oankalima i sa konstruktorom decom, ti otpornjaci se slabo pokazuju. Ponosito naslede čovečanstva kao da je zaboravljeno i već izgubljeno, sa izuzetkom jednog retkog, dirljivog slučaja gde bivši glumac izvodi scenu iz Sekspirove drame Kralj Lir.

Roman Rituali zrelosti postavlja izuzetnu biološku kreativnost Oankalija nasuprot teško oštećenim ostacima ljudske kulture. Možda je ćovek, kao što Oankali veruju, već osuđen, svojim urođenim kontradikcijama, na propast. Čini se da postoje svi razlozi za očajanje — a ipak, i šansa za nadu. Moramo čekati završetak trilogije da vidimo da li se čovečanstvo može iskupiti.

•

Robert Silverberg, *Tajni partner (The Secret Sharer)*. Izd. kuća »Andervud-Miler. (Underwood-Miller). 0-88733-056-8. 107 stranica.

Dobro znani pisac preuzeo je ovde na sebe veoma težak zadatak da prepriča jednu od najzapaženijih priča svetske literature. Iako je već dobilo priznanja na osnovu sopstvene vrednosti, delo Roberta Si1verberga Tajni partner (nominovano za Nebulu) ipak traži i da ga uporedimo sa modelom na osnovu kojeg je pravljeno, a to je jedna (mnogi kažu najbolja) priča Džozefa Konrada. Na poređenje nas navodi već i činjenica da je naslov isti kao kod Konrada. Ta podudarnost naslova nije dobra. Jer, poređenje je neminovno, uprkos činjenici da se čini da nije fer očekivati već u startu da Silverbergova priča prevaziđe svoju prethodnicu. Ocenjena sama za sebe, ova priča privlači pažnju kao sasvim poštovanja — dostojan dodatak Silverbergovom opusu.

U originalnoj priči, Konradovoj, mladi pomorski kapetan pomaže čoveku, koji sam priznaje da je ubica, da živi kao tajni putnik u njegovoj kabini. Otuđen od svoje posade, kapetan štiti tajnog putnika, egata, i najzad, novopronađenom odlučnošću, dovodi i svoj brod i posadu u opasnost da bi dao bivšem prvom oficiru šansu da potraži svoju sudbinu. U Konradovoj priči može se učitati mnogo štošta: otuđenje, zbližavanje, sazrevanje. Silverbergovo prepričavanje detaljno se drži originala, ali razlika ima. Njegov mladi, neiskusni kapetan je na dnu »hijerarhije kljucanja«, ne samo prema pomorskom kodeksu nego i po ekonomskoj poziciji. Tajni putnik nije muško nego je mlada žena. Kad Silverbergov kapetan oslobađa svoju tajnu putnicu, ne dovodi svoj brod u opasnost kao Konradov kapetan, a sem toga šalje je u daleko manje neizvesnu budućnost.

Za razliku od Konradove priče, koju mnogi smatraju njegovom najboljom, slaba je verovatnoća da će oni koji poznaju i cene Silverbergovo stvaralaštvo smatrati da je Tajni partner njegovo najveće dostignuće. Ipak, Silverbergov centralni lik ovde otkriva duhovnu bliskost koja postoji između te dvojice pisaca. Možda Silverberg ide za Konradom, ali on takode nastavlja i istraživanje tema koje je odavno odabrao kao svoje. Silverbergov Tajni partner ima, bez obzira na Konradov doprinos, svoj sopstveni integritet, a glatka snaga Silverbergove proze više odgovara modernom ukusu.

(Preveo: A. B. Nedeljković)

Dragoš Kalajić: »KOSMOTVORAC« KUIZ »Beletra«. 1989.

Sudeći po ovoj knjizi, Dragoš Kalajić, slikar i medijska ličnost, nema mnogo književnog talenta. To znači da bi u svakom slučaju napisao loš roman, ali to što je napisao baš SF-roman daje za pravo nama koji SF-literaturu volimo (i poznajemo!) da ga merimo istim kriterijumima kojima bismo merili roman P. Raosa, S. Čurčića, D. Filipovića ili bilo kog drugog našeg SF-stvaraoca.

Prosečnom SF-čitaocu mnogi koncepti iz ove knjige su odavno poznati, obrađeni (i to bolje) u starim remek-delima SF-žanra. Ali to nije jedina mana ove knjige. Uz zaplet o Vladimiru, jednom od poslednjih redovnika zabranjenog Ordo explorarum, koji lutajući antiutopijskim svetom budućnosti (D. Kalajić je verovatno pročitao Hakslija i Orvela), otkriva da se središtem Galaksije širi praznina — Ginnungagap i, pokušavajući da je zaustavi, biva prebačen u prošlost, u Evropu kojom haraju ekipe uništavača umetničkih dela (ima li nekog ko ne zna za Bredberijev »Farenhajt 451«? autor pokušava da ubaci toliko metafizičkih razmišljanja da to ovu knjigu čini skoro nečitljivom. Kada se tome doda da su neki delovi romana bez ikakvog vidljivog razloga napisani u drugom licu (literarni eksperiment eksperimenta radi, u ionako teško svarljivoj knjizi) i da su se autoru potkrale takve SF-infantilnosti kao što je srednjoškolska ekskurzija na druge planete (i to pored spominjanja galaktičke ekonomije i planetarnih budžeta), jasno je zašto ova knjiga ne zaslužuje da se na nju utroši vreme.

Da ne ispadne da je ovo samo po kriterijumima SF-žanra loš roman, treba napomenuti i da je karakterizacija nikakva (o glavnom liku saznajemo tako malo da bi i programirani robot mogao zauzeti njegovo mesto), dijalozi su ili totalno suvoparni ili nasilno, neprirodno žargonski a radnja se odvija neujednačenim tokom nasuprot svim dramaturškim pravilima.

Ako neko želi da svoje ideje iznese pred čitaoce uobličene u beletrističku celinu, neka to ne radi putem SF-žanra ili neka se barem prethodno malo obavesti o stanju u tom žanru. SF-stvaralaštvo je danas i kod nas dovoljno jako i kvalitetno da nema mesta diletantima koji misle da se u njega može utrpati sve i svašta.

P. S. Autor na početku romana kaže: »Potpisujem ovo delo da bih preuzeo na sebe teret njegovih mana, jer ono što je u njemu možda vredno ne pripada meni već samo evropskoj tradiciji.« Donekle je u pravu — deo koji se odvija u Evropi je najčitljiviji deo knjige, koji bi sam za sebe mogao da stoji kao prosečna, ali ipak čitljiva pripovetka. Sve ostalo, kao što sam kaže, ide njemu na dušu.

SCIENCE FICTION MONOLIT

Priredio Boban Knežević

Evo ga opet. Čovek taman pomisli da mu je došao kraj, ali on je opet tu, debeo; deblji nego ikad, sa ružnom naslovnom stranicom, takođe ružnijom no ikad. Humanoidi, reptiloidi, insektoidi, boboidi i ostala gamad, koji me svojim crnim, zelenim, mačkastim, praznim očima fiksiraju sa nje, nisu ni najmanje krivi što su svojom drečavošću potpuno poklopali slova na beloj pozadini, tako da sada samo upućeni (prosvećeni) mogu da naslute šta tu piše. Oni drugi moraće da se preznoje okrećući knjigu da bi na po-

leđini konačno pronašli šta drže u rukama. Mali Mocart u bezvazdušnoj sobi sa osam Itija sasvim sigurno bi bio mnogo ubedljiviji na naslovnoj strani, ali MONOLIT ne bi bio MONOLIT da je nalik na normalnu knjigu.

Jedino što je u njemu sigurno to je da će posle reči urednika doći roman. Ovoga puta to je Poštar Dejvida Brina, roman iz 1985. godine, koji je te iste godine bio nominovan i za Huga i za Nebulu i koji je, može se reći zasluženo, ostao bez ijedne nagrade. Orson Skot Kard koji je te godine osvojio oba priznanja romanom Enderova igra, objavljenim i kod nas, jednostavno je bolji pisac nego što to Brin ikada može postati. Čovek se s tim rađa, i tu nema pomoći. Međutim, bez obzira na to što Dejvid Brin očito nije bio kod kuće kada su muze pohodile njegov dom, on je ipak uspeo da sroči jedan sasvim dobar roman. Osnovna vrednost ovog romana je fina razrada zanimljive ideje o preobražaju čoveka prostim oblačenjem jedne tako trivijalne uniforme kao što je poštarska.

Gordon Kranc sa početka romana vuk je samotnjak, cinični intelektualac koji luta prerijama postkatastrofske Amerike uglavnom gledajući svoja posla i kloneći se svake neprilike. Ova mu je konačno stigla u obliku bande koja ga je prepala i oduzela mu skoro sve što je posedovao. Spas dolazi sasvim slučajno u liku mrtvog poštara čiju odeću i torbu sa pismima uzima, ne sluteći kakvu će promenu to uneti u njegov život.

Sve u svemu, jedan od boljih SF-romana koje smo u poslednje vreme imali pred sobom.

Ipak, kao i ranije, sjajne novele najveća su vrednost MONOLITA. Ovog puta potpuno su potisnule kratku priču, a s obzirom da je MONOLIT jedno od retkih glasila koja objavljuju ovu formu, po meni možda najprimereniju SF-žanru, možda ne bi bilo loše zadržati ovu politiku.

Prva novela pruža ponovni susret sa već toliko puta pominjanim Orsonom Skotom Kardom. Iako zauzet pisanjem fantasy-Trilogije (tetra-, penta-, nta-logije), o Alvinu Makeru. »Red Prophet-u«, voljeni nam pisac je našao dovoljno vremena (nekoliko sati) da napiše storiju o pubertetliji koji se od ostalih ljudi razlikuje po sposobnosti da mrkim pogledom izazove rak i ostale bolesti kod onih koji su ga naljutili. Sve je tu na svom mestu: teško detinjstvo po sirotištima, lepa neznanka i buđenje nagona, opasnost koja se nadvija nad njim preteći da postane fatalna... sve toliko poznato, toliko puta viđeno, ali ipak neodoljivo. Kard ne samo da je bio kod kuće, već izgleda da mu je kuća bila negde u brdima Grčke. »Oko za oko« verovatno neće biti delo po kome ćemo pamtiti Orsona Skota Karda, ali bi bilo divno kada bi bilo više takvih dela.

Džon Kesel je potpuno drugačiji pisac od Orsona Skota Karda. Od svih pisaca naučne fantastike, on je danas verovatno najbliži savremenim kretanjima u književnoj »matici«. Kao i u »Velikom snu«, i ovde imamo priču koja kao okosnicu ima jedno književno delo — Melvilovog Mobi Dika — i koja upravo tim preplitanjem nazovi-stvarnosti priče i fikcije Melvilovog dela otvara ono osnovno pitanje priče: postoji li u životu sloboda izbora, ili smo svi samo junaci jednog trodimenzionalnog dela kome se već unapred znaju početak, razrada i kraj. Sjajna priča, verovatno najbolja u čitavom MONOLITU.

Robert Silverberg, koji je početkom sedamdesetih pisao priče i romane duhom tako bliske Keselovom »Još jednom siročetu«, danas radi potpuno druge stvari. »Gilgameš u pograničju« je prvi deo serije novela i priča o epskom junaku, sumerskom kralju ogromne snage i, recimo, drugačijeg načina razmišljanja, i njegovim doživljajima u Pograničju — mestu o kome Gilgameš razmišlja kao o Paklu. Gilgameš tu sreće H. P. Lavkrafta i Roberta E. Hauarda i s njima kreće u fantastične, beskrajno zabavne pustolovine. Silverberg se ovde pokazuje kao majstor detalja. Njegov mršavi Hauard, koji se svim silama trudi da potisne homoseksualne nagone, i Gilgameš u večnoj potrazi za svojim Enkiduom pružaju mnogo veselja čitaocu. A da ne pominjemo

Mao Ce Tunga, cara Marksističke dinastije, vladara Nebeske Narodne Republike, ili Sveštenika Jovana (u Paklu!), Hemingveja (»Nikada nisam podnosio njegove stvari. Blesavo sranje o gomili pijanih slabića«)...

U sličnom tonu napisana je i priča Rodžera Zelaznija »Varijacija jednorog«. U baru avetinjškog grada, mitski jednorog prilazi već pripitom Martinu i obaveštava ga da će čovek uskoro svoje mesto na Zemlji prepustiti stvorenjima iz mašte. Martin je poslednja nada čovečanstva, jer ubeđuje jednoroga da odigraju partiju šaha čiji je ulog sudbina čovečanstva. A pošto je poznato da su jednorozi odlični šahisti, a uz to i veoma tašta stvorenja, ovaj pristaje. Ono što sledi je mala lekcija iz majstorstva vođenja veselih dijaloga i građenja nezaboravnih duhovitih situacija.

Noveleta Koni Vilis »Sidon u ogledalu« najkraća je u MONOLITU, a verovatno i najslabija. Relativno zanimljiva, dikovska ideja prilično je otupljena neveštim raspletom i lažnom pretencioznošću.

Međutim, komplikovanost Koni Vilis nije ništa prema domašajima Grega Bera u noveli »Teško izboreno«, koja je ovde uvrštena verovatno zbog činjenice da je relativno skore 1983. godine dobila nagradu Nebula. Potomci ljudi možda će se jednoga dana stvarno toliko razlikovati od današnjeg čoveka koliko to Ber prikazuje, ali to nimalo ne teši čitaoca koji se teškom mukom probija kroz nepoznate pojmove i čudnovate odnose sve do same granice čitljivosti.

»Stakleni oblak« nam pruža priliku da se upoznamo sa još jednim iz generacije koja dolazi — Džejmsom Patrikom Kelijem. Iako ovo nije tipična Kelijeva priča (Keli je u svojim delima obično žešći), iz nje se mogu sagledati osnovne karakteristike njegove proze: brižljiva prostudiranost teme o kojoj piše i odsustvo jezičkog egzibicionizma.

Dokaz koliko malo poznajemo sovjetsku naučnu fantastiku (sa izuzetkom legendarne braće, čiji se pijačni spisak uskoro očekuje u našim prodavnicama knjiga) jeste činjenica da sam za Vječeslava Nazarova, pisca kratkog romana »Silajska jabuka«, prvi put čuo u MONOLITU. A »Silajska jabuka« je delo zrelog pisca, puno lepih aluzija na političku klimu u zemlji, ipak svedenih na potrebnu meru ne ugrožavajući ono najvažnije — priču, umešno vođenu, sa finim razrešenjem na kraju.

Tradicija da u svakom broju MONOLITA upoznamo nekog francuskog pisca nije ni ovog puta izneverena. Okosnicu novele »Prometejev sin« Rene Suzana čini čuveni susret lorda Bajrona, Šelija, njegove žene Meri — začetnice dragog nam žanra — i još nekih manje poznatih ličnosti u Švajcarskoj, Ženevi, susret tako brilijantno opisan u Raselovom filmu »Gotik«, susret kome u stvari dugujemo bezimeno čudovište i njegovog sirotog, po zlu upamćenog gospodara. Međutim, mašta Suzana odlazi još dalje, uplićući u taj stvarni događaj jednu fantastičnu pretpostavku koju vam, naravno, nećemo otkriti.

Teorijski radovi koji uvek okončavaju MONOLIT ovoga puta svedeni su na dva zanimljiva, ali ipak ne toliko vredna eseja Normana Spinrada: o »hard« SF-literaturi i takozvanom »Imperatoru svega.«

Miodrag Milovanović

Stephen King: POTPALjIVAČICA

»Dečje novine«, 1987.

U jednom intervjuu, Fric Lajber, pisac SF-literature i horora, rekao je ovo: »King je veoma mnogo radio da stvori, način pisanja koji bi emocionalno zaokupio čitaoca. Svrstavam ga odmah uz Džona Mekdonalda, koji je napisao predgovor za Kingovu zbirku kratkih priča, u kojem kaže da su stvari koje se zbivaju u noći najmanje važne u pisanju Stivena Kinga i da očekuje da će se ono što King piše na kraju smatrati glavnim književnim tokom u ovoj oblasti. Izgleda da se upravo to i dešava.«

O Kingu, kralju horora, nećemo ovom prilikom. Za nas je zanimljiv utoliko što

povremeno u svojim romanima dodiruje naučnu fantastiku. Upravo to je slučaj i sa jednim od njegovih novijih romana — »Potpaljivačica«.

Ideja na kojoj počiva roman, u stvari je pravi SF: sredovečni Endi, telepata velike moći, i njegova sedmogodišnja kćerka beže dok ih progone pripadnici ultra-tajnog ogranka američke obaveštajne službe (»Radionica«), policija i ko sve ne. Ali razlog za ovo nisu očeve sposobnosti - naprotiv, njihov cilj je sedmogodišnja Čarli koja ima jedinstven dar — sposobnost pirokineze — izazivanje požara na daljinu, usmeravajući snagom volje neverovatnu energiju.

Ujedno, tu se prekida veza sa naučnom fantastikom, i dalje je u pitanju najčistiji roman potere (otac i kćerka, sami protiv svih) i nema mesta gde bi mogli izbeći svemogućoj »Radionici«, ali pravu stravu ne predstavljaju scene kad devojčica demonstrira moć razaranja. Pravu stravu izazivaju ljudi bez natprirodnih moći. U ovom slučaju — izvesni Kep, šef »Radionice«, i njegov najbolji agent — Indijanac Rajnberd, neprikriveni manijak. Doduše, njegovo ludilo je uglavnom kontrolisano (sve do pred kraj) i to ga čini idealnim izvršiocem najmračnijih zadataka.

Međutim, svemu ovome kumovala je država — i to priči daje izvanrednu težinu. U svoje vreme Endi, tada student, jedna devojka, njegova buduća žena i grupa mladih ljudi učestvuju u medicinskom eksperimentu« koji organizuje »vladina agencija« i koji se dobro plaća. Reč je o ispitivanju nove droge, što izoštrava sva čula — a glavni efekat, o kome ništa nije rečeno, jeste da ona možda pojačava telepatske sposobnosti kod onih koji ih imaju. Rod njih dvoje to se i desilo — oni otkrivaju svoju potpuno novu ličnost, ali ne znaju da su i dalje deo eksperimenta Nadzirani su otada bez prestanka, jer naručioci, uočivši efekat, prate kako se razvija.

Neplanirano, droga će izvesti i genetsku mutaciju. Dete koje će se roditi iz njihove veze ima neverovatnu intuiciju — i dar pirokineze. A kad su naručioci eksperimenta to shvatili, žele da dete detaljno ispitaju, jer je ono potencijalno moćno oružje, idealno za »odbranu demokratije«. Štaviše, na vidiku je masovna proizvodnja ovakvih mutanata, koji su za vojsku dar s neba. Ali da bi ih imali masovno — ovaj prvi primerak se mora detaljno ispitati: ispitivanjem do destrukcije uzorka... Otac shvata igru, spašava kćerku i počinje potera, bez milosti i bez kraja. Obaveštajci iz »Radionice« imaju mogućnost da pokrenu sve službe, i koriste se svim sredstvima... Naravno, kraj neću ispričati.

Ako volite prenapete romane, koje ćete progutati za jednu noć, da biste videli šta će biti dalje, i ne tražite da to što čitate budu vrhunci literature — ovo je knjiga za vas. Doduše, posle čitanja ostaje nešto: utisak o beskrupuloznosti određenih državnih službi. Ovaj utisak je prokleto jak.

Ali ako slučajno pokušavate da pišete — onda najtoplije preporučujem ovu knjigu. King jeste zanatlija, ali vrhunski. Jer, da bi vas neko uhvatio već na prvoj strani, učinio da vam srce brže zakuca za junaka, vrtoglavo vas poveo dalje — taj neko mora biti majstor. Da, on se koristi klišeom, ali to radi maksimalno vešto, a ponekad genijalno. Vi imate povišen krvni pritisak dok se Ringovi junaci mimoilaze sa goniocima. a da ne znaju jedni za druge, vi vidite sve scene u sinemaskopu i tehnikoloru. Njegovi gadni tipovi su zbilja — GADNI TIPOVI, a scene pokolja — kad devojčica Čarli demonstrira svoju moć — pa to je pravi užitak!

I nije preterano važno što nema naučnog objašnjenja za praktično neograničenu energiju kojom ona raspolaže, i nije najvažnije što je roman pomalo sklepan — kao udžbenik, vrlo ilustrativan.

(Neki elementi zapleta, viđeni su u Keri — jeste, pa šta?)

Vladimir Lazović

ALEKSANDAR B. NEDELJKOVIĆ

Aleksandar B. Nedeljković... i odmah navire pregršt asocijacija: pisac, prevodilac, bibliograf, urednik »Emitora« (između ostalog, i čuvenog broja 49, zbog koga su ga članovi društva »Lazar Komarčić« osudili na skoro dvogodišnju uredničku apstinenciju.!), saradnik »Lokusa«, sekretar »L. K.«, neumoljivi SF-kritičar koji ne brenuje veličine (u njegovoj kolekciji nalaze se i skalpovi Klarka, Lema, Pekića, Ivanija...), osvedočeni borac za čisti SF-žanr, rasni polemičar, animator SF-radionica u »L. K.« (autor nezaboravne teme »Oni izlaze samo noću«); veliki prijatelj tajanstvenog SF-pisca Konstantina Tezeusa, najveći ljubitelj van Vogta u Jugoslaviji, rado viđen gost na konvencijama širom zemlje, poznat i kao Abenede (junak nekoliko pričica u »Večernjim novostima«, čiji je autor izvesni Majk Draskov), »Čovek koga je nemoguće uvrediti«, dežurni krivac kada nam u »L. K.« loše krene, ali i dežurni spasilac... ukratko, nesvakidašnja ličnost u beogradskim i fugoslovenskom fandomu. Dajemo mu reč.

Prvi počeci druženja sa SF-žanrom prvi počeci pisanja i tako to?

Od ranog detinjstva. Nisam nikad shvatio zašto je važno igrati klikere. Zaprepašćivalo me je zašto svi ostali dečaci i muškarci toliko izgaraju oko svake fudbalske utakmice, kad lopta posle igre izgleda još uvek sasvim isto! Stravično sam mrzeo staljinistički tutumrak (to znači: mrak uma, tupavost plus tama) u koji su me silovito gurali. Jedne godine, oko sredine osnovne škole, pročitao sam za 365 dana preko trista knjiga iz raznoraznih izvora, uključujući i biblioteke. I: naleteo. Milutin Milanković. Kroz vasionu i vekove. Džordž Gamov, jedna knjiga (Jedan, dva, tri... do beskonačnosti) o čudima matematike i prirodnih nauka. U Kekecu, Beljajev, novela »Večiti hleb«. Asimov, ŠLJUNAK NA NEBU!!! Mordekaj Rošvald, Sedmi horizont. Tu negde, te godine, zapeo sam da pišem roman o jednom gigantskom, šupljem. veštačkom planetoidu koji je skroz ispunjen pravom i veštačkom (od plastike) džunglom i koji se zvao Koren. Nije valjalo, pa sam to bacio. Ali otvorili su se beskrajni horizonti: nije sav svet sastavljen od siromaštva, političkih i drugih laži i maltretiranja, i od fudbala.

Veoma važno: pročitao sam, valjda već sa devet godina, celo predratno Izdanje Istorije sveta koju je napisao H. Dž. Vels i od tada sam imao »oklop« na kanonadu istorijskih laži kojima su nas obasipali u školi, u novinama i na svečanim skupovima.

Upućeni tvrde da se iza imena tajanstvenog Konstantina Tezeusa — krijete VI! Nije li i vreme i prilika da za vaš voljeni »Emitor«...?

Šta?... Da provalim tajnu te osobe? Nikad. Znam ko je to, ko tj. šta je iza imena Konstantin Tezeus, ali, iako tu osobu ponekad zastupam kod izdavača, ja nisam taj. Ponavljam, ja nisam Konstantin Tezeus. Neću vam reći ni da li je to muško ili žensko, pa čak ni da li je uopšte ljudsko biće u uobičajenom smislu te reči.

Prevodilaštvo zauzima vidno mesto u vašem radu. Dobitnik ste i nagrade »Lazar Komarčić« za prevod. Ipak, ima i drugačijih, maltene potcenjivačkih mišljenja o vašem prevodilačkom umeću! Svojevremeno je veliki odjek izazvao vaš prevod naslova Martinove priče u Alefu 8. gde ste »The Guardian« preveli kao »Garda«, a poznavaoci engleskog jezika smatraju da je jedino ispravno »Čuvar«... Bilo bi zgodno da na ovom zanimljivom primeru saznamo »šta je prevodilac hteo da kaže«?

Oko dvadeset romana, od čega je samo jedan ostao neprodat i neobjavljen do danas (prvi, koji sam radio »za vežbu«, za sebe, i to: Hari Hanson, Jednim korakom do zvezda, o čemu se u tom romanu bukvalno i radi... nagovorite nekoga da mu to najzad štampa...) i do danas 214 priča i novela od čega je oko petnaest ostalo neobjavljeno i spada u kategoriju »beli slon« (lepo, a nekorisno). Tu su i neke SF-pesme, prevedene iz šale. Šablon za automatsko pisanje SF-scenarija. Svašta je nastajalo i bivalo izgubljeno okolo-naokolo i u pukotinama radnog stola. Ali oko dvesta priča je objavljeno. Najnovija je predivni »Narod na litici« Jana Votsona. (Ali našao sam joj jednu slabu tačkicu.) »The Guardian«...? U toj priči ima gomila izvrsnih životinja koje treba da pobeđuju protivničke snage. Kolektivno, sve te čudesne zveri su garda, zar ne? Pamtite? Baš garda. (Mada, priznaću, i armija.) Ali šta je ikad od SF-Literature kod nas prevedeno kao »Garda«? A naslovi tipa »Stražar« i »Čuvar« su mnogo poznatiji... to me je navelo na konačnu odluku da stavim lepu reč »Garda«. Osim toga, »poznavaocima« poručujem da »guardian« znači i »staratelj« (deci bez roditelja), i »zaštitnik«, i »čuvarka, stirateljka, zaštitnica« itd, itd.

Poznati ste i kao naš prvi SF-bibliograf. Pripremate li nešto novo iz te oblasti?

Ne znam da li sam prvi... Neko je radio ono na kraju almanaha »Andromeda«, zar ne? Ne, nisam prvi. Ali sam prvi i jedini koji je objavio bibliografiju koja se može sa uživanjem čitati od korica do pred kraj, jer je dotle puna komentara, prepričavanja, istorijskih i fanovskih članaka itd. Sad će (daj Bože!) Boban Knežević i njegova ekipa (pomogao sam i ja, malčice, manje od jedan odsto) objaviti, nadamo se svi, tu divnu, pet puta obimniju, super-temeljitu, ogromnu bibliografiju SF-stvaralaštva u Jugi, kapitalno

delo. Nikad to neću moći nadmašiti. Ali ču se sa njom koristiti (kao i Zoranovom »Enciklopedijom«, ako izađe) za dalji rad na istoriji SF-Literature kod nas, gde može biti opet jedna bibliografsko-istorijska knjiga sa komentarima, člancima, itd. Jer ni ovo Bobanovo neće niko moći da čita kao priču, to će biti suva bibliografija, kao telefonski imenik. To je samo za upotrebu, ali ne za čitanje.

Svojevremeno je vaša polemika sa Arturom Klarkom (u časopisu »Extrapolation«) izazvala pravi zemljotres u svetskom fandomu... za one neupućene, kasno uključene, o čemu je bilo reči?

Ne baš zemljotres... već jedan oštar mali pljusak, nagli talasić, pljus! i gotovo.

Objavio sam tada, u tom američkom časopisu, rad u kome poredim Silverbergovu priču »Do tamne zvezde« (»To the Dark Star«), Nivenovu »Neutronska zvezda« (»Neutron Star«) i Klarkovu »Zvezda« (»The Star«). Iskritikovao sam Klarka, dokazao da je vanzemaljce oko te svoje zvezde (koja se posle videla iznad Vitlejema, tj. Betlehema, dakle, po Bibliji, svetlela je iznad Hristovog rođenja, valjda) poubijao baš do poslednjeg zato što nije znao šta bi s njima živima u priči radio. Ako bismo znali sigurno da će Sunce eksplodirati kroz npr. dvesta godina, i ako bismo mogli početi već ove godine sa iskrcavanjem po milijardu tona korisnog tereta na Pluton, da li bismo tamo, na Plutonu, izgradili muzej kilometarskih razmera, težak, recimo, dvesta milijardi tona, u njega položili slike i poruke »vama koji ćete ovo naći« i vratili se na Zemlju da umremo? Ili bismo otišli na Pluton da tamo preživimo, a poslali i jedan generacijski brod sa nekoliko hiljada ljudi na dugo putovanje u život? Pa nismo valjda krembili da izginemo ako se možemo spasti. Klark piše: Čak i da su posedovali tajnu transfinitnog pogona, moglo ih se spasti samo nekoliko miliona. Možda je bolje ovako tj. bolje je što su izginuli. Onda sam napisao jedan pasus parodije, zasnovane na slavnom romanu Veliki Getsbi Frensisa Skota Ficdžeralda, gde u palati na Vest Egu pada plafon, ali niko ne beži, iako ima nekoliko otvorenih vrata u više pravaca; svi se bacaju prema jednom jakom svodu, ne da bi tu preživeli (a mogli bi), nego da bi pod svodom ostavili svoje časovnike, đinđuve i jedan magnetofon; i to položivši, svi odstupe od svoda, baš pod plafon koji se ruši, baš namerno da bi poginuli. Završavam parodiju rečima: »Samo nekoliko desetina njih se moglo spasti. Možda je ovako bolje«. To su dakle Klarkove reči (»Perhaps it was better thus.«) koje u tom kontekstu, na Zemlji, otkrivaju svoju imbecilnost. Klark se ljutnuo i mizerno odgovorio da ja nemam pojma, da su u istoriji neki izabrali smrt radije nego život, napr. Jevreji u onoj tvrđavi kada su ih pritisnuli Rimljani, itd. Nisam hteo da se svađam sa tako zadrtim i uskogrudim stvorom, koji neće da prizna očiglednu grešku. Nisam se više javljao. Perhaps it was better thus.

A vaša plamena diskusija sa doktorom Zoranom Živkovićem (na stranicama »Siriusa«), u vezi s van Vogtom, ostavila je domaći fandom bez daha... Gde je prava istina« Da li je van Vogt (po Lemu) zaista samo zabavljač koji postavlja pitanja a ne daje odgovore — ili mi nismo dobili na uvid njegova najpoznatija dela?

Lem je govorio i pametne stvari, ali je trućao i teške gluposti. A Zoran se prema Lemu postavio, svojevremeno, kao prema patrijarhu, caru, bogu i nepogrešivom geniju. Ja ne znam koji su bili Zoranovi motivi. Ali znam ondašnju političku situaciju i njeno reflektovanje na SF. Zato neću govoriti o Zoran u, nego o jednom jako opreznom uredniku u jednoj hipotetičnoj državnoj izdavačkoj kući gde su svi redom partijski oštri, idejno »budni« protiv Srbije i svega srpskog, protiv parlamentarne demokratije i svega zapadnog... i protiv SF kao »kapitalističkog ratno-huškačkog žanra« gde se prikazuje budućnost u kojoj (užas!) nisu oni na vlasti; štaviše, tu se zazire i od ruske

fantastike baš zato što se u njoj disciplinovano plasira budućnost u kojoj jesu oni (ali oni oni, a ne ovi oni) na vlasti! I tad se pojavljuje jedan beskonačno slobodan, totalno čist, ni kapitalistički ni sovjetski pisac. Lem; Sloven, ali ne baš Rus, iz socijalističke zemlje, i još sa jednim odličnim romanom, Solarisom! A urednik da bi bio urednik mora nešto i da uređuje, mora nekog pisca da uzme. Životna šansa da se u toj izdavačkoj kući progura SF edicija: krvožedni čuvari svega postojećeg ostaju bez teksta — kako napasti jednog Lema? Nikako.

Mudra taktika. Ali iz nje ne treba, zaboga, da proistekne neko iskreno metanisanje i pred pogrešnim Lemovim stavovima!

A suštinu van Vogtovih vrednosti treba razumeti, Zoran je nije razumeo. Radi se o munjevitom i virtuoznom proširivanju duhovnih, misaonih perspektiva, o izvrsnim preokretima, o specifičnim duhovnim procesima koji se mogu naći u nekim van Vogtovim (u njegovim najboljim) delima. Kasnije su to usvojili, od Vogta, nebrojeni drugi pisci.

Bili ste i urednik Emitora. Kako bi po vašem mišljenju trebalo da izgleda naš fanzin?

Pa, onako kako mislim da treba da izgleda, tako sam se trudio i da ga pravim, kad sam bio urednik. Bitno je da postoji i da izlazi redovno i na vreme, i da se može pročitati, i da kroz njega protiču i funkcionišu najvitalniji duhovni procesi kluba. A da li će biti u džemperu ili u sakou sa leptir mašnom ili će biti nudista ili oklopnik, da li će biti štampan na kamenu, na bukovom listu, na ekranu vašeg kompjutera, ili već na čemu, nije bitno. Promene su poželjne, promene urednika i koncepcija.

Da sam bogat, flnansirao bih korice u boji. A ako bi kontrolu nad Emitorom uzeli neki birokratski nastrojeni pojedinci, pa počeli da osnivaju odbor za imenovanje, odbor za uređivanje, savet za kadrovsku problematiku Emitora, sekcije i pod-odbore... i da nas gone i grde i prisiljavaju da radimo i služimo u klubu kao da je to neka ozbiljna i mučna obaveza i »naređenje«... onda bih nastojao ili da isteram čudovišta, ili da osnivam neki novi klub i novi fanzin, gde će se opet raditi slobodno i neobavezno, kako ko hoće i koliko kome prija, striktno bez žiro-računa (šta će nam?), uz, ipak, poštovanje onih najminimalnijih obaveza (prema domaćinu) bez kojih baš dibidus ne možemo. A Emitor je od bitnog značaja da se uopšte održimo na okupu. On će, kao i naša dela, ostati »za večnost« i biće apsolutno zaboravljen i totalno uništen (do poslednjeg primerka ili traga) tek kroz nekoliko stotina, ili hiljada godina. Možda.

Kakvo je vaše viđenje domaće SF scene? Da U zaista Imamo SF divove (po nekima), ili smo još - SF patuljci?

Divove nemamo ili ih bar još ne primećujemo. Patuljaka koliko hoćeš. Imamo uspehe, divna pojedinačna dela. Imamo ljude i žene koji su pravi pravcijati odlični pisci. Ali da bismo i jednog od njih kandidovali za Hugo na Worldconu u Holandlji iduće godine, gde će Evropljani biti brojno jaki, pa i glasački jaki, trebalo bi da naš kandidat bude poznat čitaocima na drugim jezičkim područjima, ove godine, a to je slabo moguće. Treba da radimo tako da u budućnosti zaslužimo, a možda čak i dobijemo, nagrade Hugo u raznim kategorijama. Nebule, takođe.

Predlažem da pokrenemo akciju, svoju i evropsku, da se piše Norvežanima, da Rej Bredberi bude kandidovan za Nobelovu nagradu za književnost. On bi to mogao i dobiti.

Miodrag Milovanović

OSVRT NA KONKURS »ZNAK SAGITE« ZA DOMAĆU SF PRIČU

Pisci su radoznala, sujetna bića. Onaj isti nagon koji ih tera da svoje misli zaokružuju, a svoju dušu otvaraju drugima, goni ih da nastoje da budu najbolji. Samo najbolji se pamte. Samo najbolji se mogu nadati ponekoj osvojenoj rundi u krajnje neravnopravnoj borbi sa vremenom koja se, pre ili kasnije, završava klasičnim nokautom. A ta runda, da bi ostala upamćena, mora negde biti zabeležena.

Do vrha se najlakše dolazi izravnim sukobom sa protivnicima. Književni konkursi su viteški turniri pisaca dvadesetog veka. Prilika da svoja dela istaknu iznad drugih. Onima poznatijim da sebi i drugima pokažu da mogu još bolje. Onima nepoznatim da svoje priče izvuku iz fioka i sa disketa i umetnu ih između korica.

Krajem 1988. godine višegodišnji pokušaji Bobana Kneževića da konačno objavi zbirku domaćih naučnofantastičnih priča urodili su plodom. TAMNI VILAJET samom svojom pojavom značio je mnogo domaćim piscima naučne fantastike. Lepo je objavljivati po časopisima, pogotovu onima specijalizovanim za žanr kojim se baviš. Ali, knjiga je knjiga. Knjiga se pamti. Knjiga ostaje.

Zato je i odgovornost priređivača zbirke veća. Pošto je prvom zbirkom postavio određeni referentni nivo kvaliteta priča koje objavljuje, Boban Kneževć se suočio sa dilemom: ima li smisla opet čekati nekoliko godina da se nakupe priče vredne objavljivanja, ili naći načina da se pisci »nateraju« da pruže najviše što mogu ne bi li vremenski razmak do sledeće zbirke bio što kraći.

Sudeći po pričama prispelim na Konkurs edicije ZNAK SAGITE, mislim da je odluka da se primeni drugo rešenje bila pravi potez.

Na Konkurs je pristiglo 38 priča od 29 autora. U poređenju sa više od 300 priča koliko je bilo na prvom konkursu za naučnofantastičnu priču koji je pre više od deset godina bio raspisan u almanahu ANDROMEDA, ovo se može činiti preskromnim. Međutim, nije tako. Kao recenzent priča koje pristižu u časopis ALEF, mogu slobodno da tvrdim da je bar 60 procenata priča koje domaći pisci šalju za objavljivanje predstavljaju tek neuspele dosetke i viceve kraće od pet stranica kucanog teksta. Ograničavanjem donje granice dužine priča na deset stranica, organizator Konkursa učinio je human gest prema članovima žirija. Ispravnost ovakve odluke potvrdila je; činjenica da nijedna od priča predviđenih za objavljivanje nije kraća od dvadeset stranica.

Žiri se sastojao od jedanaest članova. Prvoplasiranoj priči svaki član žirija dodeljivao je 15 bodova, drugoplasiranoj 12, trećeplasiranoj 10, a onda za po jedan manje sve do dvanaeste priče koja. je dobijala jedan bod. U slučaju istog broja bodova, odlučivao je najviše plasman kod nekog od članova žirija. Ako je i to bilo jednako, važio je bolji plasman kod predsednika žirija.

Od 38 priča u konkurenciji glasove su, dobile čak 32. Osim potvrde stare, dobre

poslovice da su ukusi različiti, ovo ukazuje na priličnu ujednačenost onih priča, koje se nalaze iza najboljih. Takođe, činjenica da je samo jedna priča dobila svih jedanaest glasova žirija, nagoveštava da i one priče koje su u samom vrhu, i pored nesumnjivih kvaliteta, sadrže neke elemente nedorađenosti koji bi se pre objavljivanja mogli otkloniti.

Za objavljivanje odabrano je prvih jedanaest priča, jedna više od deset predviđenih propozicijama Konkursa. Dve prvoplasirane priče, kao prve domaće priče, biće objavljene u almanahu MONOLIT. Ostalih devet biće objavljeno u drugom broju zbirke TAMNI VILAJET.

U nastavku sledi kratak pregled najboljih priča sa Konkursa. Iako je procenat poklapanja mojih glasova sa konačnim redosledom relativno visok, moje mišljenje o nekim pričama razlikuje se od mišljenja većine članova žirija. U tim slučajevima nastojao sam da budem što objektivniji i da, pored negativnih aspekata tih priča koji su u mom slučaju prevagnuli, pronađem ono što je druge članove žirija potaklo da za njih glasaju.

Ako neka moja ocena slučajno povredi pisca te priče, molio bih da mi ne uzme za zlo. Nisam nikada imao iluzija da su moji sudovi o kvalitetu priča konačni. Na kraju, ove trideset dve priče sa osvojenim glasovima možda su najbolji dokaz da je dobro što svi ne mislimo isto.

Prvo mesto na Konkursu osvojila je priča DUBRAVA mladog pančevačkog pisca Zorana Jakšića. Iako je i pre ove priče nagoveštavao da može da piše mnogo bolje nego što su to pokazivala njegova objavljena dela. za mene je ova priča predstavljala ne malo iznenađenje. Roman KRADLJIVCI UNIVERZUMA tek je na mahove otkrivao bogatu maštu i tehničku pismenost; priča KRALJEVI SEPTEMBRA iz prve zbirke TAMNI VILAJET donosila je sjajnu atmosferu i zanimljivu ideju na žalost shvatljivu samo u slučaju kada je pisac u kafani uz piće detaljno objasni. Kritike su očigledno doprle do kreativnih centara Zorana Jakšića gde je stvorena jedna zrela, zaokružena priča. Krećući se na tromeđi fantastike, naučne fantastike i horora, Jakšić tečnim, izuzetno bogatim jezikom gradi priču punu emocija, punu naboja. Ako bi se tražile neke pukotine u priči, možda bi se mogle naći u logici polazne scene i koketiranju sa patetikom u završnici. Ali to bi bile mikroskopske prsline u betonskom zidu!

Ako je prvo mesto Zorana Jakšića predstavljalo za mene malo iznenađenje, drugo Radmila Anđelkovića to sigurno nije. Zahvaljujući nizu uspelih priča kao što su VARNICA, INTERMECO ZA KONTAKT, ili još neobjavljena U ZEMLJI RAŠANA, ona je na nekoj mojoj internoj lestvici domaćih pisaca naučne fantastike već toliko visoko da gotovo nesvesno od njegovih priča očekujem nešto više od onoga što one žele i mogu da budu. NEMA MESTA ZA SVILENE BUBE nosi u sebi predivnu ideju da je čovekov prostor posle smrti omeđen mestima koje je za života pohodio. Radmilovo vladanje jezikom omogućava mu da tu zamisao uverljivo smesti u ambijent jugoistočne Makedonije, da ispriča jednu jednostavnu, nepretencioznu priču. Problem mog skrivenog nezadovoljstva verovatno se nalazi u meni, a ne u priči. Nekako sam pred kraj priče očekivao da će se ona završiti onako upečatljivo kao što je počela, da će pisac smisliti neko iznenađujuće, zadivljujuće finale koje će me oboriti sa stolice. Zato je moje razočarenje bilo veće kada je umesto očekivanih fanfara sa neba stigao jedan normalan, logičan, ali za mene samo običan kraj.

Treće mesto na Konkursu takode je osvojio svima dobro poznat pisac Dragan R. Filipović. BJASKA je samo još jedan dokaz da je Filipović najjači kada se zadrži u miljeu koji mu nudi rodno Užice. Priroda tada postaje puna simbola sa gotovo magijskim značenjem; njegovi sugrađani transformišu se u mitske arhetipove, a priča počinje da nosi čitaoca iza ogledala. Međutim, ima i

problema. Filipovićeva jezička virtuoznost i sposobnost da jednom rečenicom izrazi ono za šta bi drugima bili potrebni pasusi i pasusi, ne mogu u potpunosti pokriti nekoherentnost radnje, povremena nesvrsishodna lutanja i neizbrušenost teksta. Sve to dovodi BJASKU ipak nekoliko koraka od vrha brda na kome se nalaze na primer ZLATNA KNJIGA ili BICIKLISTA. Ali Zemlja se ne sastoji samo od planinskih vrhova.

Četvrto plasirana priča NA KOLENU JUDE starog znanca Slobodana Ćurčića takode vapije za pažljivom doradom. Pseudokiberpank smešten u uverljiv Beograd nekog narednog stoleća čita se prilično glatko zahvaljujući već poslovičnoj Ćurčićevoj umešnosti u vođenju zanimljive radnje. Međutim, u svoj toj akciji, negde pred kraj pisac polako počinje da gubi niti i priča počinje da se rasplićе pomalo nasilno i nedovoljno motivisano.

MORANA je druga priča pobednika Konkursa Zorana Jakišća. Za razliku od DUBRAVE koja svoju snagu vuče iz precizne izbalansiranosti svih elemenata priče, MORANA pretežno napada čitaoca atmosferom. Prateći čoveka bačenog u paralelni Beograd truleži i raspadanja upijamo sav taj užas koji nam pisac neprestano baca u lice. Priča kao celina ipak ne deluje tako upečatljivo. Skoro potpuno otvoren kraj otkriva da je MORANA tek deo neke zamišljene veće priče koja će možda dati i neki odgovor na sva ona lepa pitanja ovde postavljena.

Šesto mesto na Konkursu osvojio je Neven Jovanović sa pričom THE ONLY THING I FEEL. Imajući u vidu i izvrsnu priču iz SIRIUS-a, PJEVAČI, jasno je da je sazreo još jedan vrlo kvalitetan domaći pisac naučne fantastike. Jovanović gradi svoju priču u budućnosti u kojoj je Rusija jedina prava svetska sila dosta uspešnim jezičkim eksperimentima sličnim onima iz Bardžisove PAKLENE POMORANDŽE Smirivanje haotičnog skakanja radnje sa jedne ličnosti na drugu i eventualno izbacivanje mogućnosti kretanja kroz dimenzije, moglo bi od ove priče načiniti novi biser domaće naučne fantastike.

Priča DEČAK REČE »IMAŠ MOJE OČI« Vladimira Lazoviča predstavlja njegov povratak temama iz naže mitologije. Moram da priznam da me nije nešto naročito oduševila, iako je prilično korektno napisana. Još od samog prologa, meni krajnje nejasnog, teško sam hvatao niti priče, što me je sve više opterećivalo kako se priča bližila kraju, tako da mi je u mnogome izmicala fina atmosfera priče. Ovde je verovatno problem u meni, jer se teško navikavam na konvencije ove vrste fantastike pripovesti.

DOŠLJAK SA PLANETE LUĐAKA Radmila Anđelkovića predstavlja nastavak serijala o svemirskim Ciganima započetog u SIRIUS-u pričom GINEKOID ZA CIGANINA. Priča ima zanimljivu postavku i upečatljive detalje, ali kao celina funkcioniše prilično labavo jer je opterećuje uporno insistiranje na »prepekanu« i nekim sličnim pomoćnim sredstvima koja ne mogu svima biti razumljiva.

Ako kod Lazovića postoji u meni sumnja da sam mu nepravedno oduzeo koji bod, u slučaju priče POVRATNIK Darka Macana, to sigurno nije slučaj. Iako je pismenost Darka Macana sasvim dovoljna da bez većih poteškoća izlazi na kraj sa zahtevima jedne »tvrde« naučnofantastične priče, ista ta »tvrda« naučnofantastična priča ne bi smela imati toliko logičkih propusta u samoj postavci radnje.

BALADA O SAFIKADI Željka Jungića još jedan je od nedovoljno izbrušenih dragulja pristiglih na Konkurs. Izbacivanjem potpuno nesuvislog uvoda i malim zahvatima u završetku, dobila bi se jedna od najzavodljivijih domaćih priča u poslednjih nekoliko godina. Jungić poseduje urođenu, izuzetno retku sposobnost da rečima budi osećaje, a to treba ceniti i, još više, negovati.

ZAK ODMETNIK I BELZEBUB LUTKAR, LOPOVSKI MAG bolja je od dve vrlo slične priče koje je Vesna Gorše poslala na

Konkurs. Kao i Jungićeva priča, i ova u sebi nosi puno potencijala, tako da se ponekad čini prosto neshvatljivim kako Vesna Gorše ne oseća kuda da povede svoje junake. Ovako sve ostaje na lepim rečenicama, još lepšlm slikama i neispunjenim obećanjima.

Toliko o pričama predviđenim za objavljivanje. A sada samo ukratko i o ostalima koje su osvojile bodove.

MAJSTOR ZANATA Gorana Skrobonje samo je korektno napisan potpuno nasumično odabran izvadak iz nekogromana epske fantastike u nastajanju. VESNIKOV USUD Igora Dragišića predstavlja neuspešan pokušaj da se nekakvim pogrešnim, arhaičnim jezikom jednoj praznoj priči da »viši« ton. GRUPNI AUTOPORTRET S DAMOM Darka Macana prepun je nelogičnosti i dosadnih objašnjenja fizike. STVAR IZBORA Gorana Skrbonje je nasilan pokušaj spajanja dve različite priče. ODESSA Dragana R. Fllipovica njegova najslabija priča koju sam pročitao. BEZ KAPI PROLIVENE KRVI Nikše Penda je neuverljiva priča o budućim vampirima koji zdravima vade krv ne bi li se odbranili od neke kuge dvadesetprvog veka. BRZO I GLASNO Gorana Obradovića neuspeo pokušaj kiberpanka. ČASOVI MATEMATIKE Nataše Veselice previše su tugaljivi i ženskasti, ali ipak iskreni i na granici objavijivosti. SAGA O KIŠI Šaše Nikolovskog ima neku tešku, gotovo morbidnu atmosferu koja bi je mogla dovesti na granicu objavljivosti kad bi se otklonili mnogobrojni stilski i tehnički propusti. Za LOTOSOV VRT Vesne Gorše važi isto ono što i za njenu prethodnu priču, samo mnogo oštrije. SAN PUSTINJSKOG VJETRA Borisa Popovića više je filozofiranje nego priča. UMRI, ZEMUANINE Branislava Trajkovića preduga je i prekonfuzna priča da bi smisao za humor autora upečatljivije delovao na čitaoca. POSLEDNJA TOPLOTA Ilije Bakića takođe poseduje solidnu atmosferu, ali je suviše nejasna i zahteva mnogo, mnogo rada na doterivanju. NEGATIV Borivoja Todorovića je zastarela priča. NAZVAH GA RATNIKOM Emila Korena tek Je nagoveštaj priče. PRINC Milana Draškovića korektna, ali »tanka« priča. GANIMED Zorana Bosnera prilično je zbrkana priča prepuna objašnjavanja. NLO NE POSTOJI Vladimira Todorovića bajat, predug, ali meni simpatičan vic. EKSPERIMENT Domagoja Jakubovića suviše je neuverljiv. KOLEKCIONAR Gorana Obradovića Još lošiji, kiberpank. SMRT ROBERTA KARACA Marijana Kanjkovića takođe je neuverljiva priča.

Time se završava lista priča koje su osvojile bodove. One ostale možda je bolje i ne spominjati.

REZULTATI PRVOG KONKURSA ZA DOMAĆU SF PRIČU EDICIJE ZNAK SAGITE

Na konkurs je pristiglo 38 priča koje su ispunile zadate propozicije. Žiri u sastavu: Miodrag Milovanović (predsednik), Peđa Vuković, Marko Fančović, Slobodan Lazić, Aleksandar B. Nedeljković, Damir Joka, Ljubomir Damnjanović, Radoslav Ristić, Dobrosav Bob Živković, Miloš Orlović i Milica Mladenović rangirao je priče na sledeći način:

1. Zoran Jakšić — DUBRAVA ....104 poena
2. Radmilo Anđelković — NEMA MESTA ZA SVILENE BUBE .... 86 poena
3. Dragan R. Filipović — BJASKA ....84 poena
4. Slobodan Ćurčić — NA KOLENU JUDE ....65 poena
5. Zoran Jakšić — MORANA ....63 poena
6. Neven Jovanović — THE ONLY THING I FEEL ....58 poena
7. Vladimir Lazović — DEĆAK REČE: »IMAŠ MOJE OČI« ....58 poena
8. Radmilo Andelković — DOŠLJAK SA PLANETE LUDAKA ....45 poena
9. Darko Macan — POVRATNIK ....44 poena
10. Željko Jungić — BALADA O SAFIKADI ....40 poena
11. Vesna Gorše - ZAK ODMETNIK I BELZEBUB LUTKAR, LOPOVSKI MAG ....35 poena
12. Goran Skrobonja — MAJSTOR ZANATA ....26 poena
13. Igor Dragišić — VESNIKOV USUD ....23 poena
14. Darko Macan — GRUPNI AUTOPORTRET S DAMOM ....22 poena
15. Dragan R. Filipović — ODESSA ....22 poena
16. Saša Nikolovski — SAGA O KIŠI ....18 poena
17. Goran Skrobonja — STVAR IZBORA ....16 poena
18. Nikša Pendo — BEZ KAPI PROLIVENE KRVI ....15 poena
19. Goran Obradović — BRZO I GLASNO ....14 poena
20. Nataša Veselica — ČASOVI MATEMATIKE ....13 poena
21. Boris Popović — SAN PUSTINJSKOG VJETRA ....10 poena
22. Vesna Gorše — LOTOSOV VRT ....9 poena
23. Branislav Trajković — UMRI, ZEMLJANINE ....8 poena
24. Ilija Bakić — POSLEDNJA TOPLOTA ....4 poena
25. Borivoje Todorović — NEGATIV ....4 poena
26. Emil Koren — NAZVAH GA RATNIKOM ....4 poena
27. Milan Drasković — PRINC ....3 poena
28. Zoran Bosner — GANIMED ....3 poena
29. Vladimir Todorović - NLO NE POSTOJI ....2 poena
30. Domagoj Jakobović — EKSPERIMENT ....2 poena
31. Marijan Kanjković — SMRT ROBERTA KARAČA ....1 poen
32. Goran Obradović — KOLEKCIONAR..1 poen

Šest priča nije dobilo nijedan poen: NE LOVITE ZOGLIJA (različita verzija istoimene priče objavljene u X-100 SF26) i SELENA Franje Krecića, VOĐA Đure Maršića, SLUŽBENO PUTOVANJE Željka Golubića, DUPUKATOR Ivana Matkovića i ŽIVOT CRVENE PRAŠINE Borisa Popovića. Tri priče nisu uvrštene u razmatranje jer su stigle prekasno: jedna Rastislava Durmana i dve Andreje Lavreka. Pored deset prvoplasiranih priča koje po propozicijama Konkursa automatski dolaze u obzir za objavljivanje, odabrane su i priče pod brojevima: 11, 12, 15, 20, 24 i 27.

Svim autorima se zahvaljujemo na učešću, odabranima čestitamo, a ostalima želimo više sreće (umeća, veštine) narednog puta.

ZNAK SAGITE

Konkurs za domaću SF priču

ZNAK SAGITE raspisuje KONKURS za domaću SF priču radi objavljivanja u almanahu MONOLIT i antologiji TAMNI VILAJET. Da bi priča bila uvrštena u razmatranje žirija, mora ispuniti SVE propozicije konkursa:

1. Pravo učestvovanja imaju svi državljani SFRJ, s tim da imamo mogućnosti da prihvatamo samo verziju na srpskohrvatskom jeziku.
2. Jedan autor može učestvovati najviše sa dve priče, koje prethodno nigde ne smeju biti objavljene.
3. Priče treba da budu dužine između deset i šezdeset kucanih strana, sa najviše trideset redova na strani i šezdeset pet slovnih mesta u redu.
4. Priče slati u DVA primerka, NEPOTPISANE. U zatvorenoj koverti zajedno sa pričom poslati sve podatke o piscu: ime i prezime, adresa, broj telefona i broj žiro-računa.
5. Žiri ZNAK SAGITE, čiji će sastav naknadno biti saopšten, odabraće deset priča po redosledu od kojih će prve dve biti objavljene u MONOLIT-u 7, a preostalih osam u TAMNOM VILAJETU 3. Autoru pobedničke priče biće objavljen roman ili zbirka priča (po ličnoj želji) u ediciji ZNAK SAGITE tokom 1991. godine.
6. Rukovodilac konkursa (ne i član žirija) Boban Knežević zadržava pravo da pored deset prvoplasiranih priča otkupi bilo koju drugu priču sa konkursa, o čemu će autori biti blagovremeno obavešteni.
7. Krajnji rok za prispeće priča je 23. novembar 1990. godine.
8. Priče za konkurs slati na adresu: ZNAK SAGITE, 11070 Novi Beograd, Poštanski fah 19.
9. Konačni i kompletni rezultati biće objavljeni početkom 1991. godine u ALEF-u, a svi učesnici će biti pismeno obavešteni.
10. Sve priče poslate na konkurs su pod opcgom ZNAK SAGITE i kao takve ne smeju se, do objavljivanja rezultata, nuditi drugim izdavačima.
11. Svi autori koji bi želeli da konkurišu za objavljivanje u TAMNQM VILAJETU, a priče im ne ispunjavaju u potpunosti prvi ili treći uslov konkursa (pisane na slovenačkom ili makedonskom, duže od šezdeset ili kraće od deset strana) mogu nezavisno od konkursa slati svoje radove na recenziranje.

ALEF - SCIENCE FICTION MAGAZIN • Izdavač: NIŠRO »Dnevnik«, OOUR Izdavačka delatnost, 21000 Novi Sad, Bulevar 23. oktobra 31 • Direktor NIŠRO »Dnevnik«: JOVAN SMEDEREVAC • Rukovodilac OOUR Izdavačka delatnost: ILIJA VOJNOVIĆ • Glavni i odgovorni urednik OOUR Izdavačka delatnost: TODOR ĐURIĆ • Sekretar Redakcije: ZDENKA KARABASIL • Lektor: JOVANKA STOJIĆEVIĆ • KorektorI: ANĐELKA SILAK i VIOLETA FRENC • Štampa: NIŠRO »Dnevnik«, OOUR Štamparija

supernova

Treće kolo

M. Džon Harison
PASTELNI GRAD

Džek Vans
GOSPODARI ZMAJEVA

Vladimir Korčagin
ASTIJSKI RUNOLIST

Robert Silverberg
SIN ČOVEČIJI

Lindzi Gateridž
HLADNI RAT
U SEOSKOJ BAŠTI

Pol Anderosn
TAU ZERO

